SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR

CUVÂNTĂRI ÎMPOTRIVA ANOMEILOR

CĂTRE IUDEI

CARTE TIPĂRITĂ CU BINECUVÂNTAREA
PREA FERICITULUI PĂRINTE
TEOCTIST
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Traducere din limba greacă veche și note
de Preotul Profesor DUMITRU FECIORU

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
BUCUREȘTI - 2007

Grafica: Viorela Mihăescu

Ilustrația copertei: *Prinderea Domnului nostru Iisus Hristos* sau *Începutul drumului spre Sfintele și mântuitoarele Patimi.*

«Chinuit a fost, dar S-a supus și nu Și-a deschis gura Sa; ca un miel spre junghiere S-a adus și ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund, așa nu Și-a deschis gura Sa». «El a fost pedepsit pentru mântuirea noastră și prin rănile Lui noi toți ne-am vindecat» (Isaia 53, 7, 5).

(Frescă din *catholiconul* Sfintei Mănăstiri Vatoped, Muntele Athos, sec. XIV)

© - 2007

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

ISBN-13 978-973-616-088-2

PRECUVÂNTARE

Dacă, luându-se doar după titlurile cuvântărilor adunate în acest volum, ar fi ispitit cineva să creadă că ele au fost potrivite numai pentru vremurile păstoririi Sfântului Ioan Gură de Aur, mult s-ar păgubi duhovnicește. Căci, pe de-o parte, nu și-ar putea întări și mai mult conștiința sa dogmatică, aflând cât de hotărâtoare pentru mântuirea omului este împărtășirea credinței celei dintru început, curate și singure adevărate – odorul nepreţuit încredințat lumii prin propovăduirea Sfinților Apostoli ai Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, odor păstrat neschimbat și ocrotit numai de Biserica cea dreptmăritoare, de la originile ei apostolice și până astăzi; pe de altă parte, i-ar fi mult mai greu unei asemenea persoane să recunoască amăgirea spirituală ascunsă în formele și formulele perfide sub care s-au strecurat, prin istorie, până în zilele acestea, erezii prin care a fost primejduită Biserica încă din primele veacuri creștine.

Și care erezie a adunat în învățătura ei mai multă blasfemie decât arianismul, rodul otrăvit al trufiei minții omenești care a iscodit fără pic de sfială cele de necuprins, adică cele ale Dumnezeirii, respingând adevărul revelat?

Sfântul Ioan Gură de Aur i-a înfruntat prin cuvântările sale pe cei mai antihristici dintre arieni, pe anomei, cei care în totală orbire spirituală au luptat cu îndârjire împotriva adevărului mântuitor, mărturisit și mai cu seamă dovedit de Însuși Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos: *"Eu și Tatăl Meu una suntem"* (Ioan 10, 30). Aceia nu doar tăgăduiau dumnezeirea Fiului, Cel din veci născut din Tatăl și întrupat din Preasfânta Născătoare de Dumnezeu *"la plinirea vremii"* (Gal. 4, 4) pentru izbăvirea noastră, ci cutezau să-și atribuie chiar putința cunoașterii ființei lui Dumnezeu.

În fața acestei mândrii luciferice, pustiitoare de suflete, Sfântul Ioan Hrisostomul se cutremură: "Ai văzut cât de mare este sus, printre îngeri, frica și cât de mare este jos, printre oameni, disprețul? Aceia slăvesc, aceștia iscodesc; aceia laudă, aceștia cercetează cu nesocotință. Aceia își acoperă fețele, aceștia pretind că-și ațintesc cu nerușinare privirile spre slava cea nespusă a lui Dumnezeu! Cine n-ar ofta, cine n-ar jeli nebunia și marea lor nesocotință?" (p. 20). Căci, într-adevăr, îmbătați de propria lor gândire și nălucire, și astfel nemaiputând recunoaște necuratul izvor al inspirației lor, acei eretici tăgăduiau în fapt putința și taina mântuirii omului prin Crucea Fiului lui Dumnezeu, Cel de-o-ființă cu Tatăl, înomenit prin puterea Duhului Sfânt din Preacurata Fecioară Maria pentru răscumpărarea noastră din blestem și moarte.

Citind aceste puternice cuvinte adresate de Sfântul Ioan acelor eretici – care își au ucenici până în ziua de astăzi pe toți cei care nu mărturisesc credința că Hristos Domnul este și Dumnezeu adevărat, și Om adevărat, deci singurul Mântuitor al lumii (Fapte 4, 12) –, pătrundem parcă mai bine înțelesul "luptei celei bune" (2 Tim. 4, 7) purtate de marii bărbați ai credinței, începând cu Sfântul Apostol Pavel, cel atât de iubit, admirat și urmat de Marele Hrisostom: *"Noi surpăm iscodirile minții și toată trufia care se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu, și tot gândul îl robim spre ascultarea lui Hristos"* (2 Cor. 10, 4-5). Această lucrare a săvârșit-o strălucit și Sfântul Ioan Gură de Aur, așa cum o arată din plin paginile ce urmează.

Dar fermitatea arătată tuturor tăgăduitorilor de Sfântul Ioan Gură de Aur – în apărarea adevărului de credință, în dreapta tălmăcire a Sfintei Evanghelii a Domnului Iisus Hristos și a întregii Sfinte Scripturi, mai ales a proorociilor mesianice – este străină de orice încrâncenare, ascunzând de fapt o mare și evanghelică compătimire: "Să nu ne purtăm cu sălbăticie cu ereticii! Să nu ne înfuriem pe ei! Dimpotrivă, să le vorbim cu blândețe. Nimic nu-i mai tare decât blândețea și bunătatea" (p. 20).

Iată principiul de aur și permanent actual al binevestirii de către Biserică a credinței celei mântuitoare – strălucirea adevărului Evangheliei Domnului nostru Iisus Hristos din bunul chip al vieții și al vorbirii noastre, din curăția faptelor și trăirilor noastre de fiecare clipă.

Așadar, binecuvântând tipărirea acestor înalte învățături împărtășite prin cuvintele dumnezeiescului Hrisostom, să ne amintim în toată vremea de armele date nouă, creștinilor zidiți pe *"temelia adevărului"*, și astfel aflați în *"Biserica Dumnezeului celui viu"* (1 Tim. 3, 15), spre a cuceri pe cât mai mulți semeni ai noștri pentru Împărăția cerurilor: blândețea și smerenia; arme încredințate nouă de către Cel care ne îndeamnă neîncetat: *"Luați jugul Meu asupra voastră și **învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima,** și veți găsi odihnă sufletelor voastre. Căci jugul Meu e bun și povara Mea este ușoară"* (Matei 11, 29-30).

La pomenirea Sfântului sfințit Mucenic Policarp al Smirnei, 2007.

ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI,
LOCȚIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI
ȘI
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

CUVÂNTĂRI ÎMPOTRIVA ANOMEILOR

Cuvântul I

Despre ființa lui Dumnezeu, că este de neînțeles. Cuvânt rostit când episcopul nu era de față. Împotriva anomeilor[1]

1. Cum? Păstorul nu-i de față, și oile stau cu multă bună rânduială? Dar asta-i tot isprava păstorului, căci oile arată toată râvna nu numai când e de față, ci și când lipsește! Despre oile cele necuvântătoare se știe că, atunci când nu-i de față cel ce le scoate la pășunat, ele sau rămân în târlă, sau se rătăcesc dacă ies din târlă fără de păstor. Aici însă nimic asemănător; ci, chiar când lipsește păstorul, vă duceți cu multă bună rânduială spre pășunile cele obișnuite. Dar, mai bine spus, păstorul chiar este de față; dacă nu cu trupul, cu sufletul; dacă nu prin prezența trupului, prin buna rânduială a turmei. De aceea mai cu seamă îl fericesc și mă minunez de el, că a avut puterea de a sădi în voi o atât de mare râvnă. Că și pe general îl admirăm mai cu seamă atunci când oștile lui sunt în bună rânduială, chiar dacă el nu-i de față. Asta o cere și Pavel ucenicilor, spunând: *"Astfel, frații mei, precum ați ascultat totdeauna, nu numai când eram de față, ci cu mult mai mult în lipsa mea"*[2].

– Dar pentru ce: *"cu mult mai mult în lipsa mea"*?

– Pentru că atunci când păstorul e de față, lupul este alungat cu ușurință de la oi dacă năvălește asupra turmei; dar când lipsește păstorul, oile neapărat sunt cu mult mai neliniștite, pentru că nu-i nimeni care să le apere. În afară de asta, când păstorul este de față, răsplata râvnei se îm-

1. Migne, P.G. 48, col. 701-710.
2. Filip. 2, 12.

parte între păstor și oi; dar când lipsește păstorul, isprava se datorează numai oilor. Acestea vi le spune și dascălul[3]; oriunde ar fi, mintea lui se îndreaptă spre voi și spre adunarea voastră; nu se uită acum atât la cei ce stau acolo cu el și înaintea lui, cât la voi, cei ce nu-i sunteți de față.

Cunosc clocotitoarea, înflăcărata, fierbintea și neînfrânata lui dragoste! O are foarte adânc înrădăcinată în sufletul lui și o îngrijește cu multă râvnă! Știe că dragostea este capul tuturor bunătăților; știe că este rădăcina, izvorul și mama lor; știe că nu ne sunt de nici un folos celelalte bunătăți dacă lipsește dragostea. Ea e icoana ucenicilor Domnului, chipul robilor lui Dumnezeu, semnul de recunoaștere al apostolilor. *"Prin aceasta*, spune Domnul, *vă vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei"*[4].

– Spune-mi, prin ce? Prin aceea că am înviat morți, sau că am curățit leproși, sau că am izgonit demoni?

– Nu, răspunde Domnul. Trece peste toate celelalte și spune: *"Prin aceasta vă vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă vă veți iubi unul pe altul"*.

Acelea sunt daruri numai ale harului de sus; aceasta, dragostea, este o faptă și a voinței omenești. Pe omul de ispravă nu-l caracterizează atât darurile date de sus, cât faptele ostenelilor sale. Din pricina aceasta Hristos spune că ucenicii Lui se cunosc după dragoste, și nu după minuni. Când este dragoste, nu mai lipsește nici o parte din înțelepciunea celui ce are dragoste; are întreaga virtute, neștirbită și desăvârșită; după cum dacă lipsește dragostea, este lipsit de toate bunătățile. De aceea și Pavel o laudă și o înalță prin cuvânt. Dar, mai bine zis, oricâte ar spune, niciodată nu va atinge vrednicia ei.

2. Ce poate fi asemenea dragostei, care îi ține pe profeți și toată legea și fără de care nici credința, nici cunoștința, nici cunoașterea tainelor, nici chiar mucenicia și nimic

3. Păstorul, episcopul.
4. Ioan 13, 35.

altceva nu va putea mântui pe cel ce le are pe toate acestea! Că spune Pavel: *"Chiar de mi-aș da trupul meu să-l ardă, iar dragoste nu am, nimic nu-mi folosește"*[5]. Iar în altă parte, dând să înțeleagă că dragostea este mai mare decât toate și culmea bunătăților, spunea: *"Fie de vor pieri profețiile, fie de vor înceta limbile, fie de se va sfârși cunoștința"*[6]; *"rămân acestea trei: credința, nădejdea, dragostea; dar mai mare decât toate este dragostea"*[7].

Cuvântul acesta al lui Pavel despre dragoste a ridicat o mare problemă. Nu-i lucru cumplit că vor pieri profețiile și că au să înceteze limbile. Aceste harisme ne-au fost de folos la o vreme; încetarea lor însă nu va putea vătăma cu nimic cuvântul credinței. Că iată, acum nu mai sunt profeții, nici harismele limbilor, și totuși cuvântul credinței cu nimic n-a fost împiedicat. Dar se pune întrebarea: Ce e sfârșitul cunoștinței? Pavel, după ce a spus: *"Fie de vor pieri profețiile, fie de vor înceta limbile"*, a adăugat: *"fie de se va sfârși cunoștința"*. Dar dacă se va sfârși cunoștința, viața noastră n-are să meargă spre mai bine, ci spre mai rău, căci fără cunoștință încetăm de a mai fi oameni. Scriptura spune: *"Teme-te de Dumnezeu și păzește poruncile, că asta înseamnă a fi om"*[8]. Iar dacă a fi om înseamnă a avea temere de Dumnezeu, iar dacă temerea de Dumnezeu vine prin cunoștință și dacă, după cum spune Pavel, cunoștința are să se sfârșească, atunci vom înceta de a mai fi oameni; căci odată ce nu va mai fi cunoștință, toate rosturile noastre vor pieri; nu vom fi întru nimic mai buni decât animalele, ci cu mult mai rău. Prin cunoștință întrecem animalele, căci în celelalte însușiri trupești ne înving cu prisosință.

Așadar, ce înțeles au cuvintele lui Pavel și despre ce cunoștință a vorbit când a spus: *"Cunoștința se va sfârși"*?

5. 1 Cor. 13, 3.
6. 1 Cor. 13, 8.
7. 1 Cor. 13, 13.
8. Eccl. 12, 13.

aceea cu oglinda, şi a treia, aceea cu ghicitura. Într-adevăr, după ce a spus: *"Când eram prunc"*, a adăugat: *"Acum vedem ca prin oglindă, în ghicitură"*[13]. Iată că *"prin oglindă"* este a doua pildă a slăbiciunii noastre şi a nedesăvârşirii cunoştinţei noastre. A treia pildă: *"în ghicitură"*. Copilul vede, aude şi rosteşte multe, dar nimic nu aude limpede, nici nu vede, nici nu rosteşte. Cugetă într-adevăr şi el, dar cugetarea lui nu-i precisă. Tot astfel şi eu: ştiu multe, dar nu cunosc modul lor (de a fi). Că Dumnezeu este pretutindeni ştiu, şi că este în întregime pretutindeni ştiu; dar cum, nu ştiu. Că este fără de început, nenăscut şi veşnic, ştiu; dar cum, nu ştiu. Mintea omenească nu-şi poate închipui cum este cu putinţă să existe o fiinţă care să nu-şi aibă existenţa nici de la ea însăşi, nici de la altul. Ştiu că a născut pe Fiul, dar cum, nu ştiu. Ştiu că Duhul Sfânt este din El, dar cum (este) din El, nu cunosc. Mănânc mâncare, dar cum se împarte ea în flegmă, în sânge, în umoare, în fiere, nu ştiu. Nu le ştim pe acestea, pe care le vedem în fiecare zi când stăm la masă, şi iscodim fiinţa lui Dumnezeu?

4. Unde sunt, dar, cei ce spun că au dobândit toată cunoştinţa, când ei de fapt au căzut în prăpastia necunoştinţei? Cei ce spun că au dobândit acum toată cunoştinţa se lipsesc pe ei înşişi de cunoştinţa cea desăvârşită. Eu, care spun că în parte cunosc, chiar dacă spun că se sfârşeşte cunoştinţa aceasta, călătoresc spre o cunoştinţă mai bună şi mai desăvârşită, deoarece cunoştinţa cea în parte se sfârşeşte şi ajunge mai desăvârşită; pe când acela care spune că are o cunoştinţă neştirbită, întreagă şi desăvârşită, şi (despre care) mărturiseşte că se sfârşeşte în viitor, însuşi declară că va fi lipsit de cunoştinţă, deoarece sfârşindu-se aceasta, alta mai bună nu mai este pusă în loc, căci, după ei, aceasta de aici este cunoştinţa cea desăvârşită. Vedeţi dar că aceştia, pretinzând că au aici toată

13. 1 Cor. 13, 12.

cunoştinţa, nici aici nu o au, iar dincolo se lipsesc pe ei înşişi de întreaga cunoştinţă? Atât de mare este răul când nu rămâi în hotarele pe care ni le-a rânduit dintru început Dumnezeu! Tot astfel şi Adam, nădăjduind o cinste mai mare, a pierdut-o şi pe aceea pe care o avea. Aşa păţesc şi iubitorii de arginţi. Mulţi oameni, adeseori dorind mai mult, le-au pierdut şi pe cele pe care le aveau. Tot astfel şi aceştia, crezând că au aici, pe pământ, toată cunoştinţa, au pierdut şi cunoştinţa cea din parte.

De aceea, vă rog să fugiţi de nebunia lor. Într-adevăr, este cea mai mare nebunie să pretinzi că ştii care este fiinţa lui Dumnezeu. Şi ca să afli că o astfel de pretenţie e cea mai mare nebunie, din profeţi vă voi arăta-o. Profeţii nu numai că par a nu şti ce este fiinţa lui Dumnezeu, dar sunt nedumeriţi şi în ceea ce priveşte înţelepciunea Lui, cât de mare este; şi totuşi, nu-i fiinţa din înţelepciune, ci înţelepciunea din fiinţă. Când, deci, profeţii nu pot înţelege cum trebuie nici înţelepciunea lui Dumnezeu, cât de mare trebuie să fie nebunia acelora care socot că poate fi înţeleasă de ei înşăşi fiinţa lui Dumnezeu?!

Să auzim dar ce zice Profetul despre ea! *"Minunată s-a făcut ştiinţa Ta, mai presus de mine!"*[14]. Dar mai bine să iau cuvântul mai de sus. *"Mărturisi-mă-voi Ţie, căci cu frică mă minunez de Tine!"*[15]. Ce înseamnă cuvintele *"cu frică"*? De multe ne minunăm acum, dar nu cu frică, de pildă de frumuseţea coloanelor, de chipurile tablourilor, de floarea trupurilor; ne minunăm de însăşi măreţia mării, de adâncul ei cel nesfârşit, dar cu frică, atunci când ne uităm la adâncimea ei. Tot astfel dar şi Profetul, uitându-se la oceanul cel nesfârşit şi nemărginit al înţelepciunii lui Dumnezeu, a ameţit şi, cu frică multă minunându-se, a plecat strigând şi zicând: *"Mărturisi-mă-voi Ţie, căci cu frică mă*

14. Ps. 138, 6.
15. Ps. 138, 14.

minunez de Tine! Minunate sunt lucrurile Tale"[16]. Și iarăși: *"Minunată s-a făcut știința Ta, mai presus de mine; este înaltă și n-o pot ajunge"*[17]. Iată recunoștință de rob! "Îți mulțumesc, spune Profetul, pentru aceasta, că am Stăpân pe Care nu-L pot înțelege!".

Profetul nu spune aceste cuvinte despre ființa lui Dumnezeu; pe aceasta a lăsat-o la o parte, ca una ce era recunoscută ca de neînțeles; le spune despre prezența pretutindeni a lui Dumnezeu, pentru a arăta că nici acest lucru nu îl știe, cum este de față Dumnezeu pretutindeni. Că despre asta vorbește, ascultă cuvintele spuse puțin mai jos! *"De mă voi sui la cer, Tu acolo ești! De mă voi pogorî în iad, de față ești!"*[18].

Ai văzut că este de față pretutindeni? Dar Profetul n-o știe; este nedumerit, amețește și se teme numai când se gândește la asta. Nu este oare cea mai mare nebunie să iscodească însăși ființa lui Dumnezeu niște oameni care stau atât de departe de harul acestui profet? Și doar Profetul aceasta spusese: *"Cele nearătate și cele ascunse ale înțelepciunii Tale mi-ai arătat mie"*[19]. Și cu toate că a cunoscut cele nearătate și cele ascunse ale înțelepciunii Lui, totuși spune despre ea că este nemărginită și de neînțeles. *"Mare este Domnul,* spune el, *și mare este tăria Lui și înțelepciunii Lui nu-i este nici o margine"*[20], adică este de neînțeles. Ce spui? Înțelepciunea lui Dumnezeu este de neînțeles Profetului, iar ființa Lui ne este de înțeles? Nu-i aceasta oare curată nebunie? Măreția Lui nu are sfârșit, și tu pui hotare ființei Lui?

5. Acestea le spune și Isaia, filosofând: *"Neamul Lui cine-l va spune?"*. N-a spus: "Cine-l spune", ci *"cine-l va spune"*,

16. Ps. 138, 14.
17. Ps. 138, 6.
18. Ps. 138, 8.
19. Ps. 50, 7.
20. Ps. 144, 3.

cuprinzând în aceste cuvinte și viitorul. David spusese: *"Minunată s-a făcut știința Ta, mai presus de mine"*; Isaia însă nu vorbește numai despre el, că nu poate spune neamul Lui, ci cuprinde tot neamul omenesc.

Dar să vedem, nu cumva știe Pavel? Doar el s-a bucurat de un har mai mare!

Dar el este cel ce a spus: *"În parte cunoaștem și în parte profețim"*. Și n-o spune numai aici, ci și în altă parte! Și n-o spune despre ființa lui Dumnezeu, ci despre înțelepciunea Lui; vorbește și el de înțelepciunea care se vede în purtarea de grijă a lui Dumnezeu, dar nu vorbește de toată purtarea Sa de grijă, potrivit căreia Se îngrijește de îngeri, de arhangheli și de puterile cele de sus, ci cercetează numai acea parte a purtării Lui de grijă, potrivit căreia poartă grijă de oamenii de pe pământ; dar chiar din aceasta cercetează numai o mică parte. Pavel nu cercetează toată purtarea de grijă a lui Dumnezeu, potrivit căreia răsare soarele, potrivit căreia insuflă sufletele, potrivit căreia plăsmuiește trupurile, potrivit căreia îi hrănește pe oamenii de pe pământ, potrivit căreia ține lumea, potrivit căreia dă roade în fiecare an. Nu! Pe toate acestea le lasă la o parte și cercetează numai o mică parte a purtării de grijă a lui Dumnezeu, potrivit căreia Dumnezeu i-a scos pe iudei și a primit la El neamurile. Și în fața unei părți atât de mici a purtării de grijă a lui Dumnezeu, a amețit ca și cum s-ar fi aflat în fața unui ocean fără de margini! Uitându-se la adâncul nesfârșit, a sărit îndată și a strigat cu glas mare spunând: *"O, adâncul bogăției și al înțelepciunii și al științei lui Dumnezeu! Cât sunt de necercetate judecățile Lui!"*[21]. N-a spus: "de neînțeles", ci: *"de necercetate"*. Dacă nu pot fi cercetate, cu atât mai mult nu pot fi înțelese! *"Și de negăsit urma căilor Lui"*[22]. Spune-mi, te rog: Nu poți găsi urma căilor Lui, și-L poți înțelege pe El? Dar pentru ce vorbesc de

21. Rom. 11, 33.
22. Rom. 11, 33.

căile Lui? Sunt de neînţeles şi răsplăţile gătite nouă! *"Ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit, nici la inima omului nu s-au suit acelea pe care le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El"*[23]. Dar nici darul Lui nu se poate spune. *"Mulţumire lui Dumnezeu pentru darul Lui cel de nespus"*[24]; şi: *"Pacea Lui care covârşeşte toată mintea"*[25]. Ce spui? Judecăţile Lui sunt de necercetat, urma căilor Lui, de negăsit, pacea Lui covârşeşte toată mintea, darul Lui (e) de nespus, cele pe care le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El nu s-au suit la inima omului, măreţia Lui nu are sfârşit, înţelepciunea Lui nu are margine, într-un cuvânt, toate sunt de neînţeles, şi numai El este de înţeles? Poate fi o nebunie mai mare ca aceasta?

Apucă-l de mână pe eretic! Nu-l lăsa să plece! Întreabă-l:

– Ce spune Pavel? *"În parte cunoaştem"*!

– Dar Pavel, răspunde ereticul, nu spune asta despre fiinţa lui Dumnezeu, ci despre planurile lui Dumnezeu[26].

Dar chiar dacă aici ar fi vorba numai de planurile lui Dumnezeu, şi nu de fiinţa lui Dumnezeu, şi aşa biruinţa noastră va fi lesnicioasă. Dacă planurile Lui sunt de neînţeles, cu atât mai mult Dumnezeu. Dar că aici Pavel nu vorbeşte despre planurile lui Dumnezeu, ci despre Dumnezeu Însuşi, ascultă ce spune puţin mai jos! După ce a spus: *"În parte cunoaştem şi în parte profeţim"*, a adăugat: *"Acum cunosc în parte; dar atunci voi cunoaşte pe deplin, aşa cum am fost cunoscut şi eu"*[27].

– De cine a fost cunoscut? De Dumnezeu sau de planurile lui Dumnezeu?

– Negreşit de Dumnezeu!

23. 1 Cor. 2, 9.
24. 2 Cor. 9, 15.
25. Filip. 4, 7.
26. Cu alte cuvinte, ereticii anomei susţineau că noi cunoaştem în parte planurile lui Dumnezeu, pe când fiinţa lui Dumnezeu o cunoaştem desăvârşit.
27. 1 Cor. 13, 12.

– Deci şi pe Acesta în parte Îl cunoaşte! Pavel a spus *"în parte"* nu pentru că el cunoaşte o parte a fiinţei Lui, iar pe alta n-o cunoaşte (căci Dumnezeu e simplu), ci pentru că, pe de o parte, ştie că este Dumnezeu, iar pe de altă parte, nu ştie ce este fiinţa lui Dumnezeu. Că este înţelept, o ştie: dar cât este de înţelept, nu! Că este mare, o ştie; dar cât e de mare sau care este măreţia Lui, nu ştie. Că este de faţă pretutindeni, o ştie; dar cum, nu o ştie. Că poartă de grijă, că ţine totul şi le cârmuieşte (pe toate) cum nu se poate mai bine, o ştie; dar chipul în care face astfel nu-l ştie. De aceea spune: *"În parte cunoaştem şi în parte profeţim"*.

6. Dar, dacă vrei, să-l lăsăm pe Pavel şi pe profeţi şi să ne urcăm la ceruri. Poate că acolo va şti careva ce este fiinţa lui Dumnezeu. Dar chiar de-am găsi pe cineva care s-o ştie, aceasta nu are nici o legătură cu noi. Mare este deosebirea între îngeri şi oameni. Totuşi, ca să cunoşti pe deplin că nici acolo, în ceruri, nici o putere zidită nu ştie asta, să-i ascultăm pe îngeri.

– Ce vrei să spui? Vorbesc acolo în ceruri îngerii despre fiinţa lui Dumnezeu? Discută ei, îngerii, despre ea?

– Deloc!

– Dar atunci, ce vrei să spui?

– Vreau să spun că Îl slăvesc pe Dumnezeu, I se înalţă neîncetat cântări tainice de biruinţă, cu multă frică. Unii spun: *"Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu"*[28]; Serafimii spun: *"Sfânt, Sfânt, Sfânt"*[29] şi-şi întorc ochii, că nu pot suferi pogorământul lui Dumnezeu. Heruvimii spun: *"Binecuvântată este slava Lui unde este locul Lui"*[30] – nu că Dumnezeu este într-un loc, Doamne fereşte!, ci că noi grăim aşa după cum obişnuim noi oamenii să grăim: unde este cineva sau cum este. Dacă totuşi este cu cale să grăim şi acestea despre Dumnezeu! Avem limbă omenească!

28. Luca 2, 14.
29. Is. 6, 3.
30. Iez. 3, 12.

Ai văzut cât de mare este sus, printre îngeri, frica şi cât de mare este jos, printre oameni, dispreţul! Aceia slăvesc, aceştia iscodesc; aceia laudă, aceştia cercetează cu nesocotinţă. Aceia îşi acoperă feţele, aceştia pretind că-şi aţintesc cu neruşinare privirile spre slava cea nespusă a lui Dumnezeu! Cine n-ar ofta, cine n-ar jeli nebunia şi marea lor nesocotinţă?

Voiam să duc mai departe cuvântul meu! Dar pentru că n-am coborât acum pentru întâia oară în astfel de lupte cu ereticii, socot că vă este de folos să mă mulţumesc deocamdată cu cele spuse, pentru ca nu cumva mulţimea celor ce-am să spun să nu le scoată din minte prin iureşul lor şi pe cele spuse până acum. De altfel, dacă Dumnezeu va îngădui, voi vorbi mult timp despre acest subiect. De mult doream eu să vă ţin aceste cuvântări, dar am şovăit şi am amânat, pentru că vedeam că mulţi din cei care bolesc de această boală[31] îmi ascultă cu plăcere cuvântările; nu voiam să sperii vânatul; deocamdată îmi oprisem limba de la astfel de lupte, cu gândul de a porni bătălia atunci când îi voi avea bine în mână. Şi când, cu ajutorul lui Dumnezeu, i-am auzit pe ei înşişi rugându-mă cu stăruinţă să încep această luptă, am prins curaj şi m-am pregătit de înfruntare; am luat armele acelea care doboară gândurile omeneşti şi toată mândria care se ridică împotriva cunoştinţei lui Dumnezeu. Am luat aceste arme nu ca să-i cobor pe cei potrivnici, ci ca să-i ridic pe cei căzuţi. Aşa este puterea acestor arme! Răneşte pe cei ce se încăpăţânează, dar pe cei care ascultă cu dragă inimă îi îngrijeşte cu multă luare-aminte. Nu face răni, ci vindecă rănile.

7. Să nu ne purtăm cu sălbăticie cu ereticii! Să nu ne înfuriem pe ei! Dimpotrivă, să le vorbim cu blândeţe. Nimic nu-i mai tare decât blândeţea şi bunătatea! De aceea şi Pavel ne-a poruncit să ne lipim sufletul cu multă sârguinţă

31. Adică: ereticii anomei.

de blândeţe şi de bunătate, spunând: *"Robul lui Dumnezeu nu trebuie să se certe, ci să fie bun cu toţi"*[32]. N-a spus: "numai cu fraţii", ci: *"cu toţi"*. Şi iarăşi: *"Blândeţea voastră să fie cunoscută"*; şi n-a spus: "fraţilor", ci: *"tuturor oamenilor"*[33]. Căci ce folos este, spune Domnul, dacă iubiţi pe cei ce vă iubesc[34]? Dacă însă prietenia cu ei, cu aceşti eretici, te vatămă, dacă te trage să fii părtaş necredinţei lor, fugi de ei, chiar de-ar fi părinţii tăi! Scoate-l, chiar de-ar fi ochiul tău! *"Dacă ochiul tău cel drept,* spune Hristos, *te sminteşte, scoate-l"*[35]. Domnul nu vorbeşte aici despre trup!

– Dar despre ce?

– Dacă ar vorbi despre trup, atunci vina ar trece asupra făcătorului firii. De altfel, n-ar trebui să-ţi scoţi numai un ochi, căci dacă-ţi rămâne cel stâng, te va sminti şi acela. Deci, ca să cunoşti că nu-i vorba de ochi, a dat ca pildă numai ochiul drept, voind să arate că dacă ai un prieten tot atât de scump ca şi ochiul drept, şi pe acesta aruncă-l de lângă tine şi curmă prietenia cu el dacă te sminteşte. Căci ce folos este să ai un ochi spre vătămarea întregului trup?

Deci dar, dacă prieteniile cu aceşti eretici ne vatămă, să fugim de ele, să le părăsim; dar dacă ei nu ne vatămă credinţa, să-i atragem spre noi. Dacă însă nici lor nu le eşti de folos, ba, dimpotrivă, te mai şi vatămă, caută să rămâi întreg tăind prietenia. Fugi de prietenia ereticilor dacă te va vătăma! Fugi numai! Nu te certa cu ei, nu te lupta cu ei! Tot astfel şi Pavel ne sfătuieşte, spunând: *"De este cu putinţă, cât ţine de voi, fiţi în pace cu toţi oamenii"*[36]. Eşti rob al Dumnezeului păcii. Domnul, Cel care a scos duhurile rele din oameni, Care a făcut mii şi mii de binefaceri, când cărturarii şi fariseii L-au numit îndrăcit, n-a slobozit trăsnet,

32. 2 Tim. 2, 24.
33. Filip. 4, 5.
34. Cf. Matei 5, 46.
35. Matei 5, 29.
36. Rom. 12, 18.

n-a zdrobit pe ocărâtori, n-a ars limba cea atât de nerușinată și de nerecunoscătoare, deși putea face toate acestea, ci a îndepărtat învinuirea lor, zicând numai: *"Eu demon nu am, ci cinstesc pe Tatăl Meu"*[37]. Ce a spus când L-a lovit sluga arhiereului? *"Dacă am vorbit rău, mărturisește că este rău; iar dacă am vorbit bine, pentru ce Mă bați?"*[38]. Dacă Stăpânul îngerilor Se apără și dă socoteală robului, nu am nevoie de mai multe cuvinte. Repetă numai cuvintele acestea în minte, cugetă mereu la ele și zi: *"Dacă am vorbit rău, mărturisește că este rău, dar dacă am vorbit bine, pentru ce Mă bați?"*. Gândește-te la Cel ce le-a spus, cui le-a spus, pentru ce le-a spus; și-ți vor fi cuvintele acestea ca un veșnic cântec dumnezeiesc, în stare să-ți potolească toată înverșunarea. Gândește-te la vrednicia Celui ocărât, la josnicia ocărâtorului, la grozăvia ocării! Ocărâtorul n-a ocărât numai, ci a și lovit; și nu numai că a lovit, dar a pălmuit; iar o ocară mai mare ca aceasta nu este! Și totuși, Domnul pe toate le-a răbdat ca tu cu prisosință să înveți să fii înțelept.

Aceste lucruri să le gândim nu numai aici, ci să le avem în minte și când va fi nevoie. Mi-ați lăudat cuvintele! Arătați-mi însă cu faptele voastre că mă lăudați! Atletul se antrenează în locurile de antrenament, ca să arate în timpul luptelor folosul dobândit de pe urma exercițiului de acolo. Și tu dar, când te va cuprinde mânia, arată câștigul ce l-ai dobândit din predica de azi și spune-ți necontenit cuvintele acestea: *"Dacă am vorbit rău, mărturisește că este rău; iar dacă am vorbit bine, pentru ce Mă bați?"*. Aceste cuvinte scrie-ți-le în minte. De aceea vă aduc necontenit aminte de aceste cuvinte, pentru ca să pătrundă toate cele spuse în sufletul vostru, pentru ca să rămână neștearsă aducerea-aminte și folosul acestei aduceri-aminte. Nimeni nu-i atât

37. Ioan 8, 49.
38. Ioan 18, 23.

de împietrit, atât de nesocotit, atât de nesimțitor ca să se mai mânie vreodată, când are înscrise aceste cuvinte pe latul inimii lui! Cuvintele acestea, ca un frâu și ca niște zăbale, vor putea opri limba noastră când se pornește să grăiască dincolo de măsură și de ce se cuvine, vor putea potoli mintea când se trufește, vor putea să o facă să se smerească necontenit și să facă să se sălășluiască în noi toată pacea, de care să dea Dumnezeu să ne bucurăm pururea, cu harul și cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui și Sfântului Duh, slava și puterea și închinăciunea acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Cuvântul II[1]

Despre ființa lui Dumnezeu, că este de neînțeles. Împotriva anomeilor

1. Haide să începem iarăși lupta cu necredincioșii anomei! Iar dacă se supără pentru că-i numim necredincioși, să fugă de necredință, și eu ascund numele. Să părăsească (toate) gândurile cele necredincioase, și părăsesc și eu numele cel ocărâtor. Dar dacă ei prin fapte necinstesc credința și nu le este rușine să se facă singuri de rușine, pentru ce se supără când îi învinuiesc prin cuvânt de ceea ce ei săvârșesc prin faptă? Mai înainte, când am coborât în stadiul cuvântărilor către anomei, după cum vă aduceți aminte, și când tocmai pornisem lupta, am început să vorbesc îndată către iudei, că nu era bine să-i trec cu vederea pe frații noștri cei bolnavi. Cuvântările către anomei puteau fi ținute oricând; dacă atunci n-aș fi luat-o înainte ca să-i smulg de pe rugul iudaic pe aceia dintre frații noștri care sufereau de bolile iudaice, mai târziu n-ar fi avut nici un folos îndemnurile mele, deoarece păcatul pricinuit de postul iudaic ținut de ei ar fi crescut. După luptele mele duse cu aceia, a urmat, iarăși, venirea aici a multor părinți duhovnicești, sosiți din diferite părți, și nici atunci n-a fost vreme potrivită să-mi îndrept cuvântul meu către anomei, căci toți acei părinți s-au revărsat ca niște râuri în marea aceasta duhovnicească. Iar după plecarea lor, ne-au întâmpinat repetate și necontenite pomeniri de mucenici, și nu trebuie să nesocotim binecuvântarea luptătorilor acelora.

1. P.G. 48, col. 709-718. (A aceluiași, care vorbise cu multe zile înainte către anomei, apoi către iudei, apoi a tăcut din pricina prezenței episcopilor și din pricină că au fost pomeniri ale multor mucenici, acum iarăși către anomei, despre firea de neînțeles a lui Dumnezeu).

Spun acestea și le număr, ca să nu socotiți că din lene sau din trândăvie am tot amânat luptele cu anomeii. Acum deci, pentru că am terminat lupta cu iudeii, pentru că părinții au plecat la locurile lor, pentru că ne-am bucurat din destul de binecuvântările mucenicilor, haide dar să pun capăt dorului celui îndelungat de predica mea. Știu bine că fiecare din voi, nu mai puțin decât mine, arde de dorința de a auzi cuvintele mele despre anomei. Pricina este că din vechime orașul este iubitor de Hristos și că ați primit această moștenire părintească: să nu stați nepăsători când se falsifică dogmele credinței. De unde se vede asta? S-au pogorât odinioară unii din Iudeea, pe timpul strămoșilor voștri*, au tulburat dogmele curate ale învățăturii apostolice și au poruncit să se taie împrejur și să păzească Legea lui Moise. Locuitorii de atunci ai orașului vostru* n-au răbdat în tăcere această noutate; ci au sărit la ei ca niște câini vrednici care văd lupii năpustindu-se și vătămând toată turma. Și nu s-au oprit de a-i alunga și a-i fugări pretutindeni, până ce n-au făcut ca Apostolii să trimită în toată lumea dogme care să-i împiedice și pe aceia, și pe toți cei de după ei de a mai porni un astfel de atac împotriva credincioșilor.

2. De unde dar să-mi încep cuvântul către anomei? De unde din altă parte decât de la învinuirea ce le-am adus-o că sunt necredincioși? Căci fac și răscolesc totul, ca să scoată credința din sufletul celor ce îi ascultă. Poate fi oare un păcat de necredință mai mare decât acesta? Când Dumnezeu hotărăște ceva, trebuie primite spusele lui Dumnezeu cu credință, nu iscodite cu îndrăzneală. Numească-mă necredincios oricine vrea dintre anomei! Nu mă supăr. De ce? Pentru că îmi arăt prin fapte numele. Dar pentru ce spun eu: numească-mă necredincios? Numească-mă și nebun în Hristos! Mă bucur și de această numire ca și de o cunună! Sunt părtaș cu Pavel în această numire. El a spus: *"Noi sun-*

* Semn că Sfântul Ioan Gură de Aur nu era originar din Antiohia.

tem nebuni pentru Hristos"[2]. Nebunia aceasta este mai înțeleaptă decât toată înțelepciunea. Acelea pe care nu le-a putut descoperi înțelepciunea cea lumească, pe acelea le-a descoperit nebunia cea după Hristos. Ea a alungat întunericul din lume, ea a adus lumina cunoștinței. Dar ce este nebunia cea după Hristos? Când potolim gândurile noastre care se înverșunează când nu trebuie, când facem goală și pustie mintea noastră de învățătura cea lumească, pentru ca, atunci când are să primească învățăturile lui Hristos, să o dăm deșertată și măturată pentru primirea dumnezeieștilor cuvinte. Iar când hotărăște Dumnezeu ceva ce nu trebuie iscodit, trebuie primit cu credință. Numai un suflet obraznic, un suflet plin de cutezanță iscodește pricinile hotărârilor lui Dumnezeu, cere socoteală, cercetează chipul. Și adevărul acesta tot din Scripturi voi încerca să-l înfățișez. Zaharia era un bărbat minunat și mare, cinstit cu arhieria, căruia Dumnezeu îi încredințase apărarea întregului popor. Acest Zaharia intrând în Sfânta Sfintelor, chiar în cele de nepătruns, pe care dintre toți oamenii numai el avea atunci îngăduința să le vadă – și uită-te că el cântărea cât toată mulțimea și-I aducea lui Dumnezeu rugăciuni pentru tot poporul, ca să-L facă milostiv pe Stăpân față de robi (ai văzut cât de mare-i era îndrăznirea?), fiind ca un mijlocitor între Dumnezeu și oameni –, deci intrând Zaharia în Sfânta Sfintelor, a văzut un înger stând înlăuntru. Și pentru că vedenia l-a spăimântat pe om, îngerul a zis: *"Nu te teme, Zaharia, pentru că s-a auzit rugăciunea ta și, iată, vei naște fiu"*[3]. Dar ce înlănțuire este în aceste cuvinte? Făcea rugăciuni pentru popor, se ruga pentru păcate, cerea iertare pentru cei ce erau robi ca și el, și totuși îngerul îi spune: *"Nu te teme, Zaharia, a fost auzită ruga ta!"*? Și dovada auzirii rugăciunii lui este că are să i se nască lui un copil, Ioan?

2. 1 Cor. 4, 10.
3. Luca 1, 13.

– Da! Pentru că se ruga pentru păcatele poporului, avea să nască un fiu care va striga: *"Iată Mielul lui Dumnezeu, Care ridică păcatul lumii!"*[4]. Așa că, pe bună dreptate i-a spus îngerul: *"A fost auzită rugăciunea ta și vei naște fiu"*.

Ce a făcut dar Zaharia?

Ceea ce trebuie să căutăm noi să dovedim sunt următoarele: că nu este iertat acela care iscodește chipul descoperirilor dumnezeiești și că hotărârile lui Dumnezeu trebuie primite prin credință. Zaharia s-a uitat la vârsta lui, la părul lui alb, la trupul lui cel istovit; s-a uitat la stârpiciunea soției sale și n-a crezut cuvintelor îngerului; a căutat să afle chipul și a spus: *"După ce voi cunoaște aceasta?"*[5]. Zaharia întreabă: "Cum va fi asta? Iată, eu am îmbătrânit și am înălbit, iar femeia mea este stearpă și trecută în zilele ei; vârsta e trecută, firea nu mai e bună de nimic. Ce rost mai are făgăduința? Eu, semănătorul, neputincios; brazda, neroditoare".

Oare nu pare unora că Zaharia e vrednic de iertare de vreme ce caută înlănțuirea faptelor, de vreme ce pare că grăiește ceea ce se cuvine? Lui Dumnezeu însă nu I s-a părut vrednic de iertare. Când Dumnezeu hotărăște, nu trebuie să te mai întrebi, nu trebuie să mai cauți înlănțuirea faptelor, nu trebuie să mai pui înainte nevoile firii, nici altceva din unele ca acestea. Puterea hotărârii lui Dumnezeu e mai presus de toate acestea, căci ea nu e stânjenită de nici o piedică.

Ce faci, omule? Dumnezeu făgăduiește, și tu îți găsești scăpare în vârstă, pui înainte bătrânețea? Este oare mai tare bătrânețea decât făgăduința lui Dumnezeu? Este oare mai puternică firea decât Ziditorul firii? Nu știi că tari sunt faptele cuvintelor Lui? Cuvântul Lui a întemeiat Cerul, Cuvântul Lui a adus la ființă zidirea, Cuvântul Lui i-a făcut pe îngeri, și tu pui la îndoială nașterea fiului tău?

4. Ioan 1, 29.
5. Luca 1, 18.

Pentru aceasta s-a supărat îngerul şi n-a fost iertat (Zaharia), chiar dacă era preot; ba, dimpotrivă, tocmai pentru că era preot a fost pedepsit mai mult. Cel ce are o cinste mai mare decât ceilalţi trebuie să-i întreacă şi în credinţă pe ceilalţi.

– În ce chip a fost pedepsit?

– *"Iată, vei fi mut şi nu vei putea vorbi"*[6]. "Limba ta, îi spune îngerul, limba care a slujit necredinţei cuvintelor, ea va primi pedeapsa pentru necredinţă". *"Iată, vei fi mut şi nu vei vorbi până ce vor fi acestea"*. Gândeşte-te la iubirea de oameni a lui Dumnezeu! "N-ai crezut în ce ţi-am spus, îi spune îngerul. Acum primeşte pedeapsa! Când îţi voi da dovada prin fapte, atunci voi pune capăt şi mâniei. Când vei cunoaşte că pe bună dreptate ai fost pedepsit, atunci te voi scăpa de pedeapsă".

Să audă anomeii cum Se supără Dumnezeu când este iscodit! Dacă Zaharia a fost pedepsit pentru că n-a crezut că are să i se nască un fiu muritor, spune-mi, te rog, cum vei scăpa de pedeapsă tu, care iscodeşti naşterea cea tainică, naşterea de Sus? Zaharia nu şi-a spus părerea sa! Nu, el a vrut să ştie, şi n-a dobândit iertare. Dar tu, care susţii cu tărie că le ştii pe cele nevăzute şi neînţelese de toţi, tu, ce cuvânt de apărare vei avea? Ce pedeapsă n-ai să atragi asupra ta?

3. Dar cuvintele despre naşterea de Sus să aştepte timpurile cuvenite! Deocamdată să ne întoarcem la subiectul nostru, pe care l-am întrerupt mai sus. Să încercăm să smulgem rădăcina pustiitoare, mama tuturor relelor, din care au odrăslit învăţăturile acestea greşite ale anomeilor.

Care este rădăcina tuturor relelor?

Mă credeţi? Frică mă cuprinde când am de gând să vorbesc despre ea! Preget să rostesc cu limba cele ce cugetă aceia necontenit cu mintea.

Care este dar rădăcina relelor?

6. Luca 1, 20.

A cutezat omul să spună: Cunosc pe Dumnezeu aşa cum Însuşi Dumnezeu Se cunoaşte pe Sine Însuşi. Cuvintele acestea mai au oare nevoie să fie combătute? Mai au ele nevoie de dovadă? Nu-i de-ajuns oare simpla rostire a acestor cuvinte, ca să arate toată păgânătatea lor? Sunt o curată nebunie, sunt o nesocotinţă de neiertat, sunt un chip mai nou de păgânătate. Nimeni n-a cutezat până acum niciodată aşa ceva, nici să o gândească, nici să o rostească cu limba.

Gândeşte-te, ticălosule şi nenorocitule, cine eşti şi pe cine iscodeşti! Când tu eşti om, iscodeşti pe Dumnezeu? Numai aceste două nume, om şi Dumnezeu, sunt îndestulătoare ca să-ţi arate grozăvia nebuniei tale! Omul? Pământ şi cenuşă, carne şi sânge, iarbă şi floare de iarbă, umbră şi fum şi deşertăciune, şi ceva mai slab şi mai de jos decât acestea, dacă e cu putinţă. Să nu socotiţi că aduc învinuiri firii prin cuvintele acestea! Nici nu spun eu aceste cuvinte, ci profeţii le-au cugetat! Nu pentru ca să necinstească neamul omenesc, ci pentru ca să smerească îngâmfarea proştilor. Nu pentru ca să dispreţuiască firea noastră, ci ca să umilească mândria nebunilor. Dacă totuşi s-au ivit unii care au întrecut mândria diavolului, cu toate că profeţii au spus atâtea şi atâtea, spune-mi, te rog, unde n-ar fi sărit din mândrie dacă nici un profet n-ar fi grăit aşa? Dacă au plasturele pus pe rană, şi încă se mai cred, cât de mare nu le-ar fi crescut semeţia şi trufia dacă profeţii n-ar fi spus atâtea şi atâtea despre firea omenească?

Ascultă ce spune dreptul patriarh despre el! *"Eu sunt pământ şi cenuşă"*[7]. Vorbea cu Dumnezeu, şi îndrăznirea nu l-a îngâmfat. Tocmai îndrăznirea, tocmai ea, l-a făcut să se smerească. Anomeii însă, cu toate că nu sunt vrednici nici de umbra lui Avraam, se socot mai mari chiar decât îngerii! Iar aceasta este dovada celei mai mari nebunii.

7. Fac. 18, 27.

Spune-mi, te rog, iscodeşti pe Dumnezeu, pe Cel fără de început, pe Cel neschimbat, pe Cel netrupesc, pe Cel nestricăcios, pe Cel ce este pretutindeni, pe Cel ce depăşeşte toate şi este mai presus de toată zidirea? Ascultă ce filosofează profeţii despre El şi teme-te! *"Cel ce caută spre pământ şi-l face de se cutremură"*[8]. S-a uitat numai la pământ, şi a cutremurat pământul cel atât de mare şi atât de întins! *"Cel ce Se atinge de munţi, şi ei fumegă"*[9]. *"Cel ce clatină pe cel de sub cer din temelii, şi stâlpii lui se vor clătina"*[10]. *"Cel ce ameninţă marea şi o usucă"*[11]. *"Cel ce zice adâncului: Vei fi pustiit"*[12]. *"Marea a văzut şi a fugit; Iordanul s-a întors înapoi; munţii au săltat ca berbecii şi dealurile, ca mieii oilor"*[13]. Toată zidirea se clatină, se teme, tremură, şi numai ei, anomeii, nesocotesc şi dispreţuiesc mântuirea lor. Că n-aş vrea să spun că dispreţuiesc pe Stăpânul tuturor!

În predica de mai înainte am căutat să-i înţelepţesc dându-le ca pildă pe îngeri, pe arhangheli, pe heruvimi, pe serafimi. Acum caut să le dau ca pildă firea cea lipsită de simţire. Dar nici de aceasta nu se ruşinează.

Nu vezi cerul acesta cum e de frumos, cum e de mare, cum se încununează cu fel de fel de mănunchiuri de stele? De câtă vreme este el? Este de mai mult de cinci mii de ani, dar mulţimea anilor n-a adus peste el bătrâneţe! Ci, după cum un trup tânăr şi plin de viaţă este înfloritor şi în putere în floarea vârstei, tot astfel şi cerul şi-a păstrat frumuseţea pe care a căpătat-o de la început şi n-a ajuns deloc mai neputincios cu vremea. A făcut cerul acesta frumos, mare, strălucitor, înstelat, dăinuitor, care este de atâta vreme, cu atâta uşurinţă, aşa cum ar face cineva o colibă, jucându-se,

8. Ps. 103, 33.
9. Ps. 103, 33.
10. Iov 9, 6.
11. Ps. 65, 5.
12. Is. 44, 27.
13. Ps. 113, 3-4.

Dumnezeul Acesta, pe Care tu Îl iscodeşti, pa Care-L supui îngrădirii gândurilor tale! Arătând lucrul acesta Isaia zicea: *"Cel ce a pus cerul ca o boltă şi l-a întins ca un cort peste pământ"*[14].

Vrei să vezi şi pământul? Dar şi pe acesta l-a făcut ca pe o nimica. Despre cer Isaia spune: *"Cel ce a pus cerul ca o boltă şi l-a întins ca un cort peste pământ"*, iar despre pământ spune: *"Cel ce ţine înconjurarea pământului şi a făcut pământul ca pe o nimica"*[15]. Vezi că a numit o *"nimica"* pământul cel atât de mare şi atât de întins?

4. Gândeşte-te acum cât de mare este mulţimea munţilor, cât de multe sunt neamurile oamenilor, cât de mare este felurimea şi mulţimea plantelor, cât de multe oraşe sunt, cât de mare este mulţimea caselor, şi cât de mare este mulţimea tuturor felurilor de animale cu patru picioare, de fiare şi de târâtoare, pe care pământul le poartă pe spatele lui! Cu toate acestea, Dumnezeu a făcut aşa de uşor pământul acesta atât de mare şi atât de întins, încât chiar Profetul, neputând găsi o pildă pentru această uşurinţă, a spus că l-a făcut *"ca pe o nimica"*.

Dar pentru că profeţilor nu le era îndestulătoare măreţia şi frumuseţea celor văzute ca să înfăţişeze puterea Făcătorului, ci în mare măsură rămâneau departe de măreţia şi tăria Celui ce le-a făcut pe acestea, au găsit un alt chip prin care, după puterea lor, au putut să ne arate ceva mai mult din puterea lui Dumnezeu. Care-i acesta? N-au pus înainte numai măreţia făpturilor, ci au vorbit şi de chipul facerii lor, pentru ca şi din una şi din alta, şi din măreţia făpturilor şi din uşurinţa facerii lor, să ne putem face, după puterea noastră, o idee clară despre puterea lui Dumnezeu. Nu cerceta dar numai măreţia făpturilor, ci şi uşurinţa cu care Făcătorul le-a făcut! Profetul n-a arătat asta numai cu privire la pământ, ci şi cu privire la însăşi firea oamenilor.

14. Is. 40, 22.
15. Is. 40, 22.

Uneori spune: *"Cel ce ţine înconjurarea pământului şi pe cei ce locuiesc pe el ca pe nişte lăcuste"*[16], alteori spune: *"Ca o picătură dintr-o găleată toate neamurile înaintea Lui"*[17]. Să nu treci cu uşurinţă peste aceste cuvinte, ci desfă bine spusele şi le cercetează. Treci pe dinaintea minţii tale toate neamurile: sirieni, cilicieni, capadocieni, bitinieni, pe toţi locuitorii Mării Negre, din Tracia, din Macedonia, din întreaga Grecie, pe cei din insule, pe cei din Italia, pe cei de dincolo de pământul locuit de noi, pe cei din Insulele Britanice, pe sarmaţi, pe indieni, pe cei ce locuiesc pământul perşilor şi toate celelalte neamuri şi seminţii, pe care nici din nume nu le cunoaştem. Şi toate aceste neamuri sunt înaintea lui Dumnezeu, zice Profetul, *"ca o picătură"*. Spune-mi, rogu-te, a câta parte din picătura aceasta eşti că iscodeşti pe Dumnezeu, în faţa Căruia toate neamurile sunt *"ca o picătură dintr-o găleată"*?

Dar pentru ce trebuie să vorbesc de cer, de pământ, de mare şi de firea oamenilor? Să ne suim prin cuvânt mai presus de cer, să ne ducem la îngeri. Ştiţi negreşit că un singur înger trage în cumpănă cât zidirea aceasta văzută, dar, mai bine spus, este chiar mai de preţ. Dacă întreaga lume nu este vrednică de un om drept, după cum o arată Pavel când zice: *"...de care nu este vrednică lumea aceasta"*[18], cu atât mai mult nu va fi nicicând vrednică de un înger! Cu mult mai mari sunt îngerii decât drepţii! Şi totuşi, sunt sus zeci de mii de zeci de mii de îngeri şi sunt mii de mii de Arhangheli şi Tronuri, Domnii, Începătorii, Stăpânii, popoare nenumărate de puteri netrupeşti şi seminţii de nepovestit! Pe toate aceaste puteri le-a făcut Dumnezeu cu atât de mare uşurinţă, cu cât nici un cuvânt nu o poate înfăţişa. A fost de-ajuns pentru Dumnezeu numai să voiască. Şi

16. Is. 40, 22.
17. Is. 40, 15.
18. Evr. 11, 38.

după cum nouă voinţa nu ne pricinuieşte nici o oboseală, tot astfel nici lui Dumnezeu, crearea a atâtea şi atâtea puteri. Vrând să arate aceasta, Profetul spune: *"Toate câte a voit a făcut în cer şi pe pământ"*[19]. Vezi că I-a fost îndestulătoare numai voinţa, nu numai pentru crearea celor de pe pământ, ci şi pentru zidirea puterilor celor de sus? Spune-mi, nu te plângi pe sineţi când auzi acestea, nu te ascunzi sub pământ când te înalţi la atâta cutezanţă, încât pe Cel ce trebuie să-L slăveşti şi să I te închini, pe Acesta ai ambiţia să-L cercetezi şi să-L iscodeşti ca pe unul din lucrurile cele fără de niciun preţ? De aceea şi Pavel, cel plin de multă înţelepciune, văzând înălţimea fără de asemănare a lui Dumnezeu şi nimicnicia firii omeneşti şi supărându-se pe cei ce iscodesc planurile lui Dumnezeu, mâniindu-se, cu multă asprime le zicea: *"Dar, o, omule, tu cine eşti, cel ce răspunzi împotriva lui Dumnezeu?"*[20]. Cine eşti? Gândeşte-te mai întâi la firea ta! Nu se poate găsi niciun nume în stare să-ţi înfăţişeze nimicnicia.

5. Îmi vei răspunde poate că eşti om, cinstit cu libertate! Ai fost însă cinstit cu libertate nu spre a sta împotriva lui Dumnezeu, ci ca să te foloseşti de această cinste spre ascultarea Celui ce te-a cinstit. Te-a cinstit Dumnezeu nu ca să-L ocărăşti, ci ca să-L slăveşti. Iar cel ce iscodeşte fiinţa lui Dumnezeu, acela Îl ocărăşte. Dacă a nu iscodi făgăduinţele şi poruncile lui Dumnezeu înseamnă a-L slăvi, atunci a cerceta şi a iscodi nu numai hotărârile Lui, ci chiar pe Cel ce dă aceste hotărâri, înseamnă a-L necinsti. Iar că a nu iscodi făgăduinţele şi poruncile Lui înseamnă a-L slăvi, ascultă ce spune Pavel despre Avraam, despre ascultarea lui şi despre credinţa lui în toate: *"Nu s-a uitat la trupul lui amorţit şi la amorţirea pântecelui Sarrei; dar de făgăduinţa lui Dumnezeu nu s-a îndoit cu necredinţa, ci s-a întărit cu*

19. Ps. 134, 6.
20. Rom. 9, 20.

credința"[21]. Firea și vârsta îl duceau la deznădejde, spune Pavel, dar credința îi dădea bune nădejdi. *"Ci s-a întărit cu credință, dând slavă lui Dumnezeu, fiind încredințat că Dumnezeu are putere să și facă ceea ce a făgăduit"*[22]. Vezi că cel ce este încredințat de cele ce a hotărât Dumnezeu dă slavă lui Dumnezeu? Așadar, dacă dă slavă lui Dumnezeu cel ce crede în El, cel ce nu crede în El întoarce necinstirea lui Dumnezeu asupra capului său: *"Cine ești tu, cel ce răspunzi împotriva lui Dumnezeu?"*. Apoi, voind să arate cât de mare este deosebirea dintre om și Dumnezeu, a arătat-o, dar nu pe cât trebuia; dar din pilda dată îți poți face o idee cu mult mai clară despre deosebire. Ce spune Pavel?: *"Va zice oare făptura Celui ce a făcut-o: Pentru ce m-ai făcut așa? Au nu are putere olarul peste lut, ca din aceeași frământătură să facă un vas de cinste, iar altul de necinste?"*[23].

– Ce spui? Așa sunt dator să mă supun lui Dumnezeu cum se supune lutul olarului?

– "Da, răspunde Pavel. Atât de mare e deosebirea dintre om și Dumnezeu cât este între lut și olar".

Dar, mai bine spus, nu numai atâta este deosebirea, ci cu mult mai mult. Într-adevăr, și lutul și olarul au aceeași ființă, după cum se spune și în Iov: *"Las pe cei ce locuiesc în case de lut, din care și noi suntem"*[24]. Iar dacă omul pare mai bun și mai frumos decât lutul, deosebirea dintre om și lut n-a făcut-o schimbarea firii, ci înțelepciunea Meșterului, pentru că nu te deosebești întru nimic de lut. Dacă nu crezi, să te încredințeze sicriele și mormintele! Du-te la mormintele străbunilor tăi, și vei cunoaște că așa este. Prin urmare, nu este nici o deosebire între lut și olar. Dar între ființa lui Dumnezeu și ființa oamenilor este o atât de mare

21. Rom. 4, 19-20.
22. Rom. 4, 20-21.
23. Rom. 9, 20-21.
24. Iov 4, 19.

deosebire, încât nici cuvântul n-o poate înfățișa, nici mintea n-o poate cuprinde. După cum lutul se lasă în mâinile olarului, acolo unde îl trag și îl duc acelea, tot așa și tu, fii fără de glas, ca și lutul, când Dumnezeu vrea să facă ceva cu tine. Pavel a spus acestea nu ca să ne ia stăpânia noastră – Doamne ferește! –, nici ca să ne vatăme libera noastră voință, ci ca să astâmpere desăvârșit cutezanța noastră.

Iar dacă vrei, să vedem și asta. Ce voiau oare aceia să afle și i-a astâmpărat Pavel cu atâta asprime? Iscodeau oare ființa lui Dumnezeu? Deloc! Nimeni, niciodată, n-a îndrăznit acest lucru! Cu mult mai puțin! Cercetau planurile lui Dumnezeu. De pildă: pentru ce cutare este pedepsit, și pentru ce cutare este miluit; pentru ce unul scapă de pedeapsă, iar altul se chinuiește; pentru ce unul capătă iertare, iar altul nu capătă. Pe acestea și altele ca acestea le cercetau. De unde se vede asta? Din cuvintele spuse mai sus de Pavel. După ce a zis: *"Deci, dar, pe cine voiește miluiește, și pe cine voiește împietrește! Îmi vei spune dar: De ce mai dojenește? Căci voinței Lui cine i-a stat împotrivă?"*[25], a adăugat: *"Dar, omule, tu cine ești, care răspunzi împotriva lui Dumnezeu?"*[26].

Deci Pavel a închis gura acelora care cercetau planurile lui Dumnezeu. Atunci, acelora nici atât nu le-a îngăduit Pavel, iar tu nu te socotești oare vrednic de mii și mii de trăsnete când iscodești ființa lui Dumnezeu, Care plănuiește totul? Cum să nu fie acestea culmea nebuniei? Ascultă pe proorocul care spune, dar, mai bine, pe Dumnezeu, Care grăiește prin el! *"Dacă Eu sunt Părinte, unde este slava Mea? Și dacă Eu sunt Stăpân, unde este teama de Mine?"*[27]. Cel ce se teme de Dumnezeu nu cercetează, ci se închină, nu iscodește, ci laudă și slăvește. Să te învețe pe tine acestea și puterile cele de sus, și fericitul Pavel. Că Pavel nu-i

25. Rom. 9, 18-19.
26. Rom. 9, 20.
27. Mal. 1, 6.

mustră pe alţii pentru astfel de lucruri, iar el şi le îngăduie! Ascultă ce le spune filipenilor pentru a arăta că are o cunoştinţă parţială – aşa precum le spunea şi corintenilor, când a scris că: *"în parte cunoaştem"*[28] – şi că nicidecum nu cunoaşte totul; acum spune: *"Eu nu mă socotesc că am înţeles"*[29]. Cum vrei cuvinte mai limpezi decât acestea? A strigat mai strălucit decât o trâmbiţă, învăţând întreaga lume să iubească şi să se mulţumească numai cu măsura cunoştinţei ce i s-a dat, şi să nu socotească vreodată că poate cuprinde totul.

– Spune-mi, Pavele, ce zici? Ai pe Hristos vorbind întru tine[30], şi spui că *"Eu nu mă socotesc că am înţeles"*?

– Dar tocmai pentru aceasta am spus că am pe Hristos întru mine, răspunde Pavel. El m-a învăţat acestea.

Prin urmare şi anomeii, dacă n-ar fi cu totul lipsiţi de ajutorul Duhului Sfânt şi dacă n-ar fi îndepărtat din sufletul lor toată lucrarea Duhului, n-ar fi socotit că înţeleg totul, odată ce Pavel a spus: *"Eu nu mă socotesc că am înţeles"*.

6. – Dar de unde se vede, mă întreabă un anomeu, că Pavel spune acestea despre credinţă, despre cunoştinţă şi despre dogme, şi nu despre viaţă şi purtare, ca şi cum ar fi zis: "Mă socotesc nedesăvârşit în viaţă şi în purtare"?

– Mai cu seamă aceasta a făcut-o cunoscut când a spus: *"Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârşit, credinţa am păzit; de acum mi s-a gătit cununa dreptăţii"*[31]. Un om care avea să ia cununa, un om care a săvârşit drumul n-ar fi spus: *"Nu mă socotesc că am înţeles"*. De altfel, nici unui om nu-i sunt necunoscute cele pe care trebuie să le facă şi cele pe care nu trebuie să le facă; pe aceasta le cunosc şi le ştiu şi barbarii, şi perşii, şi tot neamul oamenilor.

28. 1 Cor. 13, 9.
29. Filip. 3, 13.
30. Cf. 2 Cor. 13, 3.
31. 2 Tim. 4, 7-8.

Dar ca să fac mai lămurit ceea ce spun, să dau tot şirul spuselor lui Pavel. După ce a spus: *"Păziţi-vă de câini, păziţi-vă de lucrătorii cei răi"*[32] şi după ce a vorbit multe despre cei ce introduc învăţături iudaice, a adăugat, spunând: *"Dar cele ce îmi erau câştig, pe acestea le-am socotit pagubă pentru Hristos; dar le voi şi socoti pe toate pagubă, ...ca să mă aflu nu având dreptatea cea de la Lege, ci dreptatea cea de la Dumnezeu, cea prin credinţa în Iisus Hristos"*[33]. Apoi arată despre ce fel de credinţă vorbeşte: *"Ca să-L cunosc pe El şi puterea învierii Lui şi să fiu părtaş la patimile Lui"*[34].

– Ce înseamnă *"puterea învierii Lui"*?

– A fost arătat, spune Pavel, un chip nou de înviere. Şi înainte de El au înviat adeseori mulţi morţi; dar aşa ca Hristos, nici unul. Toţi ceilalţi morţi, după ce au înviat, s-au întors iarăşi în pământ; au scăpat pentru o vreme de tirania morţii, dar au fost duşi iarăşi sub stăpânirea ei. Trupul Domnului însă, după ce a înviat, nu s-a mai întors în pământ, ci s-a înălţat la ceruri, a surpat toată tirania duşmanului, împreună cu El a înviat toată lumea, iar acum stă pe tronul cel împărătesc.

Pavel s-a gândit la toate acestea; şi voind să arate că atâtea şi atâtea minuni niciun gând nu va fi în stare să le înfăţişeze, ci numai credinţa poate să le înveţe şi să le facă lămurite, a spus: *"...ca prin credinţă să cunosc puterea învierii Lui"*. Dacă o înviere obişnuită gândul nu o poate înfăţişa – căci este mai mare decât firea omenească şi este mai presus de înlănţuirea lucrurilor –, ce gând va putea înfăţişa învierea lui Hristos, atât de mult deosebită de celelalte învieri? Niciunul! Ci avem nevoie numai de credinţă, care ne va convinge că un trup muritor a înviat şi a ajuns într-o viaţă nemuritoare, care nu are nici un sfârşit. Acest

32. Filip. 3, 2.
33. Filip. 3, 7-9.
34. Filip. 3, 10.

lucru arătându-l Pavel în altă parte, spunea: *"Hristos înviind, nu mai moare; moartea nu-L mai stăpâneşte"*[35]. Prin urmare, aici avem o îndoită minune: una că a înviat, o a doua că a înviat aşa. De aceea spunea: *"ca prin credinţă să cunosc puterea învierii Lui"*.

Dacă nu se poate înţelege cu mintea învierea Lui, cu atât mai mult naşterea cea de sus. După ce Pavel a vorbit de acestea, a vorbit şi de cruce şi de patimi, şi le-a încredinţat şi pe acestea puterii credinţei. Apoi, după ce a spus toate acestea, mergând mai departe, a zis: *"Fraţilor, eu nu mă socotesc că am înţeles"*. N-a spus: "Nu mă socotesc că ştiu", ci: *"că am înţeles"*; a mărturisit deci despre el însuşi că nici nu este în desăvârşită necunoştinţă, nici în desăvârşită cunoştinţă. Prin faptul că a spus *"nu socot că am înţeles"*, ne arată că este deocamdată pe cale, că merge şi înaintează, dar că, negreşit, n-a ajuns la sfârşitul cunoştinţei. Asta îi îndeamnă şi pe alţii, grăind aşa: *"Câţi dar suntem desăvârşiţi, acestea să gândim; şi dacă gândiţi ceva altfel, aceea vă va descoperi-o Dumnezeu"*[36].

Vezi dar că nu e vorba de viaţă şi de purtare, ci de dogme şi de credinţă? Purtarea şi viaţa nu au nevoie de descoperire; dogmele şi cunoştinţele, da. Şi în altă parte, arătând acelaşi lucru, zicea: *"Iar dacă i se pare cuiva că ştie ceva, încă n-a cunoscut cum trebuie să cunoască"*[37]. N-a spus doar: "nimic n-a cunoscut", ci: *"n-a cunoscut cum trebuie să cunoască"*. Are cunoştinţă, dar nu are o cunoştinţă deplină şi desăvârşită.

7. Şi ca să afli că acesta-i adevărul, să nu mai vorbim de cele de sus, ci, dacă vrei, să aducem cuvântul jos, la zidirea cea văzută. Nu vezi cerul acesta? Ştim că are chipul unei bolţi; iar această cunoştinţă n-o avem de pe urma gândirii noastre, ci am aflat-o din dumnezeiasca Scriptură. Că

35. Rom. 6, 9.
36. Filip. 3, 15.
37. 1 Cor. 8, 2.

el cuprinde tot pământul, şi asta o ştim, dar am auzit-o tot din Scriptură. Dar care este fiinţa cerului, nu ştim. Iar dacă cineva s-ar încăpăţâna şi ar susţine că ştie, acela să-mi spună ce este fiinţa cerului! Este oare cristal întărit? Este oare nor îndesat? Este oare aer mai gros? Dar nimeni n-o poate spune lămurit. Spuneţi-mi, vă rog, acum mai aveţi nevoie de dovadă ca să înţelegeţi nebunia acelora care spun că Îl cunosc pe Dumnezeu? Nu poţi, omule, spune care este firea cerului, pe care-l vezi în fiecare zi, şi-mi declari că ştii cum nu se poate mai bine fiinţa nevăzutului Dumnezeu? Cine este oare atât de nesimţitor încât să nu osândească nebunia cumplită a celor ce grăiesc acestea?

De aceea vă rog, pe voi toţi, ca pe ereticii aceştia, care discută cu voi, să încercaţi să-i îngrijiţi cu blândeţe şi bunătate ca pe nişte oameni care sunt cuprinşi de nebunie. Că învăţătura aceasta greşită a lor s-a născut din mândria lor fără de margini. Şi mare le este îngâmfarea minţii! Rănile cele umflate nu suferă să pui mâna pe ele, nici să le atingi cât de cât. Din pricina aceasta, doctorii cei pricepuţi dezinflamează astfel de răni slujindu-se de un burete moale. Aşadar, pentru că şi anomeii au o rană umflată în suflet, să ne slujim de cuvintele spuse aici ca de un burete moale muiat în apă bună şi alinătoare, să încercăm să le potolim mândria şi să le doborâm toată trufia. De te ocărăsc, de aruncă din picioare, de scuipă, orice-ar face, nu înceta să-i tămăduieşti, iubite! Trebuie să îndure multe de acest fel cei care-l îngrijesc pe un om cuprins de furii. Cu toate acestea, nici de suferi atât nu trebuie să te depărtezi de ei; ci mai cu seamă pentru aceasta trebuie să-i plângi şi să-i socoteşti nefericiţi, pentru că aşa este boala lor.

Aceste cuvinte le spun celor tari în credinţă, celor ce nu pot fi ispitiţi, celor ce sunt în stare să nu sufere vreo vătămare din vorbirile cu aceşti eretici. De este însă cineva mai slab, să fugă de tovărăşia cu ei; să se depărteze de adunările lor, ca nu cumva prietenia să ajungă pricină de necredinţă.

Așa a făcut și Pavel! El se amestecă cu cei bolnavi și zice: *"M-am făcut pentru iudei ca un iudeu, iar pentru cei fără de lege, ca unul fără de lege"*[38]; dar pe ucenicii mai slabi în credință îi îndepărtează de astfel de oameni, sfătuindu-i și învățându-i așa: *"Vorbele rele strică obiceiurile bune"*[39]; și iarăși: *"Ieșiți din mijlocul lor și vă osebiți, zice Domnul"*[40]. Doctorul este adeseori de folos și bolnavului, și lui, de se duce la bolnav. Cel nepriceput însă, de se amestecă cu bolnavii, se vatămă și pe el, și pe bolnav. Bolnavului nu-i poate fi de niciun folos, iar el se vatămă din pricina bolii celuilalt. Și ceea ce pătesc cei ce se uită la cei bolnavi de ochi, că se molipsesc și ei de boala acelora, tot așa pătesc și cei ce se amestecă cu hulitorii aceștia: dacă sunt mai slabi în credință, iau mare parte din necredința lor.

Așadar, ca să nu ne vătămăm cumplit, să fugim de tovărășia lor și să-L rugăm numai pe Dumnezeu cel iubitor de oameni, *"Care vrea ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină"*[41], să-i scape pe ei de rătăcire și de cursa diavolului, să-i aducă din nou la lumina cunoștinței, la Dumnezeul și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, împreună cu Făcătorul de viață și Prea Sfântul Duh, Căruia slava și puterea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

38. 1 Cor. 9, 20-21.
39. 1 Cor. 15, 33.
40. 2 Cor. 6, 17.
41. 1 Tim. 2, 4.

Cuvântul III[1]

Despre ființa lui Dumnezeu, că este de neînțeles; și că pogorământul lui Dumnezeu nu-l pot privi nici chiar Serafimii

1. Plugarii harnici, când văd că un copac neroditor și sălbatic aduce pagubă muncii lor, căci din pricina tăriei rădăcinii și din pricina desimii umbrei dăunează pomilor și legumelor, taie cu toată râvna copacul. De multe ori și vântul, suflând din vreo parte, le ajută la tăiere; izbește coroana copacului, îl clatină cu furie, îl frânge, îl aruncă la pământ, și le ușurează cea mai mare parte din muncă. Așadar, pentru că și noi avem de tăiat un copac sălbatic și neroditor, erezia anomeilor, să-L rugăm pe Dumnezeu să ne trimită harul Duhului, ca să smulgă erezia din rădăcină, izbindu-o mai puternic decât vântul, și să ne ușureze cea mai mare parte din muncă. Un pământ înțelenit, care n-a fost lucrat de mâini de plugar, scoate adesea din sânurile lui ierburi netrebnice, mulțime de spini, copaci sălbatici. Ca acest pământ este sufletul pustiit al anomeilor; pentru că n-a fost lucrat de cuvintele Scripturilor, a scos din el și de la sine această erezie sălbatică și neîmblânzită. Pe acest copac nu l-a sădit Pavel, nu l-a udat Apollo, nu l-a crescut Dumnezeu[2], ci l-a sădit o iscodire nelalocul ei de gânduri, l-a udat o mândrie fără margini și l-a crescut o dragoste mare de slavă. De aceea avem nevoie de flacăra Duhului, ca să și ardă această rădăcină rea, nu numai să o smulgă. Să-L chemăm dar pe El, pe Dumnezeu Cel hulit de eretici,

1. P.G. 48, col. 719-728.
2. Cf. 1 Cor. 3, 6.

dar lăudat de noi, și să-L rugăm să dea limbii mele mai mare tărie de luptă și să-mi lumineze mintea ca să explic mai lămurit cele ce am de spus. Toată munca mea este pentru Dumnezeu și pentru slava Lui, dar, mai bine spus, pentru mântuirea mea.

Nimeni, necinstind pe Dumnezeu, nu poate să-L vatăme; dar nici lăudându-L nu-L face mai strălucit. Nu! Dumnezeu rămâne veșnic în slava Lui; nici nu crește din pricina laudelor, nici nu se micșorează din pricina hulelor. Oamenii care Îl preaslăvesc după vrednicie, dar, mai bine spus, după vrednicie nu-L poate nimeni preaslăvi, ci fiecare după puterea lui, culeg folosul preaslăvirii lor; dar cei ce-L hulesc și-L disprețuiesc își vatămă mântuirea lor. Cuvintele acestea: *"Cel ce aruncă piatră în sus, peste capul lui o aruncă"*[3], le-a spus cineva despre cei care hulesc. După cum cel ce aruncă o piatră în sus nu poate străpunge trupul cerului, nici să ajungă la înălțimea aceea, ci-și rănește capul lui, căci piatra se întoarce la cel ce a aruncat-o, tot astfel și cel ce hulește ființa cea fericită a lui Dumnezeu, pe Ea nu o vatămă cu nimic, pentru că este prea înaltă și prea mare ca să poată fi vătămată, dar își înfige sabia în sufletul lui, pentru că se poartă cu nerecunoștință față de Binefăcătorul său. Să chemăm dar în ajutorul nostru pe Dumnezeul Cel nespus, Cel neînțeles, Cel nevăzut, Cel mai presus de cuget, pe Cel ce biruie puterea limbii omenești; pe Cel ce depășește înțelegerea minții muritorilor, pe Cel a Cărui urmă este de negăsit de îngeri, pe Cel nevăzut de Serafimi, pe Cel neînțeles de Heruvimi, pe Cel nevăzut de Începătorii, Stăpânii, Puteri și, într-un cuvânt, de toată zidirea, dar cunoscut numai de Fiul și de Sfântul Duh. Știu că au să mă învinuiască de mândrie că am spus că Dumnezeu nu poate fi înțeles nici de puterile cele de sus. Dar eu tocmai de aceea îi învinuiesc de nebunie și de mândrie nemăsurată. Nu-i mândrie să spui că Făcătorul este mai presus de putința de înțelegere a tuturor făpturilor, ci să spui că Cel neînțeles de puterile cele de sus poate fi descris și cuprins de slăbiciunea gândurilor celor ce se târăsc pe jos, atât de deosebiți de puterile cele de sus. Eu, dacă n-am să dovedesc ce-am făgăduit, merit să mi se spună îngâmfat; dar voi, anomeilor, dacă veți mai susține și veți mai pretinde că-L cunoașteți, după ce vă voi dovedi că Dumnezeu este neînțeles chiar de puterile cele de sus, nu meritați oare să fiți aruncați în râpe și în prăpăstii, căci vă grozăviți că știți cu de-amănuntul acelea ce nu sunt văzute de toate puterile cele de sus?

2. Haide, dar, să începem dovedirea, prefăcând iarăși cuvântul în rugăciune. Adeseori chiar șirul rugăciunii poate să ne facă dovada celor urmărite de noi. Să chemăm în ajutor *"pe Împăratul împăraților, pe Domnul domnilor, pe singurul Care are nemurire și locuiește în lumina cea neapropiată, pe Care nimeni dintre oameni nu L-a văzut, nici poate să-L vadă, Căruia cinste și putere în vecii vecilor. Amin"*[4]. Cuvintele acestea nu-s ale mele, ci ale lui Pavel. Uită-te la evlavia sufletului lui și la dorul lui cel mare. Când a pomenit de Dumnezeu, n-a putut să-și continue șirul învățăturii până ce nu I-a dat datoria cuvenită, terminând cuvântul cu doxologie. Dacă *"pomenirea dreptului (e) cu laude"*[5], cu atât mai mult pomenirea lui Dumnezeu trebuie făcută spre laudă. Acest lucru îl face și în începuturile epistolelor sale. Adeseori, când Pavel își începe epistola, dacă pomenește pe Dumnezeu, nu trece mai departe la învățătură până ce nu-I dă lui Dumnezeu doxologia cuvenită. Ascultă ce zice scriind galatenilor: *"Har vouă și pace de la Dumnezeu-Tatăl și de la Domnul nostru Iisus Hristos, Care S-a dat pe Sineși pentru păcatele noastre, ca să ne scoată pe noi din veacul acesta rău de acum, după voia lui Dum-*

3. Is. Sir. 27, 26.

4. 1 Tim. 6, 15-16.
5. Pilde 10, 7.

nezeu și Tatăl, Căruia slava în vecii vecilor. Amin"[6]. Iar în altă parte: *"Iar Împăratului veacurilor, Celui nestricăcios, nevăzutului, singurului înțelept Dumnezeu, cinste și slavă în veci. Amin"*[7].

– Dar oare numai față de Tatăl face asta, față de Fiul nu?

– Ascultă că și față de Fiul a făcut la fel. După ce a spus: *"Doream să fiu anatema de la Hristos pentru frații mei, cei de un neam cu mine după trup"*[8], a adăugat: *"ale cărora sunt înfierea și legămintele și darea legii și slujbele și făgăduințele, din care Hristos după trup, Care este peste toate Dumnezeu binecuvântat în veci. Amin"*[9]. Deci, după cum Tatălui, tot așa și Fiului Îi dă mai întâi doxologia și apoi își continuă cuvântul. Căci a auzit pe Hristos spunând: *"Ca toți să cinstească pe Fiul, precum cinstesc pe Tatăl"*[10].

Și ca să cunoașteți că rugăciunea aceasta ne dă și dovada de care avem nevoie, haide să o punem înaintea voastră.

"Împăratul împăraților, spune Pavel, *și Domnul domnilor, singurul Care are nemurirea și locuiește în lumină neapropiată"*[11].

Aici oprește-te și întreabă-l pe eretic: Ce înseamnă *"Cel ce locuiește în lumină neapropiată"*? Uită-te la precizia cuvintelor lui Pavel! N-a spus: "Cel ce este lumină neapropiată", ci: *"Cel ce locuiește în lumină neapropiată"*, ca să cunoști că dacă neapropiată este casa, cu mult mai mult Dumnezeu, Care locuiește în ea. A grăit așa nu ca să crezi că Dumnezeu locuiește într-o casă sau într-un loc, ci ca să cunoști, cu adevărat, că este de neînțeles ființa lui Dumnezeu. Dar nici n-a spus: "Cel ce locuiește în lumina cea neînțeleasă", ci: *"neapropiată"*, ceea ce este mai mult decât

6. Gal. 1, 3-5.
7. 1 Tim. 1, 17.
8. Rom. 9, 3.
9. Rom. 9, 4-5.
10. Ioan 5, 23.
11. 1 Tim. 6, 15-16.

cuvântul "neînțeles". *"De neînțeles"* se zice atunci când ceea ce se caută și ceea ce se cercetează nu este înțeles de cei care cercetează. *"Neapropiat"* se zice de ceva care dintru început nu suferă să fie cercetat și nici nu te poți apropia de el. De pildă, se zice că oceanul este "de neînțeles", pentru că dacă se coboară în el înotătorii nu pot să-i dea de fund, deși se coboară la mare adâncime; "neapropiat" însă se zice despre acel lucru care dintru început nici nu poate fi cercetat, nici căutat.

3. Ce vei spune față de acestea?

– Este de neînțeles oamenilor, mi se răspunde, dar nu îngerilor, nici puterilor celor de sus!

– Spune-mi, te rog, ești înger și petreci în ceata puterilor celor netrupești? Nu ești oare om, de aceeași ființă ca și mine, sau ai uitat și ce fire ai?

Să presupunem că Dumnezeu este neapropiat numai oamenilor, deși asta nu s-a adăugat, nici Pavel n-a spus: "Cel ce locuiește în lumina aceea de care oamenii nu se pot apropia, dar de care se pot apropia îngerii". Dar, dacă vrei, să îngădui și această presupunere! Dar tu nu ești om? Ce folos ai tu dacă îngerii se pot apropia? Ce legătură are asta cu tine, care iscodești, pretinzi și spui că ființa lui Dumnezeu poate fi înțeleasă de firea omenească?

Dar, ca să afli că nu numai oamenii, ci și puterile cele de sus nu se pot apropia de ființa lui Dumnezeu, ascultă ce spune Isaia, iar când spun Isaia, spun hotărârea Duhului. Căci orice profet grăiește prin lucrarea Duhului. *"Și a fost în anul când a murit regele Ozia, L-am văzut pe Domnul șezând pe tron înalt și preaînălțat și Serafimi stăteau împrejurul Lui; fiecare avea câte șase aripi: cu două își acopereau fețele lor, cu două picioarele și cu două zburau"*[12]. Spune-mi, pentru care pricină își acoperă fețele și pun înainte aripile? Pentru care altă pricină dacă nu pentru aceea că nu

12. Is. 6, 1-2.

pot suferi fulgerul, care iese de la tronul lui Dumnezeu, şi sclipirile acelea? Deşi Serafimii nu vedeau lumina aceea curată, nici însăşi fiinţa aceea prea curată a lui Dumnezeu, ci cele ce vedeau erau un pogorământ. Dar ce este pogorământul? Când Dumnezeu nu Se arată aşa cum este El, ci Se arată atâta cât este în stare să-L vadă cel ce poate, când Îşi potriveşte arătarea feţei Lui pe măsura slăbiciunii celor ce-L văd. Că în vedenia lui Isaia a fost un pogorământ se vede chiar din cuvintele lui: *"Am văzut*, spune profetul, *pe Domnul şezând pe tron înalt şi preaînălţat"*. Dumnezeu însă nu şade; numai trupurile iau această înfăţişare; şi: *"pe tron"*; dar Dumnezeu nu poate fi cuprins de tron, căci Dumnezeirea este fără de margini. Totuşi nici pogorământul acesta n-au putut Serafimii să-l sufere, deşi stăteau alături: *"Serafimi stăteau împrejurul Lui"*. Dar tocmai pentru aceasta nu puteau să-L vadă, pentru că erau alături. Când zice "alături", nu vorbeşte despre loc, ci Duhul Sfânt vrând să arate că, deşi Serafimii sunt mai apropiaţi decât noi de fiinţa lui Dumnezeu, totuşi nici aşa nu pot să-L privească, pentru aceasta spune: *"Şi Serafimi stăteau împrejurul Lui"*. Iarăşi, prin aceste cuvinte, nu arată locul, ci, prin apropiere aceasta de loc, vrea să ne arate că puterile cele de sus sunt mai aproape de Dumnezeu decât noi.

Noi nu cunoaştem fiinţa cea de neînţeles a lui Dumnezeu aşa cum o cunosc puterile cele de sus, care sunt mai curate, mai înţelepte şi mai pătrunzătoare decât firea omenească. După cum orbul nu vede precum cel cu vedere razele de neapropiat ale soarelui, tot astfel nici noi nu cunoaştem fiinţa cea de neînţeles a lui Dumnezeu aşa cum o cunosc puterile cele de sus. Pe cât de mare este deosebirea dintre un orb şi un om cu vedere, tot pe atât de mare este deosebirea dintre noi şi ele. Prin urmare, când auzi pe profet zicând: *"Am văzut pe Domnul"*, să nu-ţi închipui că profetul a văzut fiinţa lui Dumnezeu, ci pogorământul lui

Dumnezeu, iar pe acesta, mai întunecat decât puterile cele de sus. N-ar fi putut să vadă atât cât au văzut Heruvimii.

4. Dar pentru ce vorbesc eu de fiinţa aceea fericită a lui Dumnezeu, când omul nu poate vedea în toată voia nici fiinţa îngerului? Ca să cunoaşteţi însă că acesta-i adevărul, voi aduce în mijloc pe un om, prieten al lui Dumnezeu, care din pricina înţelepciunii şi dreptăţii lui a avut multă îndrăznire şi a ajuns vestit prin alte multe fapte, pe Sfântul Daniel. Când voi arăta că din pricina venirii îngerului, Daniel este cuprins de neputinţă, că se sfârşeşte şi cade, să nu socotească nimeni că a pătimit acestea din pricina păcatelor şi a unei conştiinţe rele, ci, întemeiat pe îndrăznirea sufletului lui, să vadă în ele limpede slăbiciunea firii omeneşti.

Aşadar, acest Daniel a postit trei săptămâni de zile şi pâinea doririlor n-a mâncat, nici vin, nici carne, nici sicheră n-au intrat în gura lui, nici cu unsoare nu s-a uns[13]. Şi a văzut vedenia aceea atunci când sufletul era mai potrivit pentru primirea unei astfel de vederi, căci ajunsese prin post mai uşor şi mai duhovnicesc. Şi ce spune Daniel? *"Am ridicat ochii mei şi am văzut şi, iată, un bărbat îmbrăcat cu vadiu* (adică: îmbrăcăminte sfântă), *şi mijlocul lui încins cu aur de Ofir şi trupul lui ca de topaz, faţa lui, ca vederea fulgerului, ochii lui, ca făclii de foc, braţele şi picioarele lui, ca vederea de aramă sclipitoare, glasul cuvintelor lui, ca vuietul de mulţime. Şi numai eu am văzut vedenia aceasta, iar cei care erau împreună cu mine n-au văzut-o, şi spaimă mare a căzut peste ei şi au fugit de frică; şi n-a rămas în mine tărie; şi slava mea s-a schimbat în stricăciune"*[14].

– Ce înseamnă: *"Slava mea s-a schimbat în stricăciune"*?

– Tânărul era frumos la chip. Pentru că frica de vederea îngerului l-a făcut aşa, ca pe cei care şi-au dat sufletul, pentru că l-a îngălbenit la faţă, pentru că i-a şters floarea vârstei şi pentru că i-a pierit toată frumuseţea feţei, pentru aceea

13. Cf. Dan. 10, 2-3.
14. Dan. 10, 5-8.

a spus: *"Slava mea s-a schimbat în stricăciune"*. După cum atunci când se sperie vizitiul și dă drumul frâului, caii își frâng gâtul și se sfărâmă trăsura, tot astfel se întâmplă și cu sufletul când e cuprins de spaimă și neliniște; spăimântat, dă drumul ca unor frâuri lucrărilor simțurilor trupului și lasă goale mădularele; acestea, apoi, lipsite de puterea care le stăpânește, cad și se moleșesc. Așa a pățit și Daniel atunci.

– Ce a făcut îngerul?

– L-a sculat și i-a zis: *"Daniele, bărbatul doririlor, înțelege cuvintele acestea pe care le grăiesc către tine și stai în starea ta, că acum am fost trimis la tine"*[15]. Iar el s-a sculat tremurând. Dar când îngerul a început iarăși să-i grăiască și să-i spună: *"Din ziua în care ți-ai dat inima ta să fie smerită înaintea lui Dumnezeu, au fost auzite cuvintele tale, și eu am venit întru cuvintele tale"*[16], iarăși a căzut la pământ. Așa se întâmplă și cu cei care leșină. Căci după cum aceștia, după ce se scoală din leșin și-și vin în fire și se uită la noi, care-i sprijinim și le stropim fața cu apă rece, adeseori leșină din nou chiar în brațele noastre, tot așa a pățit și profetul. Căci sufletul lui Daniel spăimântându-se și nesuferind vederea celui ce era rob ca și el, a îngerului, nici lumina aceea neputând să o îndure, s-a tulburat, silindu-se să se desfacă de legătura trupului ca de un lanț. Dar îngerul încă îl ținea. Să audă cei ce iscodesc pe Stăpânul îngerilor! Daniel, de care s-au temut ochii leilor, Daniel, cel ce a putut cele mai presus de om în trup omenesc, n-a îndurat vederea celui ce era rob ca și el, ci a rămas fără suflare. *"În vedenia aceasta a mea,* spune Daniel, *s-au întors cele ale mele și suflare n-a rămas în mine"*[17]. Iar cei care sunt atât de departe de virtutea dreptului acestuia, pretind că ei cunosc desăvârșit ființa lui Dumnezeu, ființa aceea prea înaltă

15. Dan. 10, 11.
16. Dan. 10, 12.
17. Dan. 10, 16-17.

și cea dintâi, care a adus la ființă aceste zeci de mii de îngeri, dintre care Daniel n-a fost în stare să-l vadă măcar pe unul!

5. Dar să întoarcem cuvântul la subiectul nostru și să arătăm că Dumnezeu nu poate fi văzut nici de puterile cele de sus, chiar când El face pogorământ.

Spune-mi, te rog, pentru care pricină Serafimii pun înainte aripile? Nu pentru altceva decât pentru a arăta mai dinainte prin faptele lor spusele acelea ale Apostolului: *"Cel ce locuiește în lumină neapropiată"*[18]. Și n-au arătat-o numai Serafimii, ci și puterile cele mai presus de ei, Heruvimii. Serafimii stau alături de Dumnezeu, Heruvimii însă sunt tronuri ale lui Dumnezeu. Nu că Dumnezeu are nevoie de tron, ci ca să cunoști prin asta virtutea acestor puteri.

Ascultă dar și pe un alt profet care vorbește despre Heruvimi: *"Și a fost cuvântul Domnului către Iezechiel, fiul lui Buzi, la râul Chebar"*[19]. Acest profet stătea lângă râul Chebar, celălalt, lângă râul Tigru. Când Dumnezeu vrea să arate vreo vedenie deosebită robilor Săi, îi scoate afară din orașe în loc lipsit de zgomote, ca nimic din cele ce se aud și din cele ce se văd să nu le izbească sufletul; ca sufletul să aibă toată libertatea să se îndeletnicească doar cu privirea vedeniei.

– Ce a văzut Iezechiel?

– *"Iată un nor,* spune el, *venea din miazănoapte și lumină împrejurul lui și foc strălucitor; și în mijlocul lui, ca o vedere de chihlimbar, și lumină în el. Și în mijloc, asemănare de făpturi vii. Aceasta este vedenia lor, asemănare de om le era pe deasupra. Și patru fețe la fiecare și patru aripi la fiecare... Și înălțime era la ele,* spune profetul, *și erau înfricoșătoare, și spatele lor era plin de ochi de jur împrejurul celor patru ... Și asemănare peste capul lor ca o tărie, ca vedere de cristal, înfricoșătoare, întinsă peste capul lor deasupra, și aripile lor, fiecăruia două împreunate, aco-*

18. I Tim. 6, 16.
19. Iez. 1, 3.

perind trupurile lor; și deasupra tăriei, ca o vedere de piatră de safir și o asemănare de tron pe ea și pe asemănarea tronului, o asemănare în chip de om pe el. Și am văzut ca o vedere de chihlimbar, de la vederea mijlocului și până sus, și de la vederea mijlocului și până jos, ca o vedere de foc, și lucirea lui, ca o vedere de curcubeu, când este pe nori în zi de ploaie"[20]. Și după toate acestea, vrând să arate că nici profetul, nici puterile acelea n-au înțeles bine însăși ființa lui Dumnezeu, zice: *"Aceasta este vedenia asemănării slavei Domnului"*[21].

Ai văzut și acolo și aici pogorământ? Totuși și aceste puteri se acoperă cu aripile nu pentru altă pricină decât pentru aceea spusă mai sus, deși puterile acestea sunt cele mai înțelepte, cele mai cunoscătoare, cele mai curate.

– De unde se vede asta?

– Din înseși numele lor. Pentru că după cum îngerul se numește înger pentru că vestește oamenilor voile lui Dumnezeu, iar arhanghelul se numește arhanghel întrucât ocârmuiește pe înger, tot astfel și Serafimii și Heruvimii au numiri ce ne arată înțelepciunea lor și curăția lor. Și după cum aripile ne arată înălțimea firii lor – căci și Gavriil este înfățișat zburând nu pentru că îngerul ar avea aripi, ci ca să afli că vine la oameni din locurile cele mai înalte și din lăcașurile cele de sus –, tot astfel și la Serafimi și Heruvimi, aripile nu arată nimic altceva decât înălțimea firii lor. Așadar, după cum aripile arată înălțimea firii lor, după cum tronul arată că Dumnezeu Se odihnește pe ei, după cum ochii arată vederea lor pătrunzătoare, după cum șederea în apropierea tronului lui Dumnezeu și slăvirea Lui neîncetată arată veghere și trezvia lor, tot astfel și numele lor arată înțelepciunea unora și curăția altora. Căci ce înseamnă Heruvimi? Foarte multă cunoștință. Și ce înseamnă Serafimi?

20. Iez. 1, 4-28.
21. Iez. 1, 28.

Guri arzătoare. Ai văzut cum numele acestor puteri au arătat și curăția, și înțelepciunea? Dacă acolo unde este foarte multă cunoștință Heruvimii nu pot vedea deplin nici pogorământul lui Dumnezeu, câtă mândrie trebuie să aibă anomeii ca să creadă că le sunt cunoscute și limpezi acelea pe care nici Heruvimii nu le văd?; și unde? aici, unde avem o cunoștință parțială, după cum zice Pavel: *"în parte cunoaștem"*[22] și: *"ca prin oglindă și în ghicitură"*[23].

6. Voiam să vă dovedesc acum că Dumnezeu nu este înțeles nici de Heruvimi, nici de Serafimi, dar nici de Începătorii, nici de Stăpânii, nici de vreo altă putere zidită! Am obosit însă mintea voastră nu cu mulțimea celor spuse, ci cu frica de cele spuse. Se cutremură și se spăimântă sufletul de stăruie mai multă vreme în contemplările cele de sus. De aceea, haide să coborâm din ceruri și să liniștim sufletul nostru cel spăimântat, îndreptându-ne spre obișnuitul nostru îndemn.

– Care-i acesta?

– Să ne rugăm ca să se însănătoșească cei ce suferă de această boală. Căci dacă am primit poruncă să ne rugăm pentru cei bolnavi, pentru cei din ocne, pentru cei din amară robie și pentru cei stăpâniți de demoni, atunci cu atât mai mult pentru aceștia! Necredința este mai cumplită decât diavolul; nebunia unuia stăpânit de demoni este iertată, pe când boala aceasta a necredinței nu poate avea nicio apărare. Dar pentru că am amintit de rugăciunea pentru cei stăpâniți de duhurile rele, vreau să spun ceva către dragostea voastră, ca să pun capăt unei boli cumplite din Biserică. Pentru că ar fi ciudat ca pe bolnavii din afară să-i îngrijim cu atâta luare-aminte, iar mădularele noastre să le disprețuim.

– Și despre ce boală e vorba?

22. 1 Cor. 13, 9.
23. 1 Cor. 13, 12.

– Mulţimea aceasta nespus de mare, adunată acum, care ascultă cu atâta luare-aminte cele spuse, căutând adeseori să o văd în ceasul cel prea înfricoşat, n-am mai putut-o vedea. Şi tare am suspinat când am văzut că mare este râvna voastră când vorbeşte cel ce este rob ca şi voi, când am văzut că râvna voastră nu se împuţinează, deşi vă înghesuiţi unul în altul, că rămâneţi până ce termin cuvântul, dar când Hristos are să Se arate în Sfintele Taine, biserica rămâne goală şi pustie. Este oare vrednică de iertare o astfel de purtare? Din pricina acestei trândăvii pierdeţi şi toate laudele cuvenite râvnei ascultării predicii. Cine nu vă va osândi şi pe voi, şi pe mine când vede că piere îndată de la voi rodul predicii? Dacă aţi lua aminte cu toată grija la cele spuse, aţi arăta şi cu faptele aceeaşi râvnă. Dar, pentru că fugiţi din biserică îndată ce aţi auzit predica, înseamnă că n-aţi primit nimic din cele spuse şi nici nu le-aţi strâns în mintea voastră. Dacă aţi fi strâns cele spuse în sufletele voastre, v-ar fi ţinut ele negreşit aici, în biserică, şi v-ar fi călăuzit cu mai multă evlavie la înfricoşătoarele Taine. Dar aşa, ca şi cum aţi fi auzit un chitarist cântând, aşa plecaţi când termin predica, fără de nici un folos sufletesc.

– Dar ce cuvânt de apărare zadarnic au cei mai mulţi?

– Pot să mă rog şi acasă, spun ei! Dar o predică şi o învăţătură acasă nu o pot auzi.

– Te înşeli singur, omule! Poţi să te rogi şi acasă, dar este cu neputinţă să te rogi acasă ca în biserică, unde este atâta mulţime de părinţi, unde într-un suflet se înalţă rugăciuni către Dumnezeu. Nu te ascultă aşa Dumnezeu când te rogi singur, cum te ascultă când te rogi cu fraţii tăi. Aici, în biserică, este ceva mai mult decât în casă, adică: unirea şi înţelegerea, legătura dragostei şi rugăciunile preoţilor. De aceea preoţii stau în frunte, pentru ca rugăciunile mulţimii, care sunt mai neputincioase, unindu-se cu rugăciunile preoţilor, care sunt mai puternice, să se urce împreună la cer. De altfel, ce folos are predica dacă nu-i unită cu rugăciunea?

Mai întâi rugăciunea, şi după aceea predica. Aşa spun şi Apostolii: *"Iar noi vom stărui în rugăciune şi în slujirea cuvântului"*[24]. Tot aşa face şi Pavel: se roagă înainte de a-şi începe epistolele, pentru ca întocmai ca lumina sfeşnicului, aşa şi lumina rugăciunii să deschidă drum cuvântului. Dacă obişnuieşti să te rogi cum trebuie, nu vei mai avea nevoie de învăţătura celor ce sunt robi ca şi tine, căci Însuşi Dumnezeu îţi va lumina mintea, fără vreun mijlocitor. Iar dacă rugăciunea unuia singur are atâta putere, cu atât mai mult rugăciunea împreună cu mai mulţi. Tăria acestei rugăciuni este mai mare, iar îndrăznirea către Dumnezeu, cu mult mai puternică decât rugăciunea în casă şi de unul singur.

– De unde se vede asta?

– Ascultă-l pe Pavel, că însuşi o spune: *"Care ne-a izbăvit şi ne izbăveşte de la o moarte ca aceasta; şi în Care nădăjduim că încă ne va mai izbăvi, ajutându-ne şi voi cu rugăciunea pentru noi, pentru ca darul făcut nouă, prin rugăciunea multora, multora să le fie prilej de mulţumire pentru noi"*[25]. Tot în acest chip şi Petru a scăpat din închisoare: *"Rugăciune se făcea neîncetat în biserică pentru el către Dumnezeu"*[26]. Dacă lui Petru i-a folosit rugăciunea Bisericii şi pe "stâlpul" acela l-a scos din închisoare, spune-mi, cum poţi dispreţui puterea ei şi ce apărare poţi avea? Ascultă-L chiar pe Dumnezeu spunând că mulţimea Îl îmblânzeşte dacă I se roagă cu dragoste. Dând răspuns Dumnezeu înaintea lui Iona pentru vrej, spune: *"Tu te-ai mâhnit pentru un vrej, pentru care nu te-ai ostenit, nici nu l-ai crescut; iar Eu nu Mă voi mâhni de Ninive, oraşul cel mare, în care locuiesc mai mult de o sută douăzeci de miriade de oameni?"*[27]. N-a spus Dumnezeu fără pricină: mulţimea, ci ca să afli că rugăciunea făcută împreună cu mai mulţi are

24. Fapte 6, 4.
25. 2 Cor. 1, 10-11.
26. Fapte 12, 5.
27. Iona 4, 10-12.

mare putere. Vreau să vă fac cunoscut acest lucru şi din puţină istorie.

7. Acum zece ani, după cum ştiţi şi voi, au fost prinşi câţiva care au vrut să pună mâna pe putere. Apoi unul dintre marii dregători, arătându-se vinovat de aceeaşi vină, a fost legat cu laţ la gură şi condamnat la moarte. Atunci tot oraşul a alergat la hipodrom şi s-au golit atelierele; într-un suflet s-a suit tot poporul şi l-a smuls din mâna mâniei împărăteşti pe cel osândit, deşi nu era vrednic de nici o iertare. Când aţi voit să potoliţi mânia împăratului pământesc, aţi alergat toţi, cu femei şi cu copii! Dar când aveţi de făcut milostiv pe Împăratul cerurilor, când aveţi de smuls din mâna mâniei Lui nu un singur om, ca atunci, nici doi sau trei sau o sută, ci pe toţi păcătoşii de pe pământ, şi de scos pe cei îndrăciţi din cursa diavolului, atunci rămâneţi afară şi nu alergaţi într-un suflet cu toţii pentru ca Dumnezeu, îmblânzit fiind prin unirea rugăciunii voastre, să-i scape şi pe aceia de chin, şi vouă să vă ierte păcatele!

Dacă în timp ce se face Sfânta Liturghie te-ai găsi în piaţă, sau ai fi în casă, sau ai fi prins de treburi grabnice, oare n-ar trebui să rupi mai cu tărie decât un leu toate legăturile acestea şi să te duci nechemat la biserică pentru a te ruga împreună cu alţii? Spune-mi, ce nădejde de mântuire vei avea în timpul acela, iubite? Nu numai oamenii produc strigătul acela prea înfricoşător, ci şi îngerii cad înaintea Stăpânului, iar arhanghelii se roagă. Le stă în ajutor şi timpul, căci le ajută Sfânta Împărtăşanie. Şi după cum oamenii taie ramuri de măslini şi le clatină înaintea împăraţilor, pentru ca să le aducă aminte acestora, cu acele ramuri de măslin, de milă şi de iubire de oameni, tot astfel şi îngerii, întinzând atunci în loc de ramuri de măslin Trupul Domnului, Îl roagă pe Stăpânul pentru oameni, grăind aşa: "Pentru aceştia ne rugăm, pe care Tu mai înainte i-ai socotit atât de vrednici de dragostea Ta, încât Ţi-ai dat sufletul pentru ei. Pentru aceştia ne revărsăm noi rugăciu-

nile noastre, pentru care Tu Ţi-ai vărsat Sângele Tău. Pentru aceştia ne rugăm, pentru care ai jertfit Trupul acesta". Acesta e motivul pentru care în vremea aceea diaconul îi aduce pe cei stăpniţi de demoni şi le porunceşte să-şi încline numai capetele, pentru ca să fie făcute rugăciunile lor prin această stare a trupului lor; căci nu le este îngăduit să se roage cu adunarea fraţilor. De aceea îi aduce diaconul pe cei stăpâniţi de demoni, pentru ca, fiindu-ţi milă de ei, şi din pricina nenorocirii lor şi din pricina muţeniei lor, să întrebuinţezi în ajutorul lor îndrăznirea ta către Dumnezeu.

Gândindu-ne la toate acestea, să alergăm cu toţii la biserică în ceasul acela, al săvârşirii Sfintei Liturghii, ca să atragem asupră-ne milă, ca să găsim har şi ajutor la vreme potrivită.

Mi-aţi lăudat spusele! Aţi primit îndemnul meu cu multă însufleţire şi cu puternice aplauze.Totuşi, arătaţi-mi laudele voastre prin fapte. Nu e nevoie de multă vreme ca să-mi dovediţi că m-aţi ascultat. După predica mea începe îndată rugăciunea. Acele laude le caut, acele aplauze, acelea săvârşite cu faptele voastre. Îndemnaţi-vă dar unul pe altul ca să rămâneţi în continuare în biserică, aşa cum aţi stat şi până acum. Iar dacă cineva vrea să plece, ţineţi-l pe loc cu tot dinadinsul, pentru că, luând îndoită plată, şi a râvnei voastre şi a grijii de fraţi, să faceţi rugăciunile voastre cu mai multă îndrăznire; şi făcând milostiv pe Dumnezeu, să puteţi avea parte şi de bunătăţile de aici şi de cele viitoare, cu harul şi iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui împreună cu Sfântul Duh, slava şi puterea în vecii vecilor. Amin.

Cuvântul IV[1]

Despre ființa lui Dumnezeu, că este de neînțeles. Împotriva anomeilor

1. Ar fi fost de ajuns ca, după ce am arătat mai înainte că Dumnezeu este de neînțeles chiar de Heruvimi și de Serafimi, să scap de griji și să nu merg mai departe. Dar pentru că tot zelul și toată râvna mea nu sunt numai ca să închid gurile celor potrivnici, ci ca să vă înțelepțesc tot mai mult pe voi, voi ataca iarăși subiectul acesta și voi duce mai departe cuvântul meu. Stăruirea asupra acestui subiect va îmbogăți și cunoștințele voastre, și-mi va face și mie victoria mai strălucită, căci va curăți orice urmă de nedumerire ce ar mai fi rămas. Buruienile nu trebuie numai tăiate de sus – căci răsar iarăși de au rădăcinile în pământ –, ci trebuie smulse chiar din pântecele și din sânul pământului și întinse la căldura soarelui, ca să se veștejească repede.

Haide, dar, să urcăm iarăși cuvântul noastru spre cer, nu ca să iscodim, nici ca să cercetăm plini de curiozitate, ci ca să ne străduim să potolim ambiția deșartă a acelora ce nu se cunosc nici pe ei înșiși, dar nici nu vor să știe de hotarele firii omenești. Acesta a fost motivul pentru care am arătat cu prisosință, când v-am citit toată istoria lui Daniel, că nu numai arătarea lui Dumnezeu, dar și arătarea îngerilor n-a putut-o vedea atunci dreptul acela; și mereu am tot arătat că fericitul Daniel se îngălbenea la față, tremura, nu se deosebea întru nimic de cei ce trag să moară, pentru că sufletul lui se silea să rupă legătura trupului. După cum

1. P.G. 48, col. 728-736.

o porumbiță blândă și obișnuită cu mâna omului, ținută în casă, dacă se sperie, zboară în tavan înfricoșată și-și caută ieșire prin ferestre, căutând să scape de frică, tot astfel și sufletul fericitului aceluia se silea atunci să zboare din trup și se grăbea să iasă prin toate părțile; și ar fi ieșit, ar fi zburat, ar fi lăsat trupul pustiu dacă îngerul, luându-i-o înainte, nu l-ar fi scăpat de frică și nu l-ar fi întors iarăși în locașul său.

Am spus acestea atunci pentru ca anomeii să afle cât este de mare deosebirea dintre înger și om și pentru ca, înțelepțiți fiind de covârșitoarea înălțime a îngerului, împreună rob și el, să se izbăvească de nebunia lor împotriva Stăpânului. Dreptul Daniel, deși avea atâta îndrăznire, nu l-a putut vedea pe înger, iar anomeii, care stau atât de departe de virtutea lui Daniel, iscodesc nu pe un înger, ci pe Însuși Stăpânul îngerilor! Acela a potolit furia leilor; noi nu putem birui nici o vulpe; acela a rupt în două un balaur și a biruit firea fiarei prin îndrăznirea lui cea către Dumnezeu; noi însă ne temem chiar de cele mai mici târâtoare; acela l-a biruit pe împărat, furios ca un leu; arătându-se în mijloc, a potolit mânia lui Nabucodonosor, pornită mai cumplit decât văpaia împotriva oștirilor barbare; a luminat toate cele întunecate. Acest Daniel însă, care i-a luminat pe alții, când l-a văzut pe înger că vine la el, a fost cuprins de cumplită întunecime. Ce cuvânt de apărare vor avea dar cei ce încearcă să pătrundă fericita fire a lui Dumnezeu?

Dar nu mi-am oprit atunci aici cuvântul; am urcat spusele mele și la acele înțelepte puteri de sus. Am arătat că și-au întors ochii, că au pus înaintea lor aripile, că stau drepte în picioare, că strigă neîncetat; într-un cuvânt, că prin toate faptele lor puterile acelea netrupești arată uimirea și spaima lor. Cu cât sunt mai înțelepte, cu cât sunt mai aproape decât noi de ființa aceea nespusă și fericită a Dumnezeirii, cu atât știu mai bine decât noi ființa de neînțeles a lui Dumnezeu, căci creșterea înțelepcuinii aduce creștere în evlavie.

V-am spus atunci iarăşi ce înseamnă *"de neapropiat"* şi că este mai mult decât *"de neînţeles"*; am arătat şi pricina, că ceea ce este de neînţeles rămâne de neînţeles şi după cercetare, pe când ceea ce este de neapropiat nici nu suferă să fie cercetat; şi am dat şi pilda cu oceanul. Am spus atunci că Pavel n-a zis: "Cel ce este lumină neapropiată", ci: *"Cel ce locuieşte în lumină neapropiată"*[2]. Dacă nu te poţi apropia de casa lui Dumnezeu, cu atât mai puţin de Dumnezeu, Care locuieşte în casă. Pavel a spus acestea nu ca să circumscrie pe Dumnezeu într-un loc, ci ca să lămurească pe deplin că Dumnezeu este nepătruns de minte şi (atât) de neapropiat.

V-am adus ca dovadă şi alte puteri, pe Heruvimi, şi am arătat cum deasupra lor este tărie, că este piatră de cristal, că este asmănare de tron, şi chip de om, şi chihlimbar, şi foc şi curcubeu, iar după toate acelea, zice profetul: *"Aceasta este vederea asemănării slavei Domnului"*[3]. Prin toate acestea v-am arătat pogorământul lui Dumnezeu, şi că acesta chiar nu poate fi văzut nici de puterile cele de sus.

2. Nu fără pricină am spus pe scurt acestea; ci, pentru că vă eram dator cu făgăduinţa făcută, am vrut să ştiu bine cât am plătit din datorie şi cât mai am de plată. Aşa fac cei ce au de plătit împrumuturi, scot condica în care este scrisă toată socoteala, o arată celor care i-au împrumutat şi plătesc restul. Şi eu dar, deschizând mintea voastră ca şi cum aş deschide o condică, după ce v-am arătat prin cuvânt, ca şi cu degetul, învăţăturile ce vi le-am dat, mă îndrept acum spre cele ce-au mai rămas.

– Ce-a mai rămas dar?

– Să arăt că nici Începătoriile, nici Stăpâniile, nici Domniile, nicio altă putere zidită nu există, care să aibă cunoştinţa deplină a lui Dumnezeu. Căci sunt şi alte puteri, pe care nu le cunoaştem nici după nume. Gândiţi-vă la mândria nesăbuită a ereticilor! Nu cunoaştem nici numele (tuturor) robilor lui Dumnezeu, şi iscodim fiinţa Lui! Sunt îngeri şi arhangheli, şi Tronuri şi Domnii, şi Începătorii şi Stăpânii. Dar nu sunt numai acestea popoarele cele din ceruri, ci mai sunt nenumărate popoare şi seminţii nespuse, pe care nici un cuvânt nu le poate înfăţişa.

2. I Tim. 6, 16.
3. Iez. 1, 28.

– Dar de unde se vede că sunt puteri mai multe decât acestea, ale căror nume nici nu le ştim?

– Pavel, care a vorbit şi despre celelalte cete îngereşti, ne-a grăit şi de acestea, spunând despre Hristos aşa: *"Şi L-a pus să stea mai presus de toată Începătoria şi Stăpânia şi Puterea, şi peste tot numele ce se numeşte, nu numai în veacul acesta, ci şi în cel ce va să fie"*[4]. Vezi că sunt acolo unele nume care au să fie cunoscute în viitor, dar necunoscute acum? De aceea a spus: *"Nu numai în veacul acesta, ci şi în cel ce va să fie"*. Şi ce e de mirare că nu au cunoştinţa deplină a fiinţei lui Dumnezeu? Asta nu e deloc greu de dovedit. Puterile acestea de sus, Începătoriile, Stăpâniile şi Domniile, nu cunosc multe din planurile lui Dumnezeu. Şi tot prin cuvintele Apostolilor vom dovedi că unele din planurile lui Dumnezeu le-au aflat odată cu noi şi că nu le cunoşteau înainte de noi; dar nu numai odată cu noi, ci şi prin noi. *"Altor generaţii,* spune Pavel, *nu li s-a făcut cunoscut, cum s-a descoperit acum Sfinţilor Lui Apostoli şi Profeţi, cum că păgânii sunt împreună-moştenitori şi mădulare ale aceluiaşi trup şi împreună-părtaşi ai făgăduinţei Lui* (dar făgăduinţele fuseseră date iudeilor), *prin Evanghelie, al cărei slujitor am fost eu, Pavel"*[5].

– Şi de unde se vede că puterile cele de sus au aflat aceasta acum? Cuvintele de mai sus vorbesc despre oameni!

4. Efes. 1, 21.
5. Efes. 3, 5-7.

– Ascultă aici! *"Iar mie, celui mai mic decât toți sfinții,* spune Pavel, *mi s-a dat harul acesta, ca să binevestesc între neamuri bogăția cea de nepătruns a lui Hristos"*[6].

– Ce înseamnă de nepătruns?

– Ceea ce nu se poate căuta; dar nu numai ce nu se poate căuta, ci nici nu i se poate da de urmă.

Să audă iarăși ereticii cât de dese și de multe săgeți le aruncă! Dacă bogăția Lui este de nepătruns, cum este de pătruns Dăruitorul bogăției?

"Și să lumineze tuturor care este iconomia tainei celei din veci ascunse în Dumnezeu..., ca să se facă acum cunoscută, prin Biserică, Începătoriilor și Stăpâniilor, înțelepciunea cea de multe feluri a lui Dumnezeu"[7]. Ai auzit că acum, și nu mai înainte, au cunoscut puterile acelea voia aceasta a lui Dumnezeu? Cele pe care le voiește împăratul, sutașul nu le știe. *"Ca să se facă acum cunoscută, prin Biserică, Începătoriilor și Stăpâniilor, înțelepciunea cea de multe feluri a lui Dumnezeu"*. Vezi câtă cinste a fost pentru firea omenească faptul că puterile cele de sus au cunoscut tainele Împăratului odată cu noi și prin noi?

– Dar de unde se vede că Pavel vorbește aici de puterile cele cerești? Pavel obișnuiește să numească și pe demoni începătorii și stăpânii! *"Nu avem de luptat cu sângele și trupul, ci cu începătoriile, cu stăpâniile, cu stăpânitorii lumești ai întunericului veacului acestuia"*[8]. Oare nu cumva și aici spune că demonii au cunoscut tainele acestea odată cu noi și prin noi?

– Deloc! E vorba de puterile cele de sus; căci după ce a spus: *"Începătoriilor și Stăpâniilor"*, a adăugat: *"din cer"*. Aceste Începătorii și Stăpânii sunt cerești, celelalte, începătorii și stăpânii de sub cer; de aceea le și numește "stăpânitori lumești", pentru a arăta că cerul este necălcat de ei și că numai în lumea aceasta își arată toată tirania lor.

6. Efes. 3, 8.
7. Efes. 3, 9-10.
8. Efes. 6, 12.

3. Ai văzut că puterile cele de sus au cunoscut aceste planuri ale lui Dumnezeu odată cu noi și prin noi?

Dar să ducem cuvântul la plata datoriei, arătând că nici Începătoriile, nici Stăpâniile nu cunosc ființa lui Dumnezeu.

– Cine a spus asta?

– Nici Pavel, nici Isaia, nici Iezechiel, ci alt vas sfânt, însuși fiul tunetului, Ioan, cel iubit de Iisus, cel ce s-a culcat pe pieptul Stăpânului și a sorbit de acolo izvoarele cele dumnezeiești.

– Ce spune el?

– *"Pe Dumnezeu nu L-a văzut nimeni niciodată"*[9]. Cu adevărat fiu al tunetului! A dat drumul unui glas mai strălucit decât un glas de trâmbiță, în stare să-i facă de rușine pe toți cei ambițioși. Dar să vedem și ecoul!

– Ce spui, Ioane? *"Pe Dumnezeu nu L-a văzut nimeni niciodată"*? Dar ce vom face cu profeții care spun că L-au văzut pe Dumnezeu? Isaia zice: *"Am văzut pe Domnul șezând pe tron înalt și preaînălțat"*[10]; Daniel, iarăși: *"Am văzut până ce s-au pus tronurile, și a șezut Cel-vechi-de-zile"*[11]; și Miheia: *"Am văzut pe Domnul, Dumnezeul lui Israel, șezând pe tronul Lui"*[12]; și alt profet, iarăși: *"Am văzut pe Domnul stând pe jertfelnic și mi-a zis: "Lovește peste curățitor"*[13]. Și ai putea aduna multe mărturii de felul acesta.

– Cum dar Ioan spune că *"pe Dumnezeu nu L-a văzut nimeni niciodată"*?

– Ca să cunoști că vorbește despre înțelegerea desăvârșită a lui Dumnezeu și despre cunoașterea Lui cu totul limpede. Toate acele vederi de care vorbesc profeții au fost

9. Ioan 1, 18.
10. Is. 6, 1.
11. Dan. 7, 9.
12. 3 Regi 22, 19.
13. Am. 9, 1.

pogorăminte; că niciunul din ei n-a văzut ființa curată a lui Dumnezeu se vede de acolo că fiecare a văzut-o în chip deosebit. Dumnezeu este simplu, necompus și fără de formă; iar toți aceștia au văzut chipuri deosebite. Aceasta o arată Dumnezeu printr-un alt profet, și, pentru a-i convinge că n-au văzut ființa desăvârșită a lui Dumnezeu, a spus: *"Eu am înmulțit vedeniile și în mâinile profeților Mi-am făcut asemănare"*[14]. "Nu le-am arătat însăși ființa Mea, spune Dumnezeu, ci un pogorământ, din pricina slăbiciunii celor ce Mă vedeau".

Ioan nu spune numai despre oameni că *"pe Dumnezeu nu L-a văzut nimeni niciodată"*; asta a fost arătată în cele spuse, adică în graiul profetic, care zice: *"Eu am înmulțit vedeniile și în mâinile profeților Mi-am făcut asemănare"*, și în hotărârea făcută lui Moise. Când Moise a dorit să-L vadă pe Dumnezeu față către față, Dumnezeu i-a spus: *"Nimeni nu va vedea fața Mea și va fiu viu"*[15]. Prin urmare, acest lucru ne este cunoscut și recunoscut. Dar Ioan nu spune: *"Pe Dumnezeu nu L-a văzut nimeni niciodată"* numai despre noi, oamenii, ci și despre puterile cele de sus. Din pricina aceasta Îl aduce ca Dascăl al acestei dogme pe Unul-Născut. Și ca să nu întrebe cineva: De unde se vede asta?, a adăugat: *"Cel Unul-Născut, Fiul, Care este în sânul Tatălui, Acesta a spus"*, aducând un Martor și un Dascăl vrednic de credință al dogmei. Dacă Ioan ar fi voit să ne lase să înțelegem ceea ce a spus Moise, ar fi fost de prisos să mai adauge că *"Cel Unul-Născut a spus"*; căci nu *"Cel Unul-Născut a spus"*, ci, chiar înainte de a mărturisi Ioan acestea, că a auzit de la Cel Unul-Născut, ne-a arătat nouă profetul că a auzit de la Dumnezeu. Dar pentru că avea să ne descopere mai mult decât cele spuse atunci, că nici puterile cele de sus nu-L văd, pentru aceasta-L aduce ca Dascăl pe Unul-Născut.

14. Osea 12, 11.
15. Ieș. 33, 20.

Înțelege aici prin vedere cunoștința! De puterile cele de sus nu trebuie să-ți închipui că au ochi, lumini de ochi și gene; ci ceea ce este la noi vederea, la acelea este cunoștința. Dar când auzi că *"pe Dumnezeu nu L-a văzut nimeni niciodată"*, aceasta socotește, că auzi că pe Dumnezeu nu L-a cunoscut nimeni niciodată desăvârșit, (adică) ceea ce este El după ființă. Și de Serafimi când auzi că și-au întors ochii și și-au acoperit fața, iar despre Heruvimi, că au făcut la fel, să nu socotești că au ochi și lumini de ochi! Numai trupurile au acest chip! Crede că prin aceste cuvinte Profetul a vrut să vorbească despre cunoștința lor. Deci dacă profetul spune că puterile cele de sus nu-L pot vedea pe Dumnezeu când face acest pogorământ, n-a spus altceva decât că nu pot suferi cunoșterea Lui clară și înțelegerea Lui desăvârșită și nici nu îndrăznesc să se uite țintă la ființa Lui cea prea curată și neprihănită, nici chiar la pogorământul Lui. Iar a te uita țintă înseamnă a cunoaște.

De aceea și evanghelistul, pentru că știa că nu este cu putință firii omenești să cunoască astfel de lucruri și că Dumnezeu nu poate fi înțeles nici de puterile cele de sus, ne aduce ca Învățător al acestei dogme chiar pe Cel ce șade la dreapta lui Dumnezeu, pe Cel ce cunoaște desăvârșit acestea. Și n-a spus numai atât: *"Fiul"*, deși chiar dacă ar fi spus numai atât era destul ca să închidă gurile celor nerușinați. După cum mulți sunt numiți hristoși, dar adevăratul Hristos este unul, și după cum mulți sunt numiți domni, dar Domnul este unul, și după cum mulți sunt numiți dumnezei, dar Dumnezeu este unul, tot astfel și mulți sunt numiți fii, dar Fiul este unul, iar adaosul articolului este îndestulător pentru a arăta că e vorba numai de Cel Unul-Născut. Totuși evanghelistul nu s-a mulțumit cu atât, ci, după ce a spus: *"Pe Dumnezeu nu L-a văzut nimeni niciodată"*, a adăugat: *"Cel Unul-Născut, Fiul, Care este în sânul Tatălui, Acesta a spus"*. Mai întâi a spus *"Unul-Născut"*, apoi *"Fiu"*. Din pricină că numele de fiu se dă tuturor oamenilor, mulți

socotindu-L şi pe El unul din cei mulţi, ştirbesc slava Fiului; de aceea evanghelistul a pus mai întâi cuvântul *"Unul-Născut"*, nume deosebit şi propriu Lui şi nepotrivit nici unuia din ceilalţi fii, pentru ca din aceasta să crezi că şi numele acesta comun tuturor oamenilor nu este comun, ci propriu Lui şi esenţial, şi nu se potriveşte niciunuia din ceilalţi, aşa cum I se potriveşte Lui.

4. Ca să fac mai lămurite cuvintele mele, am să spun acelaşi lucru mai pe larg. Numele de "fiu" se dă şi oamenilor, dar se dă şi lui Hristos; nouă abuziv, lui Hristos, în mod propriu; numele de *"Unul-Născut"* este propriu numai lui Hristos, şi nimănui altcuiva dintre ceilalţi nu i se potriveşte acest nume, nici chiar în chip abuziv. Aşadar, ca să afli din numele care nu se potriveşte nimănui, ci numai Lui, că şi celălalt nume, care se potriveşte tuturor oamenilor, este propriu Lui, de aceea a spus mai întâi *"Cel Unul-Născut"*, şi apoi *"Fiul"*.

Iar dacă nu-ţi sunt de-ajuns nici aceste dovezi, spune evanghelistul, îţi voi mai da o a treia; grosolană, e drept, şi omenească, dar în stare să-i înalţe la înţelegerea slavei Celui Unuia-Născut şi pe cei ce se târăsc jos.

– Care-i această dovadă?

– *"Cel ce este în sânul Tatălui"*. Grosolan este cuvântul, dar în stare să arate că este cu adevărat Fiu, dacă judecăm acest cuvânt cum se cuvine lui Dumnezeu. După cum, când auzi de tron, de şedere de-a dreapta, nu înţelegi tron şi loc de mărginire, ci din numele de tron şi din şederea de-a dreapta înţelegi identitatea şi egalitatea de cinste, tot astfel şi când auzi de *"sân"*, să nu socoteşti că e vorba (propriu-zis) de sân, nici de loc, ci prin numele de sân înţelege apropierea şi îndrăznirea faţă de Cel ce L-a născut. De altfel, cuvintele *"locuire în sânul Tatălui"* ne arată şi ne înfăţişează, cu mult mai lămurit decât cuvintele *"şedere de-a dreapta"*, apropierea de Cel ce L-a născut. Nici n-ar suferi Tatăl să aibă în sânul Său pe Fiul dacă Fiul n-ar fi de aceeaşi fiinţă, şi nici Fiul n-ar suferi să locuiască în sânul cel părintesc dacă ar fi de o fire inferioară Tatălui.

Aşadar, ca Fiu, Unul-Născut şi locuitor în sânul cel părintesc cunoaşte desăvârşit toate cele ale Tatălui. De aceea s-a slujit evanghelistul de aceste cuvinte, ca să înfăţişeze cunoaşterea desăvârşită pe care o are Fiul despre Tatăl. Căci despre cunoaştere a fost vorba; dacă n-ar fi fost vorba de asta, pentru ce ar mai fi amintit de sân? Pentru că dacă nici Dumnezeu nu este trup, după cum nici nu este, şi dacă nici cuvântul sân nu arată că Fiul este cu adevărat Fiul şi apropierea de Cel ce L-a născut, atunci fără rost şi în zadar a mai fost azvârlit acest cuvânt, căci nu ne împlineşte nici o trebuinţă. Dar n-a fost azvârlit fără rost, Doamne fereşte! Nici nu grăieşte în zadar Duhul, ci, prin cele ce a spus, a arătat apropierea Fiului de Tatăl.

Evanghelistul a grăit un lucru mare: anume că nici zidirea cea de sus nu-L vede pe Dumnezeu, adică nu-L cunoaşte desăvârşit. Voind dar să aducă un Dascăl vrednic de credinţă al acestei dogme, a spus cuvintele acelea, ca să crezi despre toate – pentru că este Fiu, este Unul-Născut, locuieşte în sânul cel părintesc – şi de nimic să nu te mai îndoieşti.

Iar dacă cineva nu-i pus pe ceartă şi nici nu vrea să grăiască neruşinat, mai spun că aceste cuvinte ale evanghelistului Ioan ne arată şi veşnicia Fiului. După cum din graiul acela spus lui Moise: *"Eu sunt Cel ce sunt"*[16], înţelegem veşnicia lui Dumnezeu, tot astfel şi din graiul acesta, care spune: *"Cel ce este în sânurile Tatălui"*, putem înţelege că Fiul este din veşnicie în sânurile Tatălui.

Am dovedit prin toate cele spuse că fiinţa lui Dumnezeu nu poate fi înţeleasă de nicio zidire. Rămâne acum să arăt că numai Fiul şi Duhul cel Sfânt Îl cunosc desăvârşit pe Dumnezeu. Dar asta să o lăsăm pentru o altă cuvântare, ca

16. Ieş. 3, 14.

să nu întunec mintea voastră cu mulţimea celor spuse şi ca să întoarcem iarăşi cuvântul spre sfătuirea obişnuită.

Dar care era sfătuirea cea obişnuită? Să ne rugăm stăruitor, cu minte trează şi cu suflet veghetor. Când am vorbit mai înainte tot despre rugăciunea stăruitoare, am văzut că toţi pe dată m-au ascultat. Ar fi dar nechibzuit să mustru pe cei trândavi şi să nu laud pe cei harnici. Vreau să vă laud deci astăzi şi să vă mulţumesc pentru ascultarea aceea. Şi aceasta va fi mulţumirea ce vă voi aduce-o, dacă vă voi învăţa pentru ce rugăciunea aceea[17] se face înainte de celelalte şi pentru ce diaconul porunceşte atunci să fie aduşi îndrăciţii şi cei cuprinşi de nebunie şi să-şi plece capetele.

– Pentru ce face asta?

– Lucrarea diavolului este un lanţ rău şi cumplit, lanţ mai puternic decât fierul. După cum atunci când judecătorul urmează să vină şi să se aşeze pe scaun înalt, temnicerii îi scot din temniţă pe întemniţaţi şi-i aşază în faţa grilajelor şi a perdelelor locului de judecată, plini de praf, murdari, cu părul lung, îmbrăcaţi în zdrenţe, tot aşa au legiuit şi Părinţii, ca, atunci când Hristos are să Se aşeze ca pe un scaun înalt şi are să Se arate în înseşi Sfintele Taine, să fie aduşi îndrăciţii ca nişte întemniţaţi; nu ca să dea seama de răutăţile lor, precum cei înlănţuiţi, nici ca să fie chinuiţi şi osândiţi, ci ca să se facă rugăciuni obşteşti pentru ei, când sunt în biserică tot poporul şi tot oraşul, pentru ca toţi, într-un suflet, să se roage pentru ei Stăpânului obştesc şi să ceară cu mare glas milă de la Dumnezeu.

5. În predica de mai înainte îi mustram pe cei ce plecau de la o rugăciune ca aceasta şi, în vremea aceea, stăteau pe afară. Acum, însă, vreau să-i mustru pe cei ce rămân în biserică; nu pentru că rămân, ci pentru că, deşi rămân, nu sunt cu nimic mai buni decât cei ce stau pe-afară, căci în acel timp înfricoşător ei stau de vorbă între ei.

17. Rugăciune pentru cei demonizaţi.

Ce faci, omule? Îi vezi pe atâţia din fraţii tăi întemniţaţi stând alături de tine, şi tu vorbeşti despre lucruri cu totul nepotrivite? Oare numai vederea lor nu-i în stare să te înspăimânte şi să-ţi înmoaie inima de milă? Fratele tău e în lanţuri, şi tu, nepăsător? Spune-mi, ce iertare vei avea când eşti atât de nesimţitor, atât de neomenos, atât de crud? Nu îţi este teamă, oare, că, atunci când stai de vorbă cu altul, când te trândăveşti, când eşti nepăsător, sare vreun demon de acolo şi, aflându-ţi sufletul gol şi măturat[18], intră în el în toată voia pentru că găseşte casa neîncuiată? N-ar trebui, oare, ca toţi îndeobşte să sloboziţi izvoare de lacrimi în ceasul acela? N-ar trebui, oare, ca ochii tuturor să se vadă uzi de lacrimi şi să fie plânsete şi vaiete în toată biserica? După împărtăşirea cu Sfintele Taine, după desfătarea băii, după unirea cu Hristos, lupul acela a avut putere să răpească din turmă oile şi să le ţină la el, şi tu nu plângi când vezi nenorocirea? Fapta aceasta a ta este oare vrednică de apărat? Nu vrei să ai milă de fratele tău? Teme-te cel puţin pentru tine şi trezeşte-te!

Spune-mi, rogu-te, dacă ai vedea că ia foc casa vecinului tău, şi de ţi-ar fi vecinul duşmanul cel mai înverşunat, n-ai alerga să stingi focul de teamă ca nu cumva, înaintând, focul să ajungă şi la tine? Tot aşa gândeşte şi despre îndrăciţi! Căci foc este, şi mai cumplit decât focul, lucrarea celui-rău. Ia aminte ca nu cumva diavolul, înaintând, să pună stăpânire şi pe sufletul tău! Iar când îl vezi că stă lângă tine cu mult zel, aleargă la Stăpânul. Pentru ca diavolul, văzându-ţi cald şi treaz sufletul tău, să-ţi socotească de necălcat mintea. De te vede cu gura căscată şi nepăsător, diavolul intră iute ca într-o casă pustie; de te vede însă puternic, cu sufletul treaz şi prins chiar de ceruri, nu îndrăzneşte nici să te privească măcar.

Prin urmare, dacă nu-ţi pasă de fraţii tăi, ai milă cel puţin de tine! Astupă intrarea diavolului în sufletul tău! Şi

18. Cf. Matei 12, 44.

nimic nu oprește atacul demonilor împotriva noastră ca rugăciunea și cererea stăruitoare. Chiar și aceasta, că diaconul poruncește și spune: *"Drepți, să stăm bine"*, n-a fost rânduită fără pricină, în zadar, ci ca să ridicăm gândurile care se târăsc pe jos, ca să putem înfățișa sufletul nostru drept înaintea lui Dumnezeu, aruncând de la noi moliciunea pricinuită de grijile cele lumești. Și că acesta-i adevărul, că, adică, spusele diaconului se adresează sufletului, nu trupului, că lui îi poruncește să se ridice, să-l ascultăm și pe Pavel, care se folosește în același chip de cuvânt. Scriind către oamenii care căzuseră și care erau descurajați din pricina încercărilor, zicea: *"Îndreptați mâinile cele slăbite și genunchii cei slăbănogiți"*[19]. Ce vom spune? Oare Pavel vorbește aici de mâinile și genunchii trupului? Deloc! Pavel nu vorbește nici alergătorilor la curse, nici atleților, ci prin aceste cuvinte ne sfătuiește să ridicăm întăritura gândurilor noastre dinlăuntru, doborâtă mai înainte de ispite.

Gândește-te lângă cine stai, cu cine ai să-L chemi pe Dumnezeu. Cu Heruvimii! Gândește-te cu cine cânți împreună! Îți va fi îndestulător spre trezvie să te gândești că ești înconjurat de trup, că ești împletit cu carne, și totuși ai fost învrednicit să lauzi împreună cu Puterile cele netrupești pe Stăpânul de obște al tuturor.

Niciunul, așadar, cu râvna slăbită, să nu ia parte la cântările acelea sfinte și tainice! Nici unul să nu aibă în vremea aceea gânduri lumești! Ci, izgonind din minte toate cele lumești și mutându-te cu totul în cer, ca și cum ai sta alături de tronul lui Dumnezeu, așa înalță cântarea cea preasfântă Dumnezeului slavei. De aceea am primit poruncă să stăm bine în acel timp. Căci a sta bine nu înseamnă altceva decât a sta așa cum se cuvine să stea un om înaintea lui Dumnezeu, cu frică și cu cutremur, cu suflet treaz și veghetor. *"Așa stați în Domnul, iubiților"*[20]. După cum arcașul, care

19. Evr. 12, 12.
20. Filip. 4, 1.

vrea să-i meargă săgețile drept la țintă, se îngrijește mai întâi de felul cum îi stă trupul și dă drumul săgeților după ce se așază chiar în dreptul țintei, tot așa și tu, care ai să ținteşti capul cel rău al diavolului, îngrijește-te mai întâi de starea gândurilor tale, ca să trimiți drept la țintă săgețile împotriva diavolului, după ce-ai făcut statura sufletului dreaptă și slobodă.

6. Acestea, despre rugăciune. Dar pentru că, în afară de nepăsarea din timpul rugăciunii, diavolul a mai născocit ceva nespus de trist, trebuie să împiedicăm și acest atac al lui.

Care este, dar, răul pe care ni l-a făcut diavolul acela viclean?

Văzându-vă așa de strânși unul în altul, ca un trup, și atât de atenți la cuvintele predicii, n-a îndrăznit să-i trimită pe slujitorii săi ca, prin sfaturi și prin îndemnuri, să vă desprindă de la ascultarea predicii. Știa că nimeni dintre voi n-avea să sufere pe niște sfătuitori ca aceștia. De aceea, a amestecat niște tâlhari și niște hoți de buzunare prin mulțime și a făcut diavolul ca aceștia să fure de multe ori de la cei adunați aici aurul ce-l aveau (legat) la ei. Așadar, ca să nu se mai întâmple asta și nici paguba de bani să stingă cu timpul dragostea voastră de predică, fiindcă multora li s-au furat banii, vă îndemn și vă sfătuiesc pe toți să nu mai veniți aici cu aur la voi, pentru ca râvna voastră în ascultarea predicii să nu ajungă pentru aceia pricină de răutate și nici să se întunece din pricina furtului de bani plăcerea ce o simțiți din șederea aici. Diavolul a făcut asta nu ca să vă facă mai săraci, ci pentru ca pierderea de bani, întristându-vă cumplit, să vă scoată din suflet râvna voastră pentru ascultarea predicii. Pentru că și pe Iov l-a lipsit de toate averile sale nu ca să-l facă mai sărac, ci ca să-l lipsească de credință. Ceea ce urmărește diavolul nu este ca să ne ia banii – căci știe că asta nu-i nimic –, ci ca prin luarea banilor să ne strecoare în suflet păcatul. Dacă n-a reușit asta, n-a făcut nici o ispravă.

Cunoscând dar gândul lui, iubite, slăveşte pe Stăpânul când ţi se iau banii, fie de tâlhari, fie de vreo altă pricină, şi vei fi mai câştigat; vei da o îndoită lovitură duşmanului: şi că nu te-ai necăjit, şi că ai mulţumit. Dacă va vedea că te amărăşte paguba banilor şi te înduplecă să te răzvrăteşti împotriva Stăpânului, nu va înceta să te păgubească mereu; dar dacă va vedea că nu numai că nu huleşti pe Dumnezeu, Făcătorul tău, ba, dimpotrivă, Îi mai şi mulţumeşti pentru fiecare din nenorocirile ce vin peste tine, va înceta să te mai ispitească; ştie doar că încercarea prin nenorociri ajunge pentru tine pricină de mulţumire, ştie doar că-ţi împleteşte mai strălucite cununi şi mai mari răsplăţi. Aşa s-a întâmplat şi cu Iov. Când diavolul a văzut că Iov a mulţumit lui Dumnezeu, deşi-i luase banii şi-i lovise trupul, n-a mai îndrăznit să se apropie de el, ci a plecat, suferind o înfrângere ruşinoasă, după ce îl făcuse mai strălucitor pe atlet.

Cunoscând dar şi noi acestea, de un singur lucru să ne temem : de păcat. Pe toate celelalte să le îndurăm cu curaj, fie paguba de bani, fie boala trupului, fie greutăţile vremurilor, fie ocările, fie clevetirile, fie orice alt necaz ce vine peste noi. Acestea, prin ele însele, nu numai că nu ne vor vătăma, ci, dimpotrivă, ne vor putea fi de mare folos, dacă le îndurăm cu mulţumire, şi ne vor pricinui şi mai mari răsplăţi. Uită-te la Iov! După ce a fost încununat cu toate cununile răbdării şi ale bărbăţiei, a primit îndoit tot ce pierduse. Tu nu vei primi îndoit şi întreit, ci totul însutit dacă le rabzi pe toate cu bărbăţie, şi vei moşteni viaţa veşnică, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să o dobândim, cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea în vecii vecilor. Amin.

Cuvântul VI[1]

Despre fiinţa lui Dumnezeu, că este de neînţeles. Împotriva anomeilor

1. Când ai de vorbit despre un subiect mai întins, ce are nevoie de multe cuvinte şi pe care nu-l poţi termina în două sau trei zile, ci în mult mai multe, socot că nu trebuie să încarci mintea ascultătorilor cu toată învăţătura dintr-o dată şi nici într-o singură cuvântare, ci să împarţi totul în multe părţi, ca să faci prin această împărţire povara cuvântului uşoară şi lesne de înţeles.

Şi limba, şi auzul, şi fiecare din simţurile noastre au puse măsuri, legi şi hotare; iar de încerci să depăşeşti vreodată aceste hotare, simţurile pierd şi puterea pe care o au. Spune-mi, ce-i mai dulce decât lumina? Ce-i mai plăcut decât raza de soare? Cu toate acestea, când dulcele acesta şi plăcutul acesta ating peste măsură privirile noastre, ajung neplăcute şi împovărătoare. De aceea Dumnezeu a rânduit ca noaptea să urmeze zilei, pentru ca, venind întunericul peste ochii noştri obosiţi, să coboare pleoapele, să adoarmă luminile ochilor, să odihnească puterea ostenită a văzului nostru şi să o facă mai potrivită pentru vederea zilei următoare. De aceea şi veghea, şi visul, potrivnice între ele, ajung la fel de plăcute când sunt folosite cu măsură; şi deşi numim dulce lumina, totuşi numim dulce şi visul, care depărtează de la noi lumina. Aşa că lipsa de măsură, oriunde ar fi, e grea şi supărătoare, iar măsura, plăcută, folositoare şi întăritoare.

1. P.G. 48, col. 735-748.

De aceea şi eu, deşi vă vorbesc a patra sau a cincea zi despre fiinţa cea de neînţeles a lui Dumnezeu, nici astăzi nu sunt pregătit să pun capăt cuvântului; ci, după ce vă voi spune atât cât trebuie, am hotărât să las iarăşi mintea voastră să se odihnească.

Unde am lăsat mai înainte cuvântul? Că neapărat trebuie să-l iau de unde l-am lăsat, pentru că una este înlănţuirea învăţăturii.

Spuneam atunci că *"fiul tunetului"* a zis: *"Pe Dumnezeu nu L-a văzut nimeni niciodată; Cel Unul-Născut, Fiul, Cel ce este în sânul Tatălui, Acela a spus"*[2]. Astăzi este de trebuinţă să aflăm unde a spus asta Fiul Cel Unul-Născut al lui Dumnezeu.

"A răspuns iudeilor Domnul, spune Ioan Evanghelistul, *şi a zis: "Nu doar că pe Tatăl L-a văzut cineva, decât Cel ce este din Dumnezeu; Acela L-a văzut pe Tatăl"*[3]. Şi aici cuvântul "vedere" înseamnă cunoştinţă. Şi n-a spus numai: "Nimeni nu L-a văzut pe Tatăl", şi a tăcut, ca să nu socoteşti că aceste cuvinte sunt spuse numai despre om, că adică numai omul nu L-a văzut pe Dumnezeu; ci, voind să arate că nu L-au văzut nici îngerii, nici arhanghelii, nici puterile cele de sus, a făcut cunoscut asta prin cuvintele adăugate. După ce a spus: *"Nu doar că pe Tatăl L-a văzut cineva (vreodată)"*, a adăugat: *"decât Cel ce este din Dumnezeu; Acela L-a văzut pe Tatăl"*. Dacă ar fi spus numai *"nimeni"*, mulţi din cei ce L-ar fi auzit ar fi socotit poate că a spus asta numai despre firea noastră omenească. Dar aşa, când a spus *"nimeni"*, şi a adăugat şi: *"decât Fiul"*, prin adăugirea Fiului a înlăturat întreaga zidire.

– Ce vrei să spui?, m-ar putea întreba cineva. A înlăturat şi pe Duhul cel Sfânt?

– Nicidecum! Duhul cel Sfânt nu face parte din zidire. Cuvântul *"nimeni"* este pus totdeauna pentru a arăta numai

2. Ioan 1, 18.
3. Ioan 6, 46.

zidirea. Când se vorbeşte de Tatăl, nu este înlăturat Fiul, iar când se vorbeşte de Fiul, nu este îndepărtat Duhul. Iar ca să fac cunoscut chiar acum, de aici, că *"nimeni"* nu s-a spus pentru înlăturarea Duhului, ci pentru arătarea zidirii, să auzim ce spune Pavel vorbind corintenilor de această cunoştinţă despre care s-a spus că este numai a Fiului.

– Ce spune?

– *"Cine ştie cele ale omului, decât duhul omului care este în el? Aşa şi pe cele ale lui Dumnezeu nimeni nu le ştie, decât Duhul lui Dumnezeu!"*[4]. După cum aici cuvântul *"nimeni"* nu înlătură pe Fiul, tot astfel şi dincolo, când cuvântul *"nimeni"* a fost spus în legătură cu Fiul, nu îndepărtează pe Duhul cel Sfânt. De aici se vede că cele spuse sunt adevărate. Dacă prin cuvintele *"nimeni nu L-a văzut pe Tatăl, decât Cel ce este din Dumnezeu"* ar fi îndepărtat pe Duhul cel Sfânt de la cunoaşterea lui Dumnezeu, atunci zadarnic a mai spus Pavel că, după cum omul le ştie pe cele ale lui, tot aşa şi Duhul cel Sfânt le cunoaşte desăvârşit pe cele ale lui Dumnezeu.

Tot astfel şi când se spune cuvântul *"unul"*, acest cuvânt are aceeaşi tărie şi putere. De pildă: *"Un Dumnezeu,* spune Pavel, *Tatăl, din Care sunt toate, şi un Domn, Iisus Hristos, prin Care sunt toate"*[5]. Dacă spusele: "unul este Dumnezeu, Tatăl" ar scoate din Dumnezeire pe Fiul, atunci şi spusele: "Unul este Domn, Fiul" ar scoate din Domnie pe Tatăl. Dar cuvintele: *"un Domn, Iisus Hristos"*, nu scot din Domnie pe Tatăl, şi nici cuvintele: *"un Dumnezeu, Tatăl"*, nu scot din Dumnezeire pe Fiul.

2. Dacă ereticii ar zice, iarăşi, că pentru aceasta se numeşte Tatăl un Dumnezeu, pentru că Fiul este Dumnezeu, dar nu un Dumnezeu aşa ca Tatăl, ar urma să spună, pe temeiul premiselor puse de ei înşişi – căci noi nu am susţine asta –, că pentru aceasta se numeşte Fiul "un Domn",

4. 1 Cor. 2, 11.
5. 1 Cor. 8, 6.

pentru că Tatăl este Domn, dar nu un Domn așa ca Fiul. Iar dacă spusa aceasta e o nelegiuire, apoi tot o nelegiuire este și spusa de mai înainte. Dar după cum cuvintele *"un Domn"* nu îndepărtează pe Tatăl de la o deplină Domnie, nici nu mărginesc Domnia numai la Fiul, tot astfel nici cuvintele *"un Dumnezeu"* nu scot pe Fiul din adevărata, preacurata și neamestecata Dumnezeire, nici nu arată numai pe Tatăl.

Că Fiul este Dumnezeu, și Dumnezeu la fel cum este și Tatăl, rămânând totuși Fiu, se vede din însuși adaosul. Căci dacă numele de *"Dumnezeu"* ar fi numai al Tatălui și n-ar putea să ne arate alt ipostas, ci numai ipostasul acela nenăscut și prim, acest nume fiind propriu numai lui și în stare de a-l face cunoscut, atunci adaosul *"Tată"* este de prisos. Ar fi fost de-ajuns să se spună *"un Dumnezeu"*, și am fi cunoscut despre cine e vorba. Dar pentru că numele de *"Dumnezeu"* este comun și Tatălui, și Fiului, și pentru că dacă Pavel ar fi spus numai *"un Dumnezeu"* n-ar fi arătat de cine anume vorbește, de aceea a fost nevoie de adaosul de *"Tată"*, ca să arate că vorbește despre ipostasul cel dintâi, cel nenăscut; numele de *"Dumnezeu"* nu-i era îndestulător să o arate, deoarece numele acesta este comun și Tatălui, și Fiului. Dintre aceste nume, unele sunt comune tuturor persoanelor Dumnezeirii, altele sunt proprii, specifice (fiecăreia). Cele comune arată identitatea de ființă; cele proprii caracterizează proprietățile ipostaselor. Numele de *"Tată"* și de *"Fiu"* sunt proprii fiecărui ipostas, iar numele de *"Dumnezeu"* și *"Domn"* le sunt comune. Așadar, pentru că Pavel a întrebuințat numele comun, *"un Dumnezeu"*, a fost nevoie și de cel propriu, de cel specific, ca să cunoști despre cine vorbește, ca să nu cădem în nebunia lui Sabelie.

Că nici numele de *"Dumnezeu"* nu este mai mare decât numele de *"Domn"* și nici numele de *"Domn"* nu e mai mic decât numele de *"Dumnezeu"* se vede din următoarele: În tot Vechiul Testament, Tatăl se numește *"Domn"*: *"Domnul Dumnezeul tău un Domn este"*[6]; și iarăși: *"Domnului Dumnezeului tău să te închini și numai Lui să-I slujești"*[7]; și iarăși: *"Mare este Domnul nostru și mare este tăria Lui, și priceperii Lui nu este hotar"*[8]; și iarăși: *"Să cunoască ei că numele Tău este Domnul. Tu singur ești Cel Preaînalt peste tot pământul"*[9]. Dacă numele de *"Domn"* ar fi mai mic decât numele de *"Dumnezeu"* și ar fi nevrednic de ființa Dumnezeirii, n-ar fi trebuit să spună: *"Să cunoască ei că numele Tău este Domnul"*. Iarăși: dacă numele de *"Dumnezeu"* ar fi mai mare decât numele de *"Domn* și mai cinstit, n-ar fi trebuit ca Fiul, Care după anomei este mai mic decât Tatăl, să fie numit cu un nume care se cuvine Tatălui, care ar fi, după ei, propriu numai Tatălui. Dar lucrurile nu stau așa. Nici Fiul nu-i mai mic decât Tatăl, nici numele de Domn nu-i mai înjositor decât numele de Dumnezeu. Din pricina aceasta, Scriptura întrebuințează fără deosebire aceste numiri, și pentru Tatăl, și pentru Fiul.

Așadar, după cum ați auzit că Tatăl este numit Domn, haide să vă arăt că și Fiul este numit Dumnezeu: *"Iată, Fecioara în pântece va avea și va naște Fiu și vor chema numele Lui: Emanuel, care se tâlcuiește: "Cu noi este Dumnezeu"*[10]. Ai văzut că și Tatălui I se dă numele de *"Domn"* și Fiului numele de *Dumnezeu?* După cum dincolo spune: *"Să cunoască ei că numele Tău este Domnul"*, tot astfel și aici zice: *"Vor chema numele Lui Emanuel"*. Și iarăși: *"Prunc S-a născut nouă, Fiul, și s-a dat nouă... și se numește numele Lui Înger de mare sfat, Dumnezeu tare, stăpânitor"*[11]. Uită-te, te rog, la priceperea și la înțelepciunea duhovnicească a profeților! Ca să nu se creadă că e vorba de Tatăl, când spun numai cuvântul Dumnezeu, fac pomenire mai întâi de taina

6. Ieș. 20, 2.
7. Deut. 6, 13.
8. Ps. 146, 5.
9. Ps. 82, 17.
10. Is. 7, 14; Matei 1, 23.
11. Is. 9, 5.

întrupării Domnului. Că nu S-a născut Tatăl din Fecioară, nici nu S-a făcut prunc. Iarăşi, un alt profet la fel vorbeşte despre El: *"Acesta este Dumnezeul nostru, nu va fi socotit altul asemenea Lui"*[12].

– Dar despre cine vorbeşte Profetul? Oare nu despre Tatăl?

– Deloc! Ascultă că şi Profetul a amintit de taina întrupării Domnului. După ce a spus: *"Acesta este Dumnezeul nostru, nu va fi socotit altul asemenea Lui"*, a continuat: *"A aflat toată calea ştiinţei şi a dat-o lui Iacov, sluga Lui, şi lui Israel, cel iubit de Dânsul. După aceasta pe pământ S-a arătat şi cu oamenii a petrecut"*[13]. Iar Pavel zice: *"Din care este Hristos, după trup, Cel ce este peste toate Dumnezeu, binecuvântat în veci. Amin"*[14]. Şi iarăşi: *"Nici un desfrânat sau lacom... nu are moştenire în Împărăţia lui Hristos şi Dumnezeu"*[15]. Şi iarăşi: *"La arătarea slavei marelui Dumnezeu şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos"*[16]. Iar Ioan tot aşa Îl numeşte zicând: *"La început era Cuvântul şi Cuvântul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvântul"*[17].

3. – Da, e drept, mi se poate răspunde! Dar arată-mi în ce loc Scriptura, punându-L împreună cu Tatăl, Îl numeşte pe Tatăl Domn?

– Îţi voi arăta nu numai asta, ci şi că pe Tatăl Îl numeşte Domn şi pe Fiul Îl numeşte Domn, şi că pe Tatăl Îl numeşte Dumnezeu şi că pe Fiul Îl numeşte Dumnezeu, întrebuinţându-se la un loc amândouă numele.

– Unde le putem găsi?

– Vorbind odată Hristos iudeilor, le-a spus: *"Ce vi se pare de Hristos? Al cui Fiu este?"*. *Iar ei I-au spus: "Al lui David". Şi le-a spus lor: "Cum, dar, David cu duhul Îl numeşte pe El*

12. Bar. 3, 36.
13. Bar. 3, 37-38.
14. Rom. 9, 5.
15. Efes. 5, 5.
16. Tit 2, 13.
17. Ioan 1, 1.

Domn, zicând: Zis-a Domnul Domnului meu: Şezi de-a dreapta Mea?"[17bis]. Iată Domn şi Domn!

Vrei să afli unde numeşte Scriptura Dumnezeu şi pe Tatăl, şi pe Fiul, folosind la un loc numele?

Ascultă-i şi pe profetul David, şi pe Apostolul Pavel arătându-ne asta! *"Tronul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului, toiag de dreptate este toiagul împărăţiei Tale. Iubit-ai dreptatea şi ai urât fărădelegea. Pentru aceasta Te-a uns pe Tine, Dumnezeule, Dumnezeul Tău cu untdelemn de bucurie mai mult decât pe părtaşii Tăi"*[18]. Iar Pavel, când a spus această mărturie, a adăugat: *"Către îngerii Lui a spus: "Cel ce face pe îngerii Săi duhuri...; iar către Fiul: "Tronul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului"*[19].

– Dar pentru care pricină L-a numit Pavel pe Dumnezeu Tată, şi pe Fiul, Domn?

– Pavel n-a făcut fără pricină şi fără scop asta acolo[20], ci pentru că le grăia elenilor, care se închinau la mai mulţi dumnezei. Pentru ca să nu-i spună lui Pavel păgânii: "Ne ţii de rău că vorbim de mulţi dumnezei şi de mulţi domni, dar şi tu porţi aceeaşi vină, că şi tu vorbeşti de dumnezei, şi nu de un singur Dumnezeu"; de aceea Pavel, făcând pogorământ slăbiciunii lor, Îl numeşte pe Fiul cu alt nume, care are aceeaşi putere. Şi ca să vă arăt că acesta-i adevărul, am să citesc acest loc de mai sus şi veţi cunoaşte bine că cele ce le-am spus nu sunt presupuneri de-ale mele: *"Despre cele jertfite idolilor, ştim că toţi avem cunoştinţă. Cunoştinţa semeţeşte însă, iar dragostea zideşte... Despre mâncarea celor jertfite idolilor, dar, ştim că idolul nu este nimic în lume şi că nici un alt Dumnezeu nu este, decât Unul singur"*[21].

17bis. Matei 22, 42-44.
18. Ps. 44, 8-9; Evr. 1, 8-9.
19. Evr. 1, 7-8.
20. Cf. 1 Cor. 8, 6.
21. 1 Cor. 8, 1-4.

Vezi că acele cuvinte le-a spus adresându-se unor oameni care socoteau că sunt mulţi dumnezei? *"Căci deşi sunt numiţi mulţi dumnezei şi mulţi domni, fie în cer, fie pe pământ* – (iarăşi se luptă cu aceia) – *precum şi sunt mulţi dumnezei şi mulţi domni* – adică aşa-numiţi –, *totuşi pentru noi este un singur Dumnezeu, Tatăl, din Care sunt toate, şi un singur Domn, Iisus Hristos, prin Care sunt toate"*[22]. De aceea a şi adăugat cuvântul *"Unul"*, ca să nu socotească elenii că aduce iarăşi credinţa în mulţi dumnezei. A numit pe Tatăl un (singur) Dumnezeu, fără să scoată pe Fiul din Dumnezeire, şi tot aşa pe Fiul L-a numit un (singur) Domn, fără să-L scoată pe Tatăl din Domnie. Pavel a vrut să îndrepte slăbiciunea acelora şi să nu-i găsească niciun cusur. Asta a şi fost pricina că Fiul lui Dumnezeu n-a fost cunoscut iudeilor clar şi arătat prin profeţi; ci întunecat şi numai din când în când. Dacă ar fi auzit de Dumnezeu şi Domn, iudeii, care abia fuseseră scăpaţi de rătăcirea cea cu mulţi dumnezei, s-ar fi întors îndată la aceeaşi boală. De aceea, cu timp şi fără timp, profeţii vorbesc necontenit că *"Unul este Dumnezeu, şi în afară de El nu este altul"*[23]. Profeţii nu leapădă pe Fiul, – Doamne fereşte! –, ci voiesc să tămăduiască boala acelora şi să-i convingă să se izbăvească de credinţa în mulţi dumnezei, care nu sunt.

Aşadar, când auzi cuvintele *"unul"* şi *"nimeni"* şi câte mai sunt ca acestea, să nu micşorezi slava Treimii, ci prin aceste cuvinte află deosebirea care este între Treime şi zidire. Căci şi în alt loc se spune: *"Cine a cunoscut gândul Domnului?"*[24]. Că aşa trebuie înţelese cuvintele acestea, căci nu lipsesc de cunoştinţa fiinţei lui Dumnezeu nici pe Fiul, nici pe Sfântul Duh, a fost dovedit în cele spuse mai sus, când am adus mărturia care zice: *"Cine ştie cele ale omului, decât duhul omului care este în el? Tot astfel şi pe cele ale*

22. 1 Cor. 8, 5-6.
23. Deut. 4, 35; Is. 45, 5, 21.
24. Is. 40, 13; Rom. 11, 34.

lui Dumnezeu nimeni nu le ştie, decât Duhul lui Dumnezeu"[25]. Şi, iarăşi, Hristos zice: *"Nimeni nu-L cunoaşte pe Fiul decât Tatăl, nici pe Tatăl nu-L cunoaşte cineva decât Fiul"*[26]. Tot aşa, şi cu locul de care ne ocupăm: *"Nu doar că pe Tatăl L-a văzut cineva, decât Cel ce este din Dumnezeu; Acesta L-a văzut pe Tatăl"*[27]. Domnul a spus prin aceste cuvinte că Îl cunoaşte desăvârşit pe Dumnezeu, dar totodată a arătat şi pricina pentru care-L cunoaşte.

– Care e pricina?

– Că este din El. Iar că este din El există iarăşi o dovadă că Îl cunoaşte desăvârşit. De aceea Îl cunoaşte desăvârşit, pentru că este din El, şi dovada că este din El este că Îl cunoaşte desăvârşit. O fiinţă nu poate cunoaşte o (altă) fiinţă superioară ei, oricât de mică ar fi deosebirea dintre ele. Ascultă ce spune Profetul despre îngeri şi despre firea omenească! Că mică este deosebirea între îngeri şi oameni. După ce a spus: *"Ce este omul, că-l pomeneşti pe el? Sau fiul omului, că-l cercetezi pe el?"*, a adăugat: *"Micşoratu-l-ai pe el cu puţin faţă de îngeri"*[28]. Totuşi, chiar dacă este mică deosebirea, pentru că, la drept vorbind, deosebire este, nu putem afla, căci nu cunoaştem pe deplin fiinţa îngerilor, oricât de mult am filosofa.

4. Dar pentru ce vorbesc eu de firea îngerilor, când noi nu cunoaştem bine nici fiinţa sufletului nostru, dar, mai bine spus, nici cât de cât? Iar dacă anomeii pretind că o cunosc, întreabă-i: ce este fiinţa sufletului? Este oare aer, sau duh, sau vânt, sau foc? Dar nu pot spune că e unul din acestea, pentru că toate acestea sunt corpuri, pe când sufletul este necorporal. Când anomeii nu-i cunosc pe îngeri, nici sufletele lor, cum pot pretinde că ei cunosc desăvârşit

25. 1 Cor. 2, 11.
26. Luca 10, 22.
27. Ioan 6, 46.
28. Ps. 8, 4-5.

pe Stăpânul și Făcătorul tuturor? Ce nebunie poate fi mai mare ca aceasta?

Dar pentru ce vorbesc eu despre ființa sufletului? Nu știm nici cum ne stă sufletul în trup! Ce poți spune despre asta? Că se întinde sufletul în tot trupul? Dar a grăi așa e o nechibzuință, căci aceasta este o însușire a corpurilor! Despre suflet nu se poate spune așa! Adeseori se taie mâinile și picioarele, dar sufletul rămâne întreg, cu nimic împuținat din betegirea trupului. Vrei să spui că nu este sufletul în tot trupul, ci e strâns într-o mică parte a lui? Atunci, ar trebui neapărat ca și celelalte mădulare să moară! Căci, negreșit, ceea ce e fără suflet e mort. Nu putem spune nici asta, că sufletul e strâns într-o mică parte a trupului. Știm că sufletul este în trupul nostru, dar cum este, nu știm. Dumnezeu a îndepărtat de la noi și această cunoștință, pentru ca să ne închidă și mai mult gura, ca să ne țină, ca să ne înduplece să rămânem jos și să nu cercetăm cu curiozitate și nici să nu le iscodim pe cele mai presus de noi.

Dar ca să nu demonstrăm astfel asemenea lucruri cu ajutorul rațiunii, hai să aducem din nou cuvântul la Scriptură.

"Nu doar că pe Tatăl L-a văzut cineva, spune Domnul, *decât Cel ce este din Dumnezeu; Acesta a văzut pe Tatăl"*[29].

– Și ce pot dovedi cuvintele acestea?, aș putea fi întrebat. Cuvintele acestea nu mărturisesc că El are o cunoștință desăvârșită. Că zidirea nu cunoaște pe Dumnezeu a arătat-o când a spus: *"Nu doar că pe Tatăl L-a văzut cineva"*; iar că Fiul Îl cunoaște, și așa a arătat-o, iarăși, prin adaosul: *"Decât Cel ce este din Dumnezeu; Acesta a văzut pe Tatăl"*. Dar că Îl cunoaște desăvârșit, așa cum Se cunoaște pe El Însuși, încă nu este dovedit. Căci se poate, mi se spune mai departe de către anomei, să nu-L cunoască bine pe Dumnezeu nici zidirea și nici Fiul; se poate ca Fiul să-L cunoască mai bine decât zidirea, dar să nu aibă nici El o

29. Ioan 6, 45.

cunoaștere și o înțelegere desăvârșită a lui Dumnezeu. Că Fiul Îl vede pe Dumnezeu ceea ce este și Îl cunoaște, a spus-o; dar că Îl cunoaște desăvârșit, așa cum Se cunoaște pe Sineși, încă nu a arătat-o.

– Vreți să ne încredințăm și din Scripturi și chiar din gura lui Hristos că Fiul cunoaște desăvârșit pe Dumnezeu, așa cum Se cunoașe pe Sine? Să auzim ce spune iudeilor! *"După cum Mă cunoaște Tatăl, și Eu cunosc pe Tatăl"*[30]. Ce cunoaștere mai desăvârșită decât aceasta vrei?

Întreabă-l pe potrivnic:

– Îl cunoaște Tatăl desăvârșit pe Fiul, are în chip desăvârșit o cunoaștere întreagă a Lui, nu-I este ascuns nimic din cele ale Fiului, este știința Tatălui desăvârșită?

– Da, va răspunde potrivnicul.

– Deci, spune-i tu mai departe, când auzi că și Fiul așa Îl cunoaște pe Tatăl, cum Tatăl Îl cunoaște pe Fiul, nu mai căuta mai departe, căci cunoștința Fiului e la fel cu cunoștința Tatălui.

Și în altă parte, arătând același lucru, Domnul spunea: *"Nimeni nu cunoaște pe Fiul decât Tatăl, nici pe Tatăl nu-L cunoaște nimeni decât Fiul și cel căruia va voi Fiul să-i descopere"*[31]. Descoperă, dar nu atât cât Îl cunoaște El, ci cât putem cuprinde noi. Dacă Pavel face asta, cu atât mai mult Hristos. Că și Pavel spune ucenicilor săi: *"N-am putut să vă vorbesc ca unor oameni duhovnicești, ci ca unor oameni trupești. Ca pe niște prunci în Hristos, cu lapte v-am hrănit, nu cu mâncare, că încă nu puteați"*[32].

– Dar acestea le-a spus numai corintenilor?

– Ce-ai zice, însă, dacă ți-aș arăta că Pavel cunoștea și alte lucruri, pe care nimeni dintre oameni nu le-a aflat, și a plecat cunoscându-le numai el dintre oameni?

– De unde putem afla asta?

30. Ioan 10, 15.
31. Matei 11, 27.
32. 1 Cor. 3, 1-2.

– Din Epistola către corinteni! El este cel ce a spus: *"...a auzit cuvinte de nespus, pe care nu se cade omului să le grăiască"*[33]. Cu toate acestea, chiar omul acesta, care a auzit atunci cuvinte de nespus, pe care nu se cade omului să le grăiască, are o cunoştinţă parţială, cu mult mai prejos de cunoştinţa ce va să fie. El, care a spus aceste cuvinte, a grăit şi altele: *"În parte cunoaştem şi în parte profeţim"*[34]; şi: *"Când eram prunc, ca un prunc grăiam, ca un prunc gândeam, ca un prunc cugetam"*[35]; şi: *"Acum vedem ca prin oglindă, în ghicitură, dar atunci, faţă către faţă"*[36].

Prin urmare, din acestea s-a vădit toată rătăcirea anomeilor.

Când nu se cunoaşte fiinţa lui Dumnezeu, nu că este, ci ce este, ar fi cea mai mare nebunie să i se dea un nume. Dar, chiar dacă fiinţa lui Dumnezeu ar fi arătată şi cunoscută, nici aşa n-am putea da în chip desăvârşit de la noi şi prin noi un nume fiinţei Stăpânului. Dacă Pavel n-a cutezat să dea nume puterilor celor de sus, ci, după ce a spus: *"L-a pus să şadă pe Hristos mai presus de toată începătoria şi stăpânia şi puterea şi domnia şi decât tot numele care se numeşte, nu numai în veacul acesta, ci şi în cel ce va să fie"*[37] şi ne-a învăţat că mai sunt şi alte nume ale puterilor celor de sus, pe care atunci, în veacul ce va să fie, le vom cunoaşte, n-a avut curajul să mai pună alte nume în locul acelora, nici să le mai iscodească, de ce iertare sau de ce cuvânt de apărare mai sunt vrednici cei ce îndrăznesc să dea nume fiinţei Stăpânului? Când însăşi fiinţa lui Dumnezeu nu se cunoaşte, şi anomeii îi dau nume, trebuie să ne despărţim de ei ca de nişte nebuni. Că Dumnezeu este nenăscut, se ştie. Dar că acesta este numele fiinţei Lui, nici

33. 2 Cor. 12, 4.
34. 1 Cor. 13, 9.
35. 1 Cor. 13, 11.
36. 1 Cor. 13, 12.
37. Efes. 1, 20-21.

un profet n-a spus-o, nici un apostol n-a arătat-o, nici un evanghelist. Şi pe bună dreptate. Cum ar fi putut vorbi de numele Ei, cei care nu-I cunoşteau fiinţa?

5. Dar pentru ce vorbesc eu de dumnezeieştile Scripturi, după care este atât de vădită nebunia anomeilor şi atât de mare călcarea lor de lege, când nici elenii, care au rătăcit de la adevăr, n-au îndrăznit vreodată să spună aşa ceva? Nimeni dintre eleni n-a cutezat să dea o definiţie fiinţei dumnezeieşti şi să o cuprindă într-un nume. Dar pentru ce vorbesc eu de fiinţa lui Dumnezeu, când filosofii eleni n-au definit desăvârşit nici firea celor netrupeşti, când au filosofat despre ele, ci au dat o explicaţie şi o descriere mult mai puţin clară decât o definiţie?

Dar care-i înţeleptul argument al anomeilor?

Ei spun: Dacă nu ştii fiinţa lui Dumnezeu, nu ştii pe cine cinsteşti!

Dar, mai cu seamă, nici n-ar trebui să răspundem unei astfel de obiecţii, când au fost aduse din Scripturi atâtea dovezi că este cu neputinţă să ştim ce este Dumnezeu după fiinţă! Dar, pentru că noi nu grăim cu duşmănie faţă de anomei, ci ca să-i îndreptăm, haide să arătăm că nu a spune că nu cunoşti fiinţa lui Dumnezeu, ci a pretinde că o cunoşti, (aceasta) înseamnă a nu-L cunoaşte pe Dumnezeu.

Spune-mi, te rog, dacă din doi oameni care vorbesc despre cunoaşterea mărimii cerului, unul spune că ochi omenesc nu poate să-l cuprindă, iar celălalt pretinde că este cu putinţă să-l străbaţi, măsurându-l în întregime cu şchioapa mâinii, de cine ai spune că ştie mărimea cerului: de cel care pretinde că ştie că cerul are atâtea şchioape sau de cel care mărturiseşte că nu ştie? Faţă de cer, cunoaşte mai bine mărimea lui acela care se pleacă înaintea mărimii cerului. Faţă de Dumnezeu, nici acest respect nu-l avem. Aceasta nu este oare culmea nebuniei? Numai atâta ni se cere să ştim: că este Dumnezeu! Nu ni se cere să-I iscodim fiinţa Lui! Ascultă ce spune Pavel: *"Cel ce se apropie de*

Dumnezeu trebuie să creadă că El este"[38]. Şi iarăşi Profetul, mustrând necredinţa unuia, nu-l mustră pentru că nu ştie ce este Dumnezeu, ci pentru că nu ştie că este Dumnezeu: *"Zis-a cel nebun în inima sa: Nu este Dumnezeu"*[39]. După cum pe acela nu-l face necredincios că nu ştie ce este fiinţa lui Dumnezeu, ci că nu ştie că este Dumnezeu, tot astfel este de ajuns pentru credinţă să ştii că este Dumnezeu.

Dar mai au anomeii şi o altă obiecţie meşteşugită.

– Care-i aceasta?

– Ei spun: S-a zis: *"Duh este Dumnezeu"*[40].

– Dar spune-mi, te rog, asta arată fiinţa lui Dumnezeu? Cine va suferi o astfel de tălmăcire, chiar de s-ar găsi el abia la uşa Dumnezeieştilor Scripturi? Dacă mergem mai departe pe acest drum, vom spune că Dumnezeu este foc, căci după cum este scris că *"Duh este Dumnezeu"*, tot astfel este scris că *"Dumnezeul nostru este foc mistuitor"*[41] şi, iarăşi: *"Izvor de apă vie"*[42]. Dacă am zice ca ei, ar însemna ca Dumnezeu să nu fie numai duh, izvor şi foc, ci şi suflet şi cânt şi minte omenească, şi altele cu mult mai nechibzuite decât acestea, căci nu trebuie să le înşirăm pe toate prin cuvânt, nici să imităm nebunia acelora. Cuvântul *"duh"* înseamnă multe lucruri; de pildă, înseamnă *sufletul nostru*, după cum zice şi Pavel: *"Daţi pe unul ca acesta Satanei, ca să se mântuiască duhul lui"*[43]; mai înseamnă *vânt*, după cum zice Profetul: *"Cu duh silnic îi va sfărâma pe ei"*[44]; mai înseamnă şi *harisma cea duhovnicească*: *"Însuşi Duhul mărturiseşte împreună cu duhul nostru"*[45]; şi iarăşi: *"Mă voi ruga cu duhul, mă voi ruga şi cu mintea"*[46]; mai înseamnă şi *mânie*, ca în Isaia: *"Nu erai tu cel ce cugetai cu duhul tău cel aspru să-i ucizi pe el?"*[47]; iar duhul cel de la Dumnezeu înseamnă şi ajutor: *"Pentru că duh este înaintea noastră unsul Domnului"*[48]. După anomei, ar însemna ca Dumnezeu să fie toate acestea şi să fie alcătuit din acestea.

38. Evr. 11, 6.
39. Ps. 13, 1.
40. Ioan 4, 24.
41. Evr. 12, 29.
42. Ier. 2, 13.
43. 1 Cor. 5, 5.
44. Ps. 47, 6.
45. Rom. 8, 16.

Dar ca să nu mai vorbim degeaba aducând în mijloc nişte argumente care nici n-au nevoie să fie combătute, haide să punem aici capăt cuvântului către anomei, şi să ne punem toată nădejdea noastră în rugăciune; cu cât se vor depărta ei mai mult de credinţă, cu atât mai mult să ne rugăm pentru dânşii, cu atât mai mult să-l cerem lui Dumnezeu să se depărteze nebunia lor. Acest lucru este bineplăcut Mântuitorului nostru Dumnezeu – *"Care voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină"*[49].

6. Să nu încetăm dar să facem rugăciuni pentru ei. Mare armă e rugăciunea, vistierie neîmpuţinată, bogăţie niciodată cheltuită, liman neînvălurat, pricină de linişte! Rădăcină, izvor şi mamă a mii şi mii de bunătăţi este rugăciunea! Este mai puternică şi decât puterea împărătească. De multe ori, când cel care are fruntea încununată cu coroană este cuprins de friguri, când zace la pat şi se umflă, stau în jurul lui doctori, îngrijitori, generali, dar nu-i pot ostoi boala care-i ameninţă viaţa nici ştiinţa doctorilor, nici venirea prietenilor, nici slujirea slugilor, nici risipa de doctorii, nici scumpetea facerii doctoriilor, nici belşugul de bani, într-un cuvânt, nimic din cele omeneşti, dar dacă vine cineva care are îndrăznire către Dumnezeu şi numai se atinge de trupul lui şi face rugăciune curată pentru el, a izgonit toată boala. Şi ceea ce n-a putut bogăţia, mulţimea

46. 1 Cor. 14, 15.
47. Is. 27, 8.
48. Plâng. Ier. 4, 20.
49. 1 Tim. 2, 4.

slujitorilor, știința doctorilor și mărirea împărătească, poate de multe ori rugăciunea unui sărac, a unuia care n-are de niciunele.

Când zic rugăciune, nu înțeleg rugăciunea aceasta de formă și plină de trândăveală, ci rugăciunea aceea făcută cu stăruință, făcută cu suflet îndurerat și cu mintea adunată. Aceasta e rugăciunea aceea care se urcă la cer. Și după cum apele nu se ridică în sus atâta vreme cât stau pe un șes întins și au multă lărgime, dar când mâinile meșterilor le adună la un loc și le apasă de jos, atunci apele înghesuite țâșnesc în sus mai iute decât săgeata; tot astfel și mintea omenească, atâta vreme cât e tihnită și fără nici o grijă, este împrăștiată și risipită; dar când necazurile și grijile vieții o înghesuie de jos și o apasă bine, atunci trimite spre înălțime rugăciuni curate și stăruitoare. Și ca să cunoști că mai cu seamă acele rugăciuni sunt ascultate de Dumnezeu, care sunt făcute cu sufletul apăsat și necăjit, ascultă ce spune Profetul: *"Către Domnul când m-am necăjit am strigat, și m-a auzit"*[50].

Să ne încălzim dar cugetul, să ne apăsăm sufletul cu amintirea păcatelor; să ni-l apăsăm nu ca să ni-l chinuim, ci ca să-l facem să fim auziți, să-l facem să privegheze și să fie treaz, ca să atingă înseși cerurile. Nimic nu izgonește atât de mult trândăveala și nepăsarea ca durerea și necazul, când adună din toate părțile mintea și o întorc spre ea însăși. Cel ce se necăjește așa și se roagă așa va putea face să se sălășluiască în sufletul său, odată cu rugăciunea, și multă bucurie. Și după cum adunarea mare de nori întunecă la început văzduhul, dar, după ce norii își scutură toată ploaia, văzduhul ajunge mai liniștit și mai frumos, tot așa și tristețea: atâta vreme cât se învârte înlăuntrul nostru, ne întunecă mintea; dar când se împrăștie și iese afară prin cuvintele rugăciunii și prin lacrimile care însoțesc rugăciunea, atunci vine în suflet mare bucurie, căci ajutorul lui Dumnezeu se lasă ca o rază peste mintea celui ce se roagă.

50. Ps. 119, 1.

Dar ce dezvinovățire zadarnică aduc cei mai mulți?

– Nu mai am un pic de îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, spun ei. Atât îmi este rușine de mine și de faptele mele, că nici nu pot deschide gura!

– Satanică e evlavia aceasta! (De fapt), acestea sunt pricini ca să duci mai departe o viață plină de păcate. Diavolul vrea să-ți închidă ușile ducerii tale la Dumnezeu!

Spui că n-ai nici un pic de îndrăznire înaintea lui Dumnezeu? Mare îți este îndrăznirea, mare îți este folosul să crezi că n-ai îndrăznire, după cum e cea mai mare nerușinare și osândă să crezi că ai îndrăznire. Chiar de-ai avea multe fapte bune, chiar dacă nu te-ai simți cu nimic pe cuget, dar dacă socoți că ai îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, ai pierdut tot folosul rugăciunii! Dimpotrivă, de-ai avea pe cuget mii și mii de poveri de păcate, dar dacă ești convins că ești cel din urmă dintre toți, vei avea mare îndrăznire înaintea lui Dumnezeu. Nu-i smerenie să te socotești păcătos, când ești păcătos; smerenie este să nu te socotești mare lucru, când știi că ai făcut fapte multe și mari. Atunci ești smerit, când ești cum zice Pavel, când poți să spui: *"Nu mă știu cu nimic pe cuget"*, și totuși să adaugi: *"dar nu mă îndreptățesc cu asta"*[51]; și iarăși: *"Iisus a venit să mântuiască pe păcătoși, dintre care cel dintâi sunt eu"*[52].

Să ai smerenie înseamnă să fii înalt cu faptele bune, dar să te socotești, cu mintea, mic. Dumnezeu, din pricina nespusei Lui iubiri de oameni, primește și Se apropie nu numai de cei ce se smeresc, ci și de cei care-și spun, cu inima zdrobită, păcatele lor. Este milostiv și binevoitor cu unii ca aceștia. Și ca să vezi ce lucru bun este să nu te socotești lucru mare, închipuiește-ți două trăsuri: înjugă la una dreptatea și mândria, iar la alta, păcatul și smerenia;

51. 1 Cor. 4, 4.
52. 1 Tim. 1, 15.

vei vedea că trăsura la care-i înjugat păcatul o va lua înaintea dreptății nu din pricina puterii păcatului, ci din pricina tăriei smereniei cu care e înjugat; trăsura cealaltă însă rămâne în urmă nu din pricina slăbiciunii dreptății, ci din pricina poverii și a greutății mândriei. După cum smerenia, din pricina covârșitoarei ei înălțimi, biruie greutatea păcatului și ajunge de se urcă la cer, tot astfel și mândria, din pricina poverii și a greutății ei, are puterea să biruie și ușurătatea dreptății și o trage lesne în jos.

7. Adu-ți aminte de fariseu și de vameș, și vei vedea că împerecherea aceea e mai iute decât aceasta. A împerecheat fariseul dreptatea cu mândria, grăind așa: *"Mulțumescu-Ți, Dumnezeule, că nu sunt ca ceilalți oameni, răpitori, lacomi, nici ca acest vameș!"*[53]. O, ce nebunie! Nu i-a săturat mândria toată firea omenească, ci a ocărât nebunește și pe vameșul de alături. Ce a făcut vameșul? N-a răspuns la ocări cu ocări, nu s-a amărât din pricina învinuirii, ci a primit cele spuse cu judecată. Și i-au fost lui: săgeata dușmanului doctorie și vindecare, ocara laudă, iar învinuirea cunună. Atât de mare bun este smerenia, atât de mare câștig! Face să nu te usture batjocurile altora, face să nu te sălbăticească să ocărăști pe aproapele. Poți culege și de pe urma celor ce te ocărăsc un bine mare și însemnat, așa cum a cules vameșul. După ce a primit ocările și a pus jos păcatele, spunând: *"Milostiv fii mie, păcătosului!"*[54], s-a coborât mai îndreptat decât acela, cuvintele au biruit faptele, vorbele au învins lucrurile. Fariseul a pus înainte dreptatea, postul și zeciuiala; vameșul a spus numai cuvinte, dar a pus jos cu vorba toate păcatele lui. Că Dumnezeu nu i-a ascultat numai vorbele, ci a văzut și inima cu care le spunea; și găsindu-i smerit și zdrobit sufletul, l-a miluit și S-a arătat bun.

53. Luca 18, 11.
54. Luca 18, 13.

Spun aceste cuvinte nu ca să păcătuim, ci ca să ne smerim. Dacă vameșul, un om de cea mai de jos speță de răutate, nu pentru că s-a umilit, ci numai pentru că s-a arătat cu judecată, pentru că și-a spus păcatele și a mărturisit ce era, a atras din partea lui Dumnezeu o atât de mare bunăvoință, cât ajutor nu vor atrage cei care săvârșesc mari fapte bune, dar se socotesc pe ei o nimica?

De aceea vă îndemn, mă rog și mă cucernicesc, mărturisiți-vă des lui Dumnezeu. Nu te duc să fii priveliște celor împreună robi ai tăi, nici nu te silesc să-ți descoperi oamenilor păcatele tale! Desfă-ți cugetul înaintea lui Dumnezeu! Arată-i Lui rănile și de la El cere leacurile! Arată-le Celui ce nu te ocărăște, ci te vindecă! Chiar de taci tu, El îți știe toate păcatele! Spune-le ca să câștigi! Spune-le ca, lăsând aici jos toate păcatele, să pleci dincolo curat și slobod de păcate, să scapi de darea aceea în vileag de nesuferit din ziua judecății. Cei trei tineri erau în cuptor și și-au dat sufletul pentru mărturisirea Stăpânului. Cu toate acestea, după atâtea și atâtea fapte mari, spun: *"Nu putem deschide gura noastră! Rușine și ocară am ajuns robilor Tăi și celor ce Te cinstesc pe Tine"*[55].

– Dar pentru ce atunci deschideți gura?

– Tocmai ca să spunem, răspund ei, că nu putem deschide gura, pentru ca astfel să atragem asupra noastră pe Stăpânul.

Puterea rugăciunii a stins tăria focului, a înfrânt furia leilor, a pus capăt războaielor, i-a alungat pe demoni, a deschis porțile cerului, a sfărâmat legăturile morții, a izgonit bolile, a îndepărtat necazurile, a întărit orașe ce se clătinau; rugăciunea a pus capăt bătăilor lui Dumnezeu, vicleniilor omenești, într-un cuvânt, tuturor nenorocirilor. Dar nu numesc rugăciune aceea care este rostită numai cu gura, ci rugăciunea care se înalță din adâncul sufletului. După

55. Dan. 3, 33 *(LXX)*.

cum copacii care au înfipte adânc în pământ rădăcinile nu se clintesc din loc, nici nu sunt smulşi, de i-ar izbi atacul a mii şi mii de vânturi, pentru că rădăcinile lor sunt înţepenite bine în adâncul pământului, tot astfel şi rugăciunile care se înalţă de jos, din adâncul inimii, fiind bine înrădăcinate, se îndreaptă spe înălţimi şi nu sunt doborâte de niciun atac al gândului. De aceea şi Profotul spune: *"Dintru adâncuri am strigat către Tine, Doamne!"*[56].

Nu vă grăiesc acestea ca să mă lăudaţi numai, ci ca să-mi arătaţi lauda voastră şi prin fapte. Dacă atunci când spui oamenilor necazurile tale şi le istoriseşti nenorocirile ce te-au cuprins îţi uşurezi sufletul îndurerat, ca şi cum te-ai alina prin cuvânt, cu mult mai mult, de vei împărtăşi Stăpânului patimile sufletului tău, vei căpăta mare uşurare şi multă mângâiere. De multe ori omul, când te aude plângându-te şi văitându-te, se îngreunează, te respinge şi te alungă; Dumnezeu însă nu-i aşa; te primeşte, te trage la El! Să-I spui de dimineaţă până seara necazurile tale! Atunci mai cu seamă te iubeşte şi-ţi ascultă rugăciunile! Asta a vrut să arate Hristos când a spus: *"Veniţi la Mine toţi cei împovăraţi şi osteniţi, şi Eu vă voi odihni"*[57]. Ne cheamă! Să-L ascultăm! Ne trage la El! Să nu fugim! Chiar de-am avea mii şi mii de păcate! Atunci mai mult să alergăm la El. Că pe unii ca aceştia îi cheamă! *"N-am venit să chem pe cei drepţi, ci pe cei păcătoşi la pocăinţă"*[58]. În aceste cuvinte vorbeşte de cei împovăraţi, de cei obosiţi, de cei osteniţi de greutatea păcatelor. Este doar numit Dumnezeul a toată mângâierea şi Părintele îndurărilor[59]. Pentru că acesta e lucrul Lui de totdeauna: să mângâie şi să aducă uşurare celor îndureraţi şi necăjiţi, de-ar avea mii şi mii de păcate. Numai să ne dăm Lui, numai să alergăm la El şi să nu ne depărtăm,

56. Ps. 129, 1.
57. Matei 11, 28.
58. Matei 9, 13.
59. Cf. 2 Cor. 1, 3

şi vom cunoaşte prin noi înşine adevărul spuselor acestora şi nimic din cele ce sunt nu va putea să ne supere dacă ne rugăm stăruitor şi aşa cum trebuie. Prin rugăciune vom îndepărta cu uşurinţă orice necaz ar veni peste noi. Şi ce este de mirare că puterea rugăciunii pune capăt necazurilor omeneşti, când ea stinge păcatele şi le şterge cu uşurinţă?

Aşadar, ca să ducem la capăt cu uşurinţă viaţa aceasta şi să îndepărtăm toate păcatele cu câte ne-am acoperit şi să stăm cu îndrăznire înaintea scaunului de judecată al lui Hristos, să ne pregătim necontenit această doctorie, rugăciunea, alcătuind-o din lacrimi, din venire cu regularitate la biserică şi din stăruinţă. Făcând aşa, ne vom bucura de sănătate deplină şi vom dobândi şi bunătăţile cele viitoare, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să le dobândim cu harul şi iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui slava, împreună cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Cuvântul VI[1]

La Fericitul Filogonie[2]

1. Eram și astăzi pregătit să încep lupta cu ereticii și să vă plătesc datoria ce-o mai am de plată! Dar ziua Fericitului Filogonie, a cărui prăznuire o facem astăzi, mi-a chemat cuvântul spre istorisirea isprăvilor lui. Negreșit, trebuie să-i dau ascultare. Dacă cel care vorbește de rău pe tatăl lui sau pe mama lui, cu moarte trebuie să moară, se înțelege de la sine că cel ce-i binecuvintează trebuie să se bucure negreșit de viață; și dacă se cade ca părinții cei trupești să se bucure de atâta dragoste din partea noastră, apoi cu mult mai mult cei duhovnicești, mai cu seamă când lauda nu îi face cu nimic mai străluciți pe cei răposați, ci ne face mai buni pe noi, care ne-am adunat aici, care vorbim și care ascultăm. Cel răposat, odată ce s-a suit la cer, nu mai are nevoie de laudă omenească, pentru că a plecat spre o moștenire mai bună și mai fericită; ci noi, care ne învârtim încă în lumea aceasta, cărora ne trebuie multă sfătuire din toate părțile, noi avem nevoie de laudele Fericitului Filogonie, ca să ne înalțe sufletul spre aceeași râvnă. De aceea ne și sfătuiește un înțelept, zicând: *"Pomenirea dreptului e cu laude"*[3]. Nu pentru că astfel de laude sunt de folos celor plecați din lumea aceasta, ci pentru că cei ce laudă dobândesc cele mai mari foloase.

Așadar, pentru că ne este atât de mare câștigul de pe urma unei astfel de fapte, să ne plecăm și să nu ne împotrivim. Că și timpul este potrivit pentru o astfel de laudă și povestire! Căci astăzi Fericitul Filogonie s-a mutat la o viață netulburată și și-a ancorat corabia într-un loc unde nu poate fi nici umbră de furtună, nici de întristare, nici de durere. Și ce e de mirare că locul acela e lipsit de tristețe, când Pavel grăind către oameni, care sunt încă pe pământ, le spunea: *"Totdeauna bucurați-vă, neîncetat rugați-vă!"*. Dacă aici, unde sunt boli și necazuri și morți înainte de vreme și clevetiri și invidie și mâhnire, și mânie și pofte rele și mii de uneltiri și griji zilnice, dacă aici, unde răutăți necontenite și repetate aduc peste noi mii și mii de întristări, Pavel a spus că e cu putință să ne bucurăm totdeauna dacă, scoțând puțin capul din furtuna grijilor lumești, ne-am rândui bine viața noastră, cu mult mai mult după plecarea noastră de aici vom putea dobândi, cu mai multă înlesnire, binele acesta, când toate acestea au dispărut, și bolile și patimile și pricinile de păcate, când nu mai este "al meu" și "al tău", acest cuvânt groaznic, ce a adus în viața noastră toate nenorocirile și a dat naștere la nenumărate războaie.

De aceea mai cu seamă îl fericesc pe Sfântul acesta, că s-a mutat și a părăsit cetatea noastră, dar s-a urcat în cealaltă cetate, cetatea lui Dumnezeu, a părăsit Biserica aceasta, dar locuiește în Biserica aceea, a celor întâi-născuți, care sunt scriși în ceruri; a lăsat sărbătorile acestea, dar s-a dus la adunarea sărbătorească a îngerilor. Că sus este cetate și Biserică și adunare sărbătorească, ascultă-l pe Pavel, care spune: *"V-ați apropiat de cetatea Dumnezeului celui viu, Ierusalimul cel ceresc, și de Biserica celor întâi-născuți, înscriși în ceruri, și de zeci de mii de îngeri în adunare sărbătorească"*[4]. Pavel le numește pe toate cele de sus adunare

1. Al șaselea cuvânt în ordinea cuvântărilor către anomei, nu a șasea cuvântare despre Fericitul Filogonie.

2. P.G. 48, col. 747-756. (La Fericitul Filogonie, care din avocat a fost făcut episcop; și că nimic nu ne face un nume atât de bun înaintea lui Dumnezeu ca purtarea de grijă față de folosul cel de obște; și că a ne apropia cu trândăvie de Dumnezeieștile Taine înseamnă să atragem asupră-ne pedeapsă nespusă, chiar de cutezăm să facem asta o dată pe an. A fost rostită cu șase zile înainte de sărbătoarea Nașterii Domnului).

3. Pilde 10, 8.

4. Evr. 12, 22-23.

sărbătorească nu numai din pricina mulţimii puterilor celor de sus, ci şi din pricina belşugului de bunătăţi şi din pricina bucuriei şi veseliei necontenite. De obicei, nimic altceva nu dă numele de adunare sărbătorească, de iarmaroc, decât mulţimea celor adunaţi şi belşugul de mărfuri, când se aduc grâu, orz şi tot felul de roade ale pământului, turme de oi, cirezi de vite, haine şi altele ca acestea, când unii vând şi alţii cumpără.

– Cum, m-ar întreba cineva, sunt acestea în ceruri?

– Nu, niciuna din acestea, ci altele cu mult mai de cinste. N-ai să vezi acolo roade de-ale pământului, grâu, orz! Ai să vezi pretutindeni, cu multă îmbelşugare, numai roade de-ale duhului: dragoste, bucurie, veselie, pace, bunătate şi blândeţe. N-ai să vezi turme de oi şi cirezi de vite, ci duhurile drepţilor celor ce s-au săvârşit, virtuţi ale sufletelor; pretutindeni în ceruri, numai felurite fapte mari şi bune. N-ai să vezi haine şi aşternuturi, ci cununi mai de preţ decât aurul, premii şi răsplăţi şi mii şi mii de bunăţi gătite celor ce-au săvârşit fapte bune.

Apoi, mulţimea celor adunaţi acolo este cu mult mai de cinste şi cu mult mai mare; nu-i alcătuită din târgoveţi şi din ţărani, ci aici, zeci de mii de îngeri, colo, mii de arhangheli, dincolo, ceata profeţilor, în altă parte, coruri de mucenici, cete de apostoli, adunări de drepţi, fel de fel de popoare ale tututor celor plăcuţi lui Dumnezeu. Cu adevărat este o minunată adunare sărbătorească şi un minunat iarmaroc, mai mare decât toate, pentru că în mijlocul acestei adunări sărbătoreşti, în mijlocul acestui iarmaroc, se plimbă Împăratul tuturor. Căci Pavel, după ce a spus: *"în adunare sărbătorească şi de zeci de mii de îngeri"*, a adăugat: *"...şi de Dumnezeu, Judecătorul tuturor"*[5]. Cine a văzut pe un împărat pământesc venind la un iarmaroc? Aici, pe pământ, nimeni niciodată nu l-a văzut, acolo însă cei de faţă Îl văd necontenit pe Împăratul cel ceresc, atât cât le este cu

5. Evr. 12, 23.

putinţă să-L vadă, căci e de faţă şi-i împodobeşte pe toţi cei adunaţi cu strălucirea slavei Lui. Iarmarocul acesta de pe pământ se termină adeseori la amiază; cel de sus, însă, nu-i aşa. Acesta, ca să aibă loc, nu aşteaptă trecere de luni, nici cicluri de ani, nici număr de zile, ci e veşnic, iar toate bunătăţile din el nu au sfârşit, nu cunosc capăt, nu pot nici îmbătrâni, nici se veşteji, sunt fără bătrâneţe şi fără de moarte. Acolo nu-i nici o tulburare, ca aici, nici un zgomot, ci multă este ordinea tuturor, cu cuvenită bună-rânduială; cu toţii înalţă Stăpânului zidirii văzute şi nevăzute, ca dintr-o ţiteră, cu ritm, o cântare prea bine întocmită, mai plăcută decâ toată cântarea, iar sufletul săvârşeşte acolo Dumnezeiasca Liturghie ca în nişte altare sfinte şi în nişte taine dumnezeieşti.

2. În această moştenire fericită şi neîmbătrânită s-a mutat astăzi Fericitul Filogonie. Care cuvânt dar ar putea fi pe măsura omului care a fost învrednicit de o moştenire atât de bună? Niciunul! Spune-mi, dar, să tac pentru asta? Atunci, pentru ce ne-am adunat aici? Dar voi spune că nu voi putea ajunge prin cuvânt măreţia faptelor. De asta, dar, trebuie neapărat să spun şi aceea că şi aceasta este cea mai mare parte de laudă, când cuvintele nu pot înfăţişa faptele. Când faptele mari ale unor oameni le depăşesc pe cele muritoare, se înţelege prea bine că şi laudele trebuie să depăşească limba omenească. Cred însă că Sfântul nu are să arunce pentru asta laudele mele, ci are să facă ce a făcut Însuşi Stăpânul. Şi El n-a dat răsplata doar a doi oboli văduvei care a aruncat în cutia templului numai doi oboli.

– De ce?

– Pentru că nu S-a uitat la bogăţia banilor, ci la bogăţia sufletului. Dacă te uiţi la banii aruncaţi de văduvă, foarte sărăcăcios e darul, dar dacă te uiţi la voinţa cu care e dat, vei vedea o nespusă vistierie de măreţie sufletească. Prin urmare, chiar dacă laudele mele în cinstea Sfântului au să fie mici şi neînsemnate, totuşi dau tot ce am. Şi chiar dacă laudele mele ar fi mai prejos de măreţia sufletească a viteazului şi dreptului Filogonie, totuşi şi asta are să fie cea

mai mare dovadă a măreţiei lui sufleteşti, că nu are să arunce nici laudele mele cele sărăcăcioase, ci are să facă, cu ele, ce fac şi bogaţii. Aceştia primesc de la săraci mici daruri, de care n-au nevoie; dar ei adaugă acestor daruri şi daruri de la ei, şi aşa le dau înapoi celor care le aduseseră ceea ce aveau. Tot astfel şi Fericitul Filogonie, după ce va primi de la mine laudă de cuvinte, de care n-are nevoie, îmi va da în schimb binecuvântare de fapte, de care totdeauna am nevoie.

De unde dar trebuie să încep laudele? De unde din altă parte decât de la dregătoria pe care i-a dat-o harul Duhului! Dregătoriile cele lumeşti nu pot fi îndeobşte o dovadă a virtuţii celor cărora li s-au încredinţat, ci, adeseori, o dovadă de răutate.

– De ce?

– Pentru că, de obicei, ca să ajungi în astfel de dregătorii te slujeşti de sprijinul prietenilor, de înşelăciune, de linguşeli şi de altele mai ruşinoase decât acestea. Dar când Dumnezeu hotărăşte şi numeşte într-o dregătorie şi când mâna aceea atinge sfântul cap, atunci hotărârea şi numirea e dreaptă, alegerea, mai presus de bănuială, căci vrednicia Celui ce numeşte este o dovadă neîndoielnică a vredniciei celui numit.

Chiar felul numirii lui Filogonie în această dregătorie ne arată că Dumnezeu l-a numit. A fost smuls din mijlocul pieţei şi adus pe scaunul acesta episcopal. Aşa de curată şi de strălucită viaţă a dus mai înainte, deşi avea soţie şi o fiică şi era avocat, aşa a strălucit viaţa lui, mai mult decât soarele, încât chiar de acolo s-a arătat vrednic de această dregătorie, şi de la scaunul cel de judecată a fost adus la scaunul acesta sfinţit. Atunci apăra pe oameni de oamenii cei vicleni, făcându-i mai puternici pe cei năpăstuiţi decât cei ce năpăstuiesc; venind aici, apăra pe oameni de demonii cei ispititori. Cât de mare dovadă de virture este de a fi învrednicit de harul dumnezeiesc cu o dregătorie atât

de mare, ascultă ce îi spune Hristos lui Petru după înviere! Când Domnul l-a întrebat: *"Petre, Mă iubeşti?"* şi când Petru I-a răspuns: *"Da, Doamne, Tu ştii că Te iubesc"*, Hristos nu i-a spus: "Azvârle averile, posteşte, du viaţă aspră, învie morţi, izgoneşte demoni!". Nu i-a spus nimic din acestea, nici nu i-a spus să facă alte minuni, nici alte fapte mari! Nu! A trecut peste toate astea şi i-a spus: *"Dacă Mă iubeşti, paşte oile Mele"*[6]. A grăit acestea nu numai pentru că voia să ne arate care-i cel mai mare semn al dragostei noastre pentru El, ci a făcut din dragostea pe care Petru o arată pentru oi, cea mai mare dovadă a dragostei lui pentru Hristos, ca şi cum ar fi zis: "Cel ce iubeşte oile Mele, pe Mine Mă iubeşte".

Uită-te câte a îndurat Hristos pentru turma aceasta! S-a făcut om, a luat chip de rob, a fost scuipat, a fost pălmuit, în urmă nu S-a ferit nici de moarte, şi încă o moarte plină de ocară, căci pe cruce Şi-a vărsat sângele. Prin urmare, dacă vrei să fii lăudat de Hristos, poartă grijă de oile acestea, caută folosul cel de obşte, îngrijeşte-te de fraţii tăi! Nu este o faptă mai de preţ înaintea lui Dumnezeu decât aceasta! De aceea şi în altă parte Domnul spune: *"Simone, Simone, Satana a cerut să te cearnă ca pe grâu; dar Eu M-am rugat pentru tine, ca să nu piară credinţa ta"*[7]. "Ce-mi dai, Petre, în schimbul acestei purtări de grijă ce o am faţă de tine?". Oare ce-i cere Domnul lui Petru în schimb? *"Şi tu,* îi spune Domnul, *când te vei întoarce, întăreşte pe fraţii tăi"*[8]. Tot aşa spune şi Pavel: *"Fiţi următori ai mei, cum sunt şi eu al lui Hristos"*[9].

– Dar cum ai ajuns, Pavele, următor al lui Hristos?

– *"Plăcând tuturor întru toate şi necăutând folosul meu, ci pe al celor mulţi, ca să se mântuiască"*[10]. Iar în altă parte

6. Ioan 21, 16.
7. Luca 22, 31-32.
8. Luca 22, 32.
9. 1 Cor. 11, 1.
10. 1 Cor. 10, 33.

zici: *"Că şi Hristos nu S-a făcut plăcut Sieşi*[11], ci celor mulţi". Şi nu poate fi alt semn de recunoaştere mai bună a celui credincios şi a celui ce-L iubeşte pe Hristos, ca îngrijirea de fraţi şi purtarea de grijă de mântuirea lor.

3. Aceste cuvinte să le audă şi toţi monahii care locuiesc în vârfurile munţilor, care, prin toate, s-au răstignit pentru lume! Să audă ei aceste cuvinte, pentru ca să-i ajute după puterea lor pe înainte-stăpânitorii Bisericilor, întărindu-i cu rugăciunile lor, cu unirea lor, cu dragostea lor, ştiind că dacă nu-i ajută în orice chip, deşi stau departe, pe cei puşi de harul lui Dumnezeu în fruntea Bisericilor şi care sunt înconjuraţi de atâtea griji, întreaga lor viaţă s-a pierdut şi toată înţelepciunea lor s-a schimbat.

Din cele spuse până acum s-a văzut că grija de turmă e dovada cea mai mare a dragostei pentru Hristos. Să vedem acum şi în ce fel a ocârmuit Fericitul Filogonie Biserica aceasta. Dar, mai bine spus, pentru a arăta acest lucru, nici nu-i nevoie de cuvânt şi nici de glasul meu! Râvna voastră o arată. După cum dacă ai intra într-o vie, şi ai vedea butucii de vie acoperiţi de frunze, încărcaţi de struguri, iar via înconjurată de jur-împrejur cu zid şi cu gard, n-ai mai avea nevoie de vreun cuvânt sau de vreo altă dovadă ca să afli vrednicia viticultorului, tot aşa şi aici: de-ar intra cineva şi-ar vedea aceste vii duhovniceşti, şi roadele voastre, n-ar mai avea nevoie de cuvânt şi de învăţătură ca să-l afle pe înainte-stătătorul vostru. Precum şi Pavel zice: *"Scrisoarea noastră voi sunteţi, scrisă în inimile noastre şi citită de toţi oamenii"*[12]. Râul arată izvorul, iar roada, rădăcina.

Ar trebui să vorbesc şi de timpul când i s-a dat Fericitului Filogonie această dregătorie; căci nici asta nu e puţin lucru pentru lauda Sfântului; dimpotrivă, foarte puternic pentru a arăta vrednicia bărbatului. Foarte grele erau pe atunci vremurile: abia încetase persecuţia; mai stăruiau

11. Rom. 15, 3.
12. 2 Cor. 3, 2.

încă rămăşiţele acelei tulburări grozave; era mare nevoie să fie îndreptate lucrurile. În afară de acestea, ar mai trebui iarăşi să adaug că erezia ereticilor[13], care luase început pe timpul lui, punea o mulţime de piedici, deşi înţelepciunea Fericitului Filogonie luase toate măsurile de apărare. Cu toate acestea, cuvântul ne sileşte spre alt subiect, de neapărată trebuinţă. Pentru aceea, lăsând tatălui obştesc şi urmaşului Fericitului Filogonie[14] să vorbească despre acestea, eu voi merge pe o altă cale a cuvântului lui. Că se apropie o sărbătoare, cea mai cinstită şi cea mai înfricoşătoare dintre toate sărbătorile, pe care n-ai greşi de-ai numi-o temelia tuturor sărbătorilor.

– Care-i aceasta?

– Naşterea după trup a lui Hristos!

4. De la această sărbătoare au luat început şi pricină: Teofania, adică Botezul Domnului; Paştile cele sfinte, Înălţarea şi Rusaliile. Dacă Hristos nu S-ar fi născut după trup, nu S-ar fi botezat, adică Boboteaza; nu s-ar fi răstignit, adică Paştile; nu ar fi trimis Duhul, adică Cincizecimea. Prin urmare, din sărbătoarea Naşterii Domnului izvorăsc aceste praznice, aşa cum dintr-un izvor curg felurite râuri. Dar nu numai pentru această pricină e drept să se bucure ziua aceasta de întâietate între sărbători, ci şi din pricină că ceea ce s-a petrecut într-însa e mai înfricoşător decât ceea ce s-a petrecut în toate celelalte. Era firesc ca Hristos să moară, odată ce S-a făcut om; chiar dacă n-a făcut păcat, totuşi a luat trup muritor. Şi era şi acesta lucru minunat; dar să fie Dumnezeu, şi să voiască să fie om, şi să sufere să Se coboare atâta, cât nici mintea n-o poate primi, aceasta este ceea ce ne umple de frică şi de spaimă. De acest lucru minunându-se şi Pavel, spunea: *"Cu adevărat mare este taina credinţei"*.

– Ce este mare?

13. E vorba de arieni.
14. Adică: episcopului.

– *"Dumnezeu S-a arătat în trup"*[15]. Şi iarăşi, în altă parte: *"Că nu pe îngeri i-a luat Dumnezeu în grijă, ci sămânţa lui Avraam a luat; pentru aceea trebuia întru toate să Se asemene fraţilor"*[16]. De aceea, mai cu seamă, mi-e dragă, iubesc ziua aceasta şi vă mărturisesc dragostea, pentru ca să vă fac şi pe voi părtaşi iubirii mele. De aceea mă rog de voi toţi, şi mă cucernicesc vouă, ca atunci să veniţi cu toată râvna şi tragerea de inimă la Biserică, lăsându-şi fiecare goală casa lui, ca să-L vedem pe Stăpânul nostru în iesle aşezat, înfăşat, ca să vedem priveliştea aceea înfricoşătoare şi minunată. Ce apărare mai putem avea, ce iertare, când El Se pogoară din ceruri pentru noi, iar noi nu venim nici de acasă până la El? Când magii, nişte oameni barbari şi de alt neam, aleargă din Persia ca să-L vadă aşezat în iesle, ţie, creştine, îţi este greu să mergi o mică bucată de drum, ca să te bucuri de vederea aceasta fericită?

Într-adevăr, dacă venim cu credinţă, Îl vom vedea negreşit aşezat în iesle; căci masa aceasta ţine locul ieslei. Că şi pe aceasta se va aşeza Trupul Stăpânului, nu înfăşat ca atunci, ci înfăşurat de jur-împrejur de Duhul. Cei iniţiaţi ştiu ce vreau să spun. Magii s-au închinat numai; ţie, de te apropii cu conştiinţa curată, îţi vom îngădui să-L şi iei şi să pleci acasă. Apropie-te şi tu, aducând daruri, nu ca aceia, ci daruri cu mult mai cinstite! Au adus aceia aur? Adu şi tu curăţenie sufletească şi trupească şi virtute! Au adus aceia tămâie? Adu şi tu rugăciuni curate, tămâierile cele duhovniceşti! Au adus aceia smirnă? Adu şi tu smerenie, inimă înfrântă şi milostenie! Dacă te apropii cu aceste daruri, te vei bucura în toată voia de această Sfântă Masă! Iar eu, tocmai de aceea rostesc acum aceste cuvinte, căci ştiu că vor veni negreşit mulţi în ziua aceea şi se vor apropia de această duhovnicească jertfă. Dar ca să nu facem aceasta spre răul

15. 1 Tim. 3, 16.
16. Evr. 2, 16-17.

nostru, nici spre osânda sufletului nostru, ci spre mântuire, mai dinainte vă iau ca martori şi vă rog să vă apropiaţi de Sfintele Taine (numai) după ce vă veţi fi curăţit aşa cum trebuie.

5. Să nu spună nimeni: Îmi este ruşine, îmi este cugetul încărcat de păcate, foarte grea povară port în spate! Răgazul acesta de cinci zile până la Naşterea Domnului este îndestulător ca să lepezi mulţimea păcatelor, dacă te înfrânezi, dacă te rogi, dacă priveghezi. Nu te uita că timpul e scurt! Uită-te la aceea că Stăpânul e iubitor de oameni! Doar şi ninivitenii în trei zile au îndepărtat mânia cea atât de mare a lui Dumnezeu! Scurtimea timpului nu i-a împiedicat cu nimic! Râvna sufletelor lor, alergând la iubirea de oameni a Stăpânului, a avut puterea să facă totul. Apoi, femeia cea păcătoasă s-a curăţit de toate păcatele ei apropiindu-se o clipă de Hristos; iar când iudeii cleveteau că Hristos a primit-o şi i-a dat o atât de mare îndrăznire, lor le-a închis gura, iar pe ea a slobozit-o după ce a izbăvit-o de toate păcatele ei şi după ce i-a lăudat râvna[17].

– De ce?

– Pentru că femeia cea păcătoasă s-a apropiat cu inimă fierbinte, cu suflet înflăcărat şi cu credinţă clocotitoare; s-a atins de acele sfinte şi sfinţite picioare, despletindu-şi părul, slobozind din ochi izvoare de lacrimi şi vărsând mirul. Cu ochii cu care i-a ademenit pe bărbaţi, cu aceia a pregătit leacurile pocăinţei. Cu ochii cu care a întraripat privirile celor desfrânaţi, cu aceia a plâns. Cu buclele de păr cu care pe mulţi i-a înlănţuit spre păcat, cu acelea a şters picioarele lui Hristos. Cu parfumul cu care pe mulţi i-a omorât, cu acela a uns picioarele Domnului.

Şi tu, dar, cu acelea cu care ai mâniat pe Dumnezeu, cu acelea fă-L iarăşi îndurător. L-ai mâniat cu răpirea de averi? Cu ele împacă-L! Dă înapoi cele răpite, celor pe care l-ai nedreptăţit, şi mai dă şi altele pe deasupra, şi spune ca

17. Cf. Luca 7, 37-48.

Zaheu: *"Întorc împătrit față de cât am răpit"*[18]. L-ai mâniat pe Dumnezeu cu limba și L-ai ocărât cu multe ocări? Potolește-L tot cu limba, înălțând rugăciuni curate, binecuvântând pe cei ce te ocărăsc, lăudând pe cei ce te grăiesc de rău, mulțumind celor ce te nedreptățesc. Acestea n-au nevoie de multe zile, de mulți ani, ci numai de voință! Se săvârșesc într-o singură zi! Depărtează-te de desfrânare, îmbrățișează virtutea, pune capăt păcatului, făgăduiește să nu-l mai săvârșești, și ți-e de-ajuns spre apărare! Te încredințez și-ți garantez că dacă fiecare din noi, care păcătuim, ne depărtăm de păcatele de mai înainte, și-l făgăduim lui Dumnezeu că într-adevăr n-avem să ne mai lăsăm cuprinși de ele, Dumnezeu nu ne va mai cere altceva mai mult în apărare. Căci este iubitor de oameni și milostiv; și cum dorește să nască femeia pe care o apucă durerile nașterii, așa dorește și Dumnezeu să-Și reverse mila Lui. Păcatele noastre însă îi pun piedică.

Să dărâmăm dar această piedică, și de acum până la sărbătoarea Nașterii Domnului să începem să ne lepădăm de toate păcatele în aceste cinci zile. Să spunem: "Ducă-se de râpă tribunalele! Ducă-se de râpă sfaturile! Să jelească afacerile, polițele, contractele! Sufletul meu vreau să mi-l mântui!". *"Ce-i va folosi omului de-ar dobândi întreaga lume, dar și-ar pierde sufletul?"*[19]. Magii au ieșit din Persia! Ieși și tu din afacerile cele lumești, și ia drumul spre Iisus! De vrem, nu-i departe. N-ai nevoie să treci oceanul, să treci peste vârfuri de munți! Ci, stând acasă, cucernicindu-te și zdrobindu-ți mult inima, vei vedea că zidul cade, piedica piere și drumul se scurtează! *"Dumnezeu de aproape sunt Eu,* spune Domnul, *și nu Dumnezeu de departe"*[20]; și: *"Aproape este Domnul de toți cei ce-L cheamă pe El întru adevăr"*[21]. Dar acum mulți dintre credincioși au ajuns la o

18. Luca 19, 8.
19. Matei 16, 26.
20. Ier. 23, 23.
21. Ps. 144, 18.

așa de mare nebunie și la un astfel de dispreț față de Dumnezeu, că, deși sunt plini de mii și mii de păcate, deși nu au grijă deloc de ei înșiși, în sărbători se apropie de această masă cum se găsesc și la întâmplare, fără să-și dea seama că nu sărbătoarea și prăznuirea este pricină de împărtășire, ci conștiința curată și viața lipsită de păcate. După cum cel care nu se știe cu nici un păcat pe cuget trebuie să se împărtășească în fiecare zi cu Sfintele Taine, tot astfel cel încurcat în păcate și nepocăit nu trebuie să se apropie de Sfânta Împărtășanie nici la sărbătoare. Nu ne izbăvim de păcate dacă ne împărtășim cu Sfintele Taine o singură dată pe an, și ne împărtășim cu nevrednicie! Dimpotrivă, vom fi osândiți și mai mult, pentru că nu ne împărtășim cu conștiința curată nici când ne împărtășim o singură dată pe an. De aceea, vă rog pe voi toți să nu vă atingeți de Sfintele Taine numai pentru că vine sărbătoarea! Și dacă vreți să vă împărtășiți cu această Sfântă Jertfă, trebuie să vă curățiți cu multe zile înainte prin pocăință, prin rugăciune, prin milostenie și prin îndeletniciri duhovnicești și să nu vă mai întoarceți iarăși la păcate, cum se întoarce câinele la vărsătura lui[22]!

Nu este oare o nebunie ca, atunci când se apropie sărbătorile Nașterii Domnului, să ne îngrijim așa de mult, cu multe zile înainte, de cele trupești, să avem mai dinainte gata hainele, scoțându-le pe cele mai frumoase din lăzi, să ne cumpărăm încălțăminte, să avem o masă mai îmbelșugată, să ne facem rost din toate părțile de venituri cât mai multe, ca în orice chip să ne împodobim și să ne veselim în aceste zile, iar despre suflet să nu suflăm nici un cuvânt, să-l lăsăm părăsit, murdar, uscat, stricat de foame, necurat? Nu e o nebunie să aducem aici, la biserică, trupul împodobit, iar sufletul, gol și lipsit de podoabă? Trupul ți-l vede un om, și nu te vatămi cu nimic oricum ai fi îmbrăcat; sufletul însă ți-l vede Stăpânul, și te va osândi cumplit pen-

22. Cf. 2 Petru 2, 22.

tru nepăsarea ta. Nu știți că masa aceasta este plină de foc duhovnicesc și, după cum izvoarele izvorăsc apă, tot astfel și masa aceasta are o flacără ce nu poate fi spusă în cuvinte?

Nu te apropia, dar, având trestie, nici lemne, nici iarbă, ca să nu faci vâlvătaia mai mare și să arzi sufletul care se împărtășește! Ci apropie-te având pietre scumpe, aur, argint, ca să faci mai curată materia, ca să pleci cu mult câștig. De ai ceva pe cuget, izgonește-l, alungă-l din sufletul tău! Ai vreun dușman care ți-a făcut mari rele? Pune capăt dușmăniei, potolește-ți inima răvășită, umflată, ca să nu mai fie nici o tulburare, nici o neliniște. Ai să-L primești pe Împărat prin Împărtășanie, dar când Împăratul pășește în sufletul tău, trebuie să fie multă seninătate, multă liniște și pace adâncă a gândurilor. Spui că ți s-a făcut mare rău și nu-ți poți stăpâni mânia? Dar pentru ce îți faci ție însuți un rău mai mare și mai cumplit? Nu-ți va face dușmanul atâta rău cât îți faci ție însuți de nu te împaci cu el, călcând în picioare legile lui Dumnezeu! Te-a ocărât acela? De aceea dar Îl ocărăști și tu pe Dumnezeu? Spune-mi! Să nu te împaci cu cel care te-a ocărât nu înseamnă atât a te răzbuna pe el, cât a ocărî pe Dumnezeu, Care a legiuit să te împaci cu dușmanul tău. Nu te uita dar la cel care-i rob ca și tine, nici la mărimea nedreptăților pe care ți le-a făcut! Uită-te la Dumnezeu, vârându-ți în minte frica de Dumnezeu! Gândește-te la aceea că, cu cât vei suferi mai mare silnicie sufletească atunci când te silești să te împaci cu dușmanul tău, după ce ți-a făcut mii și mii de rele, cu atât te vei bucura de mai mare cinste de la Dumnezeu, Care ți-a poruncit să te împaci! După cum tu îl primești pe dușman cu multă cinste aici, tot așa și Dumnezeu te va primi cu multă slavă dincolo, dându-ți în schimbul acestei ascultări înmiite răsplăți, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să le dobândim, cu harul și cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui slavă, cinste, putere și închinăciune, împreună cu Sfântul Duh, în vecii vecilor. Amin.

Cuvântul VII[1]

Despre ființa lui Dumnezeu, că este de neînțeles

1. Iarăși au loc curse de cai; și iarăși adunarea noastră s-a împuținat! Dar, mai bine spus, atâta vreme cât voi sunteți aici, adunarea nu s-a împuținat! După cum plugarului nu-i pasă de frunzele de grâu căzute pe jos când vede bobul grâului plin și frumos, tot așa și eu acum, când roadele sunt aici, nu mă doare atât inima la vederea frunzelor luate de vânt. Sufăr, e drept, și din pricina nepăsării acelora, dar râvna dragostei voastre îmi alină durerea pricinuită de ei. Aceia, chiar dacă vin câteodată la biserică, nici atunci nu sunt în biserică; trupul le stă aici, dar mintea le rătăcește pe-afară. Voi însă, chiar dacă lipsiți câteodată, și atunci sunteți de față; trupul vă este afară, dar mintea e aici.

Voiam să-mi prelungesc cuvântul împotriva lor! Dar ca să nu par că mă lupt cu umbrele, ținând de rău pe niște oameni ce nu-s de față, nici nu mă aud, îmi păstrez cuvintele acestea (pentru) când vor fi aici. Voi căuta dar să povățuiesc, cu ajutorul lui Dumnezeu, dragostea voastră spre livada noastră cea obișnuită și spre oceanul Dumnezeieștilor Scripturi. Dar treziți-vă și privegheați! Aici nu este ca pe o corabie! Acolo, chiar de dorm toți călătorii și de priveghează numai căpitanul corabiei, nu-i nici o primejdie! Privegherea aceluia și măiestria lui sunt îndestulătoare pentru vas. Aici, însă, de-aș priveghea eu, cel ce vă vorbesc de mii

1. P.G. 48, col. 755-768. (Către cei care părăsesc Sfânta Liturghie; și dovediri că Fiul este de-o-ființă cu Tatăl; și că cele grăite și făcute de El cu smerenie s-au făcut și s-au grăit nu din pricina slăbiciunii puterii, ci pentru felurite planuri. Din cuvântul cel despre ființa lui Dumnezeu, că e de neînțeles, și următoarele).

de ori, dar dacă voi, care mă ascultaţi, nu privegheaţi la fel, cuvântul meu se va îneca pentru că nu găseşte minte care să-l primească. De aceea, trebuie să fiţi atenţi şi să privegheaţi. Căci noi călătorim pe valurile acestei vieţi pentru nişte câştiguri mai mari. Nu călătorim ca să câştigăm aur, argint şi bogăţii pieritoare, ci ca să câştigăm viaţa veşnică şi vistieriile cele cereşti. Mai multe căi avem noi aici decât căile de pe mare şi de pe uscat! Iar dacă nu ştii să străbaţi bine aceste căi, amarnic te îneci!

Aşadar, voi toţi, cei ce călătoriţi cu mine, nu fiţi fără de nici o grijă, cum sunt călătorii de pe corăbii, ci atenţi şi cu grijă, aşa cum sunt căpitanii de corăbii. Aceştia, când dorm toţi ceilalţi călători, stau la cârma corabiei şi nu se uită numai la căile cele de pe apă, ci cârmuiesc bine corabia uitându-se, de la o atâta depărtare, la cer, căci mersul stelelor îi călăuzeşte, ca şi cum i-ar duce de mână; şi niciun alt om n-ar putea cârmui corabia pe ocean ziua-n amiaza mare atât de fără frică, aşa cum o cârmuiesc aceia cu toată liniştea în miez de noapte; când marea este mai înfricoşătoare, ei, cu ochii în patru şi netulburaţi, îşi vădesc măiestria lor şi nu se uită numai la căile cele strâmte de pe ape, nici numai la drumul stelelor, ci şi la bătăile vânturilor; şi atât de mare e priceperea bărbaţilor acelora, că adeseori, când se porneşte o suflare de vânt atât de puternică încât ar putea să răstoarne corabia, ei, prin manevrări dese ale pânzelor, îndepărtează cu dibăcie toată primejdia şi, înfruntând cu măiestria lor loviturile puternice ale vânturilor, smulg corabia din bătaia valurilor. Dacă cei care călătoresc pe mare pentru treburi şi câştiguri lumeşti au sufletul atât de atent pururea, cu atât mai mult noi trebuie să fim aşa! Căci mai mare e primejdia pentru cei trândavi şi mai mare e liniştea pentru cei ce priveghează. Corabia noastră nu-i făcută din scânduri, ci-i încheiată din Dumnezeieştile Scripturi; n-o călăuzesc de sus stelele, ci Soarele dreptăţii ne cârmuieşte corabia aceasta; stăm la cârma ei, dar nu aşteptăm suflări de zefir, ci blânda adiere a Duhului.

2. Să priveghem dar şi să privim cu băgare de seamă căile. Căci despre slava Celui Unuia-Născut ne este nouă astăzi iarăşi cuvântul! Mai înainte am arătat că înţelegerea fiinţei lui Dumnezeu depăşeşte cu multă prisosinţă şi înţelepciunea oamenilor, şi a îngerilor, şi a arhanghelilor, şi, într-un cuvânt, înţelepciunea întregii zidiri; am arătat apoi că este cunoscută şi înţeleasă numai de Cel Unul-Născut şi de Sfântul Duh.

Acum îmi mut cuvântul pe un alt câmp de bătaie. Voi căuta să arăt că Fiul este de aceeaşi putere, de aceeaşi stăpânire şi de aceeaşi fiinţă cu Tatăl. Dar, mai bine spus, noi nu căutăm, ci am aflat asta şi o şi stăpânim cu de-adinsul, din pricina harului lui Hristos. Acum suntem gata să arătăm asta celor care grăiesc cu neruşinare despre Fiul. Dar eu mă ruşinez şi roşesc având a vorbi despre acest lucru. Cine nu va râde de mine că încerc să demonstrez şi să dovedesc nişte adevăruri atât de evidente? Şi cum să nu fiu vrednic de osândă când caut să arăt că Fiul este de-o-fiinţă cu Tatăl? Căci această rătăcire a ereticilor, că Fiul nu-i de-o-fiinţă cu Tatăl, este potrivnică nu numai Scripturilor, ci şi părerii de obşte a tuturor oamenilor şi firii lucrurilor. Poţi vedea că cel născut este de-o-fiinţă cu cel ce l-a născut nu numai la oameni, ci şi la toate animalele şi la copaci. Nu e oare absurd să crezi că această lege rămâne neschimbată la plante, la oameni şi la animale, şi numai la Dumnezeu nu rămâne, numai la El trebuie să fie răsturnată? Dar, ca să nu se pară că deofiinţimea Fiului cu Tatăl se sprijină pe lucrurile din lumea aceasta, haide să o dovedim chiar din Scripturi şi să dăm drumul cuvintelor. Căci nu noi, cei convinşi, ci aceia, cei necredincioşi, se vor face de râs, ei, care se împotrivesc unor fapte atât de evidente, ei, care-şi întorc faţa de la adevăr.

– Cum evidente?, spun ei. Căci dacă este de-o-ființă cu Tatăl pentru că se numește Fiu, atunci vom putea fi și noi de-o-ființă cu El, pentru că și noi ne numim fii! Se spune în Scriptură: *"Eu am zis: dumnezei sunteți, și toți, fii ai Celui Preaînalt"*[2].

– O, ce nerușinare! O, ce grozavă neștiință! Cum se arată nebunia lor prin toate! Când am vorbit despre ființa lui Dumnezeu, că e de neînțeles, stăruiau să-și revendice lor ceea ce era propriu numai Celui Unuia-Născut, că ei cunosc pe Dumnezeu tot așa de bine cum Se cunoaște Dumnezeu pe Sine. Acum, însă, pentru că vorbim de slava Celui Unuia-Născut, stăruiesc să-L coboare pe Fiul la josnicia lor, spunând că și noi ne numim fii!

Dar asta, negreșit, nu ne face pe noi de-o-ființă cu Tatăl! Tu te numești fiu, dar Acela este! Tu cu cuvântul, El cu fapta! Tu te numești fiu, dar nu te numești Unul-Născut ca Acela, nu locuiești în sânul Tatălui[3], nu ești strălucirea slavei Lui, nici chipul ființei Lui[4], nici chipul lui Dumnezeu[5].

Dacă nu te conving cele de mai înainte, acestea să te convingă, și altele mult mai mari decât acestea, care dau mărturie despre înălțimea Lui. Când vrea să arate identitatea ființei Lui cu ființa Celui ce L-a născut, zice: *"Cel ce M-a văzut pe Mine L-a văzut pe Tatăl"*[6]. Când vrea să arate unitatea puterii, zice: *"Eu și Tatăl una suntem"*[7]. Când vrea să arate că au aceeași stăpânire, zice: *"Precum Tatăl scoală morții și-i înviază, așa și Fiul, pe care voiește, îi înviază"*[8]. Când vrea să arate identitatea de adorare, zice: *"Ca toți să cinstească pe Fiul, precum cinstesc pe Tatăl"*[9]. Când vrea să arate autoritatea de a schimba legile, spune: *"Tatăl Meu lucrează; și Eu lucrez"*[10]. Dar anomeii trec peste toate aceste texte (scripturistice) și, neînțelegând cuvântul Fiu în sens propriu, pentru că se cinstesc și ei cu numele de fii, coboară pe Fiul la aceeași josnicie, zicând: *"Eu am zis: dumnezei sunteți, și toți, fii ai Celui Preaînalt"*.

2. Ps. 81, 6.
3. Cf. Ioan 1, 18.
4. Cf. Evr. 1, 3.
5. Cf. Filip. 2, 6.
6. Ioan 14, 9.
7. Ioan 10, 30.
8. Ioan 5, 21.
9. Ioan 5, 23.

Așadar, pentru că susții că din pricină că te numești și tu fiu, Fiul nu are nimic mai mult decâ tine, și deci nici nu este Fiu adevărat, vei susține, poate, că nici Tatăl nu are nimic mai mult decât tine, din pricină că ți s-a dat și ție numele de dumnezeu; că, după cum ai fost numit fiu, ai fost numit și dumnezeu. Dar, după cum nu îndrăznești să spui că numele de Tată este un simplu nume, deși ai fost numit dumnezeu, ci mărturisești că Tatăl este Dumnezeu adevărat, tot așa nu îndrăzni nici când e vorba de Fiul să te dai pe tine ca pildă și să spui: "Și eu mă numesc fiu; iar pentru că eu nu sunt de aceeași ființă cu Tatăl, nici Acela nu se cade să fie de aceeași ființă", deoarece toate textele citate mai sus arată că este Fiu adevărat și de aceeași ființă cu Cel ce L-a născut. Când spun că este de același chip, ce altceva arată decât identitatea de ființă?

– La Dumnezeu nu poate fi vorba nici de chip, nici de față! Dar pentru că mi-ai vorbit de acestea, îmi zice anomeul, vorbește-mi și de textele potrivnice celor pe care mi le-ai adus.

– Care cele potrivnice?

– De pildă, că Se roagă Tatălui! Pentru ce Se roagă de El dacă este de aceeași putere, de aceeași ființă și dacă le face pe toate cu aceeași stăpânie?

3. – Îți voi spune nu numai aceste texte, ci și altele smerite câte s-au spus despre El; pe toate le voi aduce cu de-amănuntul. Mai întâi voi spune aceea că pentru cele smerite spuse despre El eu pot da multe pricini drepte, tu însă pentru cele înalte și slăvite ale Lui nu poți spune altă pricină

10. Ioan 5, 17.

decât aceea că prin ele Domnul vrea să ne arate înălţimea Lui. Că dacă n-ar sta aşa lucrurile, ar fi luptă şi război în Scripturi, pentru că este potrivnic ca o dată să spună Domnul: *"După cum Tatăl scoală morţii şi-i înviază, tot aşa şi Fiul pe care voieşte îi înviază"*[11], şi câte altele a mai spus, iar altă dată să roage pe Tatăl când trebuie să facă asta[12]. Dar când voi spune pricinile, toată îndoiala se va risipi.

Care sunt dar pricinile că şi El, şi Apostolii au spus despre El multe lucruri smerite?

Cea dintâi pricină şi cea mai mare este că S-a îmbrăcat cu trup şi că a voit să-i încredinţeze pe toţi, şi pe cei de atunci şi pe cei de mai târziu, că nu este o umbră, nici nu este o închipuire trupul Lui văzut, ci adevăr. Dacă atâtea lucruri smerite şi omeneşti au fost spuse despre El, şi de către Apostoli şi de către El Însuşi, şi totuşi diavolul a fost în stare să înduplece pe nişte oameni ticăloşi şi de nimic să tăgăduiască întruparea Cuvântului, să îndrăznească să spună că n-a luat trup şi să facă să dispară tot temeiul iubirii de oameni a lui Dumnezeu, în ce prăpastie n-ar fi căzut de nu s-ar fi spus acestea?

Nu auzi încă şi acum că Marcian, Manes, Valentin şi mulţi alţii tăgăduiesc întruparea? Pentru aceasta s-au grăit despre Domnul multe lucruri omeneşti şi smerite, mai prejos de fiinţa cea nespusă a dumnezeirii Sale, ca să ne încredinţeze de adevărul întrupării. Şi multă silinţă şi-a dat diavolul ca să facă să dispară această credinţă dintre oameni! Ştia doar că, dacă face să dispară credinţa în întruparea Domnului, se va prăbuşi cea mai mare parte a credinţei noastre.

În afară de pricina aceasta mai este şi o alta: slăbiciunea şi neputinţa ascultătorilor, care Îl vedeau atunci pentru întâia oară şi Îl auzeau atunci pentru întâia oară, de a primi dogme mai înalte. Şi că spusa aceasta nu-i o presupunere

11. Ioan 5, 21.
12. Cf. Ioan 11, 41-42.

a mea, voi căuta să înfăţişez chiar din Scripturi şi să arăt că ascultătorii Lui se tulburau şi se sminteau ori de câte ori spunea despre El ceva mare şi înalt şi vrednic de slava Lui, – dar pentru ce vorbesc eu de ceva mare şi înalt şi vrednic de slava Lui?, se sminteau ori de câte ori spunea ceva ce depăşea firea omenească –; dar dacă spunea ceva smerit şi omenesc, alergau la El şi Îi primeau cuvântul.

– Şi de unde putem vedea aceasta?

– De la Ioan mai cu seamă. Când Domnul a spus: *"Avraam, părintele vostru, a fost bucuros să vadă ziua Mea şi a văzut-o şi s-a bucurat"*[13], iudeii Îi zic: *"Încă n-ai cincizeci de ani şi ai văzut pe Avraam?"*[14]. Vezi că Îl socoteau un simplu om?

– Ce le-a răspuns Domnul?

– *"Înainte de a fi fost Avraam sunt Eu! Şi au luat pietre ca să arunce în El"*[15].

Apoi, când a grăit multe cuvinte despre taine şi a spus: *"Iar pâinea pe care Eu voi da-o pentru viaţa lumii este trupul Meu"*[16], iudeii ziceau: *"Greu este cuvântul acesta! Cine poate să-l asculte?"*[17]. *"Şi de atunci mulţi din ucenicii Lui s-au depărtat şi nu mai umblau cu El"*[18]. Te întreb: Ce-ar fi trebuit să facă Domnul? Să stăruiască în a grăi cuvinte înalte, ca să sperie vânatul şi să-i respingă toţi învăţătura Lui? Dar asta nu era potrivit cu iubirea de oameni a lui Dumnezeu!

Iarăşi, când a spus: *"Cel ce ascultă cuvântul Meu nu va gusta moartea în veac"*[19], iudeii ziceau: *"N-am spus noi bine că ai demon? Avraam a murit, şi prjofeţii au murit, şi Tu spui: "Cel ce ascultă cuvântul Meu nu va gusta moartea?"*[20].

13. Ioan 8, 56.
14. Ioan 8, 57.
15. Ioan 8, 58-59.
16. Ioan 6, 51.
17. Ioan 6, 60.
18. Ioan 6, 66.
19. Ioan 8, 51.
20. Ioan 8, 52.

Şi ce e de mirare că mulţimea avea o astfel de părere despre El, când chiar căpeteniile poporului aveau aceeaşi părere? Nicodim, care era căpetenie şi care venise la el cu multă dragoste şi-l spusese: *"Ştim că de la Dumnezeu ai venit învăţător"*[21], n-a putut primi învăţătura despre botez, pentru că depăşea cu mult puterea lui de înţelegere. Când Hristos i-a spus: *"De nu se va naşte cineva din apă şi din Duh nu va putea vedea împărăţia lui Dumnezeu"*[22], Nicodim a căzut în nişte gânduri atât de omeneşti, încât a întrebat: *"Cum poate să se nască omul, bătrân fiind? Poate oare să intre a doua oară în pântecele mamei lui şi să se nască din nou?"*[23].

– Ce-i spune Hristos?

– *"Dacă v-am spus cele pământeşti şi nu aţi crezut, cum veţi crede de vă voi spune cele cereşti?"*[24]. Prin aceste cuvinte Domnul aproape că Se apără şi explică pentru ce n-a grăit despre naşterea de sus.

Apoi, iarăşi, chiar în timpul răstignirii, după ce făcuse atâtea minuni, după ce-Şi arătase într-atât puterea Lui, când a spus: *"Veţi vedea pe Fiul Omului venind pe norii cerului"*[25], arhiereul, nesuferind cuvântul, şi-a sfâşiat hainele[26].

Te întreb: Cum ar fi trebuit să grăiască Domnul cu nişte oameni care nu înţelegeau şi nu sufereau gândurile cele înalte? Deci nu este deloc de mirare că nu a spus despre El lucruri mari şi înalte unor oameni care se târau pe jos şi care erau aşa de slabi la minte!

4. Ar fi îndestulătoare şi cele zise ca să arate că aceasta era pricina şi îngrijorarea pentru care Domnul a grăit atunci despre El lucruri smerite şi de jos. Eu însă voi căuta să fac

21. Ioan 3, 2.
22. Ioan 3, 3.
23. Ioan 3, 4.
24. Ioan 3, 12.
25. Matei 26, 64.
26. Cf. Matei 26, 65.

cunoscute acestea din celălalt punct de vedere. După cum i-aţi văzut pe iudei scandalizându-se, tulburându-se, sărind, ocărând şi fugind ori de câte ori Domnul spune despre Sine ceva mare şi înalt, tot aşa voi căuta să vă arăt că ei se apropie de Domnul şi primesc învăţătura Lui ori de câte ori spune despre El ceva smerit şi de jos.

Aceiaşi oameni care au sărit în sus, s-au apropiat îndată de El când Domnul a spus iarăşi: *"De la Mine Însumi nu fac nimic, ci după cum M-a învăţat Tatăl Meu, aşa grăiesc"*[27]. Iar Evanghelistul, voind să ne arate că au crezut în El din pricina smereniei cuvintelor Lui, a însemnat asta zicând: *"Grăind El acestea, mulţi au crezut în El"*[28]. Şi în alte locuri poţi vedea că se petrece acelaşi lucru. Pentru aceasta, adeseori a grăit multe ca un om, totuşi nu ca un om, ci cu cuviinţă dumnezeiască, (cuvinte) vrednice de înălţimea Lui, pentru a face pogorământ slăbiciunii ascultătorilor şi pentru a purta de grijă de curăţia învăţăturilor. Dar ca să nu vatăme pe oamenii de mai târziu pogorământul făcut continuu părerii despre vrednicia Lui, n-a trecut cu vederea de a vorbi şi despre cele mari şi înalte ale Lui. Deşi ştia mai dinainte că nu-L vor asculta, ba, dimpotrivă, Îl vor ocărî şi vor sări, totuşi a vorbit şi despre acestea, grăind cele amintite mai sus şi arătând şi pricina pentru care a amestecat între ele şi cuvintele cele smerite.

Aceasta a fost dar pricina că Domnul a grăit despre El lucruri smerite şi de jos! Încă nu puteau primi măreţia celor spuse! Şi dacă n-ar fi voit să facă acest pogorământ, în zadar ar fi fost dată învăţătura dogmelor celor înalte unor oameni care nu-L ascultau, nici nu luau aminte! Aşa însă, chiar dacă pe aceia nu i-a folosit cu nimic, totuşi ne-a învăţat pe noi, ne-a făcut să avem despre El părerea cuvenită Lui şi ne-a convins că Şi-a pogorât cuvântul spre cele mai

27. Ioan 8, 28.
28. Ioan 8, 30.

smerite pentru că ascultătorii Lui de atunci nu-I puteau încă primi măreţia spuselor. Aşadar, când Îl vezi grăind cele smerite nu socoti că pogorământul acesta este o urmare a smereniei fiinţei Lui, ci o urmare a slăbiciunii minţii ascultătorilor.

Vreţi să vă spun şi o a treia pricină? Domnul a grăit şi a făcut multe lucruri smerite nu numai din pricina îmbrăcăminţii trupului, nici numai din pricina slăbiciunii ascultătorilor, ci şi din pricină că a voit să-i înveţe pe ascultătorii Lui smerenia. Aceasta-i a treia pricină. Cel ce te învaţă să fii smerit nu te învaţă asta numai cu cuvântul, ci şi cu fapta, smerindu-Se El Însuşi şi cu cuvântul, şi cu fapta. *"Învăţaţi de la Mine,* spune El, *că sunt blând şi smerit cu inima"*[29], iar în altă parte zice: *"Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci El să slujească"*[30]. Aşadar, Cel ce ne-a învăţat să fim smeriţi şi să nu alergăm după întâietăţi, ci să primim să fim totdeauna cei din urmă, Cel ce ne-a îndrumat la asta, şi cu cuvântul şi cu fapta, a avut multe pricini ca să grăiască cele smerite.

Mai pot spune şi o a patra pricină, nu mai mică decât cele de mai înainte.

– Care-i aceasta?

– Pentru ca nu cumva, din marea şi nespusa apropiere a ipostaselor Sfintei Treimi, să cădem în presupunerea că este numai o singură persoană în Dumnezeire, când şi aşa, deşi a vorbit rareori despre cele înalte ale Lui, totuşi unii au alunecat în această erezie. Sabelie Libianul, auzindu-L spunând: *"Eu şi Tatăl Meu una suntem"*[31], şi: *"Cel ce M-a văzut pe Mine L-a văzut pe Tatăl"*[32], a făcut din apropierea dintre El şi Tatăl, arătată prin aceste cuvinte, temei de erezie şi a

29. Matei 11, 29.
30. Matei 20, 28.
31. Ioan 10, 30.
32. Ioan 14, 9.

ajuns la presupunerea că Dumnezeirea este o singură persoană şi de un singur ipostas.

Şi nu numai acestea sunt pricinile pentru care Domnul a grăit lucruri smerite despre Sine, ci şi aceea ca nimeni să nu creadă că El este ipostasul[33], ipostasul cel dintâi şi nenăscut, şi nimeni să nu-L socotească mai mare decât Tatăl. Pavel arată acestea de teama ca nu cumva cineva să ajungă la bănuiala acestei învăţături greşite şi rele. După ce a spus: *"Căci El trebuie să împărăţească până ce va pune pe duşmani sub picioarele Lui"*[34], şi după ce a mai spus: *"pe toate le-a supus sub picioarele Lui"*[35], a adăugat: *"în afară de Cel ce I-a supus Lui toate"*[36]. N-ar fi adăugat aceste cuvinte de nu S-ar fi temut să nu se ivească un astfel de gând drăcesc. De multe ori Domnul, ca să potolească invidia iudeilor, părăseşte înălţimea cuvintelor şi răspunde după gândul celor cu care vorbeşte, ca, de pildă, când spune: *"De mărturisesc Eu despre Mine Însumi, mărturia Mea nu este adevărată"*[37]. A grăit aşa ţinând seamă de gândul lor.

Domnul n-a vrut să spună că nu-i adevărată mărturia Lui, ci "ca voi să credeţi, le spune El, chiar când nu voiţi să primiţi că Eu vorbesc despre Mine Însumi".

5. Mai pot fi găsite şi alte pricini, mai multe. Noi, dar, putem spune multe pricini ale smereniei cuvintelor Domnului; tu, însă, spune-mi o altă pricină a învăţăturilor Lui înalte, alta decât aceea despre care ţi-am vorbit! Iar aceasta este că El vrea să ne arate înălţimea Lui. Altă pricină nu-mi poţi spune. Un om mare poate spune şi ceva mic despre el; nu-i un păcat, dimpotrivă, semn de smerenie. Dar dacă un om mic spune vreodată ceva mare despre el, nu rămâne

33. Am acceptat lectura din Savilius, *ipostas*, nu pe cea a lui Montfaucon, de *fiinţă*.
34. 1 Cor. 15, 25.
35. 1 Cor. 15, 27.
36. 1 Cor. 15, 27.
37. Ioan 5, 31.

smerite pentru că ascultătorii Lui de atunci nu-I puteau încă primi măreţia spuselor. Aşadar, când Îl vezi grăind cele smerite nu socoti că pogorământul acesta este o urmare a smereniei fiinţei Lui, ci o urmare a slăbiciunii minţii ascultătorilor.

Vreţi să vă spun şi o a treia pricină? Domnul a grăit şi a făcut multe lucruri smerite nu numai din pricina îmbrăcăminţii trupului, nici numai din pricina slăbiciunii ascultătorilor, ci şi din pricină că a voit să-i înveţe pe ascultătorii Lui smerenia. Aceasta-i a treia pricină. Cel ce te învaţă să fii smerit nu te învaţă asta numai cu cuvântul, ci şi cu fapta, smerindu-Se El Însuşi şi cu cuvântul, şi cu fapta. *"Învăţaţi de la Mine,* spune El, *că sunt blând şi smerit cu inima"*[29], iar în altă parte zice: *"Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci El să slujească"*[30]. Aşadar, Cel ce ne-a învăţat să fim smeriţi şi să nu alergăm după întâietăţi, ci să primim să fim totdeauna cei din urmă, Cel ce ne-a îndrumat la asta, şi cu cuvântul şi cu fapta, a avut multe pricini ca să grăiască cele smerite.

Mai pot spune şi o a patra pricină, nu mai mică decât cele de mai înainte.

– Care-i aceasta?

– Pentru ca nu cumva, din marea şi nespusa apropiere a ipostaselor Sfintei Treimi, să cădem în presupunerea că este numai o singură persoană în Dumnezeire, când şi aşa, deşi a vorbit rareori despre cele înalte ale Lui, totuşi unii au alunecat în această erezie. Sabelie Libianul, auzindu-L spunând: *"Eu şi Tatăl Meu una suntem"*[31], şi: *"Cel ce M-a văzut pe Mine L-a văzut pe Tatăl"*[32], a făcut din apropierea dintre El şi Tatăl, arătată prin aceste cuvinte, temei de erezie şi a

29. Matei 11, 29.
30. Matei 20, 28.
31. Ioan 10, 30.
32. Ioan 14, 9.

ajuns la presupunerea că Dumnezeirea este o singură persoană şi de un singur ipostas.

Şi nu numai acestea sunt pricinile pentru care Domnul a grăit lucruri smerite despre Sine, ci şi aceea ca nimeni să nu creadă că El este ipostasul[33], ipostasul cel dintâi şi nenăscut, şi nimeni să nu-L socotească mai mare decât Tatăl. Pavel arată acestea de teama ca nu cumva cineva să ajungă la bănuiala acestei învăţături greşite şi rele. După ce a spus: *"Căci El trebuie să împărăţească până ce va pune pe duşmani sub picioarele Lui"*[34], şi după ce a mai spus: *"pe toate le-a supus sub picioarele Lui"*[35], a adăugat: *"în afară de Cel ce I-a supus Lui toate"*[36]. N-ar fi adăugat aceste cuvinte de nu S-ar fi temut să nu se ivească un astfel de gând drăcesc. De multe ori Domnul, ca să potolească invidia iudeilor, părăseşte înălţimea cuvintelor şi răspunde după gândul celor cu care vorbeşte, ca, de pildă, când spune: *"De mărturisesc Eu despre Mine Însumi, mărturia Mea nu este adevărată"*[37]. A grăit aşa ţinând seamă de gândul lor.

Domnul n-a vrut să spună că nu-i adevărată mărturia Lui, ci "ca voi să credeţi, le spune El, chiar când nu voiţi să primiţi că Eu vorbesc despre Mine Însumi".

5. Mai pot fi găsite şi alte pricini, mai multe. Noi, dar, putem spune multe pricini ale smereniei cuvintelor Domnului; tu, însă, spune-mi o altă pricină a învăţăturilor Lui înalte, alta decât aceea despre care ţi-am vorbit! Iar aceasta este că El vrea să ne arate înălţimea Lui. Altă pricină nu-mi poţi spune. Un om mare poate spune şi ceva mic despre el; nu-i un păcat, dimpotrivă, semn de smerenie. Dar dacă un om mic spune vreodată ceva mare despre el, nu rămâne

33. Am acceptat lectura din Savilius, *ipostas,* nu pe cea a lui Montfaucon, de *fiinţă.*
34. 1 Cor. 15, 25.
35. 1 Cor. 15, 27.
36. 1 Cor. 15, 27.
37. Ioan 5, 31.

neînvinuit; căci asta înseamnă mândrie. De aceea toți lăudăm pe omul mare când grăiește despre El lucruri smerite; dar nimeni nu laudă pe omul mic atunci când spune despre el lucruri mari. Prin urmare, dacă Fiul ar fi cu mult mai mic decât Tatăl, așa cum spuneți voi, anomeilor, n-ar trebui să grăiască niște cuvinte prin care arată că este egal cu Cel ce L-a născut. Ar fi o mândrie. Când însă spune despre El lucruri smerite și de jos, egal fiind cu Cel ce L-a născut, nu poate fi mustrat, nici învinuit; dimpotrivă, lăudat și admirat nespus.

Dar ca să vă fac mai lămurite cuvintele mele și să aflați cu toții că nu gândesc împotriva Dumnezeieștilor Scripturi, haide să vorbesc acum despre cea dintâi pricină din cele spuse și să arăt în ce loc grăiește Domnul în chip arătat, din pricina îmbrăcămintii trupului, cuvinte mai prejos de ființa Lui. Și, dacă vreți, să aduc în mijloc rugăciunea aceea pe care a făcut-o Tatălui. Dar luați bine aminte la mine!

Vreau să o iau puțin mai de sus. S-a făcut cină în noaptea aceea sfântă, în care avea să fie vândut! Numesc sfântă noaptea aceea, pentru că mii și mii de bunătăți, care s-au făcut în lume, atunci au luat început. Atunci și vânzătorul stătea la masă, împreună cu cei unsprezece ucenici; și pe când mâncau ei, Hristos le-a spus: *"unul dintre voi Mă va vinde!"*[38]. Țineți-mi minte aceste cuvinte, pentru ca atunci când vom ajunge la rugăciunea Domnului, să vedem de ce S-a rugat așa. Uită-mi-te la purtarea de grijă a Stăpânului! N-a spus că "Iuda Mă va vinde", ca nu cumva să-l facă mai nerușinat prin strălucirea vădirii. Dar când Iuda, împuns de conștiință, zice: *"Nu cumva sunt eu, Doamne?"*, Domnul îi răspunde: *"Tu ai zis!"*[39]. Și nici atunci n-a vrut să-l învinuiască, ci l-a făcut să se dea el însuși de gol. Cu toate acestea, nici așa nu s-a făcut mai bun, ci luând bucata de pâine a ieșit[40]. După ce a plecat, luând Iisus pe ucenici, le-a zis:

38. Matei 26, 21.
39. Matei 26, 25.
40. Cf. Ioan 13, 30.

"Voi toți vă veți sminti întru Mine"[41]. Când Petru s-a împotrivit și a zis: *"Chiar de se vor sminti toți, eu niciodată nu mă voi sminti"*[42], Iisus a zis iarăși: *"Adevărat zic ție, mai înainte de a cânta cocoșul, te vei lepăda de trei ori de Mine"*[43]. Dar când Petru s-a împotrivit din nou, Domnul nu i-a mai răspuns[44].

Convinge-te din faptele acestea că nu trebuie să te împotrivești Stăpânului! Și aceste cuvinte țineți-le minte! Ne vor fi de folos când vom vorbi despre rugăciunea Domnului. A numit pe vânzător, a spus mai dinainte de fuga tuturor și de moartea Lui, zicând: *"Bate-voi păstorul și se vor risipi oile"*[45]; a spus mai dinainte de cel ce avea să se lepede de El, când și de câte ori, și pe toate desăvârșit. Și după toate acestea, după ce a dat dovadă îndestulătoare că știe dinainte cele viitoare, când a ajuns în locul acela, S-a rugat.

Anomeii spun că rugăciunea aceasta a Domnului este o rugăciune a Dumnezeirii, că Dumnezeu S-a rugat; noi spunem că rugăciunea este a omenității, că Hristos omul S-a rugat. Judecați, dar, și, pentru însăși slava Celui Unuia-Născut, pronunțați-vă hotărârea fără părtinire! Deși judecata are loc între prieteni, totuși mă rog și mă cucernicesc vouă, fiți judecători drepți, nici cu bunăvoință față de mine, nici cu ură față de aceia. Dar mai cu seamă chiar de aici este arătat că rugăciunea nu este a Dumnezeirii, căci Dumnezeu nu Se roagă, însușirea lui Dumnezeu este să primească închinăciune. Dumnezeu primește rugăciunea, nu face rugăciune. Dar pentru că anomeii se încăpățânează și se obrăznicesc, voi căuta să vă arăt chiar din cuvintele rugăciunii că toată rugăciunea este o urmare a întrupării și a slăbiciunii trupului. Când Hristos spune ceva smerit, grăiește așa de smerit și de jos, încât covârșirea smereniei

41. Matei 26, 31.
42. Matei 26, 33.
43. Matei 26, 34.
44. Cf. Matei 26, 35.
45. Matei 26, 31.

spuselor Sale poate convinge chiar pe cei mult prea încăpăţânaţi că spusele Sale sunt cu mult mai prejos de Fiinţa aceea nespusă şi negrăită.

Dar să mergem chiar la cuvintele rugăciunii! *"Părintele Meu, de este cu putinţă, treacă de la Mine paharul acesta, dar nu cum voiesc Eu, ci cum voieşti Tu!"*[46].

Să-i întrebăm pe anomei aici:

Nu ştia oare Domnul de este cu putinţă sau nu este cu putinţă? Domnul, Care spusese cu puţin mai înainte la cină: *"Unul dintre voi mă va vinde"*[47], Care spusese cu puţin mai înainte: *"Scris este: Voi bate păstorul şi se vor risipi oile"*[48], şi: *"Voi toţi vă veţi sminti întru Mine"*[49], Care îi spusese lui Petru: *"Te vei lepăda de Mine"* şi: *"Te vei lepăda de Mine de trei ori"*[50], spune-mi: nu ştia El? Cine din cei ce sunt în minţile lor poate spune asta? Dacă ceea ce nu se ştia n-ar fi fost ştiut de nimeni, nici de profeţi, nici de îngeri, nici de arhangheli, poate că potrivnicii noştri ne-ar fi putut descoperi o parte slabă; dar când ceea ce nu se ştia era aşa de arătat şi de cunoscut tuturor, încât chiar anomeii ştiau prea bine, ce apărare sau ce iertare mai pot avea ereticii aceştia, care susţin că Domnul a spus că nu ştia asta?

Aşadar, acest lucru despre care vorbim îl ştiu foarte bine şi robii Lui, anume că Domnul are să moară şi că pe cruce trebuia să pătimească asta. Înainte cu atâta mulţime de ani, arătându-le pe acestea două, David spunea, ca din partea lui Hristos: *"Străpuns-au mâinile Mele şi picioarele Mele"*[51]; a vestit viitorul ca întâmplat, ca să arate că după cum este cu neputinţă să nu se fi întâmplat cele ce s-au întâmplat, tot aşa este cu neputinţă să nu se întâmple acestea. Acelaşi lucru vestindu-l mai dinainte, Isaia zicea: *"Ca o*

46. Matei 26, 39.
47. Matei 26, 21.
48. Matei 26, 31.
49. Matei 26, 31.
50. Matei 26, 34.
51. Ps. 21, 18.

oaie la junghiere S-a adus şi ca un miel fără de glas înaintea celui ce-L tunde pe El"[52]. Pe acest Miel văzându-L Ioan, zicea: *"Iată Mielul lui Dumnezeu, Care ridică păcatul lumii!"*[53], Acela care a fost prezis, spune el. Şi, iată, n-a spus numai: *"Miel"*, ci a adăugat: *"al lui Dumnezeu"*. Pentru că mai era un miel, cel iudaic, de aceasta a grăit aşa, ca să arate că Mielul acesta este al lui Dumnezeu; mielul iudaic era jertfit numai pentru poporul iudeu, Acesta S-a jertfit pentru toată lumea. Sângele aceluia a îndepărtat de la iudei numai rana trupească; sângele Acestuia a ajuns curăţie întregii lumi. Iar sângele acela al mielului iudaic a avut puterea pe care a avut-o nu datorită firii lui, a avut puterea aceea pentru că era tipul sângelui Mielului Acestuia.

6. Unde sunt dar cei ce spun că şi El se numeşte Fiu, şi noi ne numim fii, cei care încearcă să-L coboare la josnicia firii noastre din pricină că participăm şi noi la acest nume? Iată miel, şi Miel! Un singur nume, dar deosebirea dintre firile celor doi miei, nemărginită! După cum, când auzi aici de această participare de nume, nu-ţi închipui egalitate de firi, tot astfel şi când auzi de Fiu şi fiu, nu cobori pe Cel Unul-Născut la josnicia firii tale!

Dar pentru ce trebuie să mai vorbesc despre nişte lucruri evidente? Dacă rugăciunea este a Dumnezeirii, atunci şi Domnul va fi găsit că se contrazice şi se luptă cu El Însuşi. Pentru că Cel care a spus aici: *"Părintele Meu, de este cu putinţă, treacă de la Mine paharul acesta"*[54], Care a pregetat, a şovăit înaintea patimii, altădată, când a spus că Fiul Omului trebuie să fie vândut şi biciuit şi când a auzit pe Petru spunându-I: *"Milostiv fii Ţie, să nu-Ţi fie Ţie aceasta"*[55], atât de tare l-a mustrat Domnul, încât i-a spus: *"Mergi înapoia Mea, Satano! Sminteală Îmi eşti, că nu cugeţi cele ale*

52. Is. 53, 7.
53. Ioan 1, 29.
54. Matei 26, 39.
55. Matei 16, 22.

lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor"[56]. Cu toate că puţin mai înainte îl lăudase şi îl fericise[57], totuşi l-a numit satană; nu că a vrut să-l ocărască pe apostol, ci a voit să arate prin ocară că spusa lui Petru nu era după voinţa Lui; a vrut să arate că atât de străină Îi este, încât n-a pregetat să-l numească satană pe cel ce a grăit acestea, fie el şi Petru. Iarăşi, în altă parte, Domnul spune: *"Mult am dorit să mănânc cu voi acest Paşte"*[58].

– Dar pentru ce a spus: *"acest Paşte"*, doar şi altădată a săvârşit această sărbătoare cu ei? Pentru ce?

– Pentru că după *"acest Paşte"* venea Crucea!

Şi, iarăşi: *"Părinte, preamăreşte pe Fiul Tău, ca şi Fiul Tău să Te preamărească pe Tine"*[59]. Şi în multe alte locuri găsim că Domnul a prezis patimile Sale, că dorea să se întâmple şi că pentru aceasta a venit.

– Atunci, pentru ce spune în această rugăciune: *"...dacă e cu putinţă"*?

– Prin aceste cuvinte ne arată slăbiciunea firii omeneşti, care nu vrea cu una cu două să fie smulsă din viaţa aceasta, ci pregetă, şovăie din pricina dragostei pentru viaţa aceasta, sădită de la început de Dumnezeu într-însa.

Dacă şi după ce Domnul a spus atâtea şi atâtea, unii au mai îndrăznit să susţină că n-a luat trup, ce n-ar fi spus aceştia dacă Domnul n-ar fi spus nimic despre slăbiciunea firii Sale omeneşti? De aceea acolo, în locurile acelea de care am vorbit, prezice, ca Dumnezeu, patimile Sale şi doreşte să se întâmple; aici însă fuge de patimi şi Se fereşte de ele, ca Om. Că a venit de bunăvoie la patimă, o spune Însuşi: *"Putere am să-Mi pun sufletul Meu, şi putere am să-l iau. Nimeni nu-l ia de la Mine, ci Eu Însumi îl pun"*[60].

56. Matei 16, 23.
57. Cf. Matei 16, 17.
58. Luca 22, 15.
59. Ioan 17, 1.
60. Ioan 10, 18.

– Atunci, pentru ce zice: *"Nu cum voiesc Eu, ci precum voieşti Tu"*?

– Şi de ce te minunezi că-Şi dă atâta silinţă înainte de răstignire ca să ne încredinţeze de slăbiciunea trupului Său, când şi după înviere, văzând că ucenicul se îndoieşte, nu S-a ferit să-i arate şi rănile, şi semnele cuielor, să supună rănile atingerii mâinii şi să zică: *"Cercetează şi vezi, că duhul nu are carne şi oase"*[61]. De aceea, nu a luat de la început chip de om de vârstă matură, ci a primit să Se zămislească, să Se nască, cu lapte să Se hrănească, să trăiască pe pământ atâta timp, ca să dea încredinţare că este om cu adevărat, şi prin lungimea timpului petrecut pe pământ, şi prin toate celelalte. Adeseori şi îngerii s-au arătat pe pământ în chip de om, şi chiar Dumnezeu, dar arătarea nu era trup adevărat, ci pogorământ. Deci, ca să nu socoteşti că această venire a Lui este aşa cum au fost acele arătări, ci ca să fii încredinţat cu adevărat că a avut trup adevărat, S-a şi zămislit, S-a şi născut, S-a şi hrănit, a stat în iesle, nu într-o căsuţă, ci într-un loc larg, mulţime nenumărată fiind de faţă, ca să se facă naşterea Lui cunoscută. De aceea şi profeţiile au grăit de demult acestea: nu doar că va fi om, ci că va fi şi zămislit, Se va şi naşte şi va fi şi hrănit după legea pruncilor. Şi aşa strigă şi Isaia, zicând: *"Iată, Fecioara în pântece va lua şi va naşte Fiu şi vor chema numele Lui Emanuel; unt şi miere va mânca"*[62], şi, iarăşi: *"Prunc S-a născut nouă, Fiul, şi ni S-a dat nouă"*[63].

Ai văzut că a fost vestită mai dinainte şi vârsta copilăriei Lui? Întreabă dar pe eretic: "Dumnezeu se teme, şovăie, pregetă, se întristează?", şi dacă-ţi va răspunde: "Da!", fugi de el şi aşază-l jos cu diavolul, dar, mai bine spus, mai jos decât diavolul! Nici diavolul nu va îndrăzni să răspundă aşa! Dar dacă-ţi va răspunde: "Nimic din acestea nu e vred-

61. Luca 24, 39; cf. Ioan 20, 27.
62. Is. 7, 14.
63. Is. 9, 5.

nic de Dumnezeu", spune-i: "Deci nici Dumnezeu nu Se roagă". Altfel, dacă aceste cuvinte – *"Nu cum voiesc Eu, ci cum voieşti Tu"*– ar fi cuvintele lui Dumnezeu, ar urma şi o altă nesocotinţă. Cuvintele acestea n-ar scoate la iveală numai neliniştea, teama, ci şi două voinţe, una a Fiului şi alta a Tatălui, potrivnice una alteia. Căci asta ar arăta atunci cuvintele: *"Nu cum voiesc Eu, ci cum voieşti Tu"*.

Dar asta nici anomeii nu o susţin; atât doar că, în timp ce noi susţinem că în cuvintele: *"Eu şi Tatăl una suntem"*[64] este vorba de putere, ei susţin că aceste cuvinte s-au spus despre voinţă, spunând că Tatăl şi Fiul au o singură voinţă.

Aşadar, dacă Tatăl şi Fiul au o singură voinţă, pentru ce Domnul spune aici: *"Dar nu cum voiesc Eu, ci cum voieşti Tu"*? Dacă aceste cuvinte au fost spuse de Dumnezeire, atunci se naşte o contrazicere, iar de aici se mai nasc şi alte nesocotinţe; dar dacă aceste cuvinte au fost spuse de către trup, spusele acestea au o îndreptăţire şi nu se naşte nici o vină. Nu-i o vină că trupul nu vrea să moară. Doar este o însuşire a firii; iar Domnul a arătat în El toate însuşirile firii, afară de păcat, şi chiar cu multă prisosinţă, ca să închidă gurile ereticilor. Când Domnul spune: *"De este cu putinţă, să treacă de la Mine paharul acesta"* şi: *"Dar nu cum voiesc Eu, ci cum voieşti Tu"*, nimic altceva nu arată decât că a îmbrăcat cu adevărat trup care se temea de moarte. Aceasta înseamnă a se teme de moarte, a şovăi, a fi neliniştit, a avea trup.

Uneori Domnul lasă trupul Său singur şi lipsit de lucrarea Sa ca, arătându-i slăbiciunea, să dea încredinţare că este om; alteori Îşi ascunde firea omenească pentru ca să cunoşti că nu era numai om. Deci, dacă totdeauna ar fi arătat cele omeneşti, s-ar fi crezut că este om; iar dacă totdeauna ar fi săvârşit cele ale Dumnezeirii, nu ar fi fost crezută învăţătura despre întruparea Lui. Din cauza aceasta

64. Ioan 10, 30.

învârsteazǎ şi amestecă şi cuvintele şi faptele, ca să nu dea prilej nici bolii nebuniei şi ereziei lui Pavel al Samosatei, nici celor ale lui Marcion şi Manes. Pentru aceasta Domnul le prezice pe cele viitoare ca Dumnezeu şi şovăie ca om.

7. Voiam să vorbesc şi despre celelalte pricini şi să arăt, pe temeiul faptelor, că după cum aici S-a rugat ca să vădească slăbiciunea trupului, tot aşa şi în alt loc, pentru ca să îndrepte slăbiciunea ascultătorilor. Nu trebuie să se creadă că toate cele spuse cu smerenie au fost spuse numai din pricină că a îmbrăcat trup, ci şi pentru alte pricini, pe care le-am numit. Dar, ca să nu acopăr mulţimea celor ce am spus cu bogăţia celor ce vor fi spuse, am să-mi opresc aici cuvântul către anomei, lăsându-le pentru altă zi pe cele ce au rămas, şi să mă întorc iarăşi spre îndemnul la rugăciune.

Deşi v-am vorbit de multe ori despre rugăciune, totuşi e de neapărată trebuinţă să vă vorbesc şi acum. Hainele care se bagă o dată în vopsea îşi pierd iute culoarea; dar acelea pe care vopsitorii le bagă de mai multe ori în vopsea şi apoi le scot, îşi păstrează neştirbită nuanţa culorii. Aşa se întâmplă şi cu sufletele noastre. Când auzim de mai multe ori aceleaşi cuvinte, primind învăţătura ca pe o culoare, nu o pierdem uşor. Să nu ascultăm dar cu nepăsare. Nu este, nu este nimic mai puternic decât rugăciunea şi nici la fel cu ea. Nu este atât de strălucitor împăratul îmbrăcat cu purpură, cât este de strălucitor cel ce se roagă, împodobit cu vorbirea cea cu Dumnezeu. După cum, atunci când este toată oastea de faţă, când sunt de faţă generali, căpetenii şi voievozi mulţi şi se apropie cineva şi stă de vorbă în deosebi cu împăratul, privirile tuturor se îndreaptă spre el, şi prin asta ajunge mai de cinste, tot astfel se întâmplă şi cu cei ce se roagă. Gândeşte-te ce mare lucru este ca, atunci când îngeri stau de faţă, când se găsesc acolo arhangheli, Serafimi, Heruvimi şi toate celelalte puteri, tu, om fiind, să poţi să te apropii cu multă îndrăznire şi să vorbeşti cu Împăratul puterilor acelora! Ce cinste poate fi la

fel cu aceasta? Nu numai de cinste avem parte de pe urma rugăciunii, ci şi de foarte mare folos, chiar înainte de a primi ceea ce cerem. Căci în clipa în care ai înălţat mâinile la cer şi ai chemat pe Dumnezeu, te-ai îndepărtat îndată de toate grijile cele omeneşti; te-ai mutat cu mintea în viaţa ce va să fie şi trăieşti deci cu mintea cele din ceruri; în timpul rugăciunii, dacă te rogi cum trebuie, nu mai ai nici o legătură cu viaţa de aici. De-ţi clocoteşte în suflet mânia, adoarme lesne; de te arde pofta, se stinge; de te mistuie invidia, cu multă uşurinţă e izgonită. Şi se întâmplă ceea ce spune Profetul că se întâmplă când răsare soarele.

– Dar ce a spus el?

– *"Pus-ai întuneric şi s-a făcut noapte; întru aceea vor ieşi toate fiarele pădurii, puii leilor răcnind ca să apuce şi să ceară de la Dumnezeu mâncarea lor. Răsărit-a soarele şi ei s-au adunat şi în culcuşurile lor se vor culca"*[65]. După cum când răsare soarele sunt alungate toate fiarele, care se ascund în culcuşurile lor, tot astfel şi când rugăciunea răsare ca un soare din gura şi de pe limba noastră, mintea ni se luminează şi toate patimile păcătoase şi sălbatice sunt alungate şi puse pe fugă şi se ascund în culcuşul lor; numai dacă ne rugăm cum trebuie, cu suflet deştept şi minte trează. Atunci, de-ar fi diavol lângă tine, fuge; de-ar fi drac, pleacă! Dacă atunci când vorbeşte un stăpân cu o slugă, nimeni dintre slugi, nici din cei cu îndrăznire, nu cutează să se apropie şi să-i tulbure, cu mult mai mult diavolul şi ai lui, alungaţi fiind şi fără îndrăznire, nu pot să ne tulbure când vorbim cu Dumnezeu cu râvna cuvenită.

Rugăciunea este liman celor înviforaţi, ancoră celor prinşi de vâltoare, toiag celor neputincioşi, comoară celor săraci, linişte celor bogaţi, pierea bolilor, paza sănătăţii. Rugăciunea păstrează neştirbit bunul nostru trai şi preface îndată necazurile. De-ar veni ispite, îndată le alungă! De-ar veni pagubă

65. Ps. 103, 21-23.

de bani şi altceva din cele ce ne amărăsc sufletul, pe toate îndată le pune pe fugă. Rugăciunea este izgonitoare a toată întristarea, temei de bucurie, pricină de necontenită desfătare, mamă a înţeleptei cugetări. Cel ce se poate ruga cum trebuie, de-ar fi mai sărac decât toţi, este mai bogat decât toţi, şi, dimpotrivă, cel lipsit de rugăcuine, de-ar sta chiar pe tronul cel împărătesc, este mai sărac decât toţi. Nu era oare Ahav împărat şi avea aur şi argint cu nemiluita? Dar pentru că nu avea rugăciunea, colinda căutându-l pe Ilie, cel care nu avea casă, nici haină, ci numai un cojoc!

– Ce înseamnă asta, Ahave, spune-mi! Tu, care ai atâtea vistierii, îl cauţi pe cel ce nu are nimic?

– Da, răspunde Ahav. La ce-mi folosesc vistieriile mele, când Ilie a încuiat cerul şi le-a făcut pe toate netrebnice?

Ai văzut că Ilie era mai bogat decât Ahav? Şi până ce Ilie nu şi-a deschis gura, împăratul, cu toată oastea lui, era în cumplită sărăcie. O, minune, nu avea nici haină, şi a încuiat cerul! De aceea putut încuia cerul, pentru că nu avea haină. De aceea a avut multă putere, pentru că nu stăpânea nimic pe pământ! Numai şi-a deschis gura, şi a făcut să se reverse de sus comori de bunătăţi. O, gură care ai izvoare de ploi! O, limbă care slobozeşti nori de ploaie! O, glas din care gâlgâie mii şi mii de bunătăţi!

Uitându-ne la acesta, şi sărac şi bogat, dar bogat pentru că era sărac, să le dispreţuim pe cele de aici şi să le dorim pe cele viitoare. Aşa vom dobândi şi bunătăţile cele de aici, şi pe toate cele viitoare, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să le dobândim cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui slavă, împreună cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Cuvântul VIII[1]

La cele rămase de spus împotriva ereticilor, despre judecată şi milostenie; şi la cererea mamei fiilor lui Zevedeu

1. De la război ne-am întors ieri, de la război şi de la luptă cu ereticii, cu săbiile pline de sânge, cu sabia cuvântului înroşită! N-am doborât la pământ trupuri, ci am ucis gânduri şi *"toată trufia ce se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu"*[2]. Aşa e chipul acestei lupte! Tot aşa este şi felul acestor arme. Învăţându-ne despre amândouă, fericitul Pavel spunea: *"Pentru că armele luptei noastre nu sunt trupeşti, ci puternice cu ajutorul lui Dumnezeu spre dărâmarea întăriturilor, ca să surpe iscodirile minţii şi toată trufia ce se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu"*[3]. Ar trebui să spun celor care au lipsit ieri de la biserică cum cădeau ereticii pe câmpul de bătălie, să le istorisesc lupta, încăierarea, biruinţa, trofeele. Dar ca să nu vă fac mai trândavi pe voi, care aţi lipsit ieri, nu voi mai vorbi despre acestea, ci-mi voi continua azi cuvântul, pentru ca, muşcaţi de pagubă, să nu mai lipsiţi de la biserică. Iar dacă este vreunul dintre voi plin de râvnă şi curios, poate afla cele spuse de mine ieri de la cei ce au fost aici. Ascultătorii mi-au arătat atâta dragoste, încât au plecat acasă luându-mi cuvântarea, cuvânt cu cuvânt, şi n-au lăsat să se piardă nimic din cele ce-am spus. Pe acelea, dar, de la ei le veţi afla.

Astăzi va trebui neapărat să vă vorbesc despre obiecţia pe care ereticii o ridică împotriva noastră.

– Care-i obiecţia aceasta?

1. P.G., 48, col. 767-778.
2. 2 Cor. 10, 5.
3. 2 Cor. 10, 4-5.

– Mai înainte am vorbit despre stăpânia Celui Unuia-Născut şi am arătat că are aceeaşi stăpânie ca şi Tatăl Care L-a născut. Despre aceasta am vorbit mult. Anomeii, răniţi de cele spuse, au adus împotriva noastră alte cuvinte din Evanghelie, într-un fel spuse, şi într-alt fel răstălmăcite de ei. Iată ce este scris: *"Dar a şedea de-a dreapta Mea şi de-a stânga Mea nu este al Meu a da, ci se va da celor pentru care s-a gătit de Tatăl Meu"*[4].

Şi astăzi vă îndemn şi vă sfătuiesc ceea ce totdeauna am sfătuit dragostea voastră: să nu treceţi niciodată cu uşurinţă peste cuvintele Scripturii, ci să căutaţi să pătrundeţi înţelesul lor; căci dacă te opreşti numai la cuvinte şi nu cauţi nimic mai mult decât e scris, cazi în multe greşeli. Scriptura spune că Dumnezeu are aripi: *"Cu acoperământul aripilor Tale mă vei acoperi"*[5], zice Profetul, dar nu vom spune din pricina asta că fiinţa aceea spirituală şi nepieritoare a Dumnezeirii este întraripată. Dacă nu putem spune aşa despre oameni, cu atât mai mult despre acea fire nemuritoare, nevăzută şi neînţeleasă.

– Dar ce trebuie să înţelegem prin aripi?

– Ajutorul, liniştea, acoperământul, sprijinul, nebiruitul ajutor.

Scripturile spun iarăşi că Dumnezeu doarme, grăind aşa: *"Deşteaptă-Te, pentru ce dormi, Doamne?"*[6]. Nu s-a spus asta ca să bănuim că Dumnezeu doarme, ar fi cea mai mare prostie!! Nu! Prin cuvântul somn Scriptura ne arată îndelunga-răbdare şi îngăduinţă a lui Dumnezeu. Alt profet spune: *"Fi-vei oare ca un om ce doarme?"*[7].

Vezi că au trebuinţă de multă pricepere cei ce vor să cerceteze comoara Dumnezeieştilor Scripturi? Dacă ascultăm de mântuială, fără atenţie şi la întâmplare cele spuse

4. Matei 20, 23.
5. Ps. 16, 8.
6. Ps. 43, 25.
7. Ier. 14, 9.

de Scriptură, se vor naşte nu numai acele rătăciri ale ereticilor, ci va fi şi luptă mare între cuvintele Scripturii. Într-un loc al Scripturii se spune că Dumnezeu doarme, în altul că nu doarme. Amândouă aceste locuri sunt adevărate, dacă dai cuvintelor înţelesul ce se cuvine. Cel care spune că Dumnezeu doarme arată prelungirea îndelungii răbdări a lui Dumnezeu, iar cel care spune că nu doarme ne vădeşte firea Sa nemuritoare.

Aşadar, pentru că avem trebuinţă de multă pricepere, să nu luăm cu uşurinţă nici cuvintele: *"Nu este al Meu a da, ci se va da celor pentru care s-a gătit de Tatăl Meu"*. Cuvintele acestea nu sunt o nimicire a atotputerniciei Fiului, nici o ştirbire a autorităţii Lui, ci dovada unei mari griji, dovada înţelepciunii şi dovada purtării de grijă pentru neamul nostru.

Că Fiul este stăpân şi să pedepsească, şi să cinstească, ascultă că Însuşi o spune: *"Când va veni*, grăieşte El, *Fiul Omului întru slava Sa..., va pune oile de-a dreapta, şi caprele de-a stânga. Şi va zice celor din dreapta Lui: "Veniţi, binecuvântaţii Părintelui Meu, de moşteniţi împărăţia cea gătită vouă de la întemeierea lumii. Că am flămânzit şi Mi-aţi dat să mănânc; am însetat şi Mi-aţi dat să beau"*[8]. Iar celor de-a stânga le va zice: *"Duceţi-vă de la Mine, blestemaţilor, în focul cel gătit diavolului şi îngerilor lui! Că am flămânzit şi nu Mi-aţi dat să mănânc; am însetat şi nu Mi-aţi dat să beau; străin am fost şi nu M-aţi primit"*[9]. Ai văzut că judecata Fiului este deplină, că şi cinsteşte şi osândeşte, şi încununează şi pedepseşte? Că pe unii îi duce în împărăţia cerurilor, iar pe alţii îi trimite în gheenă?

2. Dar vezi în aceste cuvinte şi multa purtare de grijă pentru noi! Când grăieşte celor încununaţi, le spune: *"Veniţi, binecuvântaţii Părintelui Meu, de moşteniţi împărăţia cea gătită vouă de la întemeierea lumii"*. Celor osândiţi însă nu le spune: *"Duceţi-vă de la Mine, blestemaţilor, în focul*

8. Matei 25, 31-35.
9. Matei 25, 41-43.

cel gătit vouă", ci: *"cel gătit diavolului"*. Împărăţia a gătit-o oamenilor, dar gheena, spune Domnul, n-a gătit-o oamenilor, ci a pregătit-o diavolului şi îngerilor lui. Dacă voi duceţi o astfel de viaţă încât sunteţi vrednici de osândă şi de pedeapsă, în sarcina voastră e drept să cadă vina. Vedeţi cât de plecat e Domnul spre iubirea de oameni! Încă nu sunt luptătorii, şi cununile au şi fost pregătite, şi răsplăţile sunt dinainte gata! Spune doar: *"de moşteniţi împărăţia cea gătită vouă de la întemeierea lumii"*.

În parabola celor zece fecioare se poate vedea acelaşi lucru. Pentru că avea să vină Mirele, zic fecioarele cele nebune celor înţelepte: *"Daţi-ne nouă din untdelemnul vostru"*. Iar acelea le-au răspuns: *"Nu cumva să nu ne ajungă nici nouă, nici vouă!"*[10]. Scriptura nu vorbeşte aici de untdelemn şi de foc, ci de feciorie şi milostenie; cuvântul feciorie este luat ca foc, iar cuvântul milostenie este luat ca untdelemn, arătând că fecioria are mare trebuinţă de milostenie şi că fără de ea nu se poate mântui.

– Cine sunt cei care vând acest untdelemn?

– Cine alţii decât săracii? Că nu primesc mai mult decât dau! Să nu socoteşti milostenia risipă, ci venit! Nu cheltuială, ci câştig! Primeşti mai mult decât dai! Dai pâine, şi primeşti viaţă veşnică! Dai haină, şi primeşti haină nestricăcioasă! Dai un pat şi un acoperiş, şi primeşti împărăţia cerurilor! Dai cele ce pier, şi le primeşti pe cele ce veşnic rămân.

– Dar cum pot face milostenie, când şi eu sunt sărac?, mă întrebi.

– Mai cu seamă când eşti sărac poţi milui. Cel bogat, îmbătat de mulţimea banilor şi averilor lui, cu fierbinţeli din pricina unei boli cumplite de friguri, are o dragoste pe care nu şi-o poate sătura, vrea să-şi mărească tot mai mult averile. Cel sărac, izbăvit de această boală, dă mai cu uşurinţă din ceea ce are. Milostenia nu stă în măsura averii, ci

10. Matei 25, 7-9.

în măsura voinței. Văduva aceea a aruncat atunci în cutia bisericii doi bănuți[11], și a întrecut pe cei ce se semețeau cu bogăția lor; iar cealaltă văduvă, cu un pumn de făină și cu puțin untdelemn pe fundul vedrei, l-a găzduit pe omul acela, pe Ilie, al cărui suflet atingea cerul[12]. Și nici uneia, nici alteia, sărăcia nu le-a fost o piedică. Nu pune dar înainte pricini zadarnice și neîntemeiate! Domnul nu-ți cere să faci milostenii bogate, îți cere ca bogată să-ți fie voința. Bogăția milosteniei nu se arată din măsura celor date, ci din graba celor ce dau. Ești sărac, mai sărac chiar decât toți oamenii? Totuși nu ești mai sărac decât văduva aceea din Evanghelie, care i-a întrecut cu multă prisosință pe cei bogați. Ești lipsit chiar de hrana cea de toate zilele? Dar nu ești mai lipsit decât sidoneanca aceea care, ajunsă în pragul foametei, n-a cruțat bruma de hrană ce o mai avea nici când moartea o aștepta, iar copiii în jurul ei îi cereau de mâncare. Cu sărăcia ei cea mare a cumpărat bogăție nespusă! A făcut din pumnul de făină arie, din vadra de untdelemn, râu, din puține a făcut să izvorască multe!

Dar să ne întoarcem la subiect, să nu mai fac dese abateri.

Așadar, când avea să vină Mirele, acestea grăiau fecioarele acelea între ele. Cele înțelepte le-au trimis pe cele nebune la cei ce vând. Dar nu mai era timp ca să cumpere untdelemn. Și pe bună dreptate! Vânzătorii sunt numai în lumea aceasta. După ce pleci de aici, după ce se închide teatrul, nu mai poți găsi leac pentru cele săvârșite, nici iertare, nici cuvânt de apărare, ci, neapărat, osândă. Cum s-a și întâmplat atunci. Când a venit Mirele, cele înțelepte au ieșit cu candelele aprinse, cele nebune însă, venind în urma intrării Mirelui, au bătut la ușa cămării de nuntă și au auzit cuvântul acela înfricoșător: *"Duceți-vă, nu vă știu pe voi!"*[13].

11. Cf. Marcu 12, 41-44.
12. Cf. 3 Regi 17, 8-16.
13. Matei 25, 12.

Ai văzut că Fiul și cinstește și osândește, și încununează și pedepsește, și primește și alungă, și că este stăpân și pe una și pe alta? Aceasta poți să o vezi și în pilda viei, și cu cei ce au primit cinci și doi talanți și cu cel ce a primit numai unul; pe cei dintâi i-a lăudat și i-a pus peste mai multe, iar pe celălalt a poruncit să fie aruncat afară, în întunericul cel mai din afară[14].

3. Dar care-i argumentul cel mai puternic al anomeilor, dar, mai bine spus, cel mai plin de nebunie? Ei spun că într-adevăr Fiul are puterea și de a osândi și de a încununa, și de a pedepsi și de a răsplăti, dar nu este al Fiului să dea șederea pe scaunul cel mai de sus, nici cinstea cea mai înaltă.

Dar dacă vei afla că hotărârii Lui nu-i scapă nimic, ai să lepezi pretenția aceasta nechibzuită? Ascultă deci, că spune El Însuși: *"Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului"*[15]. Dacă are toată judecata, urmează că hotărârii Lui nu-i scapă nimic. Căi Cel ce are toată judecata este stăpân să și pedepsească și să și încununeze. Iar cuvântul acesta: *"a dat"*, să nu-l înțelegi omenește, iubitule! Că nu l-a dat Fiului ca unuia ce nu avea, nici n-a născut un Fiu nedesăvârșit, nici că I s-a adăugat pe urmă Lui, ci cuvântul *"a dat"* înseamnă că L-a născut pe Fiul așa, desăvârșit, deplin. Se folosește de cuvântul acesta ca să nu socotești doi dumnezei născuți, ci ca să cunoști și rădăcina și fructul, și nu ca să socotești că I s-a adăugat pe urmă puterea de a judeca. Altădată, când a fost întrebat: *"Au doară Împărat ești Tu?"*[16], n-a răspuns: "am luat împărăția", n-a spus că I s-a adăugat Lui împărăția, ci: *"Eu pentru aceasta M-am născut"*[17]. Dacă S-a născut Împărat desăvârșit, urmează că e și Judecător. Căci însușirea împăratului este și de a judeca, și de a hotărî, și de a cinsti, și de a pedepsi.

14. Cf. Matei 25, 14-30.
15. Ioan 5, 22.
16. Ioan 18, 37.
17. Ioan 18, 37.

Şi din alte locuri poţi vedea că El este stăpân să dea cele mai înalte cinstiri. Ce chichiţă îţi va mai rămâne, când îl vom aduce în mijloc pe cel mai bun dintre toţi oamenii şi vom arăta că acesta a fost încununat de Fiul?

– Şi cine-i omul acesta mai bun decât toţi oamenii?

– Cine altul decât acel făcător de corturi, dascălul lumii, cel ce a străbătut marea şi uscatul ca şi cum ar fi fost înaripat, vasul alegerii, nuntaşul lui Hristos, săditorul Bisericii, zidarul cel înţelept, propovăduitorul, alergătorul, atletul, ostaşul, învăţătorul, cel ce a lăsat amintirile virtuţii sale în toată lumea, cel ce a fost răpit înainte de învierea cea de obşte în al treilea cer, cel ce a fost dus în rai, cel ce a fost făcut de către Dumnezeu părtaş tainelor celor negrăite, cel ce a auzit acelea ce nu sunt cu putinţă firii omeneşti să le grăiască, cel ce s-a bucurat de mai mult har şi şi-a dat mai mare osteneală. Că s-a ostenit mai mult decât toţi, ascultă-l pe el spunând: *"Mai mult decât ei toţi m-am ostenit"*[18]. Iar dacă s-a ostenit mai mult decât toţi, mai mult decât toţi este şi încununat, căci *"fiecare îşi va lua plata după osteneala lui"*[19]. Iar dacă primeşte o cunună mai mare decât a Apostolilor – iar la fel cu Apostolii nu este nimeni, şi el e mai mare ca ei –, urmează că se va bucura de cea mai înaltă cinste şi de cea mai de sus şedere pe scaun.

– Dar cine-i Cel ce-l încununează?

– Ascultă că o spune el (însuşi): *"Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârşit, credinţa am păzit. De acum mi s-a gătit cununa dreptăţii, pe care mi-o va da Domnul, Dreptul Judecător, în ziua aceea"*[20]. *"Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului"*[21]. Dar nu numai de aici se vede asta, ci şi din următoarele: *"Şi nu numai mie, ci şi tuturor celor ce-au iubit arătarea Lui"*[22].

18. 1 Cor. 15, 10.
19. 1 Cor. 3, 8.
20. 2 Tim. 4, 7-8.
21. Ioan 5, 22.
22. 2 Tim. 4, 8.

– Dar a cui este arătarea?

– Ascultă, că o spune el: *"S-a arătat harul cel mântuitor al Domnului tuturor oamenilor, învăţându-ne ca, lepădând păgânătatea şi poftele cele lumeşti, să vieţuim în cuminţenie, cu dreptate şi cucernicie în veacul de acum, aşteptând fericita nădejde şi arătarea slavei marelui Dumnezeu şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos"*[23].

4. Dar lupta noastră cu ereticii s-a terminat. Am biruit în luptă şi am avut o victorie strălucită, dovedind prin toate cele spuse că Fiul este stăpân şi să cinstească, şi să osândească, că are toată judecata, că El încununează pe cel mai bun decât toţi, că Însuşi El a arătat în pildele acelea că face şi una şi alta, şi cinsteşe şi pedepseşte. Trebuie însă acum să scot şi tulburarea din sufletul fraţilor şi să-i învăţ pentru ce a grăit Domnul aşa: *"Nu este al Meu a da"*. Ştiu că mulţi sunt nedumeriţi în privinţa acestor cuvinte. Deci, ca să pun capăt nedumeririi, să potolesc tulburarea sufletelor lor, încordaţi-vă mintea şi pregătiţi-vă voinţa. Trebuie să muncesc mai mult. Nu-i acelaşi lucru a lupta cu a învăţa, a doborî pe duşman cu a-l îndrepta pe al tău, aici ai nevoie de mai multă râvnă! Trebuie să ai grijă să nu treci cu vederea mădularul care şchioapătă şi nici să-l nesocoteşti pe cel ce se tulbură. Spun, dar, să nu vă tulbure spusa mea, nici să vă neliniştească, spun că nu numai al Fiului nu este a da, ci nici al Tatălui. Şi cu glas mare strig asta, mai puternic decât o trâmbiţă, că nu este al Fiului a da, nici al Lui, nici al Tatălui. Că dacă ar fi al Lui, ar fi şi al Tatălui; iar dacă ar fi al Tatălui, ar fi şi al Lui. De aceeea El nu a spus numai: *"nu este al Meu a da"*.

– Dar cum?

– *"Nu este al Meu a da, ci se va da celor pentru care s-a gătit"*. Arată deci că nu este nici al Lui, nici al Tatălui, ci al altora.

– Dar ce înţeles are graiul acesta?

23. Tit 2, 11-13.

– Îmi închipui că v-a crescut tulburarea, s-a făcut mai mare nedumerirea, că sunteţi neliniştiţi. Dar nu vă temeţi! N-am să mă opresc până ce nu voi da dezlegarea graiului acestuia. Îngăduiţi-mă însă ca să urc cuvântul mai sus. Altfel, nu-i cu putinţă să lămuresc totul.

Despre ce dar e vorba? Mama fiilor lui Zevedeu, a lui Iacov şi a lui Ioan, s-a apropiat cu cei doi fii ai ei de Iisus, pe când Domnul Se ducea la Ierusalim, şi I-a zis: *"Zi ca cei doi fii ai mei să şadă unul de-a dreapta şi altul de-a stânga Ta"*[24]. Un alt evanghelsit[25] spune că cei doi fii I-au cerut lui Hristos asta. Dar nu-i nici o nepotrivire între o spusă şi alta – căci nu trebuie să trecem nici peste aceste lucruri mici –, ci ei au trimis-o mai întâi pe mama lor; iar după ce a grăit ea şi le-a deschis calea, L-au mai rugat şi ei. Nu ştiau ce grăiesc, dar cu toate acestea au grăit. Deşi erau Apostoli, totuşi erau încă nedesăvârşiţi; erau ca nişte puişori, care se clatină în cuibul lor pentru că nu le sunt încă întărite aripile.

Trebuie să ştiţi neapărat şi aceea că Apostolii înainte de răstignire erau în mare neştiinţă. De aceea, ţinându-i de rău, Domnul le zice: *"Încă şi voi sunteţi nepricepuţi?*[26] *...Încă nu înţelegeţi, nici nu pricepeţi că nu despre pâine v-am vorbit când v-am spus să vă păziţi de aluatul fariseilor?"*[27]. Şi iarăşi: *"Încă multe am a vă spune, dar nu le puteţi purta acum"*[28]. Nu numai că nu le cunoşteau pe cele mai înalte, dar adeseori de frică şi din lipsă de curaj dădeau uitării şi cele pe care le auzeau. Certându-i pentru lipsa de curaj, le zicea: *"Nimeni din voi nu Mă întreabă: "Unde mergi?". Dar pentru că am spus acestea, întristarea a umplut inima voastră"*[29]. Şi iarăşi, vorbind despre Mângâietorul: *"Acela vă va aduce aminte de toate şi vă va învăţa"*[30]. N-ar fi spus: "Vă va aduce aminte", dacă n-ar fi dat uitării multe din spusele Sale.

24. Matei 20, 21.
25. Cf.Marcu 10, 37.
26. Matei 15, 16.
27. Matei 16, 11.
28. Ioan 16, 12.
29. Ioan 16, 5-6.

Nu spun aceste lucruri fără pricină, ci pentru că Petru acum face o mărturisire desăvârşită, şi îndată uită tot ce a spus. Cel care a spus: *"Tu eşti Hristosul, Fiul Dumnezeului celui viu"*, cel care a fost fericit de Domnul pentru această mărturisire[31], aşa de tare a greşit puţin mai târziu, că îl numeşte satană: *"Mergi înapoia mea, Satano!*, îi spune, *că nu cugeţi cele ale lui Dumnezeu, ci pe cele ale oamenilor"*[32]. Poate fi un om mai nedesăvârşit ca acela care nu cugetă cele ale lui Hristos, ci cugetă cele ale oamenilor? Domnul îi vorbise lui Petru despre răstignire şi despre înviere; dar pentru că Apostolul nu cunoştea adâncul celor spuse, nici taina învăţăturilor şi nici nu înţelesese mântuirea care avea să vină lumii, de aceea L-a luat pe Domnul de-o parte şi I-a zis: *"Milostiv fii Ţie, Doamne! Să nu-Ţi fie Ţie aceasta"*[33]. Vezi că Petru nu ştia nici de înviere? Dând să se înţeleagă acest lucru, Evanghelistul spune: *"Că încă nu ştiau Scriptura, că El trebuia să învieze din morţi"*[34]. Dacă Apostolii nu ştiau asta, cu atât mai mult nu le cunoşteau pe celelalte, de pildă împărăţia cea de sus, începătura noastră, înălţarea la cer. Se târau pe jos, încă nu puteau zbura la înălţime.

5. Aşadar, pentru că cei doi fii ai lui Zevedeu aveau această părere şi pentru că se aşteptau ca îndată să se înfăptuiască pentru Hristos în Ierusalim împărăţia Sa – mai mult decât atât nu ştiau altceva; acest lucru îl arată şi celălalt evanghelist; când spune că ei credeau că are să vină împărăţia Lui, se gândeau la o împărăţie omenească şi credeau că pentru asta se duce Domnul la Ierusalim, nu la cruce şi la moarte; deşi auziseră despre cruce şi despre

30. Ioan 14, 26.
31. Cf. Matei 16, 16-19.
32. Matei 16, 23.
33. Matei 16, 22.
34. Ioan 20, 9.

moarte de multe ori, totuşi nu o puteau înţelege bine –, aşadar, pentru că nu aveau încă o cunoaştere desăvârşită a dogmelor, şi credeau că El Se duce la o împărăţie lumească, şi că are să împărăţească în Ierusalim, s-au apropiat de El pe cale, socotind că au un prilej potrivit, şi I-au făcut cererea aceasta. Rupându-se de ceata ucenicilor şi însuşindu-şi ei totul, au pretins să şadă pe scaunele cele mai înalte şi să fie primii între ceilalţi, socotind că lucrurile au şi luat sfârşit, că s-a făcut totul, şi că n-a mai rămas decât timpul cununilor şi al răsplăţilor. O astfel de socotinţă vădea însă cea mai mare neştiinţă.

Vă voi aduce dovada că cele spuse nu sunt păreri şi presupuneri chiar din gura lui Hristos, Care ştie tainele. Când cei doi fraţi I-au cerut asta, ascultă ce le spune: *"Nu ştiţi ce cereţi!"*[35]. Ce dovadă mai lămurită vrei? Vezi că nu ştiau ce cereau? Îi vorbeau de cununi, de răsplăţi, de şederea pe scaunele cele mai înalte şi de cinste, când încă nu începuseră luptele! Domnul lasă să se înţeleagă două lucruri prin cuvintele: *"Nu ştiţi ce cereţi!"*. Mai întâi, că ei I-au vorbit de o împărăţie, despre care Hristos n-a spus nici un cuvânt, – căci n-a făcut nici o făgăduinţă despre împărăţia aceasta de jos, lumească –, şi apoi, că, cerând ei de pe acum şederea pe scaunele cele mai de sus şi cinstirile cele mai înalte şi voind să fie mai străluciţi şi mai cu vază decât ceilalţi ucenici, n-au cerut asta la timp potrivit, ci, dimpotrivă, într-unul foarte nepotrivit. Timpul acela când au cerut ei asta nu era timp de cununi, nici de răsplăţi, ci de lupte, de osteneli, de sudori, de războaie. Cu alte cuvinte, Hristos le spune aşa: *"Nu ştiţi ce cereţi!* Îmi vorbiţi de asta, când încă nu v-aţi ostenit, când încă nu aţi intrat pe câmpul de bătălie, când încă omenirea este neîndreptată, când încă stăpâneşte păgânătatea, când încă toţi oamenii sunt pierduţi. Încă n-aţi intrat în arenă, încă nu v-aţi dezbrăcat pentru lupte! *Puteţi oare bea paharul pe care-l voi bea Eu şi cu*

35. Matei 20, 22.

botezul cu care Eu Mă botez să vă botezaţi?"[36]. Prin pahar şi prin botez înţelege aici răstignirea şi moartea Lui; pahar, pentru că îl bea cu plăcere, şi botez, pentru că prin moarte a curăţit lumea. Dar nu numai pentru această pricină, ci şi pentru uşurinţa învierii. După cum cel ce se botează în apă iese cu multă uşurinţă, fiindcă apa nu-l împiedică deloc, tot aşa şi El, pogorându-Se în moarte, S-a sculat cu mai multă uşurinţă. De aceea numeşte botezul moarte. Cu alte cuvinte, spune aşa: "Puteţi fi junghiaţi? Puteţi să muriţi? Timpul de acum este timp de moarte, de primejdii şi de osteneli". Cei doi fraţi I-au răspuns Domnului: *"Putem"*[37]. N-au înţeles ceea ce a spus Domnul, dar au făgăduit cu nădejdea că vor primi ce-au cerut. Şi le-a spus Domnul: *"Paharul Meu îl veţi bea şi cu botezul cu care Eu Mă botez vă veţi boteza"*[38]. A vorbit aici de moartea lor. Într-adevăr, lui Iacov i s-a tăiat capul cu sabia[39]. Iar Ioan era să fie ucis de mai multe ori. *"Dar a şedea de-a dreapta şi de-a stânga Mea nu este al Meu a da, ci se va da celor pentru care s-a gătit"*[40]. Cu alte cuvinte le spune aşa: "Veţi muri, veţi fi înjunghiaţi şi veţi fi cinstiţi cu mucenicia; dar ca să fiţi întâii nu este al Meu a da, ci se va da celor ce s-au nevoit prin mai multă silinţă, prin mai mare râvnă să ia aceste locuri".

Dar ca să fie mai clare cele ce spun, să ne închipuim pe cineva care judecă şi împarte premiile la jocurile atletice. O mamă care are doi copii vine la judecător cu copiii ei şi-i zice: "Fă ca aceşti doi copii ai mei să ia cununa!". Ce-i va răspunde acela? Îi va da acelaşi răspuns: "Nu este al meu a da! Sunt judecător! Nu încununez ca să fac plăcere cuiva, nici la rugămintea şi cererea celor care vin la mine, ci după felul cum se sfârşesc lucrurile". Aşa trebuie să facă judecă-

36. Matei 20, 22.
37. Matei 20, 22.
38. Matei 20, 23.
39. Cf. Fapte 12, 2.
40. Matei 20, 23.

torul şi împărţitorul de premii! Să nu dea premiile fără nici o socoteală şi la întâmplare, ci să cinstească vitejia! La fel a făcut şi Hristos. N-a spus acele cuvinte ca să arate că este deosebire între El şi Tatăl, ci ca să arate că nu este numai al Lui a da, ci că este al celor ce se nevoiesc şi se luptă să ia aceste locuri. Dacă ar fi depins numai de El, atunci toţi oamenii s-ar fi mântuit şi ar fi venit la cunoştinţa adevărului; dacă ar fi depins numai de El, n-ar fi fost felurite cinstiri, căci El i-a făcut pe toţi şi de toţi la fel poartă de grijă.

Că sunt felurite cinstiri, ascultă că o arată Pavel, spunând: *"Una este strălucirea soarelui şi alta strălucirea lunii şi alta strălucirea stelelor; că stea de stea se deosebeşte în strălucire"*[41]. Şi iarăşi: *"Dacă zideşte cineva pe temelia aceasta, aur, argint, pietre scumpe"*[41bis]. Pavel a alcătuit în aşa fel cuvântul, încât să arate felurimea virtuţii. Şi a spus acestea ca să arate că cei care dorm şi sforăie nu pot intra în împărăţia cerurilor, că răsplăţile acelea le dobândeşti cu multe necazuri. Cei doi fii ai lui Zevedeu, din pricină că se bucurau de multă prietenie din partea Domnului şi de îndrăznire faţă de El, socoteau că au să dobândească cinstire mai mare decât ceilalţi Apostoli. De aceea Domnul, pentru ca un astfel de gând să nu-i facă mai nepăsători, le scoate din minte acest gând, spunându-le: "Nu este al Meu a da, ci al vostru este a lua, dacă voiţi, ca să arătaţi mai mare râvnă, să munciţi mai mult, să vă sârguiţi mai mult. Încununez faptele, cinstesc munca, răsplătesc sudoarea! Dovada prin fapte, aceasta-i pentru Mine cea mai bună garanţie".

6. Ai văzut că nu în zadar am spus că nu este nici al Lui, nici al Tatălui a da, ci al celor ce se luptă, al celor ce muncesc, al celor ce se nevoiesc? De aceea şi Ierusalimului îi zice: *"De câte ori am voit să-i adun pe fiii tăi, cum adună cloşca puii ei, şi n-aţi voit! Iată, se lasă casa voastră pustie!"*[42].

41. 1 Cor. 15, 41.
41bis. 1 Cor. 3, 12.
42. Matei 23, 37-38.

Ai văzut că nu se pot mântui nicicând cei trândavi, cei nepăsători, cei leneşi?

De aici mai aflăm şi un alt lucru, nespus, că nici mucenicia nu e îndestulătoare ca să dea cea mai înaltă cinstire şi şederea pe cele mai de sus scaune. Iată, Domnul a prezis celor doi fraţi că au să sufere mucenicia, dar nu le-a prezis că vor dobândi şederea pe scaunele cele mai de sus. Că sunt unii care pot face fapte şi mai mari. Ca să arate lucrul acesta, a spus: *"Paharul Meu îl veţi bea şi cu botezul cu care Eu Mă botez vă veţi boteza; dar a şedea de-a dreapta şi de-a stânga Mea nu este al Meu a da"*. Prin aceste cuvinte Domnul n-a vrut să spună că în împărăţia cerurilor este aşezare de-a dreapta şi de-a stânga, ci a vrut să arate desfătarea de mai mare cinste şi dobândirea de întâietăţi, de a fi mai presus decât toţi. Prin urmare, cuvintele *"a şedea de-a dreapta şi de-a stânga"* le-a spus pogorându-Se la mintea lor. Iacov şi Ioan cereau într-adevăr întâietăţile; să se arate mai mari decât toţi ceilalţi. Şi lor le spune Hristos: "Ca să fiţi mai mari decât ceilalţi şi mai presus de toţi, aceasta n-o puteţi dobândi numai cu mucenicia – căci veţi muri de moarte mucenicească –, iar ca să vă bucuraţi de cea mai înaltă cinstire, *"nu este al Meu a da, ci se dă celor pentru care s-a gătit"*.

– Dar, spune-mi, pentru cine s-a gătit? Să vedem: care sunt fericiţii şi de trei ori fericiţii aceştia, care se bucură de acele strălucitoare cununi? Care sunt dar aceştia şi ce au făcut ca să se arate aşa de străluciţi?

– Să-L ascultăm pe Hristos, căci o spune El. Când cei zece ucenici s-au supărat pe cei doi că, rupându-se de ceată, voiau să-şi oprească pentru ei cea mai înaltă cinste, uită-te cum îndreaptă slăbiciunea, şi a unora şi a altora. Chemându-i, El le spune: *"Căpeteniile popoarelor domnesc peste ele şi cei mari le stăpânesc. Dar la voi să nu fie aşa, ci acela care vrea să fie întâiul între voi să fie slugă tuturor"*[43]. Vezi că cei doi fraţi voiau să fie primii şi mai mari şi mai presus

43. Matei 20, 25-26.

ca toţi, şi, cum s-ar spune, căpeteniile celorlalţi ucenici? De aceea Domnul stăruieşte şi le scoate la iveală gândurile lor ascunse, spunând: *"Cel ce vrea să fie întâiul între voi să fie slugă tuturor"*. "De vi-s dragi şederile pe scaunele cele mai de sus şi cinstea cea mai înaltă, le spune Domnul, umblaţi după scaunele cele mai de jos, căutaţi să fiţi mai nebăgaţi în seamă decât toţi, mai smeriţi decât toţi, mai mici decât toţi, aşezaţi-vă în urma celorlalţi. Virtutea aceasta dă cinstea aceea. Pilda e lângă voi şi cu multă prisosinţă. *"Că n-a venit Fiul Omului ca să fie slujit, ci ca să slujească"*[44]. Că asta vă face străluciţi şi cu vază, uitaţi-vă că se întâmplă lucrul acesta cu Mine, Care nu am trebuinţă nici de cinste, nici de slavă, şi totuşi, prin această smerenie săvârşesc miile de bunătăţi".

Înainte de a lua Domnul trup şi a Se smeri, toate piereau şi se stricau; dar când S-a smerit pe Sine, pe toate le-a ridicat la înălţime; a prăpădit blestemul, a stins moartea, a deschis raiul, a omorât păcatul, a deschis bolţile cerului, a urcat la cer începătură nouă, a umplut lumea de bunăcredinţă, a alungat rătăcirea, a adus adevărul, a ridicat pe tronul cel împărătesc începătura noastră, a lucrat mii şi mii de bunătăţi, pe care nici eu, nici toţi oamenii nu le-ar putea înfăţişa prin cuvânt. Înainte de a Se smeri pe Sine, numai îngerii Îl cunoşteau; dar când S-a smerit pe Sine, toată firea omenească L-a cunoscut. Vezi că smerenia nu L-a micşorat, ci a adus mii şi mii de câştiguri, a lucrat mii şi mii de fapte mari şi a făcut ca slava Lui să strălucească şi mai mult? Dacă smerenia este un bun atât de mare chiar când e vorba de Dumnezeu, Care nu are nevoie de nimic şi Căruia nu-I lipseşte nimic, dacă I-a adăugat Lui mai multe slugi şi Şi-a întins împărăţia, pentru ce te temi tu că ai să te micşorezi din pricina smereniei? Atunci vei fi mai sus, atunci vei fi mare, atunci vei fi strălucit, atunci vei fi cu vază, când te vei smeri pe tine însuţi, când nu vei îndrăgi şederile în frunte, când vei primi să fii umilit; să fii junghiat, să fii în primejdii, când vei căuta să slujeşti celor mulţi, să-i îngrijeşti, să le porţi de grijă şi să fii gata să faci şi să suferi orice în vederea acestui scop.

44. Matei 20, 28.

Gândindu-ne, dar, iubiţilor, la acestea, să urmărim smerenia cu multă tragere de inimă! Să le îndurăm cu plăcere pe toate, şi când suntem ocărâţi, şi când suntem scuipaţi, şi când suferim cele mai grozave umilinţe, şi când suntem batjocoriţi, şi când suntem dispreţuiţi. Nimic nu ne face atât de înalţi, nimic nu ne dă atâta slavă şi cinste, nimic nu ne arată atât de mari ca virtutea smereniei, pe care facă Dumnezeu să o săvârşim pe deplin şi să dobândim bunătăţile făgăduite, cu harul şi iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care slavă şi cinste şi închinăciune Tatălui şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Cuvântul IX[1]

La Lazăr cel (mort) de patru zile

1. Astăzi, din morți înviind Lazăr, ne dăruiește nouă dezlegarea de multe și felurite sminteli. Nu știu cum se face că citirea aceasta din Sfânta Evanghelie a dat și ereticilor prilej, și iudeilor pricină de obiecție, nu pornită din adevărul lucrurilor, Doamne ferește!, ci din sufletul lor înșelător.

Mulți eretici spun că Fiul nu este de-o-ființă cu Tatăl.

– De ce?

– Pentru că Hristos, spun ei, a avut nevoie de rugăciune ca să învie pe Lazăr; de nu S-ar fi rugat, n-ar fi înviat pe Lazăr. Cum să fie de-o-ființă Cel ce Se roagă cu Cel ce a primit rugăciunea?, întreabă ei. Căci Unul Se roagă, iar Celălalt a primit rugăciunea Celui ce Se ruga.

Ereticii hulesc, neînțelegând că rugăciunea Domnului a fost urmarea unui pogorământ, din pricina slăbiciunii celor ce au fost de față la învierea lui Lazăr.

Spune-mi, te rog, cine-i mai mare? Cel ce spală picioarele sau acela ale cărui picioare le-a spălat? Negreșit că acela este mai mare, ale cărui picioare le-a spălat cel ce spală. Mântuitorul a spălat picioarele lui Iuda vânzătorul[2]; că era și Iuda cu ucenicii. Cine deci e mai mare? Iuda, vânzătorul Stăpânului Hristos, fiindcă Hristos i-a spălat picioarele? Doamne ferește! Acum te întreb: Ce este mai smerit: să speli picioarele sau să te rogi? Negreșit, să speli picioarele! Deci când Domnul nu S-a ferit să facă ce era mai smerit, cum S-ar fi ferit să facă ce era mai înalt? Dar totul s-a făcut

1. P.G. 48, col. 779-784.
2. Cf. Ioan 13, 5.

din pricina slăbiciunii iudeilor, care erau de față atunci, așa cum o va arăta cuvântul în desfășurarea lui.

Dar iudeii, luând din această citire din Sfânta Evanghelie pricină de obiecție, spun: "Cum Îl au creștinii pe acesta Dumnezeu, când El nu știe nici locul în care se afla Lazăr cel mort?". Iudeii formulează această împotrivire, pentru că Domnul le întrebase pe surorile lui Lazăr, pe Marta și pe Maria: *"Unde l-ați pus?"*[3]. "Ai văzut neștiință? întreabă ei. Ai văzut slăbiciune? Dumnezeu e Acesta, Care nu știe nici locul?".

Îi voi întreba și eu pe iudei, nu că aș gândi așa, ci pentru că vreau să fac de râs obiecția lor.

Spui, iudeule, că Hristos n-a cunoscut locul, pentru că a întrebat: *"Unde l-ați pus?"*. Dar și Tatăl, în rai, nu știa unde era ascuns Adam, căci umbla încoace și încolo, ca și cum l-ar fi căutat în paradis, întrebând: *"Adame, unde ești?"*[4]. De ce n-a spus mai înainte locul, căci Adam vorbea cu îndrăznire cu Dumnezeu? *"Adame, unde ești?"*. Ce răspunde Adam? *"Am auzit glasul Tău purtându-se prin rai și m-am temut, căci sunt gol, și m-am ascuns"*[5]. Dacă numești, iudeule, neștiință întrebarea lui Iisus, atunci numește neștiință și întrebarea lui Dumnezeu! Că și Hristos le-a întrebat pe Marta și pe Maria: *"Unde l-ați pus?"*. Numești asta neștiință? Ce-ai să spui când Îl auzi pe Dumnezeu zicând lui Cain: *"Unde este Abel, fratele tău?"*[6]. Ce spui? De numești întrebarea lui Iisus neștiință, numește-o neștiință și pe aceasta! Iată și altă dovadă din Dumnezeiasca Scriptură. I-a spus Dumnezeu lui Avraam: *"Strigătul Sodomei și Gomorei a venit la Mine. Pogorându-Mă, dar, voi vedea de fac după strigătul lor ce vine la Mine; iar de nu, să știu"*[7]. Dumnezeu, Cel ce știe toate înainte de facerea lor, Cel care cercetează

3. Ioan 11, 34.
4. Fac. 3, 9.
5. Fac. 3, 10.
6. Fac. 4, 9.
7. Fac. 18, 20-21.

inimile şi rărunchii[8], Cel ce singur ştie gândurile oamenilor, a spus: *"Pogorându-Mă, dar, voi vedea de fac după strigătul lor ce vine la Mine; iar de nu, să ştiu"*. Dacă întrebarea lui Iisus este neştiinţă, atunci şi aceasta este neştiinţă. Dar nici Tatăl, după Vechiul Testament, n-a fost neştiutor, nici Fiul, după Noul Testament, nu este.

– Atunci, ce înţeles au cuvintele: *"Pogorându-Mă, voi vedea de fac după strigătul lor ce vine la Mine; iar de nu, să ştiu"?*

– "Zvon a venit la Mine, spune Dumnezeu. Dar vreau totuşi să cunosc mai bine lucrurile prin ele însele. Nu că nu ştiu, dar vreau să-i învăţ pe oameni să nu se uite numai la cuvinte, nici să nu creadă cu uşurinţă de spune cineva ceva rău împotriva altuia; ci să creadă numai după ce mai întâi a pipăit bine şi a aflat prin faptele înseşi". De aceea a spus în altă Scriptură: *"Nu crede în orice cuvânt"*[9]. Nimic nu strică viaţa omului ca a crede iute pe cineva pe cuvânt. Acest lucru şi profetul David profeţindu-l, spunea: *"Pe cel ce clevetea în ascuns pe vecinul lui, pe acela l-am izgonit"*[10].

2. Ai văzut că n-a fost neştiinţă la Mântuitorul când a spus: *"Unde l-aţi pus"?*, după cum n-a fost neştiinţă nici la Tatăl când a spus lui Adam: *"Unde eşti?"*, sau lui Cain: *"Unde este fratele tău, Abel?"*, sau: *"Pogorându-Mă, voi vedea de fac după strigătul lor, ce vine la Mine; iar de nu, să ştiu"*.

Dar e timpul să încep lupta cu aceia care spun că, din pricina slăbiciunii Lui, Hristos a trebuit să Se roage ca să-l învie pe Lazăr.

Luaţi aminte, iubiţilor, vă rog, cu toată atenţia. Lazăr murise, şi Iisus nu era în locurile acelea, ci în Galileea; şi a spus ucenicilor Lui: *"Lazăr, prietenul nostru, a adormit"*[11]. Iar ei, socotind că despre somnul acesta vorbeşte, Îi spun:

8. Cf. Ps. 7, 9.
9. Înţ. Sir. 19, 15.
10. Ps. 100, 6.
11. Ioan 11, 11.

"Doamne, dacă a adormit se va scula"[12]. Atunci Iisus le-a grăit lămurit: *"Lazăr a murit"*[13]. A venit deci Mântuitorul aproape de Ierusalim, în locul unde era pus Lazăr; şi L-a întâlnit sora lui Lazăr şi I-a zis: *"Doamne, de ai fi fost aici, fratele meu n-ar fi murit"*[14]. *"De ai fi fost aici"!* Slabă mai eşti, o, femeie! Femeia nu ştia că, şi de nu era Hristos de faţă cu trupul, era de faţă cu puterea dumnezeirii Sale! Ea măsura puterea Dascălului cu starea de faţă a trupului Lui.

Marta I-a spus Lui: *"Doamne, de ai fi fost aici, n-ar fi murit fratele meu! Dar acum ştiu*, spune ea, *că oricâte ceri de la Dumnezeu, Dumnezeu îţi dă"*[15]. Mântuitorul, dar, face rugăciunea la cererea ei. Căci Dumnezeu nu are nevoie să Se roage ca să-l învie pe mort. N-a înviat oare şi alţi morţi? Când a întâlnit un mort, care era scos pe poarta cetăţii, numai ce S-a atins de coşciug, şi l-a înviat pe mort[16]. A avut oare atunci nevoie de rugăciune ca să-l învieze pe mort? Altădată, numai prin cuvânt, a spus copilei: *"Talita kumi"*[17], şi îndată a dat-o sănătoasă părinţilor ei. A avut oare atunci nevoie de rugăciune? Dar pentru ce vorbesc eu de Învăţătorul? Ucenicii Lui au înviat morţii numai prin cuvânt. Petru n-a înviat-o pe Tavita numai cu cuvântul[18]? Pavel n-a făcut multe semne cu hainele lui[19]? Află însă un lucru mai minunat decât acestea! (Chiar numai) umbra Apostolilor învia morţi. *"Aduceau pe paturi pe cei bolnavi, ca măcar umbra lui Petru să umbrească pe vreunul dintre ei, şi îndată se vindecau"*[20]. Cum? Umbra

12. Ioan 11, 12.
13. Ioan 11, 14.
14. Ioan 11, 21.
15. Ioan 11, 21-22.
16. Cf. Luca 7, 11-15.
17. Marcu 5, 41.
18. Cf. Fapte 9, 36-41.
19. Cf. Fapte 19, 11-12.
20. Fapte 5, 15.

ucenicilor îi învia pe morți, și Învățătorul avea nevoie să Se roage ca să învie un mort?

Din pricina slăbiciunii femeii S-a rugat Mântuitorul! Îi spusese Lui: *"Doamne, de ai fi fost aici, nu ar fi murit fratele meu! Dar acum știu că oricâte ceri de la Dumnezeu, Îți dă Dumnezeu"*. "Rugăciune ai cerut, rugăciune îți dau!". Izvorul e alăturea! Vino cu vasul, ți-l umple! E mare vasul? Primești mult! E mic? Primești puțin! Marta deci a cerut rugăciune, și Mântuitorul i-a dat rugăciune. Altul a spus: *"Nu sunt vrednic să intri sub acoperișul meu, ci numai zi cu cuvântul: "Fie ție", și se va vindeca sluga mea"*[21]; iar Mântuitorul i-a spus: *"După credința ta, fie ție!"*[22]. Altul I-a zis: "Vino, vindecă pe fiica mea!", și i-a spus lui: *"Voi merge cu tine"*[23]. Deci, după voința oamenilor se dă și vindecarea doctorului. Altă femeie s-a atins de marginea hainei Lui pe ascuns, și pe ascuns a dobândit vindecarea[24]. Fiecare, după cum a crezut, primește și vindecarea. Marta spune: *"Știu că oricâte ceri de la Tatăl, Îți dă Tatăl"*. Și pentru că a cerut rugăciune, Mântuitorul îi dă rugăciune; nu pentru că El avea nevoie de rugăciune, ci ca să Se coboare la slăbiciunea femeii și să arate că nu este împotriva lui Dumnezeu, ci că orice face El, face și Tatăl. L-a plăsmuit la început Dumnezeu pe om; plăsmuirea a fost a amândurora. Căci se spune: *"Să facem om după chipul și după asemănarea Noastră"*[25]. Iarăși, a vrut Domnul să-l ducă pe tâlhar în rai, și îndată ce a rostit cuvântul, a și intrat tâlharul în rai[26]! N-a avut nevoie de rugăciune, deși pe toți cei de după Adam, Hristos i-a împiedicat să intre acolo, căci pusese sabie de foc să păzească raiul[27]. Dar cu putere, Hristos a

21. Matei 8, 8.
22. Matei 8, 13.
23. Matei 9, 18-19.
24. Cf. Matei 9, 20-22.
25. Fac. 1, 26.
26. Cf. Luca 23, 43.
27. Cf. Fac. 3, 24.

deschis raiul. Îl duci, Stăpâne, pe tâlhar în rai? Tatăl Tău, pentru un singur păcat, l-a scos afară pe Adam din rai, și Tu îl duci pe tâlhar, vinovat de mii de păcate și de mii de nelegiuiri? "Da, răspunde Domnul, căci nici aceea nu s-a făcut fără Mine, nici aceasta fără Tatăl Meu! Și aceea e a Mea, și aceasta a Tatălui Meu. *"Căci Eu sunt în Tatăl și Tatăl este întru Mine"*[28].

3. Și ca să vezi că învierea mortului n-a fost fapta rugăciunii, ascultă cuvintele rugăciunii!

Ce spune Domnul? *"Mulțumescu-Ți, Părinte, că M-ai ascultat! Eu știam că pururea Mă asculți"*[29].

– Dar dacă știi, o, Doamne, că pururea Te ascultă Tatăl, de ce-L mai superi pentru cele ce le știi?

– "Eu știu, spune Domnul, că pururea Mă ascultă Tatăl. *"Dar pentru mulțimea care stă împrejur am zis, ca să creadă toți că Tu M-ai trimis"*[30].

S-a rugat pentru mort? S-a rugat să învie Lazăr? A spus cumva: "Părinte, poruncește ca să asculte moartea"? A spus cumva: "Părinte, poruncește iadului să nu-și închidă porțile, ci să dea degrabă drumul înapoi mortului"? Nu! A spus atât: *"Dar pentru mulțimea care stă împrejur am zis, ca să creadă toți că Tu M-ai trimis"*. Prin urmare, ceea ce s-a făcut n-a fost un semn, ci învățătură pentru cei de față. Ai văzut dar că rugăciunea nu s-a făcut pentru mort, ci pentru necredincioșii de acolo, *"ca să creadă*, spune El, *că Tu M-ai trimis"*.

– Dar cum avem să cunoaștem că El Te-a trimis?

– Ia aminte, te rog, cu toată atenția. "Iată, spune Domnul, cu puterea Mea îl chem pe mort! Iată, cu stăpânia Mea, îi poruncesc morții! Chem pe Tatăl, Tată. Chem și pe Lazăr din mormânt. Dacă cea dintâi nu este adevărată, nici

28. Ioan 14, 11.
29. Ioan 11, 41-42.
30. Ioan 11, 42.

cea de-a doua să nu fie! Dar de este adevărat că Îl chem pe Tatăl, Tată, să asculte şi mortul pentru învăţătura celor de faţă!".

– Ce a spus Hristos?

– *"Lazăre, vino afară!"*[31].

Când a făcut rugăciunea, nu a înviat mortul!

O, tirania morţii! O, tirania puterii aceleia care ţine sufletul! O, iadule, s-a făcut rugăciune, şi nu dai drumul mortului!

– Nu, răspunde iadul.

– De ce?

– Pentru că nu mi s-a poruncit. Sunt paznic, care ţine aici pe vinovat. Dacă nu mi se porunceşte, nu-i dau drumul. Rugăciunea nu s-a făcut pentru mine, ci pentru necredincioşii care erau de faţă. Căci eu, dacă nu primesc poruncă, nu slobozesc vinovatul. Aştept glasul, ca să slobozesc sufletul.

"Lazăre, vino afară!".

A auzit mortul porunca Stăpânului, şi îndată a încetat tăria legilor morţii.

Să se ruşineze ereticii şi să piară de pe faţa pământului! Căci a arătat cuvântul că Domnul S-a rugat nu pentru ca să-l învieze pe mort, ci pentru slăbiciunea necredincioşilor care erau atunci de faţă.

"Lazăre, vino afară!"

– Dar pentru ce l-a chemat pe nume?

– A spus: *"Lazăre, vino afară"*, ca nu cumva vocea slobozită întinzându-se la toţi morţii, să-i învie pe toţi cei din morminte.

"Te chem la viaţă deocamdată numai pe tine, Lazăre, în faţa poporului acestuia, ca prin învierea ta să arăt puterea celor ce vor fi. Eu, Cel ce am înviat pe unul, voi învia lumea. *Căci Eu sunt învierea şi viaţa*[32]. *Lazăre, vino afară!"*.

Şi a ieşit mortul, legat fiind cu feşe.

31. Ioan 11, 43.
32. Ioan 11, 25.

O, lucruri minunate! Cel ce a dezlegat sufletul din legăturile morţii, Cel ce a sfărâmat porţile iadului, Cel ce a zdrobit porţile cele de aramă şi încuietorile cele de fier şi sufletul l-a slobozit din legăturile morţii, (Acela) n-a putut să dezlege şi feşele mortului?

– Da, ar fi putut! Dar porunceşte iudeilor să dezlege feşele cu care ei mai înainte l-au înfăşat când l-au îngropat, ca să cunoască semnele feşelor lor, ca să afle singuri, din cele ce-au făcut, că este Lazăr cel îngropat de ei, şi este Hristos Cel ce a venit în lume după bunăvoinţa Tatălui, Cel ce are stăpânia vieţii şi a morţii! Ţie, Hristoase, slava şi puterea, împreună şi Celui fără de început al Tău Părinte şi Preasfântului şi de viaţă făcătorului Tău Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Cuvânt X[1]

Despre rugăciunile lui Hristos. Împotriva anomeilor

1. Am prăznuit destul în zilele de mai înainte, vorbind despre luptele apostolice şi desfătându-ne cu istorisirea faptelor celor duhovniceşti. Este timpul să vă plătesc datoria. Nimic nu ne mai împiedică. Ştiu că voi, din pricina scurgerii atâtor zile, aţi uitat de datoria pe care v-o datoram; dar pentru asta n-am s-o tăinuiesc, ci vă voi plăti-o cu toată tragerea de inimă. Fac aceasta nu numai pentru ca să fiu om de cuvânt, ci şi pentru că însumi mă folosesc. Când e vorba de datorii băneşti, câştigă datornicul dacă cel ce l-a împrumutat uită de datorie; dar când e vorba de datorii duhovniceşti, câştigă tot datornicul foarte mult numai dacă cei ce l-au împrumutat îi aduc aminte necontenit de datorie. Dincolo, banii împrumutaţi îl părăsesc pe cel ce împrumută şi se mută la cel ce se împrumută; micşorează averea unuia şi o măresc pe a celuilalt; aici însă, la datoriile cele duhovniceşti, nu-i aşa; este cu putinţă ca ceea ce dai să şi dai, dar să şi ai; şi lucru minunat e acela că atunci mai cu seamă avem bogăţia noastră duhovnicească, atunci când o dăm altora. De voi căuta să-mi îngrop bogăţia mea duhovnicească în mintea mea, de o voi păzi continuu ca să n-o împărtăşesc nimănui, mi se micşorează şi câştigul, mi se împuţinează şi averea; dar dacă o voi da tuturor, dacă voi

1. P.G. vol. 48, 783-796. (Ajungem mai săraci şi ni se stinge harul dacă nu spunem şi nu împărtăşim şi celorlalţi cele ce ştim; şi despre rugăciunile lui Hristos, şi despre stăpânia cu care le făcea pe toate; şi despre îndreptarea legii vechi; şi că întruparea Fiului nu micşorează egalitatea Lui cu Tatăl, dimpotrivă, o întăreşte şi mai mult).

face părtaşi şi tovarăşi pe mulţi la toate cunoştinţele pe care eu le ştiu, atunci îmi va creşte bogăţia mea duhovnicească. Că spusele mele sunt adevărate, că îşi măreşte bogăţia cel ce o dă altora şi că îşi împuţinează toată agonisita lui cel ce o ascunde, ne stau mărturie cei ce au primit talanţii, cel cu cinci, cel cu doi şi cel cu unul. Primii doi au adus îndoit decât au primit şi au fost cinstiţi pentru asta; celălalt însă n-a putut să-şi îndoiască talantul pentru că l-a păstrat la el şi nu l-a dat nimănui; de aceea a şi fost osândit.

Auzind dar cu toţii acestea şi temându-ne de pedeapsa de dincolo, să împărtăşim fraţilor noştri orice gând bun pe care îl avem, să-l scoatem la iveală înaintea tuturor, să nu-l ascundem. Când îl dăm altora, atunci ne îmbogăţim mai mult. Când facem părtaşi pe mai mulţi la câştigul nostru, atunci mărim avuţia noastră.

Crezi că se micşorează slava ta când ştiu cu tine şi alţii mulţi ceea ce ştiai numai tu? Dar tocmai atunci îţi va creşte şi folosul, când calci în picioare invidia, când stingi zavistia, când arăţi multă dragoste pentru fraţi. Dacă ţii numai pentru tine cele ce ştii, oamenii îţi vor întoarce spatele şi te vor urî pentru că eşti invidios şi urâtor de frate, iar Dumnezeu îţi va da cea mai mare pedeapsă pentru că eşti rău. În afară de asta, se va duce iute de la tine harul, lăsându-te pustiu. Pentru că şi grâul, dacă zace necontenit în hambare, se pierde, căci e mâncat de gărgăriţe; dar dacă-i scos afară din jitniţe şi pus în brazde, se înmulţeşte şi se înnoieşte iarăşi. Tot aşa şi cuvântul cel duhovnicesc: dacă-l ţii necontenit încuiat înlăuntrul tău, se stinge iute, pentru că sufletul se strică şi se macină de invidie, de trândăveală şi de lâncezeală. Dar dacă îl semeni în sufletele fraţilor ca într-o brazdă mănoasă, vistieria cea duhovnicească se înmulţeşte şi în cei care o primesc, şi în tine, care o ai. Şi după cum o fântână are apă mai curată şi izvor mai bogat dacă adeseori se scoate dintr-însa toată apa, iar dacă nu se scoate, seacă; tot astfel şi harisma cea duhovnicească şi

cuvântul cel învăţătoresc, dacă este scos tot mereu din suflet şi dat să fie sorbit de cei ce vor să-l primească, izvorăşte şi mai mult; dar dacă-i acoperit de zavistie, de invidie, se micşorează şi se stinge desăvârşit.

Aşadar, pentru că îmi este atât de mare câştigul ce-l voi avea, haide, dar, punându-l la mjloc, să vă plătesc toată datoria, aducându-vă aminte mai întâi de şirul acestor datorii.

2. Ştiţi şi vă amintiţi că, vorbindu-vă mai înainte de slava Celui Unuia-Născut, am înşirat multe pricini ale pogorământului Domnului în cuvinte. Şi spuneam că Hristos adeseori rostea cuvinte smerite nu numai din pricina îmbrăcăminţii trupului Său, nici numai din pricina slăbiciunii ascultătorilor, ci în multe împrejurări a grăit aşa ca să ne înveţe smerenia. Şi am spus îndeajuns despre acele pricini atunci când am vorbit de rugăciunea făcută de Domnul la învierea lui Lazăr şi de rugăciunea Sa de dinainte de răstignire; şi am arătat lămurit că rugăciunea de dinaintea răstignirii a făcut-o ca să ne încredinţeze că a luat cu adevărat trup omenesc, iar rugăciunea de la învierea lui Lazăr a făcut-o ca să îndrepte slăbiciunea ascultătorilor, cu toate că nu avea nevoie de vreun ajutor ca să învie pe Lazăr. Ascultă acum şi aceea că a grăit multe cuvinte smerite ca să ne înveţe smerenia!

Domnul a turnat apă în vasul de spălat; şi, ca şi cum n-ar fi fost de-ajuns asta, S-a încins şi cu un ştergar, pogorându-Se la cea mai de jos îndeletnicire; şi a început să spele picioarele ucenicilor, iar odată cu ale ucenicilor, a spălat şi picioarele vânzătorului. Poţi să nu te înspăimânţi şi să nu te minunezi? Spală picioarele celui ce avea să-L vândă! Iar pe Petru, care nu voia să se lase spălat şi care zisese: *"Doamne, oare Tu să-mi speli mie picioarele?"*[2], nu l-a lăsat nespălat, ci i-a zis: *"Dacă nu te voi spăla, nu ai parte cu Mine"*[3]; atunci Petru I-a spus: *"Doamne, nu numai picioarele, ci şi mâinile şi capul"*[4]. Ai văzut evlavia ucenicului în cele două spuse ale lui? Şi atunci când nu s-a lăsat spălat, şi când a primit să-l spele? Deşi cuvintele sunt potrivnice unele altora, totuşi pe amândouă le-a grăit din sufletul lui clocotitor. Vezi că Petru era totdeauna aprins şi veghetor? Dar, după cum spuneam, pentru ca nu cumva din pricina îndeletnicirii de jos săvârşite de El să spui că de jos Îi este şi firea, ascultă ce spune ucenicilor după spălarea picioarelor: *"Înţelegeţi ce v-am făcut? Voi Mă numiţi Domn şi Învăţător, şi bine ziceţi, căci sunt. Deci, dacă Eu, Domnul şi Învăţătorul vostru, v-am spălat picioarele, tot aşa şi voi sunteţi datori să faceţi unul altuia. Căci pildă v-am dat vouă ca, precum v-am făcut Eu, şi voi să faceţi unul altuia"*[5].

Ai văzut că Domnul a făcut multe fapte ca să dea pildă? După cum un dascăl plin de înţelepciune rosteşte greşit cuvintele odată cu copiii care le rostesc greşit, iar vorbirea aceasta greşită nu-i un semn al neştiinţei dascălului, ci semn al purtării de grijă pentru copii, tot astfel şi Hristos nu făcea acestea din pricina fiinţei Sale de jos, ci din pricina pogorământului Său. Nu trebuie să trecem cu uşurinţă peste aceste fapte ale Domnului. Dacă am lua lucrurile aşa cum se înfăţişează ele, ar ieşi o mulţime de nesocotinţe. Dacă cel ce spală picioarele este mai jos decât cel căruia i se spală, – aici, Hristos este Cel ce spală, şi ucenicii sunt cei spălaţi –, atunci Hristos este mai jos decât ucenicii Lui. Dar aşa ceva n-ar putea spune nimeni, chiar de-ar fi nebun. Vezi cât de mare rău este să nu cunoşti pricinile pentru care Hristos a lucrat aşa cum a lucrat? Dar, mai bine spus, vezi cât de mare bine este să le cercetezi pe toate desăvârşit şi să nu te mărgineşti să ştii numai că Domnul a spus sau a făcut ceva smerit, ci să şi cercetezi de ce a grăit aşa, de ce a lucrat aşa?

2. Ioan 13, 6.
3. Ioan 13, 8.
4. Ioan 13, 9.
5. Ioan 13, 12-15.

Hristos a dat pildă de smerenie nu numai la spălarea picioarelor, ci a arătat acelaşi lucru şi cu alt prilej. După ce a spus: *"Cine este mai mare? Cel ce şade sau cel ce slujeşte?"*, a adăugat: *"Oare nu cel ce şade? Iar Eu sunt în mijlocul vostru ca unul ce slujeşte"*[6]. A spus şi asta, a făcut şi aceea, arătând că în multe împrejurări face fapte de jos, pentru învăţătura ucenicilor şi totodată pentru a-i îndupleca să fie smeriţi. Se vede dar destul de bine că Domnul a îngăduit toate acestea nu din pricina firii Sale umile, ci pentru învăţătura ucenicilor. În alt loc spune: *"Căpeteniile neamurilor le stăpânesc pe ele; ...Dar la voi să nu fie aşa, ci acela care vrea să fie între voi cel dintâi, să fie slugă tuturor. Pentru că şi Fiul Omului nu a venit ca să fie slujit, ci ca să slujească"*[7]. Aşadar, dacă a venit să slujească şi să înveţe smerenia, nu te tulbura, nu-ţi pierde curajul când Îl vezi că săvârşeşte fapte şi rosteşte cuvinte de slugă.

Tot astfel, şi multe din rugăciunile Sale le face mânat de acelaşi gând. Au venit unii dintre ucenici la El şi I-au spus: *"Doamne, învaţă-ne să ne rugăm, precum şi Ioan i-a învăţat pe ucenicii lui!"*[8]. Spune-mi, ce-ar fi trebuit să facă Hristos? Să nu-i înveţe să se roage? Dar pentru asta a venit, ca să-i înveţe pe ei toată cugetarea cea înaltă. Trebuia deci să-i înveţe? Atunci, trebuia să-i înveţe şi să se roage.

– Ar fi trebuit dar să facă asta numai prin cuvânt, îmi poate spune cineva.

– Dar nu-i îndrumă pe ucenici atât învăţătura prin cuvânt, cât învăţătura cu fapta. De aceea, Domnul nu-i învăţa numai rugăciunea cea prin cuvânt, ci El Însuşi nu înceta de a o face; şi Se rugă, petrecându-Şi toată noaptea în pustie, ca să ne sfătuiască şi să ne înveţe ca, atunci când vrem să vorbim cu Dumnezeu, să fugim de zgomote şi din mijlocul tulburărilor şi să plecăm în pustietate, nu numai în pustietatea locurilor, ci şi în cea a timpurilor. Pustietatea nu-i numai muntele, ci şi cămăruţa ta, acolo unde nu pătrunde nici strigătul, nici zgomotul.

6. Luca 22, 27.
7. Matei 20, 25-28.
8. Luca 11, 1.

3. Şi ca să aflaţi că rugăciunea Domnului este un pogorământ, v-am arătat-o şi până acum, mai cu seamă din cele petrecute la învierea lui Lazăr. Dar se mai vede asta şi din altă parte.

Pentru ce Domnul nu Se roagă atunci când e vorba de minuni mai mari, ci când e vorba de minuni mai mici? Dacă S-ar fi rugat pentru că avea nevoie de ajutor, pentru că nu avea putere deplină, ar fi trebuit să Se roage şi să cheme pe Tatăl la săvârşirea tuturor minunilor; iar dacă nu la toate, cel puţin la cele mai mari. Dar aşa, face dimpotrivă. Nu Se roagă când e vorba de minuni mai mari, ca să arate că le-a făcut ca să-i înveţe pe ceilalţi, nu pentru că-I lipsea puterea. Când a binecuvântat pâinile, S-a rugat căutând la cer[9], ca să ne înveţe să nu ne apucăm de mâncat până ce mai întâi nu-I mulţumim lui Dumnezeu, Cel ce a făcut roadele. A înviat mulţi morţi, şi nu S-a rugat. Numai când l-a înviat pe Lazăr S-a rugat. Am spus atunci pricina: că S-a rugat ca să îndrepte slăbiciunea celor ce erau de faţă; pricina aceasta Însuşi a spus-o, adăugând lămurit aşa: *"...dar pentru mulţimea care stă împrejur am zis"*[10]. Tot atunci am dovedit îndeajuns că nu rugăciunea Domnului l-a înviat pe mort, ci glasul Lui.

Dar ca să cunoşti mai lămurit că Domnul nu S-a rugat pentru că avea nevoie de rugăciune, ascultă!

Când osândeşte, când cinsteşte, când iartă păcatele, când legiuieşte, când trebuie să facă vreo faptă cu mult mai mare, n-ai să-L găseşti chemându-L pe Tatăl, nici rugându-Se, ci făcând totul cu deplină putere. Vă voi arăta, pe rând, pe fiecare dintre acestea. Uită-te, rogu-te, cu luare-aminte că nicăieri nu are nevoie de rugăciune. *"Veniţi,* spune El, *bine-*

9. Cf. Marcu 6, 41.
10. Ioan 11, 42.

cuvântaţii Părintelui Meu, de moşteniţi împărăţia cea gătită vouă"[11]. Şi iarăşi: *"Duceţi-vă de la Mine, blestemaţilor, în focul cel pregătit diavolului şi îngerilor lui"*[12].

Iată că osândeşte şi cinsteşte cu deplină putere, că nu are nevoie de nici o rugăciune: când îndreaptă trupul slăbănogit: *"Scoală-te, ia-ţi patul tău şi umblă"*[13]; când izbăveşte din moarte: *"Talita kumi, înviază!"*[14]; când slobozeşte de păcate: *"Îndrăzneşte, fiule, iertate-ţi sunt păcatele tale!"*[15]; când ceartă duhurile necurate: *"Ţie-ţi zic, duh necurat, ieşi din el"*[16]; când potoleşte marea: *"Taci, încetează"*[17]; când curăţeşte pe cel cuprins de lepră: *"Vreau, curăţeşte-te"*[18]; când legiuieşte: *"Aţi auzit că s-a zis celor de demult: Să nu ucizi! ...Iar Eu vă spun vouă: Cine va zice fratelui său: nebunule! vrednic va fi de gheena focului"*[19].

Ai văzut că pe toate le face cu putere de stăpân: aruncă în iad, duce în împărăţia cerurilor, vindecă pe slăbănog, alungă moartea, iartă păcatele, ceartă duhurile necurate, potoleşte marea? Te întreb: Ce e mai mare: să duci în împărăţie, să arunci în gheenă, să ierţi păcatele, să legiuieşti cu deplină putere sau să înmulţeşti pâinile? Nu sare în ochi şi nu-i recunoscut de toţi că acelea sunt fapte mai mari decât aceasta? Cu toate acestea, nu Se roagă când săvârşeşte fapte mai mari, ca să arate că, şi atunci când S-a rugat la săvârşirea unor fapte mai mici, n-a făcut asta din pricina slăbiciunii puterii, ci pentru învăţătura celor de faţă atunci.

Şi-ţi voi aduce martor un profet, ca să vezi ce mare lucru e iertarea păcatelor. Profetul arată că nimeni altul nu

11. Matei 25, 34.
12. Matei 25, 41.
13. Marcu 2, 9.
14. Marcu 5, 41.
15. Matei 9, 2.
16. Marcu 5, 8.
17. Marcu 4, 39.
18. Matei 8, 3.
19. Matei 5, 21-22.

poate face asta decât numai Dumnezeu: *"Cine este Dumnezeu ca Tine, Cel ce ştergi fărădelegile şi covârşeşti nedreptăţile?"*[20]. Este cu mult mai mare lucru să duci în împărăţia cerurilor decât să învii morţii; şi totuşi, cu deplină putere, face şi acel lucru. Darea de legi nu stă în puterea supuşilor, ci a împăraţilor; însăşi firea lucrurilor strigă aceasta; numai împăraţii au dreptul să pună legi; o arată şi Apostolul, grăind aşa: *"Cât despre fecioare, nu am porunca Domnului, dar dau sfat, ca unul ce am fost miluit de Domnul ca să fiu vrednic de crezare"*[21]. Pentru că era rob şi slujitor, nu cuteza să adauge celor ce fuseseră legiute dintru început. Hristos, însă, nu face aşa; ci cu toată stăpânia citează legile cele vechi, şi dă şi El alte legi. Iar dacă darea de legi este o însuşire doar a puterii împărăteşti, ce cuvânt (de îndreptăţire) le mai rămâne celor ce voiesc să vorbească fără ruşine, când ştii nu numai că El dă legi, ci chiar le îndreaptă pe cele vechi? De aici se vede că este de aceeaşi fiinţă cu Cel ce L-a născut.

4. Şi ca să fac mai clare cele ce spun, să mergem chiar la cuvintele Scripturii.

Suindu-Se în munte, spune Scriptura, Domnul a şezut şi, după ce s-au aşezat toţi împrejur, a început să spună: *"Fericiţi cei săraci cu duhul, cei blânzi, cei milostivi, cei curaţi cu inima"*[22]. Apoi, după acele Fericiri, le zice: *"Să nu socotiţi că am venit să stric Legea şi profeţii; nu am venit să stric, ci să plinesc"*[23]. Cine ar fi bănuit asta? Sau care cuvânt din acestea era potrivnic spuselor din Vechiul Testament, ca să grăiască aşa? *"Fericiţi cei săraci cu duhul"*[24], a spus Domnul, adică cei smeriţi. Dar asta o spusese; şi Vechiul Testament: *"Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit; inima înfrântă şi smerită*

20. Mih. 7, 18.
21. 1 Cor. 7, 25.
22. Matei 5, 3-11.
23. Matei 5, 17.
24. Matei 5, 3.

Dumnezeu nu o va urgisi"[25]. Şi iarăşi: *"Fericiţi cei blânzi"*[26]. Dar şi asta o strigă Isaia din partea lui Dumnezeu, zicând: *"Spre cine voi căuta, dacă nu spre cel blând, spre cel umil, spre cel ce tremură de cuvintele Mele?"*[27]. *"Fericiţi cei milostivi"*[28]. Dar şi cuvintele acestea sunt prezente pretutindeni în Vechiul Testament: *"Viaţa săracului să nu o lipseşti* (de hrană)[29], *rugăciunea celui necăjit nu o lepăda"*[30]; şi mult se vorbeşte pretutindeni de iubirea de oameni. *"Fericiţi cei curaţi cu inima"*[31]. Dar aşa spune şi David: *"Inimă curată zideşte întru mine, Dumnezeule, şi duh drept înnoieşte întru cele dinlăuntru ale mele"*[32]. Şi dacă ai cerceta celelalte Fericiri, ai găsi că mare este potrivirea între Fericiri şi cele spuse în Vechiul Testament.

Dacă n-a spus nimic potrivnic celor spuse mai înainte, pentru ce a adăugat: *"Să nu socotiţi că am venit să stric Legea sau profeţii"*[33]? N-a pus această îndreptare pentru cele ce spusese, ci pentru cele ce avea să spună. Pentru că avea să desăvârşească poruncile, Domnul a spus aceste cuvinte: *"Să nu socotiţi că am venit să stric Legea sau profeţii"*, ca să nu se socotească această desăvârşire a poruncilor o împotrivire faţă de Legea veche, şi nici cele adăugate, o luptă. Cu alte cuvinte, Hristos a grăit aşa: "Am să spun cuvinte mai desăvârşite decât cele spuse mai înainte. De pildă, aţi auzit (că s-a zis): Să nu ucizi!, dar Eu spun: Să nu te mânii[34]. Aţi auzit: Să nu te desfrânezi!, dar Eu spun: Cel ce se uită la o femeie spre a o pofti, s-a şi desfrânat în

25. Ps. 50, 18.
26. Matei 5, 5.
27. Is. 66, 2.
28. Matei 5, 7.
29. Înţ. Sir. 4, 1.
30. Înţ. Sir. 4, 4.
31. Matei 5, 8.
32. Ps. 50, 11.
33. Matei 5, 17.
34. Cf. Matei 5, 21-22.

inima lui[35]. Şi câte mai sunt la fel cu acestea! Să nu socotiţi deci desăvârşirea, stricare. Nu e stricare, ci împlinire". Şi ceea ce a făcut cu trupurile, aceea a făcut şi cu Legea.

– Dar ce-a făcut cu trupurile?

– Venind şi găsind multe mădulare schiloade şi pe toate cu lipsuri, le-a îndreptat şi le-a adus din nou la cuviinţa potrivită lor. A făcut cunoscut tuturor, prin înseşi lucrurile acestea, că El a dat şi legile vechi, şi a creat şi firea noastră.

Că aceasta s-a sârguit să arate se vede mai cu seamă din vindecarea orbului. Trecând şi văzând un orb, Domnul a făcut tină şi cu o astfel de tină a uns ochii cei lipsiţi de lumină şi i-a spus lui: *"Du-te de te spală în Siloam"*[36]. Pentru care pricină Cel ce a înviat morţi şi a făcut multe alte minuni ca acestea numai cu porunca, aici mai adaugă şi o faptă, face tină şi-i plăsmuieşte cu ea ochii? Nu e bătător la ochi că a făcut-o, pentru ca, atunci când auzi că Dumnezeu a luat ţărână din pământ şi l-a plăsmuit pe om, să cunoşti din cele petrecute acum că El este acela Care, dintru început, l-a plăsmuit pe om? Că dacă n-ar fi vrut să arate asta, nici n-ar mai fi avut nevoie să facă tină. Apoi, ca să cunoşti că nu ungerea cu tină a lucrat împreună cu El la căpătarea vederii orbului, ci-I era de-ajuns numai porunca pentru a plăsmui ochii fără materia aceea, Domnul adaugă şi spune: *"Du-te de te spală în Siloam"*. Atunci îi zice: *"Du-te şi te spală în Siloam"*, după ce ne-a arătat, prin chipul creării ochilor, cine a fost Cel ce l-a făcut dintru început pe om. După cum un sculptor iscusit, care vrea să-şi arate prin operele sale arta, când sculptează o statuie lasă o parte nelucrată ca să dea dovada întregii sale arte în partea rămasă neterminată, tot astfel şi Hristos, vrând să arate că El l-a făcut pe om în întregime, l-a lăsat pe aceasta nedesăvârşit, pentru ca, venind şi dându-i ochii, să ne încredinţeze, prin

35. Cf. Matei 5, 27-28.
36. Ioan 9, 7.

parte, de tot. Şi uită-te unde a făcut asta! N-a făcut-o la mână sau la picior, ci la ochi, cel mai frumos şi cel mai de trebuinţă mădular dintre mădularele noastre; căci alt mădular mai de preţ nu avem. Iar cel ce a putut plăsmui cel mai frumos şi cel mai de trebuinţă mădular, adică ochii, negreşit poate să facă şi mână, şi picior, şi celelalte mădulare.

O, fericiţi ochii aceia care au ajuns priveliştea tuturor celor ce erau de faţă, care au atras spre ei privirile tuturor, care prin frumuseţea lor au slobozit glas şi au învăţat pe toţi cei de faţă puterea lui Hristos! Şi minunat era faptul! Orbul i-a învăţat să vadă pe cei ce văd! Acest lucru arătându-l şi Hristos, zicea: *"Spre judecată am venit în lumea aceasta, pentru ca cei ce nu văd să vadă, iar cei ce văd să fie orbi"*[37]. O, orbire fericită! Ochii pe care nu i-a primit de la fire i-a primit de la har! N-a fost păgubit atât din pricina întârzierii, cât a câştigat din pricina chipului creării! Ce poate fi mai minunat decât ochii aceia care au fost învredniciţi să fie plăsmuiţi de mâini sfinte şi fără de prihană? Şi ceea ce s-a petrecut cu femeia cea stearpă, aceea s-a petrecut şi aici. După cum aceea cu nimic nu s-a vătămat din pricina întârzierii naşterii, ba, dimpotrivă, a ajuns cu mult mai strălucitoare, pentru că a primit copilul prin legile harului, nu prin legile firii, tot astfel şi orbul, cu nimic n-a fost vătămat din pricina orbirii trecute, ba, dimpotrivă, a câştigat din asta nespus de mult, pentru că a fost învrednicit să-L vadă pe Soarele dreptăţii înainte de a vedea soarele acesta din lume.

5. Spun acestea ca să nu ne necăjim când vedem că suntem noi sau alţii înconjuraţi de nenorociri. Dacă îndurăm cu mulţumire şi cu bărbăţie tot ce vine peste noi, atunci negreşit orice nenorocire va avea pentru noi un sfârşit bun şi plin de multe bunătăţi.

37. Ioan 9, 39.

Dar ceea ce am voit să spun a fost aceea că, după cum Domnul a îndreptat trupurile ce aveau lipsuri, tot astfel a luat şi Legea, care era nedesăvârşită, a îndreptat-o, a desăvârşit-o, a îmbunătăţit-o. Nimeni, când mă aude spunând că Legea era nedesăvârşită, să nu creadă că învinuiesc pe Dătătorul Legii! Legea era nedesăvârşită nu din pricina firii ei, ci din pricina timpului. Pentru timpul în care a fost dată, Legea era desăvârşită şi foarte potrivită celor ce o primiseră. Dar când oamenii au ajuns mai buni prin învăţătura lui Hristos, Legea a ajuns nedesăvârşită nu din pricina firii ei, ci din pricina propăşirii în virtute a celor învăţaţi de Domnul. Şi după cum arcurile şi săgeţile pentru un copil împărătesc, făcute mai degrabă pentru deprindere decât pentru luptă şi război, devin fără trebuinţă după ce se măreşte copilul şi după ce învinge în războaie, tot aşa şi cu firea noastră: când eram mai nedesăvârşiţi şi învăţam să ne deprindem, ne-a dat Dumnezeu arme potrivite nouă, pe care le putem purta cu uşurinţă; dar când am crescut în virtute, armele acelea au ajuns nedesăvârşite din pricina desăvârşirii noastre. De aceea a venit Hristos, ca să ne dea altele mai bune. Uită-te cu câtă pricepere citează şi legile vechi şi le adaugă pe cele noi! *"Aţi auzit,* spune El, *că s-a zis celor de demult: Să nu ucizi!"*[38]. Dar spune, Doamne, de către cine s-a zis? Tu ai zis asta sau Tatăl Tău? Dar Domnul nu o spune!

Pentru ce dar Domnul nu a spus asta? Pentru ce n-a făcut cunoscut pe Cel ce a spus? Pentru ce n-a spus numele Celui ce a dat legea veche? Dacă ar fi spus: "Tatăl a zis: Să nu ucizi, iar Eu vă zic vouă: Să nu te mânii", ar fi părut greu cuvântul din pricina mândriei ascultătorilor, care încă nu puteau pricepe că nu dădea această lege ca să o strice pe cea veche, ci, dimpotrivă, ca să o îmbunătăţească.

38. Matei 5, 21.

Ascultătorii Lui i-ar fi spus: "Ce spui? Tatăl Tău a zis: Să nu ucizi!, iar Tu zici: Să nu te mânii?".

Aşadar, ca să nu creadă cineva că este împotriva Tatălui sau că dă o Lege mai înțeleaptă decât Legea Aceluia, n-a spus: "Ați auzit de la Tatăl". Iarăşi, dacă ar fi spus: "Ați auzit că Eu am spus celor de demult", ar fi părut de nesuferit şi aceasta tot atât de mult ca şi cea dinainte. Dacă atunci când a spus: *"Înainte de a fi Avraam sunt Eu"*[39], au încercat să-L lovească cu pietre, ce n-ar fi făcut dacă ar mai fi adăugat că El i-a dat chiar şi lui Moise Legea? Din pricina asta n-a vorbit nimic nici de El, nici de Tatăl, ci a luat o cale de mijloc şi a spus: *"Ați auzit că s-a zis celor de demult: Să nu ucizi"*. Ceea ce a făcut trupurilor, aceea a făcut şi Legii. După cum prin împlinirea mădularelor care lipseau i-a învățat pe oameni că El este Acela care l-a făcut dintru început pe om, tot aşa, prin îndreptarea Legii şi prin adaosul ce lipsea, ne-a învățat cine este Cel ce a dat Legea la început. Aceasta este pricina că şi atunci când a vorbit de facerea omului n-a pomenit nici de El, nici de Tatăl; şi aici vorbeşte nehotărât şi fără să numească pe cineva, spunând: *"Cel ce i-a făcut dintru început, bărbat şi femeie i-a făcut"*[40]; prin cuvânt L-a ascuns pe Făcător, dar cu lucrul L-a arătat, căci a împlinit mădularele care lipseau din trupuri. Tot astfel şi aici; când a spus: *"Ați auzit că s-a zis celor de demult"*, n-a spus de către cine s-a zis, dar prin fapte S-a arătat pe El. Căci Cel ce a împlinit lipsa Legii, Acela a şi dat la început Legea. Citează înseşi legile vechi pentru ca ascultătorii să cunoască prin comparație că nu este împotrivire între aceste legi şi spusele Sale şi că are aceeaşi stăpânire ca şi Cel ce L-a născut. Acestea le-au priceput şi iudeii şi se minunau. Şi că se minunau, ascultă-l pe evanghelist, care arată aceasta zicând: *"Se mirau mulțimile de*

39. Ioan 8, 58.
40. Matei 19, 4.

învățătura Lui, că îi învăța ca unul ce are putere, şi nu ca fariseii şi cărturarii lor"[41].

– Dar dacă mulțimile şi-au făcut o părere greşită despre Hristos?, m-ar putea întreba cineva.

– Nu şi-au făcut o părere greşită, căci Hristos nu i-a învinuit, nici nu i-a ținut de rău; dimpotrivă, a întărit părerea lor. Într-adevăr, ce-i spune Domnul leprosului care a venit îndată la El şi i-a zis: *"Doamne, dacă vrei, poți să mă curăţeşti"*[42]? I-a spus: *"Vreau, curăţeşte-te!"*. Şi pentru ce n-a spus numai atât: "curăţeşte-te!", odată ce leprosul, prin cuvintele *"dacă vrei"*, a mărturisit că are putere? Domnul a adăugat şi El şi a spus: *"Vreau, curăţeşte-te!"*, ca să nu socoteşti că spusa: *"dacă vrei"* este numai o părere a leprosului. Astfel, pretutindeni, în chip voit, Îşi dovedea puterea Lui şi arăta că le făcea pe toate cu stăpânire. Pentru că, dacă n-ar fi fost aşa, ar fi fost de prisos spusa Lui.

6. Cunoscând dar prin toate stăpânirea Lui, să nu-L hulim spunând că ființa Lui este mai prejos de ființa Tatălui, de-L vedem că face sau spune ceva smerit pentru pricinile pe care le-am arătat mai înainte şi pentru că vrea să povățuiască pe ascultători la smerenie. A primit să ia Însuşi trupul omenesc din pricina smereniei Sale, nu din pricină că este mai prejos decât Tatăl. De unde se vede acest lucru? Că şi asta o spun pretutindeni duşmanii adevărului, zicând: "Dacă Fiul este egal cu Cel ce L-a născut, pentru ce n-a luat Tatăl trup, ci Fiul a luat chip de rob? Nu se vede deci bine de aici că Fiul este mai prejos decât Tatăl?". Dar dacă pentru asta a luat Fiul firea noastră, atunci ar fi trebuit ca Duhul să Se întrupeze, deoarece ereticii aceia spun – căci noi n-am spune-o – că Duhul este mai mic decât Fiul. Dacă Tatăl pentru aceea e mai mare decât Fiul, pentru că El nu S-a întrupat, iar Fiul S-a întrupat, pentru aceeaşi pricină va fi şi Duhul mai mare decât Fiul, căci nici El nu S-a întrupat.

41. Matei 7, 28-29.
42. Matei 8, 2.

Dar ca să nu dovedim prin silogisme că Fiul este de aceeaşi fiinţă cu Tatăl, haide să înfăţişăm adevărul acesta prin cuvintele Scripturii, arătând că din pricina smereniei a luat trup. Pavel, care ştie bine acestea, când voieşte să ne dea o povaţă folositoare, ne pogoară de sus pildele despre virtute. De pildă, adeseori ne dă sfaturi despre dragoste; dar când vrea să-i îndrume pe ucenici să se iubească unul pe altul, el Îl dă pe Hristos drept pildă, zicând: *"Bărbaţilor, iubiţi-vă femeile voastre precum şi Hristos a iubit Biserica"*[43].

Iarăşi, când vorbeşte despre milostenie, face acelaşi lucru; pentru aceea şi spune: *"Cunoaşteţi harul Domnului nostru Iisus Hristos, că pentru voi a sărăcit, bogat fiind, ca voi prin sărăcia Lui să vă îmbogăţiţi"*[44]. Cu alte cuvinte, Pavel grăieşte aşa: "După cum Stăpânul tău a sărăcit luând trup, tot aşa şi tu sărăceşte în averi; şi după cum pe El nu L-a vătămat sărăcia slavei, tot astfel nici pe tine nu va putea să te vatăme sărăcia averilor; dimpotrivă, îţi va aduce multă bogăţie".

Tot astfel, şi când vorbeşte filipenilor despre smerenie, Îl dă ca pildă pe Hristos; după ce a spus: *"Socotind că vă întreceţi unul pe altul în smerenie"*[45], a adăugat: *"Aceea să cugetaţi în voi, ceea ce era şi în Hristos Iisus, Care, Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o răpire a fi întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând"*[46]. Dacă Fiul a primit să poarte trup din pricină că ar fi mai mic decât Tatăl după fire, atunci întruparea nu mai este smerenie şi deci în zadar a dat Pavel această pildă ca să ne îndemne la smerenie. Atunci este smerenie, când cineva egal ascultă de altul care este egal cu el. Egalitatea aceasta o arată Pavel prin cuvintele: *"Care, Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o răpire*

43. Efes. 5, 25.
44. 2 Cor. 8, 9.
45. Filip. 2, 3.
46. Filip. 2, 5-7.

a fi întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând".

– Ce înseamnă: *"N-a socotit o răpire a fi întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând"*? Cel ce răpeşte un bun ce nu i se cuvine îl ţine necontenit strâns şi nu vrea să-i dea drumul din mână, pentru că se teme să nu-l piardă, pentru că nu are încredere asupra stăpânirii lui, pe când cel ce are un bun al său propriu nu se teme, chiar de-l tăinuieşte.

Dar, ca să fac mai lămurite prin pildă cele ce-am spus, să ne închipuim o slugă şi un fiu ai aceluiaşi stăpân. Dacă sluga îşi ia o libertate care nu i se cuvine şi se împotriveşte stăpânului, atunci nu mai vrea să facă nici o treabă de slugă, nici nu mai ascultă de poruncă de teamă ca nu cumva ascultarea să-i vatăme libertatea, iar porunca să-i fie o piedică; pentru că a răpit cinstea şi o are pe nemeritate. Fiul, însă, nu se fereşte să facă vreo treabă de slugă, pentru că ştie că nimic nu-i poate vătăma libertatea, oricâte treburi de slugă ar face, pentru că ştie că libertatea lui e statornică, pentru că ştie că nobleţea firească nu poate fi nimicită de treburi de slugă; căci nu are libertatea prin răpire, ca sluga, ci a moştenit-o de la început şi din acea dintâi zi.

Asta a vrut să arate şi Pavel despre Hristos. Pentru că Hristos era liber prin fire şi Fiu adevărat, n-a socotit egalitatea cu Tatăl drept răpire; de aceea, nici n-a avut nevoie s-o ţină strâns, ci cu curaj a luat chip de rob. Ştia, ştia bine că pogorământul Său nu-I va putea micşora cu nimic slava. Că egalitatea cu Tatăl nu I-a fost adusă din afară, nici nu I-a fost dată prin răpire, nici nu-I este străină şi necuvenită Lui, ci (este) firească şi adevărată. De aceea a luat chip de rob, pentru că ştia bine şi era convins că acest lucru nu-L va putea vătăma cu nimic. Aşadar, nu L-a vătămat, ci şi în chip de rob a continuat să aibă aceeaşi slavă. Vezi că şi luarea trupului nostru este o dovadă că Fiul este egal cu Cel ce L-a născut, că egalitatea aceasta nu-i adusă din afară, nici

adăugată, nici îndepărtată, ci statornică şi trainică, aşa cum este egalitatea dintre fiu şi tată?

7. Acestea toate să le spunem ereticilor acelora! Să ne sârguim, atât cât stă în puterea noastră, să-i îndepărtăm de la acea erezie rea şi să-i aducem la adevăr. Iar noi înşine să nu socotim îndestulătoare pentru mântuire numai credinţa; să ne îngrijim şi de purtarea noastră; să ducem o viaţă plină de fapte bune, pentru ca folosul să ne fie deplin: şi de pe urma credinţei, şi de pe urma faptelor.

Rugămintea ce v-am făcut-o mai înainte v-o fac şi acum. Rogu-vă, îndepliniţi-o! Să stingem vrăjmăşiile pe care le avem unii cu alţii! Nimeni să nu poarte vrajbă semenului său mai mult de o zi. Înainte de pogorârea nopţii, stinge şi mânia, pentru ca nu cumva, rămânând singur cu gândurile tale, să aduni cu scumpătate toate cele făptuite şi spuse de vrajbă şi să faci mai împovărător sfârşitul şi mai grea împăcarea.

E la fel ca atunci când ni se scrântesc oasele mădularelor noastre şi ies de la locul lor. Dacă le îndreptăm îndată, le punem la locul lor fără multă durere; dar dacă le lăsăm multă vreme în afara căsuţelor lor, cu anevoie le întoarcem să le punem la locul lor; iar după ce le-am pus, e nevoie de multe zile ca să se potrivească bine, să se întărească şi să rămână la locul lor.

Tot aşa şi cu vrajba. Dacă ne împăcăm îndată cu vrăjmaşii noştri şi o facem cu dragă inimă, n-avem nevoie de multă stăruinţă ca să ne reîntoarcem la vechea prietenie; dar dacă lăsăm să curgă multă vreme, ca şi cum am fi orbiţi de vrajbă, ne roşim la faţă, ne ruşinăm; avem nevoie de alţi oameni, nu numai de aceia care să ne pună faţă în faţă cu cei cu care suntem învrăjbiţi, dar şi de oameni care să ne şi stăpânească bine după ce ne-am întors, până ce ajungem la prietenia de mai înainte. Nu mai vorbesc de râs şi de ruşine! De câtă osândă, dar, nu suntem vrednici dacă avem nevoie de alţii care să ne pună faţă în faţă cu mădularele noastre? Nu numai asta e grozăvia ce se naşte de pe urma zăbovirii şi a amânării! Mai punem în spatele duşmanilor noştri păcate care nu-s păcate. Privim cu bănuială orice cuvânt rostit de vrăjmaşul nostru! Gesturile, privirea, glasul, mersul! Când îl vedem, vederea lui ne aprinde sufletul orbit de vrajbă; dar, şi când nu-l vedem, sufletul nostru tot este răvăşit de durere. Căci ne îndurerează necontenit nu numai vederea duşmanilor noştri, ci şi amintirea lor; dacă auzim pe cineva vorbindu-i de rău, îi vorbim şi noi la fel; şi, ca să spun pe scurt, ne ducem toată viaţa numai în supărare şi durere; ne facem nouă înşine mai mult rău decât lor, întreţinând în sufletul noastru un necontenit război.

Cunoscându-le dar, iubiţilor, pe toate acestea, să ne străduim mai cu seamă să nu avem duşmănie pe nimeni. Dacă prindem duşmănie pe cineva, să ne împăcăm cu el în aceeaşi zi. Dacă rămâne duşmănia şi a doua şi a treia zi, atunci ziua a treia ajunge repede a patra, aceasta a cincea, iar a cincea va da naştere la mult mai multe zile de duşmănie. Cu cât zăbovim mai mult, cu atât ne este mai ruşine să ne împăcăm.

Spui că e o ruşine să te duci la duşmanul tău, să te împaci cu cel ce ţi-a făcut rău?

Dar tocmai aceasta-i laudă, aceasta-i cunună, acesta-i cuvânt de laudă, acesta-i câştig şi vistierie cu mii şi mii de bunătăţi. Însuşi duşmanul te va lăuda şi te vor lăuda şi toţi cei de faţă! Iar dacă unii oameni te vor judeca, află că Dumnezeu negreşit te va încununa. Dacă însă aştepţi ca duşmanul tău să vină mai întâi la tine şi să-ţi ceară iertare, nu vei avea atâta câştig; căci el, luându-ţi-o înainte, ţi-a răpit răsplata şi a mutat asupra lui toată binecuvântarea; dar dacă alergi înainte de-a alerga el, nu te-ai micşorat, ci ai biruit mânia, ai biruit patima, ai arătat multă filosofie ascultând de Dumnezeu, ţi-ai făcut viaţa mai plăcută, ai scăpat de griji şi de tulburare. Este greu şi primejdios lucru să ai mulţi duşmani, nu numai după hotărârea lui Dumnezeu, dar şi după judecata omenească. Dar pentru ce vor-

besc de mulți dușmani? E primejdios lucru să ai chiar numai un singur dușman, după cum liniștitor și mântuitor lucru este să îi ai pe toți semenii prieteni. Nu ne apără atât nici venitul averilor, nici armele, nici zidurile, nici șanțurile, nici alte nenumărate mașini de război, cât o prietenie adevărată. Aceasta-i zid, aceasta-i tărie, aceasta-i avere, aceasta-i desfătare, aceasta ne face să petrecem și viața de aici cu voioșie, și ne dăruiește și viața ce va să fie.

Gândindu-ne dar la toate acestea și socotind și câștigul ce-l avem de pe urma păcii și a prieteniei, să facem tot ce ne stă în putință ca să ne împăcăm cu cei ce ne sunt dușmani, să-i împiedicăm să ne fie vrăjmași pe cei ce vor să fie și să facem mai trainică prietenia prietenilor noștri. Căci începutul și sfârșitul a toată virtutea este dragostea, de care să dea Dumnezeu să ne desfătăm cu adevărat și necontenit, ca să avem parte de Împărăția cerurilor, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor. Amin.

Cuvântul XI[1]

Omilie rostită în Constantinopol. Împotriva anomeilor; despre ființa lui Dumnezeu, că este de neînțeles; și că este de acord Noul Testament cu Vechiul Testament; și către cei ce lipsesc de la dumnezeiasca Liturghie

1. Într-o singură zi v-am vorbit, și, din ziua aceea, așa de mult v-am iubit, ca și cum aș fi crescut cu voi de la început și din cea dintâi zi a vieții mele; așa de mult m-am legat de voi cu legăturile dragostei, ca și cum m-aș fi bucurat vreme nespusă de prea dulcea voastră împreună-viețuire. S-a întâmplat așa nu pentru că eu aș fi un om prietenos, un om de care să te îndrăgostești iute, ci pentru că voi, mai mult decât toți, sunteți niște oameni de care te îndrăgostești repede, pe care-i dorești mult. Cine nu s-ar mira și nu s-ar minuna de râvna voastră înflăcărată, de dragostea voastră nefățarnică, de prietenia ce-o arătați dascălilor voștri duhovnicești, de unirea dintre voi? Nu sunt toate acestea în stare să cucerească și o inimă de piatră?

De aceea vă iubesc tot atât de mult pe cât îmi iubesc și Biserica, aceea în care m-am născut, în care am crescut și în care am învățat. Biserica aceasta este soră aceleia; iar voi, prin faptele voastre, arătați înrudirea. E mai bătrână aceea în ceea ce privește timpul, dar mai caldă aceasta, în ceea ce privește credința; mai mare este acolo adunarea credincioșilor și mai strălucită priveliștea, dar mai mare este aici răbdarea și mai mare bărbăția. Lupi de pretutindeni dau ocol oilor, dar turma nu-i nimicită. Tulburare, fur-

1. P.G. 48, col. 795-802.

tună şi vifor de jur-împrejurul acestei sfinţite corăbii, dar cei de pe corabie nu se îneacă. Atacul văpăii eretice o înconjoară de pretutindeni, dar cei din mijlocul cuptorului se desfătează de roua cea duhovnicească. Pe cât de minunat lucru este să vezi în mijlocul unui cuptor înflorind un măslin, să-l vezi plin de frunze şi încărcat de rod, tot pe atât de minunat este să vezi sădită Biserica aceasta în mijlocul oraşului acestuia.

Aşadar, pentru că sunteţi oameni de bună-credinţă şi vrednici de mii şi mii de bunătăţi, vreau să-mi împlinesc cu deplină mulţumire făgăduinţa ce v-am făcut-o mai înainte, când am vorbit[2] înaintea voastră despre armele lui David şi ale lui Goliat, arătându-vă prin cuvânt cum unul era apărat din toate părţile cu arme multe şi grozave, şi cum celălalt, lipsit de armele acelea, era întărit numai de credinţă; unul strălucea pe dinafară datorită platoşei şi scutului; celălalt strălucea pe dinăuntru datorită Duhului şi harului. De aceea copilul l-a biruit pe tânăr, de aceea cel gol l-a învins pe cel înarmat, de aceea păstorul l-a doborât pe ostaş. Piatra păstorului a strivit şi a stricat arma războinicului.

Aşadar, şi eu voi folosi piatra aceea, adică piatra cea din capul unghiului, piatra cea netrupească. Dacă lui Pavel i s-a îngăduit să cugete despre piatra cea din pustie[3], atunci nici pe tine n-are să se supere nimeni de tălmăcesc în acelaşi chip piatra aceasta. După cum în vremea iudeilor nu firea pietrei celei văzute a slobozit izvoarele acelea de ape, ci puterea pietrei celei netrupeşti, tot astfel şi în vremea lui David, nu piatra cea materială a zdrobit capul bărbatului aceluia, ci piatra cea netrupească. Tot aşa şi vouă, vă făgăduisem atunci că n-am să folosesc niciun gând al minţii omeneşti pentru doborârea ereticilor. *"Pentru că armele noastre nu sunt trupeşti; ci duhovniceşti, surpând gândurile şi toată trufia care se ridică împotriva cunoaşterii Dumnezeu"*[4]. Am primit poruncă să surpăm gândurile minţii omeneşti, nu să le înălţăm; am primit poruncă să le doborâm, nu să ne înarmăm cu ele. *"Gândurile omeneşti sunt fricoase"*[5], spune Scriptura. Dar ce înseamnă "fricoase"? Fricosul n-are curaj nici când merge pe pământ tare; şi atunci se teme şi tremură; tot astfel şi o cunoştinţă primită numai pe temeiul gândurilor minţii omeneşti, chiar de-i adevărată, nu dă sufletului încredinţare, nici credinţă îndestulătoare. Aşadar, pentru că atât de mare este slăbiciunea gândurilor minţii omeneşti, să începem deci lupta cu potrivnicii credinţei folosindu-ne de cuvintele Scripturilor.

2. Textual: am filosofat.
3. Cf. 1 Cor. 10, 4.

De unde să încep cuvântul? De unde vreţi; fie din Noul Testament, fie din Vechiul! Slava Celui Unuia-Născut nu străluceşte numai în cuvintele Evangheliei şi ale Apostolului, ci străluceşte cu multă prisosinţă şi în profeţi, şi în tot Vechiul Testament. De aceea şi mi se pare că de aici, din Vechiul Testament, am să încep a arunca în eretici. De ne folosim de cuvintele Vechiului Testament, îi vom putea doborî nu numai pe aceşti eretici, pe anomei, ci şi pe mai mulţi eretici, pe Marcion, pe Manes, pe Valentin şi toată ceata iudeilor. După cum în vremea lui David a căzut numai Goliat, dar a luat-o la fugă toată oştirea, a fost numai moartea unui singur trup şi lovirea unui singur cap, dar fuga şi spaima au fost de obşte, ale întregii oştiri, tot aşa şi acum, de va fi rănită şi doborâtă o singură erezie, fuga va fi obştească, a tuturor ereziilor pe care le-am numit.

Într-adevăr, maniheii şi cei ce bolesc de boala lor par a-L primi pe Hristos cel propovăduit, dar îi necinstesc pe cei ce L-au propovăduit, pe profeţi şi pe patriarhi. Iudeii, la rândul lor, dimpotrivă, par a-i primi şi a-i cinsti pe cei ce L-au propovăduit, adică pe profeţi şi pe legiuitorul lor, dar Îl necinstesc pe Cel propovăduit de ei. Când vom arăta, cu ajutorul lui Dumnezeu, că slava cea multă a Celui Unuia-Născut a

4. 2 Cor. 10, 4-5.
5. Înţ. Sol. 9, 14.

fost vestită mai dinainte în Vechiul Testament, vom putea face de ruşine toate gurile acestea care luptă împotriva lui Dumnezeu şi vom putea încuia limbile cele hulitoare. Când se va vedea că Vechiul Testament Îl propovăduieşte pe Hristos, ce cuvânt de apărare vor mai avea maniheii şi cei asemenea lor, care necinstesc Vechiul Testament, înainte vestitorul Stăpânului de obşte al tuturora? Ce iertare şi ce scăpare vor mai avea şi iudeii, care nu-L primesc pe Cel vestit de profeţi?

2. Aşadar, pentru că atât de mare e belşugul victoriei, să urcăm cuvântul la cele mai vechi cărţi, şi din cele vechi, la cea mai veche dintre toate, adică la Facere, iar din Facere să-l urcăm chiar la începutul ei.

Că Moise grăieşte multe despre Hristos, ascultă-L pe Hristos, că o spune El! *"Dacă l-aţi crede pe Moise, M-aţi crede şi pe Mine, căci acela a scris despre Mine"*[6].

– Dar unde a scris despre El?

– Aceasta voi căuta să dovedesc acum!

Când a fost desăvârşită întreaga zidire, când era încununat cerul cu corul cel felurit de stele, când de jos strălucea în faţa lui pământul prin fel de fel de flori, când erau pline vârfurile munţilor, pline câmpiile şi văile şi, într-un cuvânt, toată faţa pământului plină era de ierburi şi copaci, când săreau turmele de oi, când săreau cirezile de vite, când sălta corul păsărilor celor cântătoare, arătându-şi firea..., şi umplea întreg văzduhul de cântare, când erau pline mările de animalele ce trăiesc în mare, când erau pline lacurile, izvoarele şi râurile de toate vieţuitoarele lor, când nimic nu era nedesăvârşit, ci totul desăvârşit, trupul îşi căuta capul, cetatea căpetenia, zidirea împăratul, adică pe om. Voind Dumnezeu să-l plăsmuiască pe om, a zis: *"Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră"*[7]. Cu cine vorbea? Negreşit, cu Cel Unul-Născut al Lui. N-a spus: "Fă!", ca să

6. Ioan 5, 46.
7. Fac. 1, 26.

nu socoţi această poruncă drept una dată unui rob, ci: *"Să facem"*, ca să vădească prin chipul sfătuirii că este de aceeaşi cinste cu El. Uneori se spune în Scriptură că Dumnezeu are sfătuitor, alteori, că nu are; nu pentru că e luptă între cuvintele Scripturii, ci pentru că, prin aceste două feluri de vorbire, Scriptura ne descoperă dogme tainice. Când vrea să ne arate că Dumnezeu nu are nevoie de nimic, spune că nu are sfătuitor; dar când vrea să ne arate că Cel Unul-Născut este de aceeaşi cinste cu El, Îl numeşte sfătuitor pe Fiul lui Dumnezeu.

Şi ca să afli şi una, şi alta, că adică profeţii Îl numesc sfetnic pe Fiu nu pentru că Tatăl are nevoie de sfat, ci ca să aflăm cinstea Celui Unuia-Născut, şi că nu are nevoie de sfat, auzi-l pe Pavel, care spune: *"O, adâncul bogăţiei şi al înţelepciunii şi al ştiinţei lui Dumnezeu! Cât sunt de necercetate judecăţile Lui şi cât de negăsit urma căilor Lui! Căci cine a cunoscut gândul Domnului sau cine I-a fost Lui sfetnic?"*[8]. Pavel, dar, a arătat că Dumnezeu nu are lipsă de nimic. Isaia, la rândul lui, vorbind despre Cel Unul-Născut al lui Dumnezeu, grăieşte aşa: *"Şi ar fi voit, chiar de ar fi fost arşi în foc. Căci Prunc S-a născut nouă, Fiul, şi S-a dat nouă..., şi se cheamă numele Lui Înger de mare sfat, Sfetnic minunat"*[9].

– Dar dacă este Sfetnic minunat, pentru ce spune Pavel: *"Cine a cunoscut gândul Domnului sau cine I-a fost Lui sfetnic?"*.

– Pentru că, după cum am spus mai înainte, Pavel vrea să arate că Dumnezeu nu are lipsă de nimic, pe când profetul vrea să arate că Cel Unul-Născut este de aceeaşi cinste cu Tatăl. Pentru aceea nici aici n-a spus: "Fă!", ci: *"Să facem!"*. Cuvântul: "Fă" este o poruncă dată unui rob. Iar asta se vede din următoarele. S-a apropiat odată de Iisus un sutaş şi I-a zis: *"Doamne, sluga mea zace în casă bolnav,*

8. Rom. 11, 33-34.
9. Is. 9, 5-6.

cumplit chinuindu-se"[10]. Ce i-a spus Hristos? *"Venind, îl voi vindeca"*[11]. Sutaşul nu cuteza să-L cheme pe Doctor în casa lui; dar Domnul cel purtător de grijă şi iubitor de oameni de la Sine i-a făgăduit să meargă acolo, ca să-i dea aceluia prilej şi pricină să ne arate virtutea lui. Ştiind ce avea să spună sutaşul, Domnul i-a făgăduit să Se ducă, pentru a te face să afli evlavia bărbatului. Căci ce zice sutaşul? *"Doamne, nu sunt vrednic să intri sub acoperişul meu!"*[12]. Nici silnicia bolii nu l-a făcut să-şi uite evlavia, ci chiar în nenorocirea lui a recunoscut înălţimea Dascălului. De aceea şi spune: *"Zi cu cuvântul, şi se va tămădui sluga mea. Că şi eu sunt om sub stăpânirea altora, având sub mine ostaşi, şi zic acestuia: "Du-te", şi se duce, şi celuilalt: "Vino", şi vine; şi slugii mele: "Fă aceasta", şi face"*[13]. Vezi, dar, cuvântul "fă" se întrebuinţează atunci când vorbeşte un stăpân cu o slugă. Dar cuvântul *"Să facem"* arată că cel ce vorbeşte e de aceeaşi cinste cu cel cu care vorbeşte. Când un stăpân vorbeşte cu o slugă, îi spune: "Fă", când însă Tatăl vorbeşte cu Fiul, Îi spune: *"Să facem"*.

– Dar dacă sutaşul a avut această părere, iar lucrurile nu stăteau aşa?, mă poate întreba un eretic. Cum? Sutaşul este apostol? Este oare ucenic, ca să-i primim cuvintele? Poate că el a gândit greşit!

– Bine! Nu-i apostol! Şi ce-i cu asta? Să vedem ce se petrece mai departe! L-a îndepărtat oare Hristos? Oare l-a judecat că a adus nişte învăţături greşite şi stricate? Oare i-a spus: "Pentru ce faci asta, omule? Ai despre Mine o părere mai bună decât se cade! Îmi dai mai mult decât Mi se cuvine! Socoteşti că am să poruncesc cu putere Eu, care nu am putere!". I-a spus oare Hristos aşa ceva? Deloc! Dimpotrivă, chiar i-a întărit părerea şi le-a grăit celor ce veneau

10. Matei 8, 6.
11. Matei 8, 7.
12. Matei 8, 8.
13. Matei 8, 8-9.

după El: *"Amin zic vouă, nici în Israel n-am aflat atâta credinţă"*[14]. Lauda Stăpânului este deci o întărire a cuvintelor sutaşului. Cele spuse nu mai sunt cuvintele sutaşului, ci hotărâre a Stăpânului. Când Domnul laudă spusele cuiva şi hotărăşte că sunt bine spuse, atunci noi primim acele cuvinte ca pe nişte graiuri dumnezeieşti. Căci au luat întărirea de sus, din răspunsul lui Hristos.

3. Vezi că Noul Testament este de acord cu Vechiul Testament? Că amândouă arată puterea lui Hristos?

– Dar dacă, mă întreabă ereticul mai departe, dar dacă l-a făcut pe om, dar l-a făcut ca un slujitor al Tatălui?

– Zadarnică trăncăneală! După ce a spus: *"Să facem om"*, n-a adăugat: "după chipul Tău cel mai mic", nici: "după chipul Meu cel mai mare".

– Dar ce-a adăugat?

– *"După chipul şi asemănarea Noastră"*. Grăind aşa, a arătat că unul este chipul Tatălui şi al Fiului. N-a spus: "chipuri", ci: "chipul Nostru". Nu sunt două chipuri neegale, ci un singur chip, iar acesta, egal al Fiului şi al Tatălui. De aceea se şi zice că Fiul şade de-a dreapta, pentru ca să afli că este egal în cinste cu Tatăl, şi că este stăpânirea Sa aceeaşi cu a Tatălui. Slujitorul nu şade împreună pe scaun, ci stă alături de scaun. Că şederea pe scaun este o urmare a egalităţii de cinste şi a identităţii de stăpânire a Fiului cu Tatăl, iar şederea lângă scaun este o urmare a stării de robie şi de supunere, ascultă ce spune Daniel: *"Văzut-am până ce au fost aşezate scaunele şi a şezut Cel vechi de zile. Zeci de mii de zeci de mii Îi slujeau Lui şi mii de mii stăteau înaintea Lui"*[15]. Şi, iarăşi, Isaia: *"Văzut-am pe Domnul şezând pe tron înalt şi prea înălţat şi Serafimii stăteau împrejurul Lui"*[16]. Iar Miheia spune: *"Văzut-am pe Domnul Dumnezeul lui Israel şezând pe tronul Lui, şi toată oastea ceru-*

14. Matei 8, 10.
15. Dan. 7, 9-10.
16. Is. 6, 1.

lui stătea împrejurul Lui, de-a dreapta Lui și de-a stânga Lui"[17].

Vezi că în toate locurile, puterile cele de sus stau împrejurul Lui, iar El șade pe scaun? Așadar, când vezi că Fiul stă pe scaun de-a dreapta Lui, să nu socotești că are o slujbă de slujitor și de slugă, ci că este stăpân și domn. Din pricina aceasta și Pavel, pentru că le cunoștea pe amândouă, anume că șederea lângă scaun este potrivită celor ce slujesc, iar șederea pe scaun este potrivită celor ce poruncesc, uită-te cum le desparte pe acestea două, grăind așa: *"Către îngerii Lui zice: "Cel ce face pe îngerii Lui duhuri și pe slugile Sale pară de foc"; iar către Fiul: "Tronul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului"*[18]. Prin tron ne arată puterea împărătească a Fiului.

Așadar, pentru că prin toate cele spuse cuvântul nostru a dovedit că Fiul nu are slujbă de slujitor, ci că este Stăpân, să ne închinăm Lui ca Stăpân și ca Unuia ce este de aceeași cinste cu Tatăl. Așa a poruncit și El, spunând: *"Ca toți să cinstească pe Fiul cum cinstesc pe Tatăl"*[19]. Să unim dar curățenia învățăturilor și curăția vieții, pentru ca mântuirea să nu ne fie pe jumătate. Iar curăția vieții n-o poate săvârși nimic atât cât venirea deasă la biserică și ascultarea cu tragere de inimă a predicii.

Ceea ce este hrana pentru trup, aceea este învățătura cuvintelor dumnezeiești pentru suflet. *"Nu numai cu pâine va trăi omul,* spune Domnul, *ci cu tot cuvântul ce iese din gura lui Dumnezeu"*[20]. De aceea, neîmpărtășirea de la o masă ca aceasta pricinuiește foamete. Ascultă că Dumnezeu amenință cu această foamete, ridicând-o ca pe o osândă și pedeapsă. *"Voi da lor,* zice Domnul, *nu foame de pâine, nici sete de apă, ci foame de auzirea cuvântului lui Dumnezeu"*[21]. Nu-i oare nesocotit că facem tot ce ne stă în putință să răscolim totul ca să îndepărtăm foamea cea trupească, și să atragem de bunăvoie spre noi foamea cea sufletească, aceea care-i cu atât mai grozavă cu cât pierdem bunuri mai mari? Nu, vă rog și mă cucernicesc vouă, nu vă dați vouă înșivă niște sfaturi atât de rele, ci puneți înaintea oricărei ocupații, a oricărei griji venirea la biserică. Te întreb: Câștigi atât când lipsești de la Sfânta Liturghie cât pierzi și tu, și toată casa ta? De-ai câștiga, când lipsești de la biserică, o comoară întreagă plină cu aur, tot pierzi mai mult decât câștigi, și cu atât mai mult cu cât cele duhovnicești sunt mai bune decât cele trupești. Acestea, de-ar fi nenumărate, de-ar curge de pretutindeni, totuși nu călătoresc împreună cu noi în viața cea de dincolo, nici nu se mută cu noi în cer, nici nu stau înaintea scaunului celui înfricoșător de judecată, ci, de multe ori, chiar înainte de sfârșitul nostru, se duc și ne părăsesc; dar chiar de-ar rămâne până la sfârșitul vieții noastre, moartea le pune negreșit capăt. Comoara cea duhovnicească, dimpotrivă, este o avere ce nu ne poate fi furată; merge cu noi oriunde; când călătorim din lumea aceasta dincolo, ea ne urmează și ne dă mare îndrăznire înaintea scaunului de judecată.

4. Dacă atât de mare e câștigul sufletesc de pe urma slujbelor bisericești, apoi de pe urma participării la slujbele de aici câștigul e îndoit. Nu câștigăm numai atât, că ne udăm sufletul cu cuvintele cele dumnezeiești, ci și aceea că risipim multa rușine a dușmanilor credinței și dăm multă mângâiere fraților noștri. Că acesta e câștigul așezării ostașilor în ordine de luptă: să se grăbească în acea parte unde războiul e aprig, unde primejdia e mare.

De aceea, cu toții trebuie să alergați aici și să-i alungați pe dușmanii care vin asupra noastră. Nu poți vorbi mult? Nu ai învățătură? Vino aici numai, și ai săvârșit totul! Venirea ta cu trupul aici mărește turma credincioșilor, dă fra-

17. 3 Regi 22, 19.
18. Evr. 1, 7-8.
19. Ioan 5, 23.
20. Matei 4, 4.

21. Am. 8, 11.

ţilor mult curaj şi tragere de inimă, iar pe duşmanii credinţei îi acoperă de ruşine. Dacă păşeşte cineva în pridvoarele acestea sfinte şi vede aici, în biserică, puţină lume adunată, i se stinge şi bruma de tragere de inimă ce-o mai are; se răceşte, şovăie, ajunge mai trândav şi pleacă; şi aşa, încetul cu încetul, toată lumea din biserică ajunge mai nepăsătoare şi mai trândavă. Dar dacă lumea aleargă la biserică, dacă se grăbeşte, dacă se scurge din toate părţile, atunci râvna celorlalţi ajunge temei de râvnă chiar pentru omul nespus de leneş şi de lăsător.

Dacă freci mereu piatră de piatră, produci scântei; şi ce-i mai rece ca piatra şi mai fierbinte ca focul? Cu toate acestea, frecarea necontenită a pietrei de piatră a învins răceala pietrei. Dacă se întâmplă aşa cu piatra, apoi cu mult mai mult se va întâmpla astfel cu sufletele, când se întâlnesc între ele şi se încălzesc de focul Duhului. N-aţi auzit că pe vremea străbunilor noştri toţi credincioşii erau numai o sută douăzeci, dar, mai bine spus, înainte de cei o sută douăzeci, numai doisprezece, şi nici aceştia n-au rămas toţi, ci unul din ei a pierit, Iuda, şi au fost de toţi unsprezece? Cu toate acestea, din cei unsprezece s-au făcut o sută douăzeci, din cei o sută douăzeci, trei mii, apoi cinci mii, apoi au umplut lumea toată de cunoştinţa lui Dumnezeu. Pricina acestei creşteri este că niciodată nu lipseau de la slujbele bisericeşti, ci erau totdeauna unii cu alţii, stând toată ziua în biserică şi fiind cu luare-aminte la rugăciuni şi la citirile din Scripturi. De aceea au aprins focul acesta mare, de aceea niciodată nu s-au moleşit, ci au atras la ei lumea întreagă.

Să facem şi noi ca ei. Nu este oare nesocotit lucru să nu arătăm atâta purtare de grijă faţă de biserică, atâta câtă arată femeile vecinelor lor? Femeile, când văd că o fată este săracă şi lipsită de orice ajutor, o ajută toate din averile lor, fiindu-i ca nişte părinţi. Şi-ai să vezi atunci când se mărită copila mult zgomot şi multă mulţime de lume! Unele femei îi fac miresei daruri de bani; altele nu-i fac alt dar

decât venirea lor cu trupul la nuntă. Şi nu-i mic nici darul acesta! Sârguinţa lor este un fel de acoperământ al stării lor de jos; îşi acoperă sărăcia prin râvna şi ajutorul mâinilor lor.

Tot astfel faceţi şi voi cu această Biserică. Să alergăm cu toţii, din toate părţile, să-i acoperim sărăcia, dar, mai bine-spus, să punem capăt sărăciei ei venind des la biserică. *"Bărbatul este cap femeii"*[22]; femeia este un ajutor al bărbatului. Capul să nu îndrăznească să păşească pragurile acestea sfinte fără trup, dar nici trupul să nu se arate fără cap! Să intre aici omul în întregime, având şi copiii cu el! Dacă este un lucru plăcut să vezi un pom din a cărui rădăcină se înalţă un pom tânăr, apoi cu mult mai plăcut este, mai plăcut chiar decât orice măslin, să vezi că omul are lângă el în biserică, din rădăcina lui, copilul, ca un pom tânăr. Dar nu-i doar un lucru plăcut! E şi aducător de câştig. Căci, după cum am spus, mare este plata celor care vin la biserică. De plugar ne minunăm mai cu seamă atunci când la un ogor lăsat în părăsire şi nelucrat şi-l îngrijeşte cu toată sârguinţa, şi nu atunci când ară un pământ care a fost lucrat de mai multe ori. Aşa făcea şi Pavel; căuta să propovăduiască Evanghelia acolo unde nu se auzise de numele lui Hristos, nu acolo unde se auzise. Să facem şi noi ca Pavel: şi spre câştigul Bisericii, şi spre folosul nostru. Să alergăm aici la fiecare slujbă bisericească, la fiecare Sfântă Liturghie. De te arde pofta, vei putea-o stinge cu uşurinţă numai la vederea acestui locaş. De te mânii iute, vei adormi fiara cu înlesnire. De te asaltează o altă patimă, vei putea potoli tot viforul, vei face vreme senină în sufletul tău şi vei aduce peste el pace deplină, de care facă Dumnezeu ca noi toţi să ne bucurăm, cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui, împreună cu Sfântul Duh, slava, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

22. Efes. 5, 23.

C u v â n t u l XII[1]

La slăbănogul care era bolnav de treizeci și opt de ani; și la cuvintele: *"Tatăl Meu până acum lucrează; și Eu lucrez"*

1. Binecuvântat este Dumnezeu! Cu fiecare Sfântă Liturghie văd că ogorul se mărește, semănăturile cresc, aria e plină, iar snopii de grâu se înmulțesc. Și doar nu am multe zile de când am aruncat sămânța aceasta! Și iată, îndată a răsărit bogat spicul ascultării. De aici se vede că nu putere omenească plugărește Biserica aceasta, ci har dumnezeiesc. Că așa e firea seminței celei duhovnicești! Nu așteaptă timp, nu așteaptă mulțime de zile, nu așteaptă treceri de luni, nici anotimpuri, nici vremi, nici ani! De arunci semințele, poți chiar în aceeași zi strânge, cu braț plin și îndesat, roadele lor.

Cei ce ară pământul de sub picioarele noastre au nevoie de multă muncă, de îndelungată așteptare. Sunt nevoiți să pună la plug boii cu care ară, să taie brazdă adâncă, să arunce semințe din belșug, să grăpeze fața arăturii ca să acopere semințele aruncate, să aștepte ploi potrivite și la timp, să facă încă și alte munci, să aștepte apoi multă vreme, și abia atunci să-și ajungă scopul. Aici însă e cu putință și să semeni, și să seceri, și vara și iarna. Poți face în aceeași zi și una și alta, mai ales dacă sufletul în care semeni se întâmplă să fie gras și mănos. Și văd că voi ați avut un astfel de suflet. De aceea și eu alerg la voi cu mai multă dragoste; că și plugarul țarina aceea o lucrează mai cu plăcere, care i-a umplut de mai multe ori aria.

1. P.G. 48, col. 801-812.

Așadar, pentru că și voi de pe urma puținei mele osteneli îmi aduceți îmbelșugată roadă, cu multă luare-aminte mă apropii de plugăria aceasta și vin să vă aduc cele pe care le-am lăsat nespuse în vorbirea mea de mai înainte. Atunci am țesut cu cuvinte din Vechiul Testament cuvântul meu despre slava Celui Unuia-Născut, Fiul lui Dumnezeu; acum tot din el voi face același lucru. Atunci spuneam că Hristos a zis: *"De l-ați crede pe Moise, M-ați crede și pe Mine"*[2], acum spun că Moise a zis: *"Prooroc ca mine îți va ridica Domnul Dumnezeu dintre frații tăi. De El să ascultați"*[3]. După cum Hristos îi trimite pe iudei la Moise, ca prin el să-i atragă la Dânsul, tot astfel Moise îi dă pe ucenici Dascălului, poruncindu-le să I se supună Lui în toate. Să ne supunem dar și noi celor pe care le face și le spune Domnul, atât tuturor celorlalte, cât și minunii ce ne-a fost citită astăzi.

– Care e minunea?

– *"Era praznicul iudeilor și S-a suit Iisus la Ierusalim. Și este în Ierusalim scăldătoarea oilor, care se numește evrelește Vitezda, cinci pridvoare având"*[4]. La această scăldătoare, spune cuvântul Evangheliei, venea un înger la o anumită vreme de se pogora în ea; pogorârea îngerului se cunoștea din mișcarea apei, iar cel care se cobora întâi, după furtuna din apă, se făcea sănătos de orice boală era ținut. În pridvoarele acestea stătea mulțime de bolnavi, orbi, șchiopi, uscați, așteptând mișcarea apei.

– Dar pentru ce Hristos vine des la Ierusalim și Se arată la praznicele iudeilor?

– Pentru că atunci era adunată mulțime de popor, iar Domnul căuta locul acela și timpul acela ca să-i vindece pe cei bolnavi. Nu au cei bolnavi atâta dorință să scape de bolile lor, câtă sârguință Și-a dat Doctorul ca să-i scape de

2. Ioan 5, 46.
3. Deut. 18, 15.
4. Ioan 5, 1-2.

boală. Când deci era toată mulţimea adunată, când locul de adunare era plin, atunci Domnul venea în mijloc şi făcea cele pentru mântuirea sufletelor acelora. Şedea mulţime de bolnavi aşteptând mişcarea apei, şi cel ce se pogora întâi după mişcarea apei se vindeca, al doilea nu se mai vindeca; leacul se termina, harul cel tămăduitor se cheltuia; rămâneau deci pustii apele, căci boala celui care se cobora întâi îi înghiţea tot harul tămăduitor. Şi pe bună dreptate; era harul dat de un rob.

Dar nu s-a întâmplat aşa când a venit Stăpânul. Nu se tămăduia numai cel ce se pogora întâi în scăldătoarea apelor botezului, ci se vindecau şi întâiul, şi al doilea, şi al treilea, şi al patrulea, şi al zecelea, şi al douăzecilea; de mi-ai vorbi de zeci de mii, de două ori pe atâţia, de trei ori, de mulţime nenumărată, de-ai pune toată lumea în scăldătoarea apelor, harul nu se împuţinează deloc, ci rămâne acelaşi, curăţindu-i pe toţi. Atât de mare este deosebirea dintre puterea robului şi puterea Stăpânului. Îngerul l-a vindecat (doar) pe unul; Stăpânul, întreaga lume. Acela, unul pe an; Acesta îi vindecă în fiecare zi pe toţi, de-ai vrea să duci zeci de mii în scăldătoare. Acela se cobora şi tulbura apele; Acesta, nu aşa!; este de-ajuns numai să chemi numele Lui deasupra apelor, şi li se dă lor tot temeiul vindecării. Îngerul vindecă slăbiciunea trupurilor; Stăpânul vindecă răutatea sufletului. Vezi dar că toate arată deosebirea cea multă şi nemărginită?

2. Stătea deci mulţime de bolnavi aşteptând mişcarea apei. Căci acela era loc de vindecare duhovnicească. După cum într-un spital poţi să vezi mulţi bolnavi, cu ochii stinşi, cu picioarele schilodite, cu alte mădulare bolnave, apoi dintr-o dată toţi se aşază şi-l aşteaptă pe doctor, tot aşa puteai vedea şi în locul acela mulţimea de bolnavi adunată. *"În pridvoarele acestea era un om, care era bolnav de treizeci şi opt de ani. Iisus, văzându-l pe acesta zăcând şi cunoscând că de multă vreme era bolnav, i-a spus: "Vrei să te faci sănătos?". I-a răspuns Lui bolnavul şi I-a zis: "Da, Doamne, dar om nu am care să mă arunce în scăldătoare când se tulbură apa; până ce merg eu, altul se coboară înaintea mea"*[5].

– Pentru care pricină Iisus i-a lăsat pe toţi ceilalţi şi S-a dus la acest bolnav?

– Ca să-Şi vădească şi puterea, şi iubirea de oameni. Puterea, pentru că boala era de nevindecat, iar aceasta îl făcea cu totul neputincios; iubirea de oameni, pentru că pe acesta l-a văzut Purtătorul de grijă şi Iubitorul de oameni a fi cel mai vrednic de milă şi de binefacere, înaintea celorlalţi.

Să nu trecem cu uşurinţă peste acel loc din Scriptură, şi nici peste numărul de treizeci şi opt de ani de când era bolnav. Să audă toţi câţi se luptă necontenit cu sărăcia, toţi câţi au tovarăş de viaţă boala, toţi câţi rabdă greutăţile necazurilor lumeşti, toţi câţi au suferit furtuna şi viforul nenorocirilor neaşeptate. Slăbănogul acesta este un liman obştesc al nenorocirilor omeneşti. Nimeni nu-i atât de împietrit la inimă, nimeni nu-i atât de ticălos şi de nemernic, încât uitându-se la acesta să nu sufere cu curaj şi cu toată inima toate necazurile ce vin peste el. De-ar fi fost bolnav slăbănogul acesta numai douăzeci de ani, numai zece, chiar numai cinci, n-ar fi fost oare îndestulători să-i ia toată tăria sufletului? El însă era bolnav de treizeci şi opt de ani, şi nu se dă bătut; arată multă răbdare. Poate că vouă vi se pare minunat slăbănogul acesta din pricina vremii îndelungate cât a fost bolnav, dar dacă veţi auzi vorbele ieşite din gura lui, mai ales atunci veţi cunoaşte înţelepciunea lui şi toată răbdarea lui.

A venit Iisus la el şi i-a zis: *"Vrei să te faci sănătos?"*.

– Dar care om n-ar fi ştiut că voia să se facă sănătos? Pentru ce dar îl mai întreabă?

– Nu pentru că nu ştia! Cel ce ştie tainele inimilor, cu atât mai mult ştia cele cunoscute şi ştiute de toţi. Deci pentru ce l-a întrebat? La fel ca şi atunci când a zis sutaşului:

5. Ioan 5, 5-7.

"Venind, îl voi vindeca"[6]. N-a spus aceste cuvinte pentru că nu știa ce avea să spună sutașul, căci știa mai dinainte și cunoștea prea bine asta; dar i-a spus sutașului aceste cuvinte pentru că voia să-i dea început și pricină să descopere tuturor evlavia lui ascunsă și să spună: *"Nu, Doamne, nu sunt vrednic să intri sub acoperișul meu"*[7].

Tot așa și cu slăbănogul acesta. L-a întrebat de vrea să se vindece tocmai pentru că Domnul știa ce avea să-I răspundă. Nu i-a pus această întrebare pentru că nu știa dorința lui, ci ca să-i dea prilej și pricină să-și jelească toată nenorocirea și să ajungă dascăl al răbdării. De l-ar fi vindecat pe omul acela pe tăcute, am fi suferit cea mai cumplită pagubă, căci n-am fi avut de unde ști răbdarea și stăruința lui sufletească. Hristos însă nu îndreaptă numai pe cele de față, ci le învrednicește cu multă purtare de grijă și pe cele viitoare. Prin întrebarea: *"Vrei să te faci sănătos?"* l-a silit să răspundă; iar prin răspunsul său, Domnul l-a descoperit tuturor celor ce locuiesc în lume că este dascăl al stăruinței și răbdării. Ce-a răspuns slăbănogul? Nu s-a îngreuiat, nu s-a supărat, n-a spus Celui ce l-a întrebat: "Mă vezi că nu mă pot mișca, știi de câtă vreme sunt bolnav, și mă mai întrebi de vreau să mă fac sănătos? Ai venit să râzi de nenorocirea mea, să-ți bați joc de necazul altuia?". Știți cât de supărăcioși sunt bolnavii, de zac la pat numai un an! Dar când boala s-a întins vreme de treizeci și opt de ani, n-ar fi fost firesc oare ca bolnavul să-și piardă toată înțelepciunea, măcinată fiind de atâta amar de vreme? Cu toate acestea, slăbănogul n-a grăit așa, nici n-a gândit asta, ci răspunde cu multă bunătate și zice: *"Da, Doamne, dar nu am om care să mă arunce în scăldătoare când se tulbură apa"*[8]. Vezi că s-au strâns toate necazurile la un loc în jurul lui și-l asaltau pe

6. Matei 8, 7.
7. Matei 8, 8.
8. Ioan 5, 7.

om: boala, sărăcia, lipsa celor ce l-ar fi putut ajuta. *"Până ce merg eu, altul se coboară înaintea mea"*[9].

Cuvintele acestea sunt mai triste decât toate; sunt în stare să înmoaie și o piatră. Parcă-l vedem pe omul acesta târându-se în fiecare an și ajungând chiar la gura scăldătoarei, și în fiecare an, cu nădejdea că are să se termine chinul lui! Și grozăvia e că n-a îndurat asta vreme de doi sau de trei sau de zece ani, ci vreme de treizeci și opt de ani. Și-a dat toată silința să se vindece, dar a fost lipsit de rod. Alergarea a făcut-o, dar premiul alergării l-a luat altul timp de atât de mulți ani. Mai chinuitor era aceea că-i vedea pe alții vindecați. Știți doar și aceea, că simțim mai puternic nenorocirile noastre atunci când vedem că alții cad în aceleași nenorociri, dar scapă de ele. De aceea și săracul atunci simte mai mult sărăcia, când vede pe un alt sărac îmbogățindu-se; iar bolnavul suferă mai mult atunci când vede că mulți bolnavi scapă de boală, iar el nu are nici o nădejde de vindecare. Vedem mai bine nenorocirea noastră când o punem față-n față cu fericirea altora.

Acesta s-a întâmplat și cu acel slăbănog atunci. Dar, cu toate că a luptat cu boala, cu sărăcia și cu pustietatea atât de multă vreme, cu toate că i-a văzut pe alții vindecați, cu toate că a încercat mereu să se vindece, dar niciodată n-a putut reuși, cu toate că nu nădăjduia nici mai târziu să scape de boală, totuși nici așa nu s-a lăsat, ci alerga la scăldătoare în fiecare an. Iar noi, dacă Îl rugăm o dată pe Dumnezeu pentru un lucru și nu-l primim, îndată ne necăjim și cădem în cea mai cumplită nepăsare; cum nu ni se îndeplinește cererea, ne și pierdem râvna. Putea-voi oare lăuda după vrednicie pe slăbănog sau osândi cum trebuie trândăvia noastră? Ce cuvânt de apărare mai putem avea, ce iertare, când acela a stăruit vreme de treizeci și opt de ani, iar noi ne pierdem curajul așa de repede?

3. Ce a făcut Hristos? După ce Domnul a arătat că slăbănogul merită să fie vindecat înaintea celorlalți, a venit la el și i-a zis: *"Scoală-te, ia-ți patul tău și umblă"*[10]. Vezi că n-a

9. Ioan 5, 7.
10. Ioan 5, 8.

fost vătămat cu nimic din pricina celor treizeci şi opt de ani de boală, pentru că a îndurat boala cu răbdare? Sufletul său a ajuns mai înţelept[11] în scurgerea unei atât de îndelungate vremi, fiind pus la încercare prin suferinţă, ca într-un cuptor de topit, şi a dobândit vindecarea cu mai multă slavă. Căci nu l-a vindecat un înger, ci Însuşi Stăpânul îngerilor.

– Dar pentru ce i-a poruncit să-şi ia patul?

– Pentru o pricină, şi cea dintâi, ca să-i elibereze pe iudei de păzirea legii. Când a răsărit soarele, nu mai era nevoie să aibă alături lumânarea. Când s-a arătat adevărul, nu mai trebuia să îmbrăţişeze închipuirea. Pentru aceea, ori de câte ori dezlega sâmbăta, Domnul săvârşea în acea zi o minune foarte mare, pentru ca aceia care o vedeau, spăimântându-se de măreţia minunii, să îndepărteze încetul cu încetul ţinerea sâmbetei. A doua pricină, ca să închidă gurile lor cele neruşinate. Pentru că iudeii Îl huleau pe Domnul când Îi judecau minunile şi pentru că încercau să atace slava celor săvârşite de El, Domnul i-a poruncit (acestuia) să-şi poarte patul, ca pe un trofeu şi o dovadă neîndoielnică a vindecării lui, ca să nu mai spună şi despre acest slăbănog ceea ce au spus despre orb.

– Dar ce au spus despre orb?

– *"Acesta-i!"... "Nu-i acesta!"... "Acesta-i!"*[12]. Aşadar, ca să nu mai spună tot aşa şi despre slăbănog, patul purtat pe sus ajunge învinuitorul neruşinării lor.

Mai poate fi spusă şi o a treia pricină, nu mai neînsemnată decât cele de mai înainte. Domnul i-a poruncit să-şi poarte patul ca să afli că puterea dumnezeiască, şi nu meşteşug omenesc, a săvârşit vindecarea. Prin aceasta a dat dovadă nespus de mare şi lămurită că vindecarea a fost adevărată şi dreaptă, pentru ca nu cumva unul din hulitorii aceia să spună că slăbănogul doar s-a prefăcut că s-a vindecat, că a dat impresia că merge ca să facă pe plac lui Hristos.

11. În text: mai filosofic.
12. Ioan 9, 8-9.

De aceea îi şi porunceşte să poarte povara pe umerii lui. Că dacă nu i-ar fi fost înzdrăvenite bine mădularele, dacă nu i-ar fi fost întărite încheieturile, n-ar fi putut ţine pe umerii lui atâta povară. În afară de acestea toate, Domnul a mai arătat şi aceea că atunci când porunceşte, se fac toate dintr-odată: şi izbăvirea de boală, şi reîntoarcerea sănătăţii depline. Doctorii, chiar dacă vindecă de boli, totuşi nu pot să-l facă dintr-odată sănătos pe bolnav; au nevoie de timp îndelungat, de timp de refacere, ca să scoată şi să alunge din trup încetul cu încetul rămăşiţele bolii. Hristos însă n-a vindecat aşa, ci într-o clipită de vreme a izbăvit şi de boală, şi a readus şi sănătatea; între una şi alta n-a mai trecut vreme, ci, în acelaşi timp, când a sărit de pe sfânta Lui limbă acel glas sfânt, a alungat boala trupului, cuvântul faptă s-a făcut, şi toată boala a fost vindecată în întregime. După cum o slujnică se ruşinează şi se cuminţeşte când îşi vede stăpânul, tot aşa şi firea trupului, ca o slujnică obraznică ce slăbănogise mădularele trupului, când a văzut că vine Stăpânul ei, s-a cuminţit şi s-a liniştit. Pe toate acestea glasul Domnului le-a săvârşit. Nu erau simple cuvinte, ci cuvinte ale lui Dumnezeu, despre care spune Scriptura: *"Tari sunt lucrările cuvintelor Lui"*[13]. Dacă l-a făcut pe om din nimic, apoi cu mult mai mult putea să-l însănătoşească pe un om slăbănogit şi paralizat.

Cu acest prilej i-aş întreba cu plăcere pe cei ce iscodesc fiinţa lui Dumnezeu: Cum s-au înzdrăvenit mădularele acelea, cum s-au întărit oasele? Cum şi-a recăpătat tăria sa stomacul? Cum s-au încordat iarăşi nervii cei slăbiţi? Cum s-a sculat şi s-a îndreptat puterea cea doborâtă la pământ? Dar nu vor putea să-mi spună cum! Prin urmare, minunează-te de ceea ce s-a făcut, nu iscodi chipul cum s-a făcut!

După ce slăbănogul a făcut ce i s-a poruncit, după ce şi-a luat patul, iudeii care l-au văzut i-au zis: *"E sâmbătă! Nu-ţi este îngăduit să-ţi iei patul sâmbăta"*[14]. Ar fi trebuit să se închine Celui ce a săvârşit minunea, ar fi trebuit să se mi-

13. Ioil 2, 11.
14. Ioan 5, 10.

nuneze de ceeea ce s-a săvârşit! Dar, nu, lor le arde de sâmbătă! Cu adevărat strecoară ţânţarul şi înghit cămila! Ce le-a răspuns slăbănogul: *"Cel ce m-a făcut sănătos, Acela mi-a zis: Ia-ţi patul tău şi umblă!"*[15]. Vezi om recunoscător? L-a mărturisit pe Doctor şi a spus că este vrednic de credinţă Cel ce i-a dat o astfel de poruncă. Şi ce judecată a făcut orbul, aceeaşi judecată a făcut şi slăbănogul.

– Dar ce judecată a făcut orbul?

– Iudeii i-au zis: *"Omul acesta nu-i de la Dumnezeu, că nu ţine sâmbăta"*[16]. Şi ce le răspunde el? *"Ştim,* spune el, *că Dumnezeu nu-i ascultă pe păcătoşi. Dar Acesta mi-a deschis mie ochii"*[17]. Cu alte cuvinte orbul le grăieşte aşa: "Dacă ar fi călcat legea, ar fi păcătuit; iar dacă ar fi păcătuit, n-ar fi putut face o faptă atât de mare; căci unde-i păcat, puterea nu se arată. Dar El a putut; deci n-a păcătuit călcând legea". Aceeaşi judecată a făcut-o şi slăbănogul. Când a spus: *"Cel ce m-a făcut sănătos",* a vrut să arate acelaşi lucru: "Dacă Acesta este Cel ce a arătat o aşa de mare putere, apoi nu este drept să fie învinuit că a călcat legea".

Ce i-au spus iudeii? *"Unde este omul care ţi-a zis: Ia-ţi patul tău şi umblă?"*[18]. Vezi câtă lipsă de judecată, câtă lipsă de simţire! Vezi ce suflete pline de mândrie? Ochii invidioşilor nu văd nicăieri vreun lucru sănătos! Văd numai acolo unde pot găsi vreun cusur. Tot aşa şi iudeii. Când cel vindecat a mărturisit şi una, şi alta, şi că a fost vindecat, şi că i-a poruncit să-şi ia patul, iudeii pe cea dintâi o ascund, numai pe a doua o spun. Au ascuns minunea, au pus înainte desfiinţarea sâmbetei. N-au spus: "Unde-i Cel ce te-a făcut sănătos?". Nu! Au ascuns aceasta şi au spus: *"Unde este cel ce ţi-a zis ţie: Ia-ţi patul tău şi umblă? Dar el nu ştia, căci Iisus Se dăduse la o parte, fiind mulţime în acel loc"*[19].

15. Ioan 5, 11.
16. Ioan 9, 16.
17. Ioan 9, 30, 31.
18. Ioan 5, 12.
19. Ioan 5, 12-13.

Aceasta este cea mai mare apărare a omului, aceasta este dovada purtării de grijă a lui Iisus Hristos. Într-adevăr, să nu-l învinuieşti pe slăbănog de necredinţă când auzi că Domnul a venit între bolnavii de la scăldătoare, iar slăbănogul acesta nu L-a primit cum L-a primit sutaşul, nici nu I-a spus: *"Numai spune un cuvânt, şi se va vindeca sluga mea!"*[20]. Să nu-l învinuieşti dar de necredinţă, pentru că nu-L cunoştea pe Hristos, nici nu ştia cine este. Cum putea să-L cunoască de vreme ce atunci Îl vedea pentru întâia oară? De aceea a şi spus: *"Nu am om care să mă arunce în scăldătoare"*[21]. Dacă L-ar fi cunoscut cine este, nu I-ar mai fi vorbit de scăldătoare, nici de coborârea în ea, ci I-ar fi cerut să-l vindece, precum l-a şi vindecat. Dar nu, slăbănogul Îl socotea a fi unul din cei mulţi, un om ca toţi oamenii, şi de aceea i-a pomenit de vindecarea săvârşită prin coborârea în scăldătoare. Dovada purtării de grijă a lui Hristos se vede de acolo că l-a lăsat iarăşi pe cel vindecat şi că nu i S-a făcut cunoscut. Hristos a făcut asta ca să nu bănuiască iudeii că martorul acesta este mincinos, că a grăit aşa pentru că El era de faţă şi că a fost convins să vorbească aşa; dar pentru că slăbănogul nu-L cunoştea şi pentru că Domnul nu era de faţă, toată bănuiala aceasta cade. Căci spune Evanghelistul: *"Nu-L ştia Cine este"*[22].

4. Din această pricină Domnul îl trimite singur pe cel vindecat, pentru ca aceia care vor să cerce minunea să-l întrebe în deosebi; şi, luând îndestulătoare dovadă despre minune, să pună capăt nebuniei lor deşarte. De aceea Domnul nu spune niciun cuvânt, dar le dă prin fapte dovada, slobozind glas limpede, limpede de tot, mai strălucitor decât o trâmbiţă. De aceea şi mărturia celui vindecat era mai presus de orice bănuială: *"Cel ce m-a făcut sănătos, Acela mi-a zis: "Ia-ţi patul tău şi umblă!"*[23]. Slăbănogul ajunge evanghelist, das-

20. Matei 8, 8.
21. Ioan 5, 7.
22. Ioan 5, 13.
23. Ioan 5, 11.

căl celor necredincioşi, doctor şi propovăduitor, spre ruşinea şi osânda acelora. Doctor, nu cu glasul, ci cu faptele; nu cu cuvintele, ci cu înseşi lucrurile. Clară şi neîndoielnică dovadă a adus! A arătat cu trupul său ceea ce spunea. *"După aceea l-a găsit Iisus şi i-a zis: "Iată, te-ai făcut sănătos, de acum să nu mai păcătuieşti, ca să nu-ţi fie ţie ceva mai rău"*[24]. Ai văzut înţelepciunea Doctorului? Ai văzut purtarea Lui de grijă? Nu l-a izbăvit numai de boala pe care o avea, ci caută să-l facă să rămână sănătos şi pe viitor. Şi, într-adevăr, la timp. Când era pe pat, nu i-a spus asta, nu i-a amintit de păcate. Sufletul bolnavilor este supărăcios şi amărât. Dar când l-a izbăvit de boală, când i-a redat sănătatea, când i-a dovedit cu fapta puterea şi purtarea Lui de grijă, atunci era timpul potrivit să-l sfătuiască şi să-l îndemne, căci se arătase cu fapta vrednic de credinţă.

– Dar pentru ce slăbănogul, după ce s-a despărţit de Hristos, L-a făcut cunoscut iudeilor?

– Pentru că voia să-i facă şi pe ei părtaşi învăţăturii celei adevărate. Iudeii însă tocmai pentru asta Îl urau, spune Evanghelistul, şi-L prigoneau pe Domnul[25]. Aici fiţi cu luare-aminte. Căci aici se dă lupta cea mare. *"Pentru aceasta Îl prigoneau pe El, că făcea acestea sâmbăta"*[26]. Să vedem cum Se apără Domnul. Felul apărării Sale are să ne arate de este dintre cei supuşi sau dintre cei liberi, dintre cei ce slujesc sau dintre cei ce poruncesc. Nelegiuire foarte mare era călcarea sâmbetei. De aduna cineva lemne sâmbăta, era omorât cu pietre pentru că ducea poveri în spate sâmbăta[27]. De acest mare păcat era învinuit Hristos, că dezleagă sâmbăta. Să vedem dacă-şi cere mai întâi iertare ca rob şi supus, sau dacă Se arată ca având putere şi stăpânire, ca Stăpân, ca Unul ce este mai presus de lege, ca Unul care a dat poruncile.

24. Ioan 5, 14.
25. Cf. Ioan 5, 16.
26. Ioan 5, 16.
27. Cf. Num. 15, 32-36.

– Cum Se apără?

– *"Tatăl Meu până acum lucrează; şi Eu lucrez"*[28]. Ai văzut putere? Dacă ar fi mai jos şi mai mic decât Tatăl, cuvintele acestea nu l-ar fi apărare, ci osândă mai mare, învinuire mai cumplită. Când face cineva o faptă pe care numai unuia mai mare îi este îngăduit să o facă, iar apoi, când este luat la rost şi învinuit, el se apăra spunând: "Pentru că a făcut-o cel mai mare, de aceea am făcut-o şi eu", prin acest fel de apărare nu numai că nu se dezvinovăţeşte, ci-şi atrage şi mai mare mustrare şi mai mare învinuire. Căci e semn de îngâmfare să te apuci de lucruri mai mari decât meriţi.

Aşadar, dacă Hristos ar fi fost mai jos decât Tatăl, apărarea Lui n-ar fi fost apărare, ci mai mare osândă. Dar pentru că este egal cu Tatăl, de aceasta nu este osândă. Şi dacă vreţi, să lămuresc spusele mele cu o pildă. Numai împăratului îi este îngăduit să poarte porfiră şi coroană pe cap, în rest, nimănui. Dacă s-ar arăta un om din mulţime îmbrăcat aşa şi, dus înaintea judecăţii, ar spune: "M-am îmbrăcat aşa pentru că şi împăratul se îmbrăca astfel", nu numai că n-ar fi găsit fără de vreo vină, ci, dimpotrivă, ar fi osândit şi pedepsit şi mai mult tocmai din pricina acestui fel de apărare.

O altă pildă. Slobozirea de osândă şi de pedeapsă a răufăcătorilor, a ucigaşilor, a hoţilor, a spărgătorilor de morminte şi a acelora ce îndrăznesc altele ca acestea ţine numai de bunătatea împărătească. Dacă un judecător l-ar slobozi pe un osândit fără poruncă împărătească şi s-ar apăra şi el când este învinuit, tot aşa: "Pentru că împăratul slobozeşte, slobozesc şi eu", nu numai că n-ar scăpa de vină prin această apărare, ci, dimpotrivă, ar aprinde împotriva lui şi mai mult mânia. Şi pe bună dreptate. Nici la beţie nu au dreptul slujbaşii mai mici să facă fapte pe care numai cei mai mari au puterea să le facă, şi să se apere că au făcut asta din pricina beţiei, pentru că şi apărarea aceasta este o ocară mai mare adusă celor ce le-au dat slujba. Din pricina asta, cine este mai mic să nu se apere niciodată aşa! Dar dacă este împărat,

28. Ioan 5, 17.

şi de aceeaşi vrednicie, poate face asta în toată voia. După cum una e dregătoria cea mai înaltă, e drept ca una să fie şi stăpânirea. Prin urmare, dacă se arată cineva apărându-se astfel, neapărat trebuie să fie de aceeaşi vrednicie cu acela a cărui stăpânire a citat-o pentru sineşi.

Deci, pentru că şi Hristos S-a apărat aşa în faţa iudeilor, ne-a dovedit, neîndoielnic, că este de aceeaşi vrednicie cu Tatăl. Şi dacă vreţi, să aplicăm pilda la cuvintele lui Hristos şi la fapta pe care a săvârşit-o. Fie dar dezlegarea cu stăpânire a sâmbetei ceea ce au fost în pildele de mai sus purtarea purpurei şi a coroanei şi slobozirea vinovaţilor. După cum aceste fapte sunt îngăduite numai împăratului, şi nimănui altuia dintre supuşi, iar dacă se arată cineva făcându-le pe acestea, şi făcându-le pe drept, atunci neapărat că şi acela trebuie să fie împărat, tot aşa şi aici: pentru că Hristos Se arată făcând cu putere acestea, apoi, când este învinuit, citează pe Tatăl, spunând: *"Tatăl Meu până acum lucrează"*[29], trebuie neapărat să fie egal cu Acela ce lucrează cu stăpânire. Dacă n-ar fi fost egal cu El, nu S-ar fi folosit de acest fel de apărare. Dar să vă fac mai clar ceea ce spun! Au dezlegat odinioară sâmbăta şi ucenicii, smulgând spice şi mâncându-le sâmbăta! A dezlegat-o şi El acum. Iudeii i-au învinuit şi pe aceia, şi L-au învinuit şi pe El. Să vedem cum îi apără pe ucenici şi cum Se apără pe El, ca să afli din deosebirea de apărare înălţimea şi puterea apărării Lui. Cum îi apără pe ucenici? *"N-aţi citit ce-a făcut David când a flămânzit?"*[30]. Când îi apără pe robi, aleargă la David, care era rob ca şi ei. Dar când Se apără pe El, înalţă cuvântul la Tatăl: *"Tatăl Meu lucrează; şi Eu lucrez"*.

– Dar despre ce lucrare vorbeşte?, m-ar putea întreba cineva, căci: "După şase zile de lucru, *Dumnezeu S-a odihnit de toate lucrurile Lui"*[31].

29. Ioan 5, 17.
30. Matei 12, 3.
31. Fac. 2, 2.

– Despre purtarea de grijă a lui Dumnezeu faţă de lume! Dumnezeu nu numai că a adus la fiinţă toată zidirea, ci o şi ţine, după ce a adus-o. Toate se bucură de purtarea Lui de grijă! Fie îngeri, fie arhangheli, fie puterile cele de sus, într-un cuvânt toate cele văzute şi cele nevăzute. De sunt lipsite de lucrarea, purtării Lui de grijă, se duc, se pierd, pier. Voind dar Hristos să arate că este dintre cei ce poartă de grijă, nu dintre cei cărora li se poartă de grijă, dintre cei ce lucrează, nu dintre cei ce suferă lucrarea, a spus: *"Tatăl Meu lucrează; şi Eu lucrez"*. Prin aceste cuvinte a vrut să arate că este egal cu Tatăl.

5. Aduceţi-vă aminte dar de acestea şi păstraţi-le cu toată grija! Ţeseţi împreună cu curăţenia învăţăturilor şi înţelepciunea vieţuirii. Ceea ce vă rugasem mai înainte vă rog şi acum, şi nu voi înceta să vă rog: Nimic nu te ajută atât la vieţuire şi la cugetare ca venirea aici, ca venirea la biserică. După cum un pământ înţelenit, pentru că n-are pe nimeni care să-l îngrijească şi să-l ude, e plin de spini şi de ciulini, pe când pământul care se bucură de mâinile plugarilor înverzeşte, înfrunzeşte şi ajunge încărcat tare de rod, tot aşa şi cu sufletul; sufletul care se bucură de stropirea cuvintelor celor dumnezeieşti înverzeşte, înfrunzeşte şi e încărcat tare de rodul Duhului, pe când sufletul care trăieşte în uscăciune, în nepăsare şi în lipsă de o stropire ca aceasta, (acela) se pustieşte, se sălbăticeşte, scoate mulţi spini, păcatele. Iar unde sunt spini, acolo-s balauri, şerpi, scorpioni şi toată puterea diavolului.

Dacă nu dai crezare cuvântului meu, haide să ne comparăm pe noi cu cei ce n-au venit la biserică, şi veţi vedea atunci ce mare e deosebirea. Dar, mai bine spus, hai să ne cercetăm pe noi înşine cine suntem, după ce ne-am bucurat de învăţăturile cele dumnezeieşti, şi ce ajungem dacă ne lipsim mai multă vreme de acest folos. Să nu pierdem dar un câştig atât de mare. Venirea şi şederea aici în biserică este temeiul tuturor bunătăţilor. Când pleacă de aici, bărbatul pare soţiei sale mai cinstit, iar femeia, bărbatului, mai dorită.

Pe femeie o face plăcută şi dorită nu frumuseţea trupului, ci virtutea sufletului, nu sulimanurile şi fardurile, nici aurul şi hainele cele scumpe, ci cuminţenia, bunătatea şi frica tainică de Dumnezeu. Iar frumuseţea cea nematerială nu o poţi deprinde cum trebuie în altă parte, ci numai în acest loc minunat şi dumnezeiesc, unde Apostolii şi Profeţii ne şterg, ne răzuiesc bătrâneţea păcatului, ne împodobesc, ne aduc din nou vigoarea tinereţii, scot din sufletul nostru toată murdăria, toată zbârcitura, toată pata. Să ne sârguim dar, şi bărbaţi, şi femei, ca să se sălăşluiască în noi această frumuseţe. Frumuseţea trupului, şi boala o veştejeşte, şi trecerea timpului o strică, şi bătrâneţea o stinge, şi moartea, când vine, o pierde de tot; dar frumuseţea sufletului n-o poate poci nici vremea, nici boala, nici bătrâneţea, nici moartea, nici altceva din unele ca acestea, ci continuă să fie veşnic în floare. Frumuseţea trupului adeseori cheamă la desfrânare pe cei ce o privesc, pe când frumuseţea sufletului atrage chiar pe Dumnezeu spre dragostea cea potrivită Lui, precum şi Proorocul spune, grăind către Biserică: *"Ascultă, fiică, şi vezi şi pleacă urechea ta şi uită poporul tău şi casa părintelui tău, că a poftit Împăratul frumuseţea ta"*[32].

Aşadar, iubiţilor, ca să ajungem prieteni cu Dumnezeu, să căutăm să deprindem în fiecare zi această frumuseţe, ştergându-ne toată murdăria cu citirea Scripturilor, cu rugăciunile, cu milosteniile, cu buna înţelegere a unuia cu altul, pentru ca Împăratul, îndrăgostindu-Se de frumuseţea sufletului nostru, să ne învrednicească de Împărăţia cerurilor, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să o dobândim cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui slava, împreună şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

32. Ps. 44, 12-13.

CĂTRE IUDEI

Dovedire către iudei şi eleni că Hristos este Dumnezeu. Dovedire din cele spuse despre El de către profeţi în multe locuri[1]

1. Mulţi oameni nu ascultă cu uşurinţă cuvântările lungi, unii din pricină că sunt trândavi din fire, alţii din pricină că se dedică întru totul grijilor lumeşti, iar alţii din pricină că sunt stăpâniţi de multă neştiinţă. De aceea, am socotit că trebuie neapărat să curm oboseala pricinuită de o cuvântare lungă, pentru ca prin scurtimea cuvântului să înlătur şovăiala celor trândavi, iar pe cei ce au groază de citit să-i fac să asculte cu multă tragere de inimă lucrarea aceasta. De aceea, nici n-am căutat să-mi împodobesc prin cuvinte alese şi cu nume lucrarea aceasta, ci am spus lucrurilor pe numele lor, aşa, ca să fie uşor, lesne de înţeles şi de slugă, şi de slujnică, şi de văduvă, şi de negustor, şi de corăbier, şi de plugar. Voi încerca, de asemenea, pe cât îmi va fi cu putinţă, să micşorez mereu lungimea spuselor, ca să dau învăţătura în puţine cuvinte. Aceasta, pentru ca şi prin uşurinţa de înţelegere şi prin puţinătatea cuvintelor să stârnesc pofta ascultătorilor trândavi, să-i fac să-mi urmărească spusele cu uşurinţă şi fără vreo oboseală şi să aibă câştig sufletesc ţinându-le aminte.

Mai întâi voi începe lupta cu elenii.

Dacă mă va întreba elenul: "De unde se vede că Hristos este Dumnezeu?" (trebuie să ne închipuim că aceasta ne va întreba mai întâi, căci toate celelalte decurg din aceasta), nu-i voi aduce dovada din cer, nici din altele ca acestea. Într-adevăr, dacă îi voi spune că Hristos a zidit cerul, pământul, marea, n-are să primească spusa mea. Dacă îi voi

1. P.G. 48, col. 813-838.

De unde se vede că HRISTOS este Dumnezeu?

spune că a înviat morţi, că a vindecat orbi, că a izgonit demoni, nici pe asta n-are s-o primească. Dacă îi voi spune că a făgăduit împărăţia cerurilor şi bunătăţi negrăite, dacă îi voi vorbi despre înviere, nu numai că nu-mi va asculta cuvintele, ci va râde de mine. De unde dar să-l îndrumez, mai ales dacă este un om fără carte şi neînvăţat? De unde din altă parte dacă nu din cele recunoscute îndeobşte şi fără împotrivire şi de mine, şi de el, din acelea despre care n-are nici cea mai mică îndoială. Căci, după cum am spus, nu are să se lase uşor convins dacă îi voi pune ca temei al dumnezeirii Sale facerea cerului şi celelalte.

Care este dar lucrul despre care mărturiseşte şi elenul că l-a făcut Hristos şi pe care nu-l poate tăgădui deloc? Care? Că Hristos a sădit neamul creştinilor! Într-adevăr, nu va tăgădui că Hristos a întemeiat Bisericile de pe toată faţa pământului. Pe temeiul acestora vom face dovada puterii Lui şi vom arăta că El este Dumnezeu; vom spune că nu stă în firea unui simplu om să cucerească într-un timp scurt atât de multă omenire, să cuprindă pământul şi marea şi să cheme pe oameni la astfel de lucruri, mai ales că ei erau stăpâniţi de datini şi obişnuinţe nesocotite, dar, mai bine spus, stăpâniţi de o răutate atât de mare. Şi totuşi, a avut tăria să elibereze neamul omenesc de toate acestea; nu numai pe romani, ci şi pe perşi, şi, într-un cuvânt, toate neamurile barbare. A săvârşit acestea fără să Se folosească de arme, fără să cheltuiască bani, fără să pornească oştiri, fără să dezlănţuie războaie, ci numai cu unsprezece oameni la început, oameni fără vază, de jos, neînvăţaţi, de rând, săraci, goi, flămânzi, neîncălţaţi, cu o singură haină. Dar pentru ce spun eu: a săvârşit? A putut să convingă atâtea seminţii de oameni să cugete nu numai la cele din lumea aceasta, ci şi la cele viitoare, să rupă legile strămoşeşti, să smulgă din rădăcină datinile cele vechi, înrădăcinate de atâta amar de vreme, şi să sădească în locul lor altele, să-i abată de la nişte reguli uşoare şi să-i îndrepte spre

nişte dreptare grele, cele ale Lui; şi să facă acestea, cu toate că toţi Îi declarau război, cu toate că a fost batjocorit să sufere crucea şi o moarte plină de ocară. Nu va putea tăgădui elenul că n-a fost răstignit de iudei, că n-a îndurat de la ei nenumărate patimi, dar că în fiecare zi s-a răspândit tot mai mult predica. Şi minunea stă nu numai aici, ci şi acolo că Hristos înfloreşte până şi la perşi, cu toate că încă şi acum perşii Îi poartă război. Şi sunt printre perşi şi azi popoare multe de mucenici; iar cei ce erau mai sălbatici chiar decât lupii, când au primit predica, au ajuns mai blânzi decât oile şi cugetă la cele înalte despre nemurire, despre înviere şi despre bunătăţile cele negrăite.

2. Aceste fapte mari s-au săvârşit nu numai în oraşe, ci şi în pustie, în sate, la ţară, în porturi şi limanuri. S-au supus Celui răstignit cu multă credinţă nu numai oameni de rând, sau numai căpeteniile, ci chiar cei ce au fruntea încununată cu coroană. Şi voi căuta să dovedesc acum că toate acestea nu s-au făcut aşa, la întâmplare, că au fost prezise cu multă vreme înainte; dar, mai bine spus, ca să nu fie bănuit cuvântul meu, trebuie neapărat să aduc de faţă cărţile iudeilor care L-au răstignit şi să desfăşor înaintea ochilor celor necredincioşi, din cărţile păstrate de iudei, mărturiile despre Hristos.

Aşadar, că Dumnezeu va fi om, Dumnezeu fiind, o spune cel dintâi Ieremia (în cartea lui Baruh): *"Acesta este Dumnezeul nostru; şi nimeni altul nu va fi asemenea Lui. A aflat toată calea ştiinţei şi a dat-o lui Iacov, sluga Lui, şi lui Israel, cel iubit de el. După aceasta pe pământ S-a arătat şi cu oamenii împreună a locuit"*[1a]. Ai văzut cum, în puţine cuvinte, a lăsat să se înţeleagă totul: că Dumnezeu fiind, S-a făcut om; că a locuit împreună cu oamenii; că El a dat Legea cea veche. Că spune Proorocul: *"A aflat toată calea ştiinţei şi a dat-o lui Iacov, sluga Lui, şi lui Israel, cel iubit de Dânsul"*. Se arată în acest loc că, şi înainte de venirea Lui în trup, El pe toate le

1a. Bar. 3, 36-38.

rânduia, El pe toate le făcea, legiuind, purtând de grijă, îngrijind, binefăcând. Ascultă cum spune un alt profet că va fi nu doar om, ci și că Se va naște din Fecioară: *"Iată, Fecioara în pântece va purta și va naște Fiu și vor chema numele Lui: Emanuel"*[2], care se tâlmăcește: cu noi este Dumnezeu.

Apoi, pentru ca să arate că nu era o nălucire ceea ce s-a arătat, ci cu adevărat om, a adăugat, zicând: *"Că înainte de a cunoaște Pruncul să cheme pe tatăl bun sau rău va lepăda răul ca să aleagă binele"*[3]. Că Acesta va fi nu numai om, nici numai din Fecioară, ci și din casa lui David, ascultă că și pe aceasta o prezice de demult Isaia; folosește cuvintele în chip figurat și se folosește de asemănări, dar totuși o prezice: *"Va ieși toiag din rădădina lui Iesei și floare din rădăcină se va înălța; și Se va odihni peste El Duhul lui Dumnezeu, Duhul înțelepciunii și al înțelegerii, Duhul sfatului și al tăriei, Duhul cunoașterii și al bunei-credințe; Duhul temerii de Dumnezeu Îl va umple pe El"*[4]. Acest Iesei a fost tatăl lui David. Se vede dar de aici că a fost din seminția aceea. Iar că a fost nu numai din seminția aceea, ci că va ieși chiar din casa lui Iesei, a spus-o mai dinainte și pe aceasta, zicând: *"Va ieși toiag din rădăcina lui Iesei"*. Nu vorbește la întâmplare de un toiag oarecare, ci vorbește de Hristos și de împărăția Lui. Și că n-a spus aceasta despre un toiag, a arătat-o prin cuvintele următoare. Într-adevăr, după ce a spus: *"Va ieși toiag"*, a adăugat: *"Și Se va odihni peste El Duhul înțelepciunii și al înțelegerii"*.

Nici un om, oricât de nepriceput ar fi, nu va putea spune că harul Duhului are să vină peste un lemn, ci este evident că peste templul acela fără de prihană. De aceea nici n-a spus: *"va veni"*, ci *"Se va odihni"*; pentru că atunci când a venit a rămas peste El și nu S-a depărtat. Acest lucru arătându-l și evanghelistul Ioan, spunea: *"Am văzut Duhul pogorându-Se ca un porumbel și rămânând peste El"*[5]. N-au trecut sub tăcere nici părerea iudeilor, pe care au arătat-o odată cu nașterea Lui. Matei zice: *"Auzind Irod s-a tulburat și tot Ierusalimul împreună cu el"*[6]. Ascultă însă că și Isaia vestise mai dinainte aceasta, spunând: *"Și ar fi voit să fi fost arse în foc, căci Prunc S-a născut nouă, Fiul, și S-a dat nouă, și se cheamă numele Lui: Înger de mare sfat, Sfetnic minunat, Dumnezeu tare, puternic, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie"*[7]. Este evident chiar celor mai cârcotași oameni că astfel de cuvinte nu se pot spune despre un simplu om. Nici un om, de când e lumea, n-a fost numit Dumnezeu tare, nici Domn al unei astfel de păci. Căci *"păcii Lui nu-i va fi hotar"*[8], spune Profetul. Și lucrurile arată că pacea Lui s-a răspândit peste tot pământul, peste toată marea, peste toată lumea, locuită și nelocuită, peste munți, câmpii și păduri, din ziua aceea în care având să Se înalțe, a spus ucenicilor: *"Pacea Mea v-o dau vouă, nu precum dă lumea v-o dau Eu"*[9].

– Dar oare pentru ce a grăit Hristos așa?

– Pentru că pacea pe care o dă omenirii este ușor de stricat și mult schimbătoare, pe când pacea Lui este trainică, statornică, tare, neschimbătoare, nemuritoare și fără de sfârșit, cu toate că s-au dezlănțuit mii și mii de războaie împotrivă-i, cu toate că s-a uneltit în fiecare zi de mii și mii de ori. Dar cuvântul Său, care săvârșește totul, a săvârșit-o și pe aceasta împreună cu celelalte.

3. Profeții n-au profețit numai că va fi om, ci au profețit și despre chipul venirii Lui. Că nu avea să vină slobozind de sus fulgere și trăsnete, cutremurând pământul, clătinând cerul și înspăimântând, ci avea să Se nască fără de zgomot

2. Is. 7, 14.
3. Is. 7, 16. În Sfânta Scriptură: "Că mai înainte de a cunoaște pruncul binele sau răul..."
4. Is. 11, 1-3.

5. Ioan 1, 32.
6. Matei 2, 3.
7. Is. 9, 5-6.
8. Is. 9, 6.
9. Ioan 14, 27.

şi neştiut de nimeni, în casa unui dulgher, într-o casă fără de vază şi umilă, ascultă că nici pe aceasta n-a trecut-o sub tăcere David. Când a spus: *"Se va pogorî ca ploaia pe lână"*[10], a arătat prin aceste cuvinte că Se va naşte fără zgomot, în linişte.

Dar nu numai aceasta au profeţit. Iată ce spune un alt prooroc voind să arate blândeţea şi bunătatea purtării lui Hristos faţă de toţi oamenii. Hristos a fost ocărât, scuipat, batjocorit, necinstit, biciuit, şi în urmă chiar răstignit; cu toate acestea, nu S-a răzbunat pe niciunul dintre cei ce au făcut aceasta, ci le-a suferit cu îndelungă-răbdare şi blândeţe pe toate: necinstirile, vicleniile, nebunia şi furia cea deşartă a acelui popor. Arătându-le pe toate acestea, proorocul spunea: *"Trestia frântă nu o va zdrobi şi feştila ce fumegă nu o va stinge, ...până ce nu va pune pă pământ judecata şi întru numele Său neamurile vor nădăjdui"*[11]. Un alt profet, iarăşi, vrând să arate şi locul în care avea să Se nască, spunea: *"Şi tu, Betleeme, pământul lui Iuda, cu nimic nu eşti cel mai mic între domnii Iudeii; căci din tine va ieşi Cârmuitor, Care va păstori pe poporul Meu Israel, şi obârşia Lui, din început, din zilele veacului"*[12]. Acest profet arată şi dumnezeirea lui Hristos, şi omenitatea Lui. Prin cuvintele: *"Obârşia Lui, din început, din zilele veacului"* a arătat existenţa Lui cea mai înainte de tot veacul; iar prin cuvintele: *"Va ieşi Cârmuitor, Care va păstori pe poporul Meu Israel"*, I-a arătat naşterea după trup. Şi iată că din aceste cuvinte ale profetului mai iese la lumină şi o altă profeţie. N-a spus numai că Se va naşte, ci că va fi vestit şi locul naşterii Sale, deşi este neînsemnat şi mic: *"Cu nimic nu eşti cel mai mic între domnii Iudeii"*, zice profetul. Acum toată lumea aleargă să vadă Betleemul, unde a fost pus când S-a născut; nu pentru altă pricină decât pentru aceasta.

10. Ps. 71, 6.
11. Is. 42, 3-4.
12. Mih. 5, 1.

Alt profet, iarăşi, a arătat şi timpul în care avea să vină Hristos, grăind aşa: *"Nu va lipsi domn din Iuda, nici cârmuitor din coapsele lui până ce va veni Cel ce este gătit lui. Şi El va fi aşteptarea neamurilor, legând de viţă asinul Lui şi de coardă mânzul asinei Lui. Va spăla în vin haina Lui şi în sânge de strugure veşmântul Său. Mai frumoşi sunt ochii Lui decât vinul şi dinţii Lui, mai albi decât laptele"*[13]. Uită-te şi la această profeţie strălucitoare! Atunci a venit Hristos, când în Iudeea n-au mai fost domni iudei, când iudeii au ajuns sub stăpânirea romanilor. Şi astfel s-a împlinit şi profeţia care zice: *"Nu va lipsi domn din Iuda, nici cârmuitor din coapsele lui până ce va veni Cel ce este gătit lui"*, adică până ce va veni Hristos. Când S-a născut Hristos şi s-a făcut înscrierea cea dintâi, romanii stăpâneau poporul evreu şi-i supuseseră pe iudei sub jugul stăpânirii lor. Apoi, prin cuvintele: *"Şi El va fi aşteptarea neamurilor"*, a mai lăsat să se înţeleagă şi altceva: când va veni Hristos, va chema la El toate neamurile.

Irod, căutându-L pe Cel născut, avea să-i ucidă pe toţi pruncii din Betleem. Nici acest fapt nu l-au ascuns profeţii, ci l-au vestit cu mulţi ani înainte, zicând: *"Glas din Rama s-a auzit, plângere şi tânguire şi jale multă: Rahila plângându-şi fiii, şi nu voia să se mângâie, că nu mai sunt"*[14].

Avea să Se suie în Egipt. Şi aceasta au arătat-o profeţii, zicând: *"Din Egipt am chemat pe Fiul Meu"*[15].

Venind în locuri cunoscute, Hristos avea să facă îndată minuni şi să înveţe. Şi acest lucru a fost vestit mai dinainte. Ascultă pe Isaia, care spune: *"Ţară a Zabulonului şi pământ al Neftalimului, poporul cel ce şedea întru întuneric a văzut lumină mare, şi celor ce şedeau întru întuneric şi în umbra morţii, lumină le-a răsărit"*[16]. Prin aceste cuvinte profetul

13. Fac. 49, 10-12.
14. Ier. 31, 15.
15. Os. 11, 1.
16. Is. 9, 1.

arată venirea lui Hristos în acele locuri şi cunoştinţa dată lor prin minunile săvârşite de Dânsul. Profetul, vorbind apoi şi despre alte minuni, arată că (Acesta) a tămăduit şchiopi, a vindecat orbi, i-a făcut pe alţii să vorbească: *"Atunci se vor deschide ochii orbilor şi urechile surzilor vor auzi"*[17]. Şi după altele: *"Atunci va sări şchiopul ca cerbul şi limpede va fi limba gângavilor"*[18], lucru ce nu s-a întâmplat niciodată decât la venirea Lui.

Profeţii au făcut pomenire în chip deosebit de unele minuni. A intrat odată Hristos în templu, iar pruncii de lapte, care nu puteau vorbi, I-au cântat Lui cântări sfinte, grăind aşa: *"Osana întru cei de sus! Binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului!"*[19]. Aceasta a spus-o mai dinainte profetul zicând: *"Din gura pruncilor şi a celor ce sug ai săvârşit laudă, ca să sfărâmi pe vrăjmaş şi pe răzbunător"*[20]. Ai văzut că firea se luptă cu ea însăşi, că vârsta aceea care n-a cunoscut răul Îl vesteşte pe Creator, iar vocea care nu putea vorbi a luat asupră-şi sarcina predicării apostolice?

4. Din pricina nerecunoştinţei lor, Hristos avea să le vorbească uneori iudeilor despre multe în mod umbrit, ca în ghicitură şi în pilde. Şi a fost prezis acest lucru mai de mult: *"Voi rosti pilde de la întemeierea lumii, voi striga cele ascunse dintru început"*[21]. Dar şi înţelepciunea cea creatoare a Lui vestind-o mai dinainte şi de demult, Proorocul spunea: *"Revărsatu-s-a harul pe buzele Tale"*[22]. Iar alt profet spune: *"Iată, va cunoaşte Fiul Meu şi Se va înălţa şi Se va slăvi şi Se va ridica foarte"*[23]. Vorbind pe scurt despre faptele mari ale venirii Sale săvârşite împreună cu minunile, El Însuşi grăia aşa: *"Duhul Domnului peste Mine, pentru că M-a uns, M-a*

17. Is. 35, 5.
18. Is. 35, 6.
19. Matei 21, 9.
20. Ps. 8, 2.
21. Ps. 77, 2.
22. Ps. 44, 3.
23. Is. 52, 13.

trimis să binevestesc săracilor, să propovăduiesc robilor iertare şi orbilor vedere"[24].

Profeţii au vestit mai dinainte şi faptul că iudeii au să-I întoarcă fără pricină şi în zadar spatele lui Hristos, Care le-a făcut atâta bine, şi au să-L învinuiască fără temei. Ascultă-l pe David, care vesteşte aceasta mai dinainte şi grăieşte aşa: *"Cu cei ce urau pacea eram făcător de pace; când le grăiam, se luptau cu mine în zadar"*[25].

Hristos avea să intre în Ierusalim purtat de o asină. Şi acest lucru a fost vestit mai dinainte şi de demult de Zaharia, care grăieşte aşa: *"Bucură-te foarte, fiica Sionului! Propovăduieşte, fiica Ierusalimului! Iată, Împăratul tău vine la tine blând, călare pe asin, pe mânz tânăr"*[26].

I-a izgonit din templu pe vânzătorii de porumbei şi pe schimbătorii de bani. A făcut aceasta din râvnă pentru casa lui Dumnezeu; dar, totodată, a arătat că nu-I este potrivnic lui Dumnezeu, ci, dimpotrivă, într-un gând cu Tatăl. De aceea a şi răzbunat templul; căci ajunsese loc de neguţătorie[27]. Nici acest fapt n-a fost lăsat neînsemnat de profeţi, ci profetul David, făcându-l cunoscut mai dinainte şi vestind mai dinainte gândul cu care Hristos a răzbunat casa lui Dumnezeu, zice: *"Râvna casei Tale M-a mâncat"*[28]. Ce poate fi mai lămurit decât această profeţie?

Avea să fie vândut, iar vânzarea avea s-o facă cel ce lua parte cu El la masă. Iată că şi aceasta a vestit-o mai dinainte acelaşi profet, spunând: *"Cel ce mănâncă pâinile Mele, chiar el şi-a ridicat împotriva Mea călcâiul"*[29]. Uită-te acum că şi Evanghelistul grăieşte la fel: *"Cel ce şi-a întins cu Mine mâna în blid, acela Mă va vinde"*[30].

24. Is. 61, 1.
25. Ps. 119, 7.
26. Zah. 9, 9.
27. Cf. Matei 21, 12.
28. Ps. 68, 11.
29. Ps. 40, 9.
30. Matei 26, 23.

Cel ce L-a vândut nu avea numai să-L vândă, ci să vândă Sângele cel scump şi să ia bani pentru El. Nici asta n-a ascuns-o Profetul, ci, arătând sfaturile cele neruşinate şi cuvintele ce le-au grăit unii cu alţii, spunea: *"Dumnezeule, lauda Mea să nu o ţii sub tăcere, căci gura păcătosului şi gura vicleanului s-au deschis asupra Mea"*[31].

Vânzătorul, căindu-se mai târziu de cele ce-a îndrăznit, a aruncat arginţii şi, alergând la ştreang, aşa şi-a sfârşit viaţa, lăsându-şi femeia văduvă, copiii orfani şi casa pustie. Iată că şi această nenorocire o jeluieşte Profetul, grăind aşa: *"Să ajungă fiii lui orfani şi femeia lui văduvă! Clătinându-se să se mute fiii lui şi să fie izgoniţi din casele lor"*[32].

În locul vânzătorului şi după el a ajuns apostol un altul, Matia. Acelaşi profet vesteşte şi aceasta mai dinainte, spunând: *"Episcopia lui să o ia altul"*[33].

Când a fost vândut şi prins de buna Sa voie, s-a întocmit tribunal, plin de multă fărădelege, şi din iudei şi din păgâni. Iată că şi aceasta o face cunoscută mai dinainte Profetul, zicând: *"Pentru ce s-au întărâtat neamurile şi popoarele au cugetat cele deşarte?"*[34].

Au vestit profeţii mai dinainte nu numai asta, ci şi tăcerea Lui; stătea în mijlocul lor şi tăcea, în timp ce ei grăiau multe cuvinte şi multe învinuiri. Arătând aceasta, Isaia spunea: *"Ca o oaie la junghiere S-a adus şi ca un miel fără de glas înaintea celui ce-l tunde, aşa nu-Şi deschide gura Lui"*[35].

Apoi Profetul, ca să dovedească nedreptatea hotărârii, a adăugat: *"Întru smerenia Lui I s-a răpit dreptatea"*[36], adică nimeni nu L-a judecat drept. Apoi spune şi pricina junghierii. Hristos n-a pătimit cele ce-a pătimit din pricina păcatelor Sale, căci era curat şi fără de prihană, ci S-a dat pe Sineşi

31. Ps. 108, 1.
32. Ps. 108, 8-9.
33. Ps. 108, 7.
34. Ps. 2, 1.
35. Is. 53, 7.
36. Is. 53, 8.

pentru păcatele lumii. Uită-te cum Profetul le-a arătat pe amândouă acestea, spunând: *"Păcat n-a făcut, nici nu s-a găsit vicleşug în gura Lui"*[37]. Prin aceste cuvinte a arătat pentru ce a fost ucis. Apoi spune şi altă pricină: *"Din pricina păcatelor poporului Meu a fost dus la moarte"*[38]. Voind să arate nu doar pricina junghierii, ci şi câştigul care a venit de pe urma crucii şi a acelei junghieri, iată cum vesteşte aceasta mai dinainte, spunând: *"Toţi ca nişte oi am rătăcit; fiecare în calea lui s-a rătăcit. Pedeapsa păcii noastre peste El; cu rana Lui noi toţi ne-am vindecat"*[39].

Acelaşi profet a arătat apoi şi pedeapsa ce o vor primi iudeii pentru cele îndrăznite de ei, când zice: *"Voi da pe cei răi în locul îngropării Sale şi pe cei bogaţi în locul morţii Lui"*[39a]. Iar David, după ce a spus: *"Să lepădăm de la noi jugul lor"*, a adăugat: *"Cel ce locuieşte în ceruri va râde de dânşii; atunci va grăi către dânşii întru urgia Lui şi întru mânia Lui îi va tulbura pe ei"*[40]. Vorbeşte aici de împrăştierea iudeilor pe toată faţa pământului. Însuşi Hristos a arătat în Evanghelii acelaşi lucru, spunând: *"Iar pe cei care n-au voit să împărăţesc peste ei aduceţi-i aici şi-i tăiaţi pe ei"*[41].

Şi, iarăşi, când au vorbit de junghiere, profeţii n-au trecut sub tăcere nici chipul junghierii; şi pe acesta l-a dat de înţeles David, grăind aşa: *"Găurit-au mâinile Mele şi picioarele Mele; numărat-au toate oasele Mele"*[42]. N-a ascuns nici nelegiuirea cea de după răstignire, ci a grăit iarăşi: *"Împărţit-au hainele Mele loruşi şi pentru cămaşa Mea au aruncat sorţi"*[43].

37. Is. 53, 9.
38. Is. 53, 8.
39. Is. 53, 5, 6.
39a. Is. 53, 9.
40. Ps. 2, 3-5.
41. Luca 19, 27.
42. Ps. 21, 18-19.
43. Ps. 21, 20.

Hristos apoi avea să fie îngropat. Şi asta a arătat-o spunând: *"Pusu-M-au în groapa cea mai de jos, întru cele întunecate şi în umbra morţii"*[44].

Avea să învieze. Iată că şi aceasta a fost vestită mai dinainte, spunându-se: *"Nu vei lăsa sufletul Meu în iad, nici nu vei da pe Cel cuvios al Tău să vadă stricăciunea"*[45]. Isaia arată iarăşi acelaşi lucru în alt chip, zicând: *"Domnul va vrea să-L curețe pe El de rană, ... să-I arate Lui lumină, să-L îndreptăţească pe Cel drept, Care bine slujeşte multora"*[46].

Moartea Lui a însemnat dezlegarea păcatelor oamenilor. Şi asta a înfăţişat-o Profetul, când a spus: *"Şi El păcatele multora a purtat"*[47].

I-a eliberat pe oameni de demoni. A spus-o şi pe asta: *"Va împărţi prăzile celor puternici"*[48]. Că asta a făcut-o prin moartea Lui, nici pe aceasta nu a tăcut-o, ci a spus: *"Pentru că s-a dat la moarte sufletul Lui"*[49].

Avea să atragă la Sine întreaga lume. Şi asta a arătat-o prin cele ce a spus: *"Şi El va moşteni pe mulţi"*[50].

5. Apoi profeţii n-au tăcut nici asupra pogorârii Sale la iad; că are să tulbure totul, că are să umple totul de zgomot şi de tulburare, că are să doboare cetatea. O strigă asta când David, grăind aşa: *"Ridicaţi, boieri, porţile voastre, şi vă ridicaţi, porţi veşnice, şi va intra Împăratul slavei"*[51], când Isaia, în alt chip: *"Porţi de aramă voi zdrobi şi zăvoare de fier voi sfărâma şi-ţi voi deschide vistierii întunecoase, pe cele ascunse, nevăzute ţi le voi arăta ţie"*[52], numind aşa iadul. Era iad, dar avea în stăpânirea lui suflete sfinte şi vase cinstite,

44. Ps. 87, 6.
45. Ps. 15, 10.
46. Is. 53, 10-11.
47. Is. 53, 11.
48. Is. 53, 12.
49. Is. 53, 12.
50. Is. 53, 12.
51. Ps. 23, 7.
52. Is. 45, 2-3.

pe Avraam, pe Isaac, pe Iacov. De aceea I-a numit: "vistierii"; a numit însă aceste vistierii "întunecoase" pentru că Soarele dreptăţii încă nu strălucise acolo, nici nu propovăduise cuvintele despre înviere.

După înviere nu avea să stea cu îngerii, nici cu arhanghelii, nici cu altă putere slujitoare, ci avea să stea pe tronul cel împărătesc. Ascultă ce spune tot David: *"Zis-a Domnul Domnului Meu: "Şezi de-a dreapta Mea până ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale"*[53].

După acestea avea să-i trimită pe Apostoli. Şi pe aceasta a vestit-o mai dinainte Isaia, spunând: *"Cât de frumoase sunt picioarele celor ce binevestesc pacea, ale celor ce binevestesc cele bune"*[54]. Uită-te ce parte a trupului o laudă! Picioarele, care-i poartă pe Apostoli pretutindeni!

David arată apoi şi chipul puterii lor, zicând: *"Domnul va da cuvânt cu putere multă celor ce binevestesc"*[55]. Apostolii n-au biruit învârtind arme, nici cheltuind bani; n-au biruit nici prin tăria trupului, nici prin mulţimea oştirilor şi nici prin altceva asemănător, ci numai prin cuvânt; prin cuvântul acela ce are putere multă, facerea de minuni. Aşa au biruit lumea! Predicând pe Cel răstignit şi făcând minuni. De aceea zice Profetul: *"Domnul va da cuvânt cu putere multă celor ce binevestesc"*. Prin aceste cuvinte vorbeşte despre minuni. Putere negrăită a fost ca pescarul, vameşul şi făcătorul de corturi, printr-o simplă poruncă, să învie morţii, să izgonească demoni, să alunge moartea, să pună frâu limbii filosofilor, să coasă gurile retorilor, să-i biruie pe împăraţi, pe domnitori, pe barbari, pe eleni, să pună stăpânire pe tot neamul omenesc. Şi bine a grăit Profetul! Căci pe toate acestea le-au săvârşit cu acel cuvânt şi cu multă putere au schimbat pe morţi în vii, pe păcătoşi în drepţi, pe

53. Ps. 109, 1.
54. Is. 52, 7.
55. Ps. 67, 12.

orbi în oameni cu vedere, izgonind bolile din trup și răutățile din suflet.

De unde le-a venit lor puterea aceasta? De la Duhul Sfânt! Iar aceasta se vede din următoarele: *"Erau plini de Duhul"*[56], spune Scriptura; prooroceau și bărbații, și femeile. "Limbi în chip de foc li s-au arătat și au șezut peste fiecare din ei"[57]. Și acest lucru l-a vestit mai dinainte și de demult Ioil, grăind așa: *"Voi turna din Duhul Meu peste tot trupul, și vor profeți fiii voștri și fiicele voastre, bătrânii voștri vedenii vor vedea, și tinerii voștri visuri vor visa. Și peste robii Mei și peste roabele Mele voi turna... înainte de a veni ziua Domnului cea mare și năprasnică"*[58]. Numește zi mare și năprasnică și ziua aceasta a venirii Duhului, dar și pe aceea ce se va arăta la sfârșitul lumii. Același profet a vestit mai dinainte și mântuirea prin credință – căci nici aceasta n-a fost trecută sub tăcere –: *"Și va fi,* spune el, *că oricine va chema numele Domnului se va mântui"*[59].

6. Va trimite propovăduitori pe toată fața pământului și nu va fi nimeni care să nu audă predica. Și aceasta a fost vestită mai dinainte. Ascultă-l pe David, care o spune și o profețește: *"În tot pământul a ieșit vestirea lor, și la marginile lumii cuvintele lor"*[60]. Arată apoi că propovăduiau cu putere și că erau mai puternici decât cei cu coroană pe cap; aceasta o spune în alt loc: *"Îi vei pune pe ei căpetenii peste tot pământul"*[60bis]. Înseși lucrurile arată că Petru și Pavel au fost mai mari și decât împărații și decât domnitorii. Legile date de împărați își pierd puterea cât ei sunt încă în viață, pe când legile date de acei pescari rămân în picioare și sunt trainice și după moartea lor, cu toate că și demonii și obiceiul cel de multă vreme, și răutatea, și plă-

56. Fapte 2, 4.
57. Fapte 2, 3.
58. Ioil 3, 1-4.
59. Ioil 3, 5.
60. Ps. 18, 4.
60bis. Ps. 44, 109.

cerea, și alte mii și mii de pricini au încercat să le înlăture cu forța. Și iarăși, ca să arate că după ce-i va pune căpetenii, vor fi iubiți și doriți de toți, a adăugat, zicând: *"Pentru aceasta popoarele se vor mărturisi Ție în veac"*[61], adică Îți vor mulțumi că le-ai dat astfel de căpetenii.

S-a vestit mai dinainte și că predica va stăpâni pretutindeni. Iată că David îți înfățișează asta prin cuvintele: *"Cere de la Mine și-Ți voi da Ție neamurile moștenirea Ta și stăpânirea Ta, marginile pământului"*[62]. Și iarăși, în altă parte, un alt profet arată același lucru spunând: *"Se va umple tot pământul de cunoașterea Domnului, ca apa multă care acoperă mările"*[63].

Uită-te și cu câtă ușurință vor asculta! *"Nu-l va mai învăța fiecare pe aproapele său și fiecare pe fratele lui, zicând: "Cunoaște pe Domnul", căci toți Mă vor cunoaște, de la cel mic până la cel mare al lor"*[64].

Tăria Bisericii este arătată în aceste cuvinte: *"Fi-va în zilele cele de apoi arătat muntele Domnului și se va înălța mai presus de dealuri și vor veni la el popoare multe și neamuri multe"*[65]. Biserica nu va fi numai trainică, de nemișcat și de nesfărâmat, ci va și rândui multă pace în lume; conducerile cele multe și domniile din cetăți vor fi desființate și va fi înălțată în toate o singură împărăție; peste cea mai mare parte a acestei împărății va fi pace, nu ca mai înainte. În vremurile de mai înainte toți meșteșugarii și retorii aveau în mâini arme și stăteau pe câmpul de bătaie; dar, odată cu venirea lui Hristos, toate armele s-au desfăcut, iar războaiele s-au mărginit numai la anumite locuri. Arătând acest lucru, un profet spunea: *"Și vor preface săbiile lor în pluguri și sulițele lor în seceri; și nu va ridica sabie neam împotriva altui neam și nu vor mai învăța să se*

61. Ps. 44, 21.
62. Ps. 2, 8.
63. Is. 11, 9.
64. Ier. 31, 34.
65. Is. 2, 2.

războiască"[66]. Mai înainte toţi trăiau în războaie; acum însă au uitat oamenii până şi meşteşugul războiului; dar, mai bine spus, cei mai mulţi nici nu l-au gustat - dintru început. Iar dacă mai sunt unii care cunosc meşteşugul armelor, apoi aceştia sunt puţini şi nu-s nici deşi, nici mulţi, ca la început, când aveau loc mii şi mii de răzvrătiri în fiecare neam.

Profetul a prezis apoi şi din cine-i alcătuită Biserica. Aveau să trăiască împreună nu numai oameni blânzi, nici numai oameni potoliţi, nici numai oameni buni, ci, împreună cu aceştia, şi oameni sălbatici şi neomenoşi, nişte lupi şi lei şi tauri după purtările lor; toţi aceştia aveau să facă o singură Biserică. Ascultă dar că Profetul a arătat şi învârstarea acestei turme prin cuvintele: *"Atunci vor paşte împreună lupul cu mielul"*[67]. Prin aceste cuvinte Profetul a vrut să arate viaţa cumpătată a împăraţilor. Că nu despre animale este vorba aici, să spună iudeul când s-a întâmplat asta. Căci niciodată n-a păscut lupul împreună cu mielul. Şi chiar dacă ar fi păscut, ce folos ar fi avut de aici neamul omenesc? Nu, în acest loc e vorba de purtările oamenilor sălbatici, e vorba de sciţi, de traci, de mauri, de indieni, de sarmaţi, de perşi. Că toate aceste neamuri vor fi puse sub un singur jug, a arătat-o şi un alt profet, spunând: *"Şi-I vor sluji Lui sub un singur jug ...şi să se închine Lui fiecare de la locul lui"*[68]. Nu numai în Ierusalim, spune Profetul, ci pe toată faţa pământului. Oamenii nu mai primesc poruncă să se ducă la Ierusalim, ci să se închine lui Dumnezeu rămânând fiecare în casa lui.

7. N-a fost trecut sub tăcere nici faptul că iudeii vor fi scoşi. Iată că şi pe aceasta a prezis-o Profetul: *"Iată, vouă vi se vor închide uşile şi nu veţi aprinde jertfelnicul Meu în zadar"*[69].

66. Is. 2, 4.
67. Is. 11, 6.
68. Sof. 3, 9, 10.
69. Mal. 1, 10.

A fost vestit mai dinainte şi cine are să I se închine Lui. *"Şi de la răsăritul soarelui până la apus*, spune Profetul, *numele Meu va fi slăvit între neamuri"*[70]; şi iarăşi: *"În orice loc Mi se va aduce tămâie şi jertfă curată"*[71]. Ai văzut că a lăsat să se înţeleagă că e vorba de o slujire mai bună a lui Dumnezeu? Că e vorba de o slujire aleasă şi cu totul deosebită faţă de cea de mai înainte? Nu mai e vorba acum de locul în care Îi slujeşti lui Dumnezeu, ci de chipul slujirii. Slujirea lui Dumnezeu nu mai stă în miros de jertfe şi fum, ci în alt fel de închinăciune.

– Dar cum i-au atras Apostolii pe toţi aceştia?, m-ar putea întreba cineva. Cum i-au convins pe scit, pe indian, pe sarmat şi pe trac, când nu ştiau decât o singură limbă, pe cea iudaică?

– Au luat din darul Duhului harul grăirii în multe limbi. Şi aceasta în ceea ce priveşte neamurile; cât despre Israel, darul limbilor. Şi că nici darul acesta nu i-a atras pe iudei, ascultă că o arată Profetul, zicând: *"În alte limbi şi cu alte buze voi grăi poporului acestuia, şi nici aşa nu Mă vor asculta, zice Domnul"*[72]. Poţi găsi cuvinte mai lămurite decât acestea?

Iudeii nu aveau să creadă, pe când neamurile aveau să alerge. Şi acest lucru s-a spus mai dinainte. Ascultă-l pe Isaia, care o arată şi spune: *"Găsit am fost de cei ce nu Mă căutau; arătat M-am făcut celor ce nu întrebau de Mine. Am zis: Iată, sunt la un neam ce n-a chemat numele Meu"*[73]. Iar despre Israel spune: *"Toată ziua am întins mâinile Mele către poporul acesta neascultător şi împotrivă grăitor"*[74]; şi iarăşi: *"Vestitu-i-am ca unui copil, ca o rădăcină în pământ însetoşat"*[75]; şi iarăşi: *"Doamne, cine a crezut auzului nostru?*

70. Mal. 1, 11.
71. Mal. 1, 11.
72. Is. 28, 11.
73. Is. 65, 1.
74. Is. 65, 2.
75. Is. 53, 2.

Și brațul Domnului cui s-a descoperit?"[76]. Profetul n-a spus "învățăturii noastre", pentru a arăta aici că nu grăiește de la sine, ci le-a vestit pe acelea pe care le-a auzit de la Dumnezeu.

Cele ale noastre, ale creștinilor, vor fi puse mai presus de cele ale iudeilor și vor ajunge cu mult mai cinstite. Moise a lăsat să se înțeleagă așa când a spus: *"Vă voi face geloși pe cel ce nu este neam; vă voi face să vă mâniați pe un neam neînțelegător"*[77]. Prin cuvintele: "pe cel ce nu este neam" Moise a vorbit de nimicnicia de mai înainte a poporului nostru, înainte de a fi creștin. Din pricina marii sale nimicnicii, din pricina nebuniei și din pricina prostiei sale nici nu era socotit popor; prin credință însă s-a petrecut o atât de mare schimbare, că s-a arătat cu mult mai cinstit decât poporul iudeu. Că aceasta avea să-i usture pe iudei și că din pricina aceasta aveau să ajungă și ei mai buni, o arată Moise tot în aceste cuvinte. Moise n-a spus numai: "Voi pune mai presus", ci a spus: *"Vă voi face geloși pe cel ce nu este neam"*, pentru ca să arate și una, și alta: și superioritatea poporului creștin, și oarecarea îndreptare a iudeilor săvârșită de invidie. Cu alte cuvinte, Moise le spune așa: "Le voi da lor atâtea bunătăți, că vă voi face geloși, că vă va ustura". Acest lucru i-a făcut într-adevăr și pe iudei mai buni. Cei ce au văzut marea despicată, piatra desfăcută, văzduhul schimbat și atâtea minuni mari, dar, mai bine spus, cei ce și-au jertfit copiii lor, cei ce au slujit lui Belfegor și au făcut multe vrăjitorii, aceștia, când am venit noi, când ale noastre au ajuns cu mult mai presus decât cele ale iudeilor, au fost atât de mușcați de invidie, încât au ajuns mai buni și s-au smerit, și astfel acelea pe care nu le-au putut săvârși profeții, pe care i-au auzit, și minunile pe care le-au văzut, pe acelea le-a săvârșit invidia ce ne-au purtat-o.

76. Is. 53, 1.
77. Deut. 32, 21.

Nimeni dintre ei nu-și mai jertfește acum copiii, nu mai aleargă la idoli, nu se mai închină vițelului.

Cinstea feciorii nu era cunoscută nici din nume pe vremea Vechiului Testament. Dar pentru că avea să strălucească pe vremea Noului Testament, iată că și pe aceasta o prezice David, grăind așa: *"Vor fi aduse Împăratului fecioare în urma ei, ...vor fi aduse în biserica Împăratului"*[78].

Dar n-a fost trecut sub tăcere nici chiar numele preoților, adică al episcopilor. *"Voi pune pe domnii tăi în pace,* spune Profetul, *și pe episcopii tăi întru dreptate"*[79].

8. Hristos avea să vină să ceară socoteală neamului omenesc și, totodată, și iudeilor. Iată că și pe aceasta o prezic și David, și Maleahi. Unul grăiește așa: *"Și a intrat ca focul din topitoare, ca iarba nălbitorilor... și va curăți ca argintul și aurul"*[80]. Înrudite sunt cuvintele acestea cu ale lui Pavel, care scrie așa: *"Că ziua (Domnului) îl va arăta, pentru că în foc se descoperă"*[81]. Iar David zice: *"Dumnezeu arătat va veni"*[82], predicând tot cea de a doua venire a Lui. Venirea Lui cea dintâi a fost cu mult pogorământ; a doua venire nu va mai fi așa, ci plină de frică și de spaimă, din pricina îngerilor care vor alerga înainte și în timpul venirii Lui, (venire) care va cuprinde totul ca fulgerul. *"După cum fulgerul,* spune Domnul, *iese de la răsărit și se arată până la apus, tot așa va fi și venirea Fiului Omului"*[83]. Prin aceste cuvinte arată că venirea Lui este strălucită și că se vestește singură. Nu are nevoie de propovăduitor, ci ea se arată pe sine. Acest lucru vrând să-l arate, David spunea: *"Dumnezeu arătat va veni"*. Apoi, pentru ca să pună sub ochi și chipul scaunului de judecată ce va să fie, a adăugat, spunând:

78. Ps. 44, 16, 18.
79. Is. 60, 17.
80. Mal. 3, 2-3.
81. 1 Cor. 3, 13.
82. Ps. 49, 3.
83. Matei 24, 27.

"Foc înaintea Lui va arde şi împrejurul Lui, vifor mare"[84]. A vorbit de pedepse, dar vorbeşte şi de slavă: *"Va chema cerul de sus şi pământul ca să-l judece pe poporul Lui"*[85]; pământul, adică neamul omenesc. Apoi, după ce-l numără şi pe poporul iudaic împreună cu tot neamul – (căci către iudei se şi adresează) –, iarăşi adaugă, zicând: *"Adunaţi-l Lui pe cuvioşii Lui, pe cei ce au rânduit legământul Lui pentru jertfe. Şi vor vesti cerurile dreptatea Lui, că Dumnezeu judecător este"*[86].

Când va veni Hristos, va înlătura slujirea lui Dumnezeu cu jertfe; o astfel de slujire nu va mai fi bine-plăcută, ci va fi primită a noastră. Ascultă că şi despre asta s-a vorbit mai dinainte: *"Jertfă şi prinos n-ai voit, dar mi-ai întocmit trup"*[87]. Acelaşi lucru l-a arătat şi în altă parte, spunând: *"Un popor pe care nu l-am cunoscut Mi-a slujit; întru auzul urechii M-a auzit"*[88], adică n-a văzut marea despicată, n-a văzut piatra desfăcută, ci i-a auzit pe Apostolii Mei. Şi dincolo, iarăşi: *"Trup mi-ai întocmit"*. Iar după ce a spus aşa, adaugă încă şi zice: *"Atunci am spus: Iată, vin! În fruntea cărţii este scris despre Mine"*[89].

Două lucruri sunt arătate aici: unul, că va veni; al doilea, că atunci va veni, când vor fi înlăturate jertfele. Acest lucru s-a şi întâmplat când a trecut puterea din mâna iudeilor în mâna romanilor. Vom găsi că şi Baruh vorbeşte despre venirea Lui aşa: *"Pe pământ S-a arătat şi cu oamenii împreună a locuit"*[90]. Dar şi Moise spune: *"Prooroc va ridica vouă Domnul Dumnezeu dintre fraţii voştri, ca mine; de El să ascultaţi întru toate. Şi va fi, că va fi nimicit din poporul lui tot sufletul care nu va asculta de Proorocul acela"*[91].

84. Ps. 49, 4.
85. Ps. 49, 5.
86. Ps. 49, 6-7.
87. Ps. 39, 9.
88. Ps. 17, 48.
89. Ps. 39, 10-11.
90. Bar. 3, 38.
91. Deut. 18, 18-19.

Vezi că asta nu s-a întâmplat cu nimeni altul decât numai cu Hristos? Într-adevăr, s-au sculat mulţi profeţi; de nici unul n-au ascultat şi nimic n-au pătimit. Dar când iudeii n-au ascultat de Hristos, au început să colinde pretutindeni ca nişte hoinari, ca nişte rătăciţi, ca nişte fugari, ca nişte pribegi. Iată! Au pierdut statul lor, au fost înstrăinaţi de datinile şi legile strămoşeşti; trăiesc cu necinste şi cu ruşine, osândiţi şi pedepsiţi. Iar cele ce-au pătimit pe timpul lui Vespasian şi Tit, (acestea) nici nu se pot spune. Astfel, nenorocirea aceea a depăşit orice nenorocire şi s-a împlinit cuvântul cel proorocesc, care zice: *"Va fi nimicit tot cel ce nu va asculta de Profetul acela"*. Pentru aceea au rămas pustii cele ale iudeilor, pentru că n-au ascultat de Profetul acela.

Hristos îi va învia pe toţi. Şi asta a arătat-o Isaia, spunând: *"Vor învia morţii şi se vor scula cei din morminte... Căci roua cea de la Tine le este vindecare"*[92].

Dar n-au fost profeţite numai acestea. După cruce, după răstignire, după junghiere, Hristos va fi şi mai strălucit, pentru că după înviere se va răspândi şi mai mult predica. După ce a fost legat, după ce a fost vândut de ucenicul Lui, după ce a fost scuipat, după ce a fost ocărât, după ce a fost biciuit, după ce a fost răstignit, nici în groapă n-ar fi fost învrednicit să fie pus dacă ar fi stat în puterea iudeilor, după ce ostaşii I-au împărţit hainele, Şi-a sfârşit viaţa sub bănuiala că a vrut să pună mâna pe putere, ca un hulitor, ca un tiran: *"Tot cel ce se face pe sine împărat se împotriveşte cezarului"*[93], şi iarăşi: *"Iată, voi aţi auzit hula Lui!"*[94]. Aşadar, după ce aveau să se întâmple toate acestea, Profetul îl înalţă pe ascultător, îl face să prindă curaj şi-i spune: "Nu te teme din pricina acestora! Căci după răstignirea Lui, după biciuirea Lui, după ocărârea Lui de către tâlhari, după uciderea Lui sub bănuiala de hulă, deci după moartea Lui şi după învierea

92. Is. 26, 19.
93. Ioan 19, 12.
94. Matei 26, 65.

Lui, astfel vor fi lucrurile, încât nimeni n-are să mai spună nici un cuvânt împotrivă, nimeni n-are să mai spună că nu este plin de multă cinste". Aşa s-a şi întâmplat. Acest lucru l-a vestit cu mult timp înainte profetul prin cuvintele: *"Va fi rădăcina lui Iesei, iar Cel ce a înviat va domni peste neamuri; în El neamurile vor nădăjdui, şi va fi odihna Lui, cinste"*[95]. Ca şi cum ar fi spus: "Chipul acesta de moarte este mai de preţ decât coroana împărătească. Împăraţii vor da jos de pe capetele lor coroanele şi vor lua crucea, semnul morţii Lui. Pe porfirele împărăteşti, crucea; pe coroanele împăraţilor, crucea; în timpul rugăciunilor, crucea; pe arme, crucea; pe Sfânta Masă, crucea; pretutindeni, pe toată faţa pământului, crucea străluceşte mai mult decât soarele. Şi va fi odihna Lui, cinste".

9. Astfel de fapte nu sunt fapte omeneşti. Faptele omeneşti au cu totul alt sfârşit. Atâta vreme cât oamenii mai trăiesc, sunt în floare şi faptele lor; dar dacă mor, pier şi ele odată cu ei. Asta se întâmplă nu numai cu cei bogaţi, nu numai cu nobilii, ci chiar şi cu împăraţii. Legile împăraţilor îşi pierd puterea, icoanele lor se înnegresc, amintirea lor se stinge, numele le cade în uitare, deşi mânuiau armele, deşi la un semn al lor mutau popoare şi cetăţi, deşi schimbau stările de lucruri; deşi puteau ucide pe cine voiau şi îi puteau slobozi pe cei osândiţi la moarte! Şi totuşi, toate acestea se duc, pier, chiar dacă au fost în floare mai înainte.

Cu Hristos, însă, cu totul dimpotrivă. Înainte de cruce, de răstignire, numai lucruri pline de tristeţe. Iuda L-a vândut, Petru s-a lepădat de El, ceilalţi apostoli au fugit, mulţi credincioşi s-au dat în urmă, şi a rămas numai El singur în mijlocul duşmanilor. Dar, după ce a fost junghiat, după ce a murit, toate au ajuns mai strălucite, mai pline de lumină, cu mult mai înalte, ca să cunoşti că Cel răstignit n-a fost un simplu om. Verhovnicului Apostolilor înainte de cruce i-a fost teamă şi de ameninţarea slujnicei, a spus că nu-L cunoaşte, deşi cunoscuse atâtea taine; dar după cruce a străbătut lumea. Din pricina aceasta mii şi mii de popoare de mucenici s-au lăsat înjunghiaţi; au voit mai degrabă să moară decât să rostească ceea ce rostise verhovnicul Apostolilor de teama ameninţării unei slujnice. Astfel, din această pricină, propovăduim pe Cel răstignit, cu toţii, toate satele, toate oraşele, pustia, pământul locuit şi cel nelocuit! Împăraţi şi generali, domnitori şi voievozi, robi şi liberi, oameni de rând, înţelepţi şi neînţelepţi, barbari şi felurite neamuri de oameni, în sfârşit, tot pământul pe care-l priveşte soarele, pe acesta în întregime, cât este el de întins, l-a străbătut numele Lui şi închinarea la El, ca să cunoşti ce înseamnă: *"Va fi odihna Lui, cinste"*. Iar locul care a primit Trupul acela înjunghiat, deşi e mic şi foarte îngust, este mai de cinste decât mii şi mii de curţi împărăteşti şi, chiar pentru împăraţi, mai de preţ: *"Şi va fi odihna Lui, cinste"*.

95. Is. 11, 10.

Şi lucru minunat este că nu s-a întâmplat asta numai cu El, ci şi cu ucenicii Lui. Cei duşi şi purtaţi de colo-colo, cei dispreţuiţi, cei înlănţuiţi, cei ce-au suferit nenumărate chinuri au ajuns după moartea lor mai cinstiţi decât împăraţii. Şi ca să afli cum, uită-te la cele ce-am să spun. În Roma, cetatea cea prea împărătească, împăraţii, voievozii şi generalii părăsesc totul şi aleargă la mormintele pescarului şi făcătorului de corturi; iar în Constantinopole cei cu coroane pe cap au socotit că este o fericire să le fie îngropate trupurile lor nu alături de apostoli, ci afară, în pridvoarele bisericii lor. Împăraţii au ajuns deci portari la pescari; nu le este ruşine cu moartea lor; dimpotrivă, se împodobesc cu ea; şi nu numai ei, ci şi urmaşii lor. *"Şi va fi odihna Lui, cinste"*.

Atunci vei vedea măreţia cinstei, când vei cunoaşte bine semnul morţii Lui, al morţii Lui celei blestemate, cea mai ruşinoasă moarte dintre toate morţile. Căci numai acest fel de moarte era sub blestem. De pildă, în vechime, unii din cei ce greşeau erau arşi, alţii, omorâţi cu pietre, alţii îşi sfârşeau viaţa cu un alt fel de pedeapsă, pe când Cel răstignit,

Cel spânzurat pe lemn nu a îndurat numai grozăvia aceasta, că era osândit la o astfel de osândă, dar mai era şi blestemat, căci spune Scriptura: *"Blestemat este tot cel spânzurat pe lemn"*[96]. Cu toate acestea, semnul acesta blestemat, semnul acesta de care fug ei cu groază, semnul acesta al celei mai cumplite osânde, semnul acesta a ajuns acum dorit şi prea iubit. Coroana împărătească nu împodobeşte atât de frumos capul precum crucea, care este mai de preţ decât toată lumea. Şi semnul acesta, de care mai înainte toţi se cutremurau, a ajuns acum atât de râvnit de toţi, că se găseşte pretutindeni, la căpetenii, la supuşi, la femei, la bărbaţi, la fecioare, la căsătorite, la robi, la slobozi. Şi toţi, necontenit, îl însemnă pe cel mai de seamă mădular din mădularele noastre şi-l poartă în fiecare zi întipărit pe frunte ca pe un stâlp. Crucea pe Sfânta Masă, crucea la hirotoniile preoţilor, crucea străluceşte iarăşi alături de Trupul lui Hristos la Cina cea de Taină. O vezi pretutindeni dănţuind: în case, în pieţe, în pustietăţi, pe drumuri, pe munţi, pe câmpii, pe dealuri, pe mare, în corăbii, în insule, pe paturi, pe haine, pe arme, în cămări, la banchete, pe vase ţărăneşti, pe vase de aur, pe mărgăritare, în picturile de pe ziduri, pe trupurile dobitoacelor greu bolnave, pe trupurile celor chinuiţi de demoni, în războaie, în timp de pace, ziua, noaptea, în cetele celor ce se desfătează şi în frăţiile celor care duc viaţă aspră. Astfel, acest dar minunat, acest dar negrăit a ajuns râvnit de toţi. Nimeni nu se ruşinează, nici nu-şi acoperă faţa când se gândeşte că acesta este semnul unei morţi blestemate, ci, dimpotrivă, toţi se împodobesc cu crucea mai mult decât cu o cunună, decât cu covoare împărăteşti, decât cu mulţime de coliere de mărgăritare. Astfel, nu numai că nu fuge nimeni de semnul acesta, ci, dimpotrivă, este dorit şi iubit şi prea râvnit de toţi. Străluceşte pretutindeni şi este răspândit pretutindeni: şi pe zidurile caselor, şi pe acoperişuri, şi pe cărţi, şi în oraşe şi în

96. Deut. 21, 23.

sate, şi în ţinuturile locuite şi în cele nelocuite. Cu plăcere l-aş întreba acum pe elen: semnul acestei morţi blestemate şi al acestei osânde ar fi ajuns el dorit şi prea râvnit de toţi dacă n-ar fi fost mare puterea Celui răstignit?

10. Iar dacă socoţi că asta nu-i nimic şi încă te mai porţi cu neruşinare, dacă întorci încă faţa de la adevăr şi eşti orb în faţa luminii, vino să-ţi arăt cât de mare este crucea şi din altă privinţă.

– Din care?

– Pentru osândirea oamenilor sunt o mulţime de unelte de chinuire: butucul, biciul de curele, unghiile, plumbii, cu care se scrijelesc trupurile, se sfâşie mădularele şi se spânzură. Care om ar vrea să aducă aceste unelte de chin în casa lui? Care om ar primi să atingă cu mâna pe călăii care lucrează cu ele sau să se apropie să le vadă? Oare nu le este groază de ele celor mai mulţi oameni? Unii le socotesc semne aducătoare de nenorocire, aşa că nu suferă nici să le atingă, nici să le vadă. Nu fug departe de ele? Nu-şi întorc privirile de la ele? O astfel de unealtă de chin era în vremea veche crucea, dar, mai bine spus, cu mult mai groaznică decât aceste unelte. Căci, după cum am spus, crucea nu era numai semn de moarte, ci semn de moarte blestemată. Te întreb: din ce pricină a ajuns acum crucea atât de râvnită de toţi, din ce pricină a ajuns atât de dorită de toţi, din ce pricină este mai de preţ decât orice pe lume? Pentru ce se dau în vânt toţi după lemnul acela pe care a fost pus şi a fost răstignit Trupul cel Sfânt? Pentru ce mulţi iau o bucăţică din lemnul acela, o ferecă în aur, şi bărbaţi şi femei, şi-o atârnă de gât, împodobindu-se cu ea, deşi lemnul acela a fost semn de osândă, deşi lemnul acela a fost semn de pedeapsă? Dar Cel ce face totul, Cel ce le schimbă pe toate acestea, Cel ce a mutat lumea din atâta răutate şi a făcut din pământ cer, Acesta a urcat mai presus de ceruri crucea, care era plină de ocară şi era semnul celei mai ruşinoase morţi. Pe toate acestea, dar, văzându-le mai dinainte Pro-

fetul, a zis: *"Şi va fi odihna Lui, cinste"*. Acest semn de moarte – căci nu voi conteni de a spune mereu asta – a ajuns pricină de binecuvântare multă, zid de tărie şi de linişte de tot felul, lovitură de moarte diavolului, frâu demonilor, botniţă puterii celor potrivnici. Crucea a surpat moartea, crucea a doborât porţile cele de aramă ale iadului, crucea a sfărâmat zăvoarele cele de fier, a dărâmat cetăţuia diavolului, a curmat tăria păcatului, a smuls toată lumea care zăcea sub osândă, a îndepărtat bătaia lui Dumnezeu cea pornită împotriva firii noastre. Ce spun? Ceea ce n-a putut marea despicată în două, pietrele desfăcute, văzduhul schimbat, mana împărţită la atâtea mii de oameni vreme de patruzeci de ani, legea şi alte minuni săvârşite şi în pustie, în Palestina, aceea a putut crucea, nu într-un singur neam, ci în toată lumea, aceea a putut crucea, semnul cel blestemat, semnul cel de care fugeau toţi, semnul cel urât, semnul cel ocărât! Crucea a putut să le săvârşească pe toate cu uşurinţă după ce a murit Cel răstignit.

Dar nu numai acestea, ci şi cele de mai târziu arată puterea lui Hristos. Lumea care nu aducea nici un rod de virtute, care nu stătea cu nimic mai bine decât un pământ pustiu, care nici nu se aştepta să zămislească ceva bun, ei bine, lumea aceasta a făcut-o dintr-odată rai şi mamă cu mulţi copii. Şi pe aceasta a vestit-o mai dinainte şi de demult Profetul, grăind aşa: *"Veseleşte-te, cea stearpă, care nu năşteai! Dă drumul la glas şi strigă, ceea ce nu aveai dureri de naştere, că mai mulţi sunt fiii celei părăsite decât ai celei ce are bărbat"*[97]. Profeţii n-au tăcut nici despre aceea că a făcut lumea aşa de roditoare, că i-a dat o lege cu mult mai bună decât cea dintâi. Şi iată ce au grăit, vestind de mai înainte: *"Voi face cu ei legământ nou, nu ca legământul pe care l-am făcut cu părinţii lor în ziua în care i-am luat de mână şi i-am scos pe ei din pământul Egiptului; pentru că aceia n-au rămas în legământul Meu, deşi Eu M-am îngrijit de ei, zice Domnul. Că acesta este legământul pe care-l voi face cu ei, dându-le legile Mele în cugetul lor şi le voi scrie pe inima lor"*[98]. Apoi, pentru ca să arate repedea schimbare şi uşurinţa învăţăturii, Profetul a spus: *"Şi nu va mai învăţa fiecare pe semenul său şi fiecare pe fratele său zicând: Cunoaşte pe Domnul!, căci toţi Mă vor cunoaşte, de la cel mic până la cel mare al lor"*[99].

97. Is. 54, 1.

La venirea Lui avea să dea iertare păcatelor. Profetul a vestit-o mai dinainte şi pe aceasta, grăind aşa: *"Acesta va fi legământul Meu cu ei, când le voi ierta nedreptăţile, şi păcatele lor nu le voi mai pomeni"*[100]. Poate fi ceva mai lămurit decât asta? Prin aceste vestiri de mai înainte a arătat chemarea neamurilor, superioritatea legii noi faţă de cea veche, uşurinţa apropierii de noua lege, harul credincioşilor, darul dat prin botez.

11. Cel care le-a săvârşit pe acestea, tot Acela va fi mai târziu şi judecător. Iată că profeţii o vestesc mai dinainte şi pe aceasta! N-au trecut sub tăcere nici acest lucru. Unii profeţi L-au văzut sub chipul în care are să vină; alţii au vestit acest lucru mai dinainte prin cuvintele lor. Daniel, deşi era în mijlocul barbarilor, L-a văzut pe Hristos venind pe nori. Ascultă înseşi cuvintele profetului: *"Văzut-am, spune el, şi, iată, ca Fiu al Omului venind (Cineva) pe nori şi a ajuns până la Cel vechi de zile şi înaintea Lui S-a adus. Şi Lui I s-au dat domnia şi împărăţia; şi toate popoarele, seminţiile şi limbile, Lui vor sluji"*[101]. Profetul pune sub ochi şi scaunul de judecată, zicând: *"Văzut-am până ce s-au pus scaunele şi s-au deschis cărţile şi râu de foc curgea înaintea Lui; mii de mii Îi slujeau Lui şi zeci de mii de zeci de mii stăteau înaintea Lui"*[102].

98. Ier. 31, 31-33.
99. Ier. 31, 34.
100. Ier. 31, 34.
101. Dan. 7, 13-14.
102. Dan. 7, 9-10.

Dar nu numai atât! A arătat şi cinstea ce-o vor avea drepţii, zicând: *"Şi judecata a dat-o sfinţilor Celui Preaînalt şi sfinţii au luat împărăţia"*[103].

Maleahi arată că judecata aceea va fi prin foc: *"Iată, El intră ca focul topitorului şi ca iarba înălbitorilor"*[104].

Ai văzut cu câtă precizie grăiesc profeţii? Ai văzut cum au propovăduit toate cele ce aveau să se întâmple?

Cum dar mai îndrăzneşti să nu crezi când primeşti astfel de dovezi ale puterii lui Hristos, cuvinte grăite înainte cu atâta amar de vreme, când vezi că faptele urmează cuvintelor şi nici un fapt nu le dezminte? Că aceste cuvinte nu sunt plăsmuiri de ale noastre o mărturisesc cei dintâi iudeii, cei ce au primit aceste cărţi, cei care le stăpânesc şi acum, cei care ne sunt duşmani, strănepoţii celor ce L-au răstignit pe Hristos. Ei au şi acum aceste cărţi şi le păstrează.

Dar poate că mă vei întreba:

– Dar dacă iudeii au aceste cărţi, pentru ce nu cred ei în Hristos?

– Pentru că n-au crezut în El nici atunci când L-au văzut făcând minuni! Dar pentru asta nu-i de vină Hristos, în Care nu cred, ci sunt de vină ei, că nu văd deşi e ziua în amiaza mare. Căci Dumnezeu a pus lumea aceasta înaintea ochilor noştri; operă nespus de bine întocmită, care sloboade din toate părţile glasuri ca să-L vestească pe Făcătorul ei. Cu toate acestea, sunt unii oameni care spun că tot universul s-a făcut de la sine; alţii, că toate pe care le vedem sunt nenăscute, veşnice; alţii atribuie demonilor facerea lumii şi purtarea de grijă asupra lumii; alţii, întâmplării, soartei, naşterii sau mersului stelelor. Pentru asta nu-i de vină Creatorul lumii! De vină sunt cei care zac cuprinşi de cele mai cumplite boli după ce au primit atât de multe leacuri. Precum un om priceput, care vede dintr-odată tot ce trebuie şi nu are nevoie de ajutoare, tot astfel unul nepriceput şi

103. Dan. 7, 18.
104. Mal. 3, 2.

nesimţitor, de-ar avea mii şi mii de povăţuitori, rămâne tot orb odată ce patimile au pus stăpânire pe el. Aşa se întâmplă pretutindeni, nu numai cu facerea lumii, ci şi cu altele. Câţi oameni care n-au auzit în viaţa lor de legi n-au dus o viaţă cu totul potrivită legilor? Iar alţii, dimpotrivă, deşi au fost crescuţi în legi din copilărie şi până la adânci bătrâneţi n-au încetat de a le călca. Asta se întâmpla şi în vremea celor vechi. Iar iudeii, cu toate că s-au bucurat de mii şi mii de semne şi minuni, totuşi n-au ajuns mai buni. Ninivitenii însă au auzit numai un singur glas, şi s-au schimbat, au părăsit răutăţile. Aceasta o poţi vedea întâmplându-se şi cu oamenii de jos, nu numai cu cei cu vază. De câtă învăţătură nu s-a bucurat Iuda! Şi totuşi a ajuns vânzător! De câtă povaţă s-a bucurat tâlharul? Cu toate acestea, pe cruce L-a mărturisit pe Hristos şi I-a propovăduit împărăţia! Nu judeca dar lucrurile după părerile oamenilor stricaţi, ci, pe temeiul adevărului lucrurilor, dă hotărârea cuvenită despre cei ce gândesc drept.

Iudeii n-au crezut, dar au crezut neamurile. Profeţii n-au trecut sub tăcere nici faptul acesta. David, pe de o parte, striga profeţind: *"Fiii străini M-au minţit, fiii străini s-au învechit şi au şchiopătat în cărările lor"*[105]; Isaia, pe de altă parte, zice: *"Doamne, cine a crezut auzului nostru? Şi braţul Domnului cui i s-a descoperit?"*[106]. Şi iarăşi: *"Am fost găsit de cei ce nu Mă căutau, arătat M-am făcut celor ce n-au întrebat de Mine"*[107]. Chiar când a venit El, canaaneanca şi samariteanca au crezut, pe când preoţii şi căpeteniile Îi purtau război, unelteau împotriva Lui, îi împiedicau pe cei ce voiau să creadă în El şi-i dădeau afară din sinagogi. Să nu te miri deloc de asta! Viaţa e plină de astfel de pilde! Şi în vremea noastră, şi înainte de noi. De altfel, dacă n-au crezut toţi iudeii, totuşi mulţi din ei au crezut în Hristos şi

105. Ps. 17, 49.
106. Is. 53, 1.
107. Is. 65, 1.

atunci, şi acum! Şi nu-i un lucru nou, nici un lucru ciudat ca n-au crezut toţi! Aşa e nerecunoştinţa! Aşa e mintea îngusta! Aşa e sufletul stăpânit de patimi!

Dar pentru că am vorbit de profeţiile grăite de profeţi despre Hristos, vestite înainte cu atâţia şi atâţia ani, haide să aducem în mijloc şi cele grăite de Hristos despre cele viitoare, pe când umbla pe pământ şi locuia împreună cu oamenii, ca să afli şi de aici puterea Lui. Venind Hristos pe pământ şi lucrând mântuirea oamenilor, a lucrat în felurite chipuri şi mântuirea acelora care trăiau pe vremea aceea, şi a acelora de mai târziu. Şi iată ce face! Face minuni şi prezice unele lucruri ce aveau să se înfăptuiască mai târziu, după îndelungată vreme. Prin minunile săvârşite atunci, Hristos dă ascultătorilor Săi garanţie că într-adevăr au să se înfăptuiască şi prezicerile Lui; prin înfăptuirea celor prezise dă dovadă celor de mai târziu că sunt vrednice de credinţa şi minunile săvârşite de El pe când era pe pământ; iar prin aceste două dovezi face vrednice de credinţă şi spusele Sale despre Împărăţia cerurilor.

12. Prezicerile lui Hristos au fost de două feluri: unele aveau să se înfăptuiască în viaţa aceasta, altele, după sfârşitul lumii. Cele dintâi le întăresc pe celelalte şi arată cu multă prisosinţă adevărul lor. Iată ce vreau să spun. Dar, pentru că nu este destul de lămurit cuvântul meu, voi încerca să-l fac mai clar. Doisprezece au fost ucenicii care au mers după El. Nici prin minte nu le-a trecut atunci de Biserică; n-o ştiau nici după nume. Sinagoga înflorea încă. Ce a spus Hristos şi ce a prezis când aproape toată lumea era stăpânită de păgânătate? *"Pe această piatră voi zidi Biserica Mea şi porţile iadului nu o vor birui"*[108].

Cercetează cuvintele acestea cum vrei, şi vei vedea strălucind adevărul lor. Lucru minunat nu-i numai acela că a zidit Biserica în toată lumea, ci că a făcut-o de nebiruit; de nebiruit, deşi s-au pornit împotriva ei atâtea şi atâtea răz-

108. Matei 16, 18.

boaie; căci cuvintele *"porţile iadului nu o vor birui"* arată primejdiile care au încercat să o pogoare la iad. Ai văzut adevărul prezicerii? Ai văzut tăria înfăptuirii? Ai văzut cuvinte ce strălucesc în fapte? Ai văzut putere de nebiruit, care face totul cu uşurinţă? Să nu treci repede pe deasupra cuvintelor acestora: *"Voi zidi Biserica Mea"*, pentru că sunt scurte! Cercetează-le adânc cu mintea! Gândeşte-te ce lucru mare este ca într-un timp atât de scurt să umple tot pământul de sub soare cu atâtea Biserici, să întoarcă la credinţă atâtea neamuri, să înduplece popoare, să pună capăt datinilor strămoşeşti; să smulgă obiceiuri înrădăcinate, să izgonească tirania plăcerii şi tăria păcatului ca pe un colb, să ducă la pieire temple, idoli, slujbe, sărbători blestemate şi jerfele cele necurate ca pe un fum, şi, pretutindeni, să ridice altare, în ţara romanilor, în ţara perşilor, în ţara sciţilor, în ţara maurilor, în ţara indienilor! Ce spun? Pe toată faţa pământului nostru! Căci şi insulele britanice şi insulele de dincolo de marea aceasta, chiar şi insulele din ocean, au simţit puterea cuvântului acestuia. Căci şi acolo s-au întemeiat Biserici şi altare.

Cuvântul acesta, pe care l-a rostit Hristos atunci, este sădit în sufletele tuturor, stă pe buzele tuturor. Şi, după cum am spus, tot pământul, plin de spini fiind, a fost curăţat, a ajuns o ţarină curată, care a primit seminţele credinţei. Mare lucru, cu adevărat mare lucru ar fi fost, dar, mai bine spus, covârşitoare măreţie şi dovadă de putere dumnezeiască, dacă ar fi putut cuvântul acesta slobozi dintr-odată atâta lume, când un fel de viaţă rău o stăpânea de atâta vreme, şi să o mute la un alt fel de viaţă, cu mult mai anevoios, chiar dacă n-ar fi fost supărat de nimeni, ci ar fi fost pace, mulţi sprijinitori, şi nici un potrivnic!

Cuvântul acesta al lui Hristos avea potrivnic nu numai vechiul fel de viaţă ajuns obicei, ci era împiedicat şi de plăcere, două lucruri tiranice. Au fost însă înduplecaţi oamenii să scuipe ceea ce primiseră de atâţia ani de la părinţi, de

la bunici, de la străbuni, de la strămoşii de mai înainte, de la filosofi şi de la ritori, cu toate că era foarte anevoios lucru să începi să duci o altă viaţă, şi cu totul nouă; şi grozăvia era mare, plină de multe necazuri şi oboseli. A îndepărtat traiul bun şi a îndrumat la post! A îndepărtat dragostea de averi şi a îndrumat la sărăcie! A îndepărtat desfrâul şi a îndrumat spre curăţenie trupească şi sufletească! A îndepărtat mânia şi a îndrumat spre blândeţe! A îndepărtat invidia şi a îndrumat spre mulţumire! A îndepărtat drumul cel larg şi deschis şi a îndrumat spre cel strâmt, anevoios şi prăpăstios, şi i-a îndrumat pe nişte oameni obişnuiţi cu drumul cel larg. N-a luat alţi oameni străini de lumea aceasta şi de felul cel vechi de viaţă! Nu, ci tocmai pe aceştia care putreziseră în acest fel de vieţuire, care ajunseseră mai moi decât lutul, pe aceştia i-a luat şi acestora le-a poruncit să meargă pe calea cea strâmtă şi anevoioasă, pe calea cea aspră şi grea! Şi i-a înduplecat! Şi pe câţi a înduplecat? N-a înduplecat doi, sau zece, sau douăzeci, sau o sută, ci aproape pe toţi oamenii de sub soare. Şi prin cine i-a înduplecat? Prin unsprezece oameni, neînvăţaţi, de rând, nedestoinici la vorbă, fără vază, săraci, fără patrie, fără belşug de bani, fără putere trupească, fără lustrul slavei, fără strălucirea strămoşilor, fără tăria cuvintelor, fără darul vorbirii, fără sprijinul cunoştinţelor, prin pescari, prin făcători de corturi, prin oameni care vorbeau altă limbă. Nu erau de aceeaşi limbă cu cei pe care i-au înduplecat; nu, aveau o altă limbă, străină şi deosebită de toate limbile, limba ebraică; şi prin ei Hristos a zidit Biserica aceasta întinsă de la o margine la altă margine a lumii.

13. Şi nu numai acesta e lucru minunat, ci şi aceea că oamenii aceştia de rând, săraci, puţini, neînsemnaţi, necărturari, de jos, de altă limbă şi uşor de dispreţuit, cărora li s-a încredinţat îndreptarea întregii lumi, cărora li s-a poruncit să ducă omenirea spre o vieţuire cu mult mai anevoioasă, n-au săvârşit acest lucru în vreme de pace, ci asaltaţi din toate părţile de mii şi mii de războaie, în fiecare neam şi în

fiecare oraş. Dar pentru ce spun eu în fiecare neam şi în fiecare oraş? S-a dezlănţuit război împotriva lor în fiecare casă. Când a venit învăţătura şi a despărţit adeseori pe fiu de tată, pe noră de soacră, pe frate de frate, pe rob de stăpân, pe supus de conducător, pe soţ de soţie, pe soţie de soţ, pe tată de copii, căci n-au ascultat toţi dintr-odată, învăţătura a adus asupra lor ură în fiecare zi, războaie necontenite, mii şi mii de primejdii de moarte şi a făcut să fie urâţi ca nişte duşmani şi vrăjmaşi ai întregii lumi. Toţi îi prigoneau: împăraţi, voievozi, oameni de rând, liberi, robi, popoare, cetăţi. Şi nu-i prigoneau numai pe ei, ci – ceea ce era mai grozav – şi pe cei de curând întăriţi în credinţă, pe cei catehizaţi de ei. Era un război de obşte, şi împotriva ucenicilor, şi împotriva dascălilor, pentru că învăţătura părea potrivnică şi poruncilor împărăteşti, şi obiceiului şi datinilor strămoşeşti. Într-adevăr, oamenii erau îndemnaţi să se depărteze de idoli, să dispreţuiască altarele idoleşti, la care s-au închinat părinţii lor şi toţi strămoşii, să se depărteze de învăţăturile cele spurcate, să râdă de sărbătorile păgâneşti, să scuipe slujbele idoleşti – lucruri ce li se păreau a fi prea cutremurătoare şi prea înfricoşătoare, şi ar fi voit mai bine să-şi dea viaţa decât să primească cele spuse de Apostoli; într-adevăr, oamenii erau îndemnaţi să creadă în Cel născut din Maria, Care a fost dus înaintea scaunului domnesc de judecată, Care a pătimit mii şi mii de chinuri, Care a îndurat moarte blestemată, Care a fost îngropat, Care a înviat. Lucru ciudat era acela că patimile Lui erau cunoscute tuturor: biciuirile, lovirile peste cap, ocările cu scuipat în obraz, palmele, crucea, batjocura cea multă, bătaia de joc din partea tuturor, înmormântarea, care a fost (considerată) în parte un hatâr, pe când învierea Lui, nu. După înviere S-a arătat numai Apostolilor. Şi totuşi, deşi vorbeau despre toate acestea, Apostolii îi înduplecau şi zideau astfel Biserica.

– Cum, în ce chip?

– Prin puterea lui Hristos, Care a poruncit acestea. El a deschis calea; El le-a făcut pe toate, pe cele grele uşoare. Dacă n-ar fi fost putere dumnezeiască puterea care le-a săvârşit pe acestea, atunci ele nici n-ar fi avut început.

– Cum aşa?

– Cel Care a spus: *"Să se facă cerul"*, şi s-a făcut, Cel care a spus: *"Să se întemeieze pământul"*, şi a adus pământul la fiinţă, Cel care a spus: *"Să lumineze soarele"*, şi a apărut astrul acesta, Cel care le-a făcut pe toate cu cuvântul, Acela a sădit şi Bisericile acestea. Cuvântul acela: *"Voi zidi Biserica Mea"*, acela le-a săvârşit pe toate. Aşa sunt cuvintele lui Dumnezeu, creatoare de fapte, de fapte mari şi minunate. După cum, atunci când a spus: *"Să răsară pământul iarbă verde"*[109], totul a ajuns dintr-odată o grădină şi toate, livezi, iar pământul care a primit porunca s-a acoperit cu mii şi mii de ierburi şi de copaci, tot aşa şi acum, când a spus: *"Voi zidi Biserica Mea"*, cu multă uşurinţă s-a zidit Biserica.

Cu toate că împotriva Bisericii tiranii s-au înarmat, oştiri s-au pornit cu armele, popoare s-au ridicat cu mai mare furie decât focul, obiceiuri i-au declarat război, cu toate ca s-au sculat împotriva ei retori, sofişti, bogaţi, oameni de rând şi căpetenii, totuşi cuvântul lui Hristos, venind mai puternic decât focul, a mistuit spinii, a curăţat ţarina şi a semănat învăţătura predicii. În timp ce unii dintre credincioşi zăceau în închisoare, alţii erau surghiuniţi peste graniţă, altora li se luau averile, alţii erau ucişi şi tăiaţi în bucăţi, alţii daţi focului, alţii înecaţi, în timp ce credincioşii îndurau tot felul de pedepse, fiind batjocoriţi, izgoniţi şi alungaţi din toate părţile ca duşmani de obşte ai neamului omenesc, alţii, mai mulţi decât cei prigoniţi, veneau la credinţă; nu numai că nu pregetau să creadă din pricina suferinţelor îndurate de ceilalţi, ci ajungeau şi mai râvnitori şi săreau cu mai mult foc în această frumoasă hăituială. Aşa erau prinşi! Nu-i silea nimeni, nu-i forţa nimeni; alergau de bună voie şi

109. Fac. 1, 11.

mulţumeau celor ce-i duceau să fie prinşi. Vedeau curgând râuri de sânge din trupurile credincioşilor, şi ajungeau şi mai aprinşi pentru credinţă şi mai îndrăzneţi. Creştea şi mai mult numărul creştinilor şi ajungeau şi mai înfocaţi credincioşi nu numai când fraţii în credinţă sufereau aceste chinuri, ci şi când dascălii lor pătimeau la fel, unii fiind izgoniţi, alţii biciuiţi, alţii îndurând alte nenumărate chinuri. Pavel strigă, spunând: *"Încât cei mai mulţi dintre fraţii întru Domnul, încredinţaţi prin lanţurile mele, îndrăznesc să grăiască şi mai mult, fără teamă, cuvântul"*[110]. Iar în altă parte, iarăşi: *"Că voi v-aţi făcut următori Bisericilor lui Dumnezeu care sunt în Iudeea, fiindcă aceleaşi aţi pătimit şi voi de la cei de un neam cu voi, ca şi ei de la iudei, cei care L-au omorât şi pe Domnul şi care ne împiedică şi pe noi să grăim neamurilor ca să se mântuiască"*[111]. Altora scriindu-le, grăia aşa: *"Aduceţi-vă aminte de zilele de mai înainte în care, după ce aţi fost luminaţi, aţi îndurat multă luptă de suferinţe, ...ştiind că aveţi în ceruri o bogăţie mai bună şi netrecătoare"*[112]. Ai văzut covârşirea puterii Celui ce a săvârşit acestea? Nu numai că nu se întristau, nu numai că nu se necăjeau când sufereau chinuri, ci, dimpotrivă, se bucurau, săltau, săreau. Despre credincioşi Pavel a spus că primeau cu bucurie luarea averilor[113]; despre dacălii credincioşilor o spune Luca în Cartea Faptelor, că Apostolii se întorceau din faţa sinedriului bucurându-se că au fost învredniciţi să fie batjocoriţi pentru numele lui Hristos[114]. Despre el însuşi Pavel spune: *"Mă bucur de suferinţele mele şi împlinesc lipsurile necazurilor lui Hristos în trupul meu"*[115]. Pentru ce te minunezi că Pavel se bucura de suferinţele lui, când el nu numai că se bucura că avea să sufere moartea,

110. Filip. 1, 14.
111. 1 Tes. 2, 14-16.
112. Evr. 10, 32-34.
113. Cf. Evr. 10, 34.
114. Cf. Fapte 5, 41.
115. Col. 1, 24.

ci chema să ia parte la această bucurie și pe ucenicii lui, semnul celei mai înalte bucurii sufletești, grăind așa: *"Mă bucur și mă fericesc împreună cu voi toți; tot așa și voi bucurați-vă, fericiți-vă împreună cu mine"*[116]. Spune-mi, Pavele, ce s-a întâmplat că ești plin de o atât de mare bucurie? *"Eu,* spune Pavel, *mă jertfesc și vremea plecării mele s-a apropiat"*[117].

14. Așa zideau ei Biserica cea de pretutindeni. Cu toate că nimeni nu poate zidi un zid, făcut din pietre și var, când este izgonit și împiedicat, Apostolii au zidit totuși atâtea Biserici pe tot întinsul lumii, deși erau tăiați în bucăți, înlănțuiți, prigoniți, fugăriți, lipsiți de averi, biciuiți, junghiați, arși, înecați, și ei și ucenicii lor. Și n-au zidit aceste Biserici din pietre, ci din suflete și din voințe, lucru cu mult mai anevoios decât zidirea din pietre. Nu-i același lucru să întocmești un zid și să înduplеci un suflet să se schimbe, după ce atâta vreme a fost înnebunit de diavoli, să se îndepărteze de nebunia aceea și să vină la o atât de mare curăție sufletească și trupească. Cu toate acestea, goi fiind, neîncălțați și cu o singură haină pe ei, au putut să străbată întreaga lume; au putut, căci aveau împreună-luptător și ajutor puterea cea nebiruită a Celui ce a spus: *"Pe această piatră voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui"*[118]. Numără câți tirani s-au pornit cu război împotriva Bisericii de când Hristos a rostit aceste cuvinte, câți au dezlănțuit împotriva ei prigoane prea cumplite! Gândește-te în ce stare se afla Biserica în tot acel timp de mai înainte, când credința era de curând sădită, când mințile oamenilor erau încă fragede!

15. Păgâni erau împărații August, Tiberiu, Gaius, Nerva, Vespasian, Tit și toți cei de după aceia, până în vremurile fericitului Constantin împăratul! Toți aceștia au purtat război Bisericii, unii mai puțin, alții mai mult; dar toți i-au purtat. Iar dacă unii dintre împărați au părut că au dat pace Bisericii, chiar faptul că împărații aceștia erau pe față păgâni a ajuns pricină de război împotriva Bisericii, căci ceilalți păgâni, prin războiul dus de ei Bisericii, căutau să-i lingușească și să le facă plăcere. Cu toate acestea, toate uneltirile și atacurile s-au destrămat mai ușor decât pânza de păianjen, au dispărut mai repede ca fumul, au trecut mai repede ca praful ce se ridică de pe pământ. Prin uneltirile și atacurile lor au dat naștere la o mare ceată de mucenici, au lăsat Bisericii acele nemuritoare vistierii, stâlpii, turnurile acelea care, nu numai în timpul vieții lor, ci și după moartea lor, au ajuns pricină de mare folos pentru cei de mai târziu. Ai văzut tăria prezicerii: *"Și porțile iadului nu o vor birui"*?

116. Filip. 2, 17-18.
117. 2 Tim. 4, 6.
118. Matei 16, 18.

Din cele trecute ai deplină încredere în cele viitoare, căci nimeni nu va putea birui Biserica lui Hristos! Dacă atunci când Biserica era alcătuită din puțini oameni, când credința părea o noutate, când învățătura era de puțin timp sădită, când erau atâtea războaie, când atâtea lupte se porneau din toate părțile, dacă atunci n-au putut face nimic, dacă atunci n-au biruit, cu mult mai mult acum, când Biserica a cuprins toată lumea, toate locurile, și munții, și văicelele, și dealurile. Biserica a cuprins și marea și toate neamurile cele de sub soare, pe când păgânătatea a mai rămas doar cu câțiva închinători; au dispărut capiștile, templele, idolii, toate: și sărbătorile, și slujbele păgânești, și fumul și mirosurile jertfelor, și praznicele cele blestemate. Cum ar fi fost cu putință ca, după atâtea piedici, Biserica să aibă un sfârșit așa de strălucit și o împlinire mărturisită de fapte, dacă n-ar fi fost la mijloc o putere dumnezeiască, o putere nebiruită, puterea Aceluia Care a prezis biruința și a săvârșit biruința? Nimeni nu va fi împotrivă, fie el cel mai nebun dintre nebuni, fie el ieșit din minți, fie el lipsit cu totul de judecata cea firească!

Dar nu numai prezicerea aceasta a lui Hristos propovăduieşte nebiruita Lui putere, ci şi alte preziceri. A prezis viitorul cu tot adevărul, şi s-a înfăptuit. E cu neputinţă să fie dezminţit vreunul dintre cuvintele Sale; mai uşor va pieri cerul şi pământul decât să fie vădit ca mincinos vreunul dintre cuvintele Lui şi din prezicerile spuse de El. De aceea şi El a arătat asta chiar înainte de înfăptuirea cuvintelor Sale şi a grăit destul de lămurit despre spusele Sale, zicând: *"Cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece"*[119]. Şi pe bună dreptate. Căci nu sunt cuvinte, ci cuvinte ale lui Dumnezeu, creatoare de fapte. Cu cuvântul a făcut cerul, cu cuvântul pământul, cu cuvântul marea, cu cuvântul soarele, cu cuvântul popoarele îngerilor, cu cuvântul celelalte puteri nevăzute. Ca să facă lămurit gândul acesta, Profetul spunea: *"El a zis şi s-au făcut, El a poruncit şi s-au zidit"*[120]. A spus aceste cuvinte despre toată zidirea: cea de sus, cea de jos, cea văzută, cea nevăzută, cea cu trup şi cea fără de trup. Prezicerea Lui despre Biserică a vădit, după cum am spus mai sus, măreţia şi covârşirea adevărului Lui, a proniei Lui, a bunătăţii Lui şi a purtării Lui de grjiă.

16. Haide acum să vorbim şi despre o altă prezicere a Lui, care străluceşte mai mult decât soarele şi e mai învederată decât raza; stă în faţa ochilor tuturor şi se prelungeşte în toate generaţiile de mai târziu, ca şi prezicerea despre care am vorbit mai înainte. Aşa sunt cele mai multe preziceri ale Lui. Nu se sfârşesc în scurtă vreme, nici nu se mărginesc numai la o generaţie de oameni, ci dau, aşa cum dă şi prezicerea de mai înainte, tuturor oamenilor care sunt şi celor ce vor fi mai târziu până la sfârşitul lumii, le dau prilejul să cunoască bine tăria adevărului lui Hristos. Căci din ziua în care a fost rostită şi până la sfârşitul veacului, profeţia aceasta, că Biserica lui Hristos e nebiruită, stă trainică

119. Matei 24, 35.
120. Ps. 148, 5.

şi neclintită. Biserica înfloreşte, străluceşte, propăşeşte zi de zi, creşte, capătă tot mai multă putere, dă tuturor oamenilor, celor ce au fost din vremea venirii întâi a lui Hristos şi vor fi până la venirea Sa cea de a doua, le dă prilejul să culeagă bunătăţile cele prea mari ale Bisericii şi să adune folosul ei cel nespus. Au cunoscut puterea Bisericii cei care au trăit înainte de noi, şi cei înainte de aceştia, şi cei mai înainte de aceia, pentru că au văzut războaiele ce s-au pornit împotriva ei, şi primejdiile, şi tulburările, şi frământările, şi valurile, şi furtunile. Oamenii aceştia au văzut că n-a fost înecată, n-a fost biruită, n-a fost doborâtă, n-a fost stinsă, ci, dimpotrivă, a înflorit, a crescut şi s-a ridicat la o mai mare înălţime.

Profeţia de care vreau să vă vorbesc acum este la fel de potrivită să ne arate tăria lui Hristos şi adevărul spuselor Sale.

– Care e prezicerea aceasta?

– Hristos a intrat odată în templul iudaic, în floare pe vremea aceea, strălucitor din toate părţile prin bogăţia de aur, prin frumuseţea şi prin măreţia clădirilor; era strălucit şi din pricina măiestriei cu care era făcut, şi din pricina materialului din care era zidit. Ce le spune Hristos ucenicilor Săi, care se minunau de frumuseţea templului? *"Vedeţi toate acestea? Amin zic vouă: nu va rămâne aici piatră pe piatră"*[121]. Prin aceste cuvinte Hristos a vrut să arate dărâmarea de mai târziu a templului, pieirea, pustia şi ruina care se văd azi în Ierusalim. Căci toate acele clădiri strălucite şi vestite au ajuns o ruină. Ai văzut că marea şi nespusa Lui putere e îndreptată în două părţi, în a zidi şi a-i mări pe cei ce-I slujesc Lui, şi în a umili, a nimici şi a-i smulge din rădăcini pe duşmanii Săi? Căci nici nu exista templu la fel cu acesta, nici atât de vestit; nici un alt templu nu se bucura de o slujire ca aceasta. Iudeii de pe toată faţa pământului, chiar de la marginile lumii, în vremea veche se duceau acolo, aduceau daruri, jertfe, prinoase, pârgă şi multe altele şi împo-

121. Matei 24, 2.

dobeau templul acesta cu bogăţia lumii. Şi se scurgeau acolo toţi prozeliţii iudei de pretutindeni. Numele templului era vestit; ajunsese chiar până la marginile lumii. Dar un singur cuvânt al lui Hristos a făcut să dispară toate acelea, le-a pierdut pe toate acelea, le-a azvârlit pe toate ca pe un fir de praf. Ş acolo unde nu era îngăduit să intre nici un iudeu, dar, mai bine spus, nici toţi preoţii, ci numai un singur om, arhiereul care era de rând, şi el, numai o dată pe an, îmbrăcat cu veşminte, cu coroane, cu mitră, cu cealaltă îmbrăcăminte sfântă, acum acolo pot intra şi stricaţii, şi afemeiaţii, şi îndrăgostiţii, şi desfrânaţii! Nimeni nu-i împiedică. A venit cuvântul acela al lui Hristos, şi a nimicit totul, a distrus totul. Şi atât a rămas din templu cât să arate unde a fost templul în vremurile vechi.

Gândeşte-te dar cât de mare putere e şi aici! Iudeii, care au putut să facă atâtea, care au biruit popoare şi împăraţi, care au câştigat războaie fără să verse sânge, care au înălţat mii şi mii de trofee, ei n-au putut să zidească de atunci şi până azi un singur templu. Şi asta, cu toate că au fost atâţia împăraţi care i-au ajutat, cu toate că atâta mulţime de iudei se revărsa pe faţa pământului, cu toate că au avut la îndemână atâţia bani.

Ai văzut că nimeni n-a doborât ce-a zidit Hristos şi că nimeni n-a mai zidit ce-a doborât El? A zidit Biserica, şi nimeni n-a putut s-o doboare! A doborât templul, şi nimeni n-a mai putut să-l ridice, deşi a trecut atâta amar de vreme! Şi doar au încercat oamenii să doboare Biserica, dar n-au fost în stare; şi s-au străduit să ridice templul, dar n-au putut.

A îngăduit Hristos şi asta ca să nu poată spune nimeni: "Dacă ar fi încercat, ar fi putut". Iată, au şi încercat, dar n-au putut. Că în zilele noastre, împăratul care a întrecut pe toţi în păgânătate, el le-a dat voie atunci să-l zidească din nou şi i-a şi ajutat. Iudeii s-au apucat de lucru, dar n-au putut să se apropie cât de cât, că foc a izbucnit din temelii şi i-a alungat pe toţi. Temeliile templului, goale până acum, sunt o

dovadă că au voit aceasta, ca să cunoşti că au încercat să sape, dar n-au putut zidi pentru că le-a stat împotrivă acel cuvânt al lui Hristos. A mai fost doborât o dată templul acesta, dar, după şaptezeci de ani, întorcându-se evreii din robie, templul a fost ridicat îndată şi a fost făcut mai frumos decât cel dinainte. Profeţii au spus asta şi au vestit-o înainte de a se face. Acum însă, au trecut patru sute de ani, şi nici gând, nici aşteptare, nici o nădejde să se mai arate iarăşi templul. Ce i-ar fi împiedicat de nu ar fi fost putere dumnezeiască aceea ce le sta împotrivă? Nu aveau bani cu nemiluita? Nu adunase patriarhul lor prinoase de la toţi iudeii de pretutindeni, nu aveau comori nenumărate? Nu era neamul iudaic îndrăzneţ, neruşinat, încăpăţânat, obraznic, aţâţător la război? Nu erau mulţi iudei în Palestina? Nu erau mulţi în Fenicia? Nu erau mulţi pretutindeni? Cum de n-au fost în stare să mai ridice un templu, mai cu seamă când vedem că din această pricină slujba lor religioasă era împiedicată, că datinile iudaice dispăreau, că piereau şi încetau jertfele, prinoasele şi celelalte asemănătoare lor, toate cele poruncite de lege? Căci în afara pridvoarelor templului nu le era îngăduit nici să ridice altare, nici să aducă jertfe, nici să facă libaţiuni, nici să mai pună pe altar oi, sau tămâie, nici să mai citească legea, nici să mai ţină sărbătoare, nici altceva din acestea.

17. Dar şi când au fost odinioară în Babilon şi au fost siliţi de duşmanii lor să cânte, nu s-au plecat, nici n-au ascultat, deşi erau prizonieri de război şi robi la nişte stăpâni care se purtau cu asprime cu ei; deşi-şi pierduseră patria şi libertatea, deşi le era viaţa în primejdie, deşi erau prinşi în mâinile celor ce-i robiseră ca într-o cursă, deşi li s-a poruncit să cânte cu harpele lor cântarea aceea, totuşi au spus: *"La râul Babilonului, acolo am şezut şi am plâns..., că ne-au cerut nouă cei care ne-au robit cuvinte de cântare... Cum vom cânta cântarea Domnului în pământ străin?"*[122]. Să nu

122. Ps. 136, 1, 3, 5.

poată spune nimeni că au făcut aceasta din pricină că le lipseau intrumentele muzicale! Căci ei înșiși au spus pricina: *"Cum vom cânta cântarea Domnului în pământ străin?"*. Instrumentele muzicale le aveau cu ei: *"În sălcii*, spun ei, *în mijlocul lor, am sfărâmat harpele noastre"*[123].

Dar nici de postit nu le era îngăduit. Și ca să le arate asta, Profetul le spunea: *"N-ați postit oare vreme de șaptezeci de ani?"*, zice Domnul[124]. Că nu le era îngăduit nici să jertfească, nici să facă libațiuni în afara templului din Ierusalim, ascultă ce spun cei trei tineri: *"Nu este nici domn, nici profet, nici căpetenie, nici loc de a aduce jertfă înaintea Ta și de a găsi milă"*[125]. N-au spus: "nu este preot", căci erau acolo preoți, dar ca să afli că totul atârna de loc, și că toată legea de loc era legată, a spus: *"nu este loc"*. Dar pentru ce vorbesc eu de jertfe și de libațiuni? Nu le era îngăduită nici chiar citirea legii! Ca să-i mustre pentru asta, un alt profet zicea: *"Și au citit afară legea și au chemat mărturisirea"*[126]. În afara templului nu le era îngăduit să săvârșească nimic: nici Paștele, nici Cincizecimea, nici sărbătoarea corturilor, nici vreo altă sărbătoare.

Cu toate că știau că pustiirea locului aceluia împiedica toate aceste slujbe religioase, iar dacă ar fi încercat să le săvârșească le încercau călcând legea și primind pedeapsă, totuși n-au fost în stare să ridice și să zidească templul în care aveau îngăduința să facă toate acestea după lege. N-au fost în stare, căci puterea lui Hristos, care a zidit Biserica, ea a dărâmat templul. Profetul a prezis și aceasta, că va veni Hristos și va face acestea, deși Profetul a trăit după robia babilonică. Ascultă însă și ce spune: *"Că și vouă vi se vor închide ușile și nu se va mai aprinde jertfelnicul Meu în zadar. Nu este voia Mea întru voi, căci de la răsăritul soarelui*

123. Ps. 136, 2.
124. Zah. 7, 5.
125. Cânt. celor trei tineri 1, 14.
126. Am. 4, 5.

până la apus, numele Meu a fost slăvit între neamuri și în tot locul Mi se aduce tămâie și jertfă curată"[127].

Ai văzut cât de lămurit a alungat iudaismul și a arătat creștinismul strălucind și întinzându-se pe toată fața pământului? Un alt profet a arătat și chipul slujirii ce I se va aduce lui Dumnezeu: *"Și se vor închina Lui fiecare din locul lui și vor sluji Lui sub un singur jug"*[128], iar un altul, iarăși: *"Fecioara lui Israel a căzut și nu se va mai ridica"*[129]. Și Daniel ne vorbește lămurit despre toate acestea, că toate vor fi luate: și jertfa, și libațiunea, și ungerea, și judecata.

Dar despre toate acestea am să vorbesc mai pe larg și mai lămurit când am să le grăiesc iudeilor; deocamdată să ne ținem de drumul pe care l-am apucat, îndreptând pretenția nesocotiților eleni. Nu ți-am spus eu, elenule, că Hristos a înviat morți, că a curățit leproși, ca să nu spui: "Acestea-s minciuni, lăudăroșenie, basm! Cine a văzut așa ceva? Cine a auzit?". Nu ți-am spus eu acestea, ci ți le-au spus cei care L-au răstignit, cei care L-au lovit peste cap! Cum dar îi socotești vrednici de credință în acestea, iar în acelea ataci spusele ca și cum nu s-ar fi întâmplat? Dacă Evangheliștii ar fi scris ca să facă plăcere Dascălului lor, ca să-L laude în zadar și fără rost, ar fi trebuit să treacă sub tăcere întâmplările cele pline de tristețe, cele ce păreau o ocară în ochii celor mulți. Dar așa, pentru a arăta adevărul faptelor, au stăruit mai cu seamă asupra faptelor pline de tristețe și au grăit despre toate pe larg și cu multă precizie, fără să lase deoparte vreun fapt mic sau mare; când a fost vorba de semne și minuni, pe cele mai multe le-au lăsat deoparte; dar când a fost vorba de patimi și de cele ce par de ocară, asupra acestora au stăruit și toți au vorbit lămurit despre toate.

127. Mal. 1, 10-11.
128. Sof. 2, 11; 3, 10.
129. Am. 5, 2.

Eu însă nu ţi-am vorbit despre nimic din acestea, adică despre minuni şi semne, ca să închid cu covârşire gura cea neruşinată, ci am vorbit numai despre fapte care se văd astăzi, fapte care stau înaintea ochilor noştri, fapte mai învederate decât soarele, fapte răspândite pe întinsul lumii, fapte care au cuprins întreaga lume, fapte ce depăşesc puterea firii omeneşti şi care stau numai în puterea lui Dumnezeu. Ce spui? N-a înviat Hristos morţi? Bine! Dar poţi să spui că Bisericile nu sunt răspândite pe toată faţa pământului? Poţi să spui că nu s-a uneltit împotriva Bisericii? Poţi să spui că n-a biruit, că n-a înfrânt pe duşmani? Dar după cum nu este cu putinţă să spui că nu este soare, tot aşa nu poţi spune nici asta. Ce dar? Nu vezi ruinele templului iudaic zăcând înaintea ochilor întregii lumi? De ce nu socoteşti în tine însuţi aşa: Dacă Hristos n-ar fi Dumnezeu, şi Dumnezeu puternic, s-ar fi înmulţit aşa de mult închinătorii Lui, cu toate că au fost prigoniţi, şi ar fi fost oare atât de umiliţi cei ce L-au răstignit şi L-au duşmănit, încât să-şi piardă şi ţara, şi să colinde de colo-colo ca nişte hoinari, ca nişte rătăcitori, ca nişte fugari, iar timpul să nu pună capăt pribegiei lor? Împotriva Imperiului roman iudeii aceştia au pornit şi cu război, au ridicat armele împotriva romanilor, au fost în stare de război vreme îndelungată, uneori au învins, şi au făcut împăraţilor de pe atunci nu mici greutăţi. Atât de mare era puterea lor. Cu toate acestea, cei care s-au luptat şi au stat împotriva atâtor împăraţi, care au avut atâta tărie de bani, de arme şi de ostaşi, care au pus pe fugă generali şi mii şi mii de ostaşi, n-au fost în stare să ridice un singur templu. Au zidit sinagogi în toate oraşele; dar locul care dădea tărie statului lor, locul în care obişnuiau să săvârşească toate slujbele lor religioase, locul care păstra iudaismul, locul acesta, templul, nu l-au mai putut ridica.

Cuvântul I[1]

1. Voiam să vă vorbesc astăzi despre cele ce mai rămăseseră de spus din subiectul despre care vă vorbisem mai înainte şi să vă arăt mai lămurit că Dumnezeu este de necuprins cu mintea. Că despre acest subiect v-am grăit mult şi îndelungat Duminica trecută, când am adus martori pe Isaia, pe David şi pe Pavel. Unul striga: *"Neamul Lui cine-l va spune?"*[2]; altul Îi mulţumea lui Dumnezeu pentru că nu-L putea înţelege: *"Mărturisi-mă-voi Ţie, căci cu frică mă minunez de Tine! Minunate sunt lucrurile Tale!"*[3]; şi, iarăşi: *"Minunată s-a făcut cunoştinţa Ta din mine; întăritu-s-a, n-o voi putea ajunge"*[4]. Iar Pavel nu s-a plecat spre cercetarea fiinţei lui Dumnezeu, ci numai spre pronia lui Dumnezeu, dar, mai bine spus, şi-a aruncat privirile numai asupra unei mici părţi din această purtare de grijă a lui Dumnezeu, anume asupra aceleia pe care Dumnezeu a arătat-o la chemarea neamurilor; şi, văzând ocean nesfârşit şi necuprins, a strigat aşa: *"O, adâncul bogăţiei şi al înţelepciunii şi al cunoştinţei lui Dumnezeu! Cât sunt de necercetate judecăţile Lui şi de nepătrunse căile Lui!"*[5].

Ar fi fost îndestulătoare dovada dată de aceştia; dar eu nu m-am mulţumit numai cu dovada adusă de profeţi, nu m-am oprit la apostoli, ci m-am suit la cer şi v-am arătat ceata îngerilor, care strigă: *"Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni bunăvoire"*[6]. I-aţi auzit apoi pe Serafimi spăimântându-se şi cu cutremur stri-

1. P.G. 48, col. 837-856.
2. Is. 53, 8.
3. Ps. 138, 14.
4. Ps. 138, 6.
5. Rom. 11, 33.
6. Luca 2, 14.

gând: *"Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot; plin este tot pământul de slava Lui"*[7]. I-am adăugat și pe Heruvimi, care strigă: *"Binecuvântată fie slava Lui, din locul Său"*[8]. Jos trei martori, sus trei martori; și unii și alții arată că e cu neputință să te apropii de slava lui Dumnezeu. Dovedirea făcută atunci n-a lăsat nici o umbră de îndoială; aplauzele au fost multe, biserica s-a încălzit, adunarea era înflăcărată. Eu mă bucuram; dar nu mă bucuram pentru că eu eram lăudat, ci pentru că Stăpânul meu era slăvit. Aplauzele acelea și laudele acelea arătau dragostea de Dumnezeu a sufletelor voastre. Și după cum slugile cele pline de iubire, când aud pe cineva că-l laudă pe stăpânul lor, ard de dorul celui ce a grăit așa din pricina dragostei lor față de stăpân, tot așa și voi, asta ați arătat atunci: prin aplauzele voastre cele multe ați arătat dragostea cea mare ce o aveți față de Stăpân. Voiam ca și astăzi să adaug luptelor de atunci alte lupte. Dacă dușmanii adevărului nu se satură de a huli pe Dumnezeu Binefăcătorul, cu atât mai mult nu trebuie să ne săturăm noi de a-L lăuda pe Dumnezeul tuturor. Dar ce să fac? Altă boală mai grozavă îmi cheamă limba să o vindec; o boală crescută în trupul Bisericii. Trebuie dar, mai întâi, să stârpesc această boală, și apoi să mă îngrijesc de bolile celor ce sunt în afară de Biserică. Trebuie să-i vindecăm mai întâi pe cei ai noștri, și apoi să purtăm grijă de cei străini.

Care este această boală? Au să vină sărbătorile ticăloșilor și nesăbuiților iudei; multe, și unele după altele: ale trâmbițelor, ale corturilor, posturile. Mulți dintre creștini, dintre cei ce spun că gândesc ca și noi, se duc să vadă sărbătorile, iar alții prăznuiesc împreună cu iudeii și iau parte la posturile lor. Acest obicei rău vreau să-l izgonesc din Biserică. Către anomei pot să vorbesc și altă dată; nu-i nici o pagubă dacă amân pe mai târziu cuvântul. Dar dacă nu vindec acum pe cei ce bolesc de rătăcirile iudaice, acum,

7. Is. 6, 3.
8. Iez. 3, 12.

când sărbătorile iudeilor sunt aproape și bat la ușă, mă tem ca nu cumva să ia parte unii, din pricina unui obicei prost și a unei neștiințe mari, la nelegiuirea acelora și să ajungă zadarnice cuvintele mele despre aceste sărbători. Dacă acești creștini ai noștri ar posti cu iudeii fără să mă audă astăzi grăind, degeaba voi mai da leacul după ce s-a săvârșit păcatul. De aceea, mă grăbesc s-o iau înainte. Tot așa fac și doctorii. Se ocupă mai întâi de bolile cele mai grele, care nu suferă amânare. De altfel lupta pe care am s-o duc eu acum este înrudită cu lupta de mai înainte împotriva anomeilor. Înrudită este erezia anomeilor cu a iudeilor; de aceea, înrudită este și lupta mea de acum cu cea de mai înainte. Învinuirea pe care I-o aduc iudeii lui Hristos, I-o aduc și anomeii.

– Ce învinuire Îi aduceau iudeii?

– Că-L numea pe Dumnezeu Tatăl Lui, că Se făcea deopotrivă cu Dumnezeu[9]. Aceeași învinuire I-o aduc și anomeii; dar, mai bine spus, nu-L învinuiau, ci chiar ștergeau din Scriptură cuvântul acesta, odată cu înțelesul lui; dacă nu cu mâna, atunci cu voința.

2. Să nu vă mirați că i-am făcut ticăloși pe iudei. Sunt într-adevăr ticăloși și nesăbuiți. Le-au căzut în brațe din cer atâtea bunătăți, și ei cu mare grabă le-au zvârlit și le-au aruncat. Le-a răsărit de cu vreme Soarele dreptății, dar au întors spatele razei și stau în întuneric. Noi am trăit în întuneric, dar am fost atrași spre lumină și am scăpat de întunericul rătăcirii. Ei au fost ramurile rădăcinii celei sfinte, dar s-au rupt[10]. Noi n-am avut nici o părtășie cu rădăcina, dar am dat rod de bună-credință. Ei i-au citit pe profeți de mici copii, dar L-au răstignit pe Cel profețit. Noi n-am auzit cuvintele cele dumnezeiești, dar ne-am închinat Celui profețit. De aceea sunt iudeii ticăloși, că aruncă bunătățile trimise lor, în timp ce alții le răpesc și le atrag spre ei. Ei au

9. Cf. Ioan 5, 18.
10. Cf. Rom. 11, 17.

fost chemați la înfiere, dar au căzut în rândul câinilor. Noi am fost câini, dar datorită harului lui Dumnezeu am fost în stare să îndepărtăm de la noi starea de dobitocie de mai înainte și să ne urcăm la cinstea de fii.

– De unde se vede asta?

– *"Nu este bine să luăm pâinea fiilor și să o aruncăm câinilor"*[11], a grăit Hristos către canaaneancă, numindu-i pe iudei fii, iar pe cei dintre neamuri, câini. Dar iată că mai târziu s-a schimbat rânduiala; ei au ajuns câini, și noi fii! Despre ei Pavel spune: *"Păziți-vă de câini! Păziți-vă de lucrătorii cei răi! Păziți-vă de cei cu tăierea împrejur! Căci noi suntem tăierea împrejur"*[12]. Ai văzut că au ajuns câini cei ce erau mai înainte fii? Vrei să afli că noi, care eram mai înainte câini, am ajuns fii? *"Iar celor câți L-au primit le-a dat puterea să se facă fii ai lui Dumnezeu"*[13].

Nu sunt oameni mai ticăloși decât iudeii! Totdeauna aleargă împotriva mântuirii lor! Când trebuiau să păzească legea, o călcau în picioare; acum însă, când a încetat legea, se ambiționează să o păzească. Poate fi oare om mai de plâns decât ei, care-L mânie pe Dumnezeu nu numai prin călcarea legii, ci chiar prin păzirea ei? De aceea se spune în Scriptură: *"Voi, cei tari în cerbice și netăiați împrejur la inimă, voi pururea stați împotriva Duhului Sfânt"*[14]. Nu numai pentru că voi călcați legea, ci și pentru că voiți să o păziți atunci când nu mai e timpul s-o păziți: "tari în cerbice!". Bine le-a spus: *"tari în cerbice!"*. Că n-au luat asupra lor jugul lui Hristos, deși era bun; căci jugul lui Hristos nu-i nici greu, nici povară! *"Învățați-vă de la Mine*, spune Domnul, *că sunt blând și smerit cu inima!"*[15]. Și: *"Luați jugul Meu asupra voastră... că jugul Meu este bun și povara Mea ușoară"*[16]. Totuși nu l-au luat, din pricina învârtoșării cerbi-

11. Matei 15, 26.
12. Filip. 3, 2-3.
13. Ioan 1, 12.
14. Fapte 7, 51.
15. Matei 11, 29.
16. Matei 11, 29-30.

cei lor, a cefei lor. Dar nu numai că nu l-au luat, ci l-au și zdrobit, l-au frânt. *"Că din veac*, spune Profetul, *ai zdrobit jugul tău și ai rupt legătura ta"*[17]. Nu spune Pavel aceasta, ci Profetul o strigă; numește jug și legătură semnele puterii, că au îndepărtat stăpânirea lui Hristos, spunând: *"Noi nu avem împărat decât pe cezarul!"*. Ai zdrobit jugul, ai rupt legătura, te-ai izgonit pe tine însuți din împărăția cea cerească și te-ai supus stăpânirilor celor omenești. Uită-te cât de bine a lăsat Profetul să se înțeleagă greutatea lor în a se înfrâna! N-a spus: "Ai dat jos jugul!", ci: *"Ai zdrobit jugul!"*, răutate pe care o săvârșesc numai animalele care sar și aruncă din picioare, care o iau la goană și îndepărtează de la ele orice stăpânire.

– Dar de unde le-a venit lor învârtoșarea aceasta?

– De pe urma lăcomiei la mâncare și a beției.

– Cine a spus asta?

– Chiar Moise! *"A mâncat Israel și s-a săturat și s-a îngrășat și a zvârlit din picioare pe cel iubit"*[18]. După cum caii și boii se îngrașă dacă au în iesle mâncare din belșug și încep să zburde, nu mai pot fi stăpâniți, nu mai suferă nici jugul, nici frâul și nici mâna omului, tot așa și iudeii, din pricina beției și a îngrășării coborându-se la cea mai de jos răutate, au început să zburde; n-au primit jugul lui Hristos și nici n-au tras la plugul învățăturii. Aceasta o lasă să se înțeleagă și un alt profet, spunând: *"Ca o junincă îndărătnică, așa s-a îndărătnicit și Israel"*[19]. Iar alt profet îl numește: *"juncan neînvățat"*[20]. Niște animale ca acestea, care nu mai sunt bune de treabă, ajung bune de tăiere. Așa au pățit și iudeii; pentru că nu mai sunt buni de treabă, au ajuns buni de tăiere. De aceea și Hristos spune: *"Pe vrăjmașii Mei, care n-au voit ca Eu să domnesc peste ei, aduceți-i aici și junghiați-i"*[21]. Atunci trebuia să postești, iudeule, când beția ți-a făcut

17. Ier. 2, 20.
18. Deut. 32, 15.
19. Os. 4, 16.
20. Ier. 31, 18.
21. Luca 19, 27.

atâta rău, când lăcomia la mâncare a dat naştere la necredinţă, şi nu acum. Acum postul nu mai este la timpul lui, acum este o urâciune.

– Cine o spune?

– Însuşi Isaia strigă cu mare glas: *"Nu un astfel de post am ales Eu, zice Domnul"*[22].

– De ce?

– *"Pentru că postiţi în judecăţi şi în sfezi, pentru că îi bateţi cu pumnii pe cei supuşi vouă"*[23]. Dacă, deci, postul tău era o urâciune când îi băteai pe cei ce erau împreună robi cu tine, cum poate să mai fie primit postul tău de acum, când L-ai junghiat pe Stăpânul tău? Ce rost mai are?

Cel care posteşte trebuie să fie liniştit, cu inima zdrobită, smerit, nu beat de mânie. Cum poţi fi liniştit, iudeule, când îl baţi pe semenul tău? Altădată, în vremea Vechiului Testament, iudeii posteau judecându-se şi sfădindu-se! Acum postesc obrăznicindu-se şi desfrânându-se fără nici o ruşine! Postesc dănţuind cu picioarele goale prin piaţă! Spusa lor e că postesc. Dar înfăţişarea le e de beţivi. Ascultă cum porunceşte Profetul să posteşti! *"Postiţi post sfânt"*[24], spune el. N-a spus: "Lăudaţi-vă cu postul, arătaţi-l lumii!". *"Vestiţi slujba, adunaţi-i pe bătrâni"*[25]. Dar iudeii de azi nu-i adună pe bătrâni, ci cete de oameni desfrânaţi, cârduri nesfârşite de femei pierdute; târăsc în sinagoga lor întreg teatrul şi pe cei ce joacă pe scenă. Nu mai e nici o deosebire între teatru şi sinagogă. Ştiu că unii au să osândească îndrăzneala cuvântului meu. Au să mă osândească pentru că am spus că nu-i nici o deosebire între teatru şi sinagogă. Dar cum am să osândesc îndrăzneala lor dacă nu socotesc sinagoga teatru! Dacă o spun de la mine, osândeşte-mă! Dar dacă spun cuvintele profetului, primeşte-mi hotărârea.

22. Is. 58, 6.
23. Is. 58, 4.
24. Ioil 1, 14.
25. Ioil 1, 14.

3. Ştiu că mulţi îi cinstesc pe iudei şi socot că vieţuirea lor de acum este plină de bună-cuviinţă. Acest lucru mă face să smulg din rădăcină o astfel de părere!

Am spus că întru nimic nu-i mai bun teatrul decât sinagoga. Şi o voi dovedi cu spusele profetului. Doar nu sunt iudeii mai vrednici de credinţă decât profeţii! Ce spune dar Profetul? *"Faţă de desfrânată ţi s-a făcut faţa! Fără de ruşine te-ai făcut tuturor!"*[26]. Iar casa în care stă desfrânata este casă de desfrâu. Dar, mai bine spus, sinagoga nu este numai casă de desfrâu şi teatru, ci şi peşteră de tâlhari, şi locuinţă de fiare sălbatice. *"Peşteră de hienă a ajuns pentru Mine casa voastră"*, spune Profetul[27]. Casa lor n-a ajuns locuinţa unei fiare oarecare, ci locuinţa unei fiare necurate. Şi mai spune Profetul: *"Am lăsat casa Mea, am părăsit moştenirea Mea"*[28]. Iar când Dumnezeu părăseşte casa, ce nădejde de mântuire mai poate fi? Când Dumnezeu părăseşte casa, locul acela ajunge locuinţă drăcească.

Dar, negreşit, mi se va spune că şi iudeii se închină lui Dumnezeu. Doamne fereşte! Să nu se spună una ca asta! Nici un iudeu nu se închină lui Dumnezeu.

– Cine spune asta?

– Fiul lui Dumnezeu! *"Dacă aţi şti pe Tatăl Meu*, spune El, *M-aţi şti şi pe Mine; dar nici pe Mine nu Mă ştiţi, nici pe Tatăl Meu nu-L ştiţi"*[29]. Ce mărturie mai vrednică de credinţă decât aceasta să-ţi aduc?

Mai îndrăzneşte cineva dar să spună că sinagoga nu-i locaş de închinare la idoli, odată ce iudeii nu-L cunosc pe Tatăl, odată ce iudeii L-au răstignit pe Fiul, odată ce iudeii au respins ajutorul Duhului? În sinagoga lor nu I se slujeşte lui Dumnezeu, Doamne fereşte! Sinagoga lor e locaş de slujire idolească.

26. Ier.3, 3.
27. Ier. 7, 11.
28. Ier. 12, 7.
29. Ioan 8, 19.

Cu toate acestea, unii creştini privesc sinagogile ca pe nişte locuri vrednice de cinste. Şi asta n-o spun de la mine, ci o ştiu din experienţă. Acum trei zile (credeţi-mă, nu mint) am văzut cum o femeie liberă, o creştină, cu bună-cuviinţă în îmbrăcăminte şi purtări, era silită de un ticălos şi un nesimţitor, după înfăţişare creştin – n-aş spune că un om care a îndrăznit o astfel de faptă poate fi creştin adevărat –, să intre în sinagoga evreilor şi să jure acolo pentru o pricină pusă de la el la îndoială. Femeia, apropiindu-se de mine, m-a chemat în ajutor şi mi-a cerut să împiedic silnicia cea nelegiuită, căci nu-i era îngăduit ei, care se împărtăşise de Dumnezeieştile Taine, să intre în sinagogă. Aprins de mânie şi înflăcărat, n-am îngăduit să fie târâtă să săvârşească nelegiuirea aceea şi am smuls-o din mâinile lui. L-am întrebat pe siluitor dacă e creştin. Când mi-a mărturisit că e creştin, l-am mustrat cu asprime; l-am făcut smintit şi neghiob; i-am spus că nu-i cu nimic mai bun decât un dobitoc, dacă el, care spune că se închină lui Hristos, târăşte pe un altul în peşterile iudeilor, cei care L-au răstignit pe Hristos. I-am vorbit mult. Mai întâi l-am învăţat din Dumnezeieştile Evanghelii că unui creştin nu-i este deloc îngăduit să jure şi nici nu-i este îngăduit să silească pe altul să jure. Apoi i-am spus că nu trebuie să silească să jure nu doar pe un creştin, dar nici pe un necreştin. După ce cu multe şi lungi cuvinte i-am scos din suflet părerea cea rătăcită, l-am întrebat de ce a lăsat deoparte biserica şi a târât-o pe femeia aceea în sinagoga evreilor. Mi-a răspuns că i-au spus mulţi că jurămintele făcute în sinagogă au mai multă putere, sunt mai înfricoşătoare. La auzul acestor cuvinte, am oftat, m-am aprins de mânie şi apoi am râs iarăşi. Am suspinat când am văzut câtă putere are viclenia diavolului ca să-i înduplece pe oameni! M-am aprins de mânie când m-am gândit la trândăveala celor înşelaţi. Şi am râs, iarăşi, când am văzut cât de mare şi cât de cumplită este prostia celor înşelaţi.

V-am spus şi v-am istorisit acestea, pentru că nu vă înduioşează, nici nu vă doare de creştinii care suferă şi săvârşesc astfel de fapte. Când vedeţi că unul dintre fraţii voştri cade în nişte nelegiuiri ca acestea, socotiţi că nenorocirea este a altuia, nu a voastră. Dacă vă ţine cineva de rău, credeţi că vă apăraţi spunând: "ce mă priveşte!", "ce legătură am eu cu el!". Nu! Cel ce grăieşte aşa grăieşte cuvinte pline de cea mai cumplită ură de oameni, pline de cruzime diavolească. Ce spui? Eşti om, eşti şi tu de aceeaşi fire cu el, dar, mai bine spus, dacă trebuie să vorbesc de fire, ai un singur Cap, pe Hristos, şi mai îndrăzneşti să spui că n-ai nici o legătură cu mădularele tale? Cum mai mărturiseşti atunci că Hristos este Capul Bisericii? Capul în chip firesc alătură toate mădularele, le adună şi le leagă bine unele cu altele. Iar dacă n-ai nici o legătură cu mădularul tău, atunci n-ai nici o legătură nici cu fratele tău şi nici nu-L ai cap pe Hristos. Ca pe nişte copii mici vă înfricoşează iudeii, şi nu simţiţi. După cum multe slugi rele provoacă haz mult când îi sperie pe copii cu măşti înfricoşătoare şi caraghioase (căci măştile prin ele însele nu sunt înfricoşătoare, ci par aşa din pricina simplităţii minţii copiilor), tot astfel şi iudeii îi înfricoşează pe creştinii care nu sunt destul de tari în credinţă. Cum poate fi înfricoşătoare sinagoga iudeilor, când ea este plină de ruşine şi de râs, când iudeii sunt nişte izgoniţi, nişte învinşi, nişte osândiţi?

4. Biserica noastră nu-i aşa, ci cu adevărat înfricoşătoare şi plină de cutremur. Locul acesta este înfricoşător, căci aici este Dumnezeul vieţii, Dumnezeul care are stăpânire asupra morţii, pentru că aici sunt cuvinte nenumărate despre chinurile cele veşnice, despre râurile cele de foc, despre viermele cel veninos, despre lanţurile cele de nesfărâmat, despre întunericul cel mai dinafară. Iudeii nu ştiu nimic din acestea, nici din vis măcar; trăiesc pentru pântece, sunt înnebuniţi după lucrurile din lumea aceasta, nu sunt cu nimic mai buni decât necuvântătoarele din pricina

desfrânării şi lăcomiei lor. Un singur lucru ştiu numai: să-şi umple pântecele şi să se îmbete, să se omoare pentru dansatoare şi să se rănească pentru alergările de la hipodrom.

Spune-mi, rogu-te, sunt sinagogile vrednice de cinste şi înfricoşătoare? Cine-ar spune-o! Dar cum se face că vi se par înfricoşătoare? Afară doar dacă aţi susţine că nişte slugi necinstite, fără îndrăznire şi izgonite din casa stăpânilor, pot fi înfricoşătoare pentru oameni cu nume bun şi cu îndrăznire! Dar lucrurile nu stau aşa, nu stau aşa! Pentru că nici crâşma nu-i mai cinstită decât curţile cele împărăteşti! Dar, mai bine spus, sinagoga este mai necinstită chiar decât crâşma! Sinagoga nu este numai locuinţă de tâlhari şi de crâşmari, ci locuinţă de demoni. Dar, mai bine spus, nu numai sinagogile ci chiar şi sufletele iudeilor. Şi asta voi încerca s-o arăt la sfârşitul cuvântului.

Vă rog, dar, să vă aduceţi aminte mai ales de această vorbire. Căci nu vorbesc acum nici pentru paradă, nici pentru aplauze, ci pentru vindecarea sufletelor voastre. Căci ce cuvânt de apărare ne mai rămâne când suntem atâţia doctori, şi totuşi sunt unii care bolesc? Apostolii au fost doisprezece, şi au încreştinat lumea! Cea mai mare parte a oraşului nostru este creştin, şi încă mai sunt unii care bolesc de iudaism. Ce apărare putem avea noi, cei sănătoşi? Sunt într-adevăr vrednici de pedeapsă cei care bolesc; dar nici noi nu suntem lipsiţi de vină, pentru că trecem cu vederea boala lor. Ar fi cu neputinţă să mai rămână bolnavi dacă ar avea parte de îngrijirea noastră. De aceea, luând-o mai dinainte, vă spun aceasta acum, ca fiecare din voi să-l smulgă pe fratele său, chiar dacă ar trebui să întrebuinţeze forţa, sila, ocara, mustrarea! Fă totul ca să-l smulgi pe cel bolnav din laţul diavolului, să-l scapi din întovărăşirea cu omorâtorii lui Hristos. Spune-mi, te rog, dacă ai vedea în piaţă că cineva, pe temei de dreaptă judecată, este dus să fie osândit, şi ai avea puterea să-l smulgi din mâinile călăului, spune-mi, n-ai face totul ca să-l scapi? Acum însă îl vezi pe

fratele tău, dus pe nedrept şi în chip nelegiuit, nu de călău, ci de diavol, în prăpastia pierzării, şi nici nu vrei să dai o mână de ajutor ca să-l smulgi din calea cea nelegiuită? Ce iertare mai poţi avea? Lui îi spui că e mai puternic şi mai tare decât tine? Spune-mi-l mie! Voi prefera să-mi dau mai degrabă viaţa decât să-l las să calce aceste sfinte pridvoare ale bisericii, dacă se încăpăţânează şi stăruie în purtarea lui! Îi voi spune: Ce legătură ai tu cu Biserica cea liberă, cu Ierusalimul cel de Sus? Ai ales Ierusalimul cel de jos? Robeşte cu el! Căci Ierusalimul cel de jos, după cuvântul Apostolului[30], zace în robie cu copiii lui. Posteşti cu iudeii? Descalţă-te atunci şi tu cu iudeii şi umblă cu picioarele goale prin oraş! Ia parte şi tu aici la schimonisirea şi la ruşinea lor! Dar n-o faci! Îţi este ruşine şi roşeşti! Îţi este ruşine să iei parte la schimonosirea lor, dar nu ţi-e ruşine să iei parte la necredinţa lor!

Ce iertare vei avea când eşti creştin pe jumătate? Credeţi-mă, îmi voi da mai degabă viaţa decât să trec cu vederea pe unul pe care îl ştiu că are o astfel de boală. Dacă nu-l ştiu, Dumnezeu negreşit mă va ierta. Gândiţi la fel cu mine. Să nu socotiţi asta un lucru fără însemnătate. Nu vedeţi ce strigă necontenit diaconul în timpul Sfintei Liturghii?: *"Cunoaşteţi-vă unii pe alţii"!* Nu vedeţi că vă încredinţează cercetarea amănunţită a fraţilor voştri? Fă aşa şi cu cei ce se duc la sinagogile iudaice! Când afli că cineva ţine rânduielile iudaice, pune mâna pe el, dă-l pe faţă, ca să nu ajungi şi tu părtaş primejdiei. În oştire, dacă un ostaş este prins că lucrează printre soldaţi pentru duşmani şi că are gânduri la fel cu perşii, duşmanii noştri, nu se primejduieşte numai el, ci şi toţi care au ştiut de el, şi nu l-au făcut cunoscut generalului. Iar voi sunteţi oştirea lui Hristos! Cercetaţi şi iscodiţi cu de-amănuntul! De este amestecat printre voi unul de alt neam, faceţi-l cunoscut! Nu ca să-l omorâm, cum sunt omorâţi trădătorii în armată, nici ca să-l muncim şi să-l pe-

30. Cf. Gal. 4, 25.

depsim, ci ca să-l scăpăm de rătăcire şi necredinţă, ca să-l facem cu totul al nostru. Dacă nu vreţi să faceţi aşa, ci-l ascundeţi, deşi îl ştiţi, cunoaşteţi bine că veţi suferi aceeaşi pedeapsă ca şi el. Pavel supune la chin şi la pedeapsă nu numai pe cei ce săvârşesc răul, ci şi pe cei care îi încuviinţează[31]. Iar profetul David dă aceeaşi pedeapsă nu numai celor ce fură, ci şi celor care aleargă cu ei[32]. Şi pe bună dreptate; căci cel care îl ştie pe cel ce face răul şi-l doseşte şi-l ascunde, îi dă prilej să ajungă şi mai nepăsător şi-l face să săvârşească răul cu mai multă libertate.

5. Dar trebuie să mă întorc iarăşi la cei ce bolesc. Gândiţi-vă în a căror tovărăşie sunt cei ce postesc acum! În a acelora care au strigat: *"Răstigneşte-L! Răstigneşte-L!"*[33]. În a acelora care au spus: *"Sângele Lui asupra noastră şi asupra copiilor noştri!"*[34]. Ai îndrăzni oare să te apropii şi să vorbeşti cu unii care au fost prinşi şi condamnaţi pentru că au încercat să pună mâna pe putere? Eu nu cred. Nu-i oare absurd să fugi cu atâta grabă de oameni care fac rău unui om, dar să ţi-i faci prieteni pe cei ce au ocărât pe Dumnezeu şi să prăznuieşti tu, care te închini Celui răstignit, cu cei ce L-au răstignit? Aceasta nu-i numai prostie, ci cumplită nebunie!

Dar pentru că sunt unii creştini care socotesc chiar sinagoga loc cinstit, este de neapărată trebuinţă să spun câteva cuvinte către aceştia.

Pentru ce respectaţi locul acela, când ar trebui să-l dispreţuiţi, să vă dezgustaţi de el şi să fugiţi de el?

– În sinagogă se află legea, îmi răspund ei, şi cărţile profetice!

– Şi ce-i cu asta? Nu cumva e sfânt locul în care sunt cărţile acestea? Deloc! Eu tocmai pentru asta mai cu seamă

31. Cf. Rom. 1, 32.
32. Cf. Ps. 48, 13.
33. Luca 23, 21.
34. Matei 27, 25.

urăsc sinagoga şi îmi provoacă dezgust, pentru că iudeii îi au pe profeţi, dar nu cred în profeţi, pentru că citesc cărţile, dar nu primesc mărturiile. Iar fapta aceasta este mai cumplită decât ocara! Spune-mi, dacă ai vedea că un om cu viaţă sfântă, strălucit şi vestit ar fi târât într-o crâşmă sau într-o peşteră de tâlhari, şi acolo ar fi ocărât şi lovit, şi ar suferi cea mai grozavă batjocură, spune-mi, ai admira crâşma sau peştera pentru că stă acolo batjocorit acel mare şi minunat bărbat? N-o cred! Dimpotrivă, tocmai pentru aceasta ai urî mai mult locul acela şi ai fugi de el! Gândeşte la fel şi despre sinagogă. Iudeii i-au luat acolo cu ei pe profeţi şi pe Moise nu ca să-i cinstească, ci ca să-i ocărască şi să-i necinstească. Ce ocară mai mare pot aduce acestor sfinţi decât spunând că ei nu ştiu de Hristos şi nici n-au spus ceva despre venirea Lui!, decât învinuindu-i că nu cunosc pe Stăpânul lor şi zicând că au aceeaşi necredinţă ca şi ei? Prin urmare, mai cu seamă pentru aceasta trebuie urâţi şi iudeii, şi sinagoga lor, pentru că-i batjocoresc pe sfinţii aceia.

Dar pentru ce vorbesc eu de cărţi, de locuri? În timpul persecuţiilor, călăii ţineau în mâini, strujeau şi biciuiau trupurile mucenicilor. Oare erau sfinte mâinile lor pentru că ţineau trupurile sfinţilor? Doamne fereşte! Apoi, dacă mâinile care ţin trupurile sfinţilor rămân spurcate tocmai pentru că le ţin rău, vor fi oare vrednici de cinste tocmai pentru asta cei care ţin în mâini cărţile sfinţilor prooroci şi le insultă tot aşa de mult ca şi călăii trupurile mucenicilor? O astfel de judecată n-ar fi oare culmea prostiei? Dacă trupurile care sunt rău ţinute nu numai că nu-i sfinţesc pe cei ce le ţin, ci, dimpotrivă, le fac mai blestemate, atunci cu mult mai mult cărţile citite cu necredinţă nu vor putea fi de folos celor ce le citesc. Tocmai faptul că ţin cărţile sfinte cu astfel de gând îi arată a fi mai necredincioşi. Dacă nu i-ar avea pe profeţi, n-ar fi atât de vinovaţi. Dacă n-ar citi cărţile sfinte, n-ar fi atât de necuraţi şi de spurcaţi. Aşa însă, sunt lipsiţi de orice iertare pentru că, deşi îi au pe predicatorii adevă-

rului, totuşi stau cu gând duşman şi faţă de ei, şi faţă de adevăr. Prin urmare, mai cu seamă pentru aceasta sunt spurcaţi şi blestemaţi, pentru că, deşi îi au pe profeţi, totuşi îi întrebuinţează cu gând vrăjmaş.

De aceea, vă rog să fugiţi şi să vă depărtaţi de adunările iudeilor. Nu-i mică vătămarea sufletească ce o pricinuiţi fraţilor mai slabi în credinţă! Nu-i mică pricina de deznădejde ce le-o naşteţi în suflete! Cum să nu socotească ei foarte bune faptele şi obiceiurile iudaice când vă văd pe voi, care vă închinaţi lui Hristos Cel răstignit de iudei, că îndrăgiţi şi cinstiţi obiceiurile lor? Şi cum să nu socotească ei fără de nici o valoare credinţa noastră, când voi, care credeţi şi slujiţi credinţa, alergaţi la cei ce o dărâmă? *"Dacă te va vedea cineva,* spune Pavel, *pe tine, cel ce ai o cunoştinţă, şezând în capiştea idolilor, oare cugetul lui, slab fiind, nu se va întări întru a mânca din cele jertfite idolilor?"*[35]. Iar eu spun: Dacă te va vedea cineva pe tine, care ai cunoştinţă, ducându-te în sinagogă şi uitându-te la trâmbiţe, oare cugetul lui, slab fiind, nu se va întări întru a admira lucrurile iudaice? Cel ce cade este pedepsit nu numai pentru propria lui cădere, ci este osândit şi pentru că i-a făcut pe alţii să cadă; după cum şi cel ce stă nu este încununat numai pentru propria lui virtute, ci este admirat şi pentru că-i face şi pe alţii să aibă aceeaşi râvnă. Fugiţi dar şi de adunările lor, şi de locurile lor! Nimeni să nu cinstească sinagoga din pricina cărţilor sfinte care sunt în ea! Dimpotrivă, tocmai pentru asta să fie urâtă, să i se întoarcă spatele, pentru că iudeii îi ţin pe sfinţii profeţi ca să-i ocărască, pentru că nu cred în cuvintele lor, pentru că pun pe seama acelora necredinţa lor.

6. Ca să cunoaşteţi că nu cărţile sfinte sfinţesc locul, ci, dimpotrivă, locul este murdărit de gândul şi voinţa celor ce se adună acolo, am să vă povestesc o istorie veche. Ptolemeu Filadelful a adunat cărţile din lumea întreagă; aflând că iudeii au scrieri care filosofează despre Dumnezeu şi

35. 1 Cor. 8, 10.

despre o bună vieţuire, a chemat din Iudeea bărbaţi şi i-a pus să le tălmăcească în greceşte, căci Ptolemeu era grec. Scrierile acestea au fost aşezate în templul lui Serapis. Şi cărţile profeţilor care au fost traduse stau până acum acolo. Ce dar? Este oare sfânt templul lui Serapis din pricina cărţilor? Doamne fereşte! Cărţile au sfinţenia lor proprie; n-o transmit templului, din pricina necurăţiei celor ce se adună acolo.

Tot aşa trebuie să gândim şi despre sinagogă. E drept, nu se află în ea idoli, dar locuiesc demoni. Şi asta o spun nu numai despre sinagoga de aici, din oraş, ci şi despre cea din Dafne. Prăpădul e mai mare acolo; de aceea i-au şi dat sinagogii aceleia numele Matroana. Am auzit că mulţi credincioşi se duc acolo şi dorm în locul acela. Dar, Doamne fereşte, n-am să-i numesc niciodată pe astfel de oameni credincioşi. Pentru mine este tot atât de spurcată şi sinagoga Matroanei, şi templul lui Apolo. Iar dacă cineva îmi va osândi îndrăzneala cuvintelor, ei bine eu pe unul ca acesta îl voi osândi ca pe cel mai mare nebun. Spune-mi, nu-i oare loc de necredinţă, chiar dacă nu-s idoli acolo, locul în care locuiesc demoni? Nu-i oare mai mare vătămarea sufletească în locul acela unde se adună ucigaşii lui Hristos, unde este izgonită crucea, unde este hulit Dumnezeu, unde nu se cunoaşte Tatăl, unde se ocărăşte Fiul, unde se leapădă harul Sfântului Duh, dar, mai bine spus, unde sunt chiar demonii? În templul idolilor necredinţa e vădită şi descoperită; nu poate momi cu uşurinţă şi nici nu poate înşela pe un om cu minte şi înţelept; în sinagogă iudeii spun că se slujeşte lui Dumnezeu, că sunt urâţi idolii, că sunt cinstiţi profeţii; prin aceste cuvinte pregătesc momeala şi îi prind în laţurile lor pe creştinii simpli şi nepricepuţi. Prin urmare, sunt la fel de necredincioşi şi iudeii, şi păgânii, dar înşelăciunea săvârşită de iudei e mai cumplită. În sinagoga lor se află un jertfelnic, jertfelnic nevăzut de înşelăciune! Pe el nu se jertfesc oi şi tauri, ci suflete de oameni.

Dar, ca să vorbesc pe scurt, dacă admiri rânduielile şi ceremoniile iudaice, ce mai cauţi la noi? Dacă rânduielile şi ceremoniile iudaice sunt vrednice de respect şi măreţe, atunci ale noastre sunt mincinoase! Iar dacă ale noastre sunt adevărate, după cum şi sunt, acelea sunt pline de înşelăciune. Nu vorbesc de Scriptură, Doamne fereşte! Scripturile m-au povăţuit la Hristos! Vorbesc de necredinţa lor şi de nebunia lor de acum.

Este însă timpul să arăt că şi demonii locuiesc acolo, nu numai în sinagogă, ci chiar în sufletele iudeilor. Domnul spune: *"Când duhul cel necurat iese din om, umblă prin locuri fără de apă, căutând odihnă; dacă nu găseşte, spune: "Mă voi întoarce în casa mea". Şi venind, o găseşte goală, măturată şi împodobită. Atunci merge şi ia cu el alte şapte duhuri mai rele decât el şi intră în el; şi vor fi cele de pe urmă ale omului aceluia mai rele decât cele dintâi. Aşa va fi şi cu neamul acesta viclean"*[36]. Ai văzut că locuiesc draci în sufletele lor? Ai văzut că iudeii de acum sunt mai răi decât cei de mai înainte? Şi pe bună dreptate! Atunci îi cinsteau pe profeţi, dar acum insultă pe Însuşi Stăpânul profeţilor. Vă întreb: Vă adunaţi în acelaşi loc cu oameni îndrăciţi, cu oameni care au duhuri necurate, crescuţi în crime şi omoruri, şi nu vă cutremuraţi? Trebuie oare să le dăm bună ziua, să le adresăm cuvânt? Nu trebuie oare să fugim de ei ca de ciumă şi ca de o boală a întregii lumi? N-au săvârşit ei tot felul de răutăţi? N-au cheltuit toţi profeţii multe şi lungi cuvinte pentru învinuirea lor? Ce grozăvie, ce chip de nelegiuire nu este întunecată de crimele lor? I-au jertfit pe fiii şi pe fiicele lor demonilor; n-au vrut să ştie de odraslele lor, au uitat durerile naşterii, au călcat în picioare creşterea de copii, au răsturnat din temelii legile înrudirii, au ajuns mai răi decât fiarele. Fiarele de multe ori îşi dau viaţa şi dispreţuiesc propria lor mântuire ca să-şi apere puii; iudeii, fără să-i silească cineva, i-au junghiat pe cei născuţi

36. Matei 12, 43-45; Luca 11, 24-26.

din ei, ca să slujească duşmanilor vieţii noastre, blestemaţilor draci. De ce să ne cutremurăm mai întâi: de necredinţa lor sau de cruzimea şi de neomenia lor? Că şi-au jertfit fiii sau că au jertfit demonilor? Dar prin destrăbălarea lor n-au lăsat oare în umbră cele mai desfrânate animale? Ascultă ce spune Profetul despre desfrânarea lor: *"Au ajuns nişte cai înnebuniţi după iepe! Fiecare nechează după femeia aproapelui său"*[37]. N-a spus: fiecare o dorea pe femeia aproapelui, ci a arătat foarte bine nebuneasca lor desfrânare folosindu-se de cuvântul "a necheza", care exprimă desfrânarea la cai.

7. Despre ce altceva voiţi să vă mai vorbesc? Despre jafurile lor, despre lăcomia lor, despre trădarea săracilor, despre hoţiile lor, despre neguţătoriile lor? Dar o zi întreagă nu mi-ar ajunge ca să vorbesc despre toate!

Spui că sărbătorile lor sunt vrednice de respect şi măreţe? Dar profeţii au arătat că şi acestea sunt necurate. Ascultă-i pe profeţi, dar, mai bine spus, ascultă-L pe Dumnezeu cu ce cuvinte tari le detestă: *"Am urât, am lepădat sărbătorile voastre"*[38]. Dumnezeu le urăşte, şi tu iei parte la ele? N-a spus: "sărbătoarea cutare şi cutare", ci toate sărbătorile la un loc. Vrei să vezi că Dumnezeu urăşte slujirea cu timpane, cu alăută şi cu alte instrumente muzicale? *"Depărtează de la Mine,* zice Domnul, *sunetul cântărilor tale; nu vreau să aud cântecul instrumentelor tale muzicale"*[39]. Dumnezeu spune: *"Depărtează de la Mine"*, şi tu alergi ca să auzi trâmbiţele?

Spui că jertfele şi darurile lor nu sunt o urâciune înaintea lui Dumnezeu? Ascultă ce spune Domnul: *"Chiar dacă Îmi aduceţi făină curată, în deşert! Tămâia este o urâciune înaintea Mea!"*[40]. Tămâia este o urâciune, şi sinagoga nu

37. Ier. 5, 8.
38. Am. 5, 21.
39. Am. 5, 23.
40. Is. 1, 13.

este o urâciune? Şi când era urâciune? Înainte ca ei să fi săvârşit culmea răutăţilor, înainte de a-L fi ucis pe Stăpânul lor, înainte de cruce, înainte de urâciunea uciderii lui Hristos. Şi acum nu este cu mult mai mult? Şi totuşi, ce este mai plăcut la miros ca tămâia? Dar Dumnezeu nu Se uită la natura darurilor, ci la gândul celui ce aduce darurile. Aşa judecă Dumnezeu darurile. S-a uitat mai întâi la Abel şi apoi la darurile lui. *"S-a uitat la Cain şi apoi S-a întors de la jertfele lui"*[41]. S-a uitat la Cain, dar la jertfele lui nu S-a uitat. Noe l-a adus lui Dumnezeu jertfe de oi, de tauri şi de păsări; şi spune Scriptura că *"a mirosit Domnul miros de bună mireasmă"*[42], adică a primit cele dăruite. Asta nu înseamnă că Dumnezeu are nări, Dumnezeirea este netrupească. Şi cu toate că cele dăruite de Noe nu erau decât fum şi miros de cărnuri arse, şi nimic nu-i mai neplăcut decât acest fum şi miros, totuşi, ca să afli că Dumnezeu primeşte sau respinge jertfa căutând la gândul şi la inima celor care aduc jertfa, numeşte fumul şi mirosul de carne arsă miros de bună mireasmă, iar tămâia, urâciune, căci gândul şi inima celor ce o aduceau erau pline de miros tare neplăcut.

Vrei să afli că odată cu jertfele, cu instrumentele muzicale, cu sărbătorile şi cu tămâierile Dumnezeu a urât şi templul din pricina celor care intrau în el? Lucrul acesta l-a arătat mai cu seamă prin fapte, dându-l mai înainte pe mâinile barbarilor, iar mai pe urmă dărâmându-l cu desăvârşire. Totuşi şi înainte de dărâmare Dumnezeu strigă şi zice prin Profetul: *"Nu vă puneţi nădejdea în cuvinte mincinoase, că nu vă va fi de nici un folos să ziceţi: Acesta este templul Domnului, este templul Domnului"*[43]. Nu templul sfinţeşte, spune Domnul, ci aceia care intră în el fac sfânt templul. Dacă templul nu era de folos atunci când erau în el Heruvimii, când era în el chivotul, apoi cu mult mai mult

41. Fac. 4, 5.
42. Fac. 8, 21.
43. Ier. 7, 4.

acum, când toate acestea au pierit, când Dumnezeu i-a întors desăvârşit spatele, când a ajuns pricină mai mare de ură. Ce mare prostie, ce mare nebunie este să sărbătoreşti împreună cu cei pe care Dumnezeu i-a necinstit, cu cei pe care Dumnezeu i-a părăsit, cu cei care au mâniat pe Stăpânul! Ai suferi oare să-l vezi pe omul care l-a ucis pe fiul tău? Ai suferi oare să-i auzi numele? N-ai fugi oare de el ca de dracu, ca de diavol? Au ucis pe Fiul Stăpânului tău, şi mai îndrăzneşti să te întâlneşti cu ei în acelaşi loc? Cel ucis atât de mult te-a cinstit, că te-a făcut fratele Lui şi împreună-moştenitor cu El; tu însă atât Îl necinsteşti, că-i cinsteşti pe ucigaşii şi răstignitorii Lui, că le slujeşti lor luând parte la sărbătorile lor, că te întâlneşti în locurile lor spurcate, că păşeşti pragurile cele necurate, că te împărtăşeşti de la masa demonilor. Căci nu pot numi altfel postul iudeilor după ce au ucis pe Dumnezeu! Nu slujesc oare demonilor cei care lucrează împotriva lui Dumnezeu?

Te duci la sinagogă deoarece cauţi să fii vindecat de demoni? Crezi oare că ei au milă de trupurile oamenilor? Când Hristos le-a îngăduit să intre în porci, demonii i-au înecat îndată în adânc[44]. Facă Dumnezeu să nu te omoare demonii când te duci la ei! Dar-ar Dumnezeu să nu-ţi întindă curse! Crezi că au să-ţi vindece trupul ei, care l-au izgonit pe om din paradis, ei, care l-au lipsit de cinstea cea de sus? Batjocură şi poveşti sunt acestea! Demonii nu obişnuiesc să vindece, ci să întindă curse şi să vatăme! Spune-mi, au să cureţe sufletele, când nu curăţă trupurile? Au ei dorinţa să-i izbăvească pe oameni de boli, când încearcă să-i arunce din împărăţia cerurilor? N-ai auzit pe profet spunând, dar, mai bine spus, pe Dumnezeu, prin profet, că demonii nu pot face nici bine, nici rău? Dar chiar dacă ar putea şi ar vrea să vindece, ceea ce e cu neputinţă!, totuşi n-ar trebui să preferi o pagubă nemuritoare şi veşnică pentru un câştig neînsemnat şi trecător! Nu e bună neguţătoria ta!

44. Cf. Matei 8, 28-32.

Mânii pe Dumnezeu, Creatorul trupului tău, şi chemi să te vindece cel ce unelteşte împotriva ta? Cum să nu te atragă atunci cu uşurinţă un păgân să te închini zeilor elenilor datorită ştiinţei lui medicale? Doctorii păgâni într-adevăr au alungat de multe ori bolile şi i-au făcut sănătoşi pe cei bolnavi. Dar ce? Trebuie pentru asta să împărtăşim necredinţa lor? Doamne fereşte! Ascultă ce le spune Moise iudeilor! *"Da se va scula profet între voi, care să viseze vis şi să dea semn sau minune, şi se va înfăptui semnul sau minunea despre care a vorbit, şi va zice către tine spunând: "Să mergem şi să slujim altor dumnezei, pe care nu i-au ştiut părinţii noştri", să nu ascultaţi de glasul profetului"*[45]. Cu alte cuvinte Moise vrea să spună aşa: Dacă se va scula un profet şi va face minuni, sau va învia morţi, sau va curăţi leproşi, sau va vindeca betegi şi, după ce va fi făcut minunea, te va chema la necredinţă, să nu-i dai ascultare din pricina înfăptuirii minunii.

– De ce?

– Pentru că *"te ispiteşte Domnul Dumnezeul tău să vadă de-L iubeşti din toată inima ta şi din tot sufletul tău"*[46].

Prin urmare, este clar că demonii nu-i vindecă pe oameni. Iar dacă uneori, cu îngăduinţa lui Dumnezeu, au vindecat pe vreunul, aşa cum vindecă oamenii, îngăduinţa aceasta s-a făcut spre cercarea ta, nu pentru că Dumnezeu nu ştie, ci ca tu să te înveţi să nu-i suferi pe demoni nici când vindecă. Dar pentru ce vorbesc eu de tămăduirea trupului? Dacă cineva te-ar ameninţa cu gheena ca să te lepezi de Hristos, nu primi! Dacă ţi-ar făgădui împărăţia cerurilor ca să te desparţi de Unul-Născut Fiul lui Dumnezeu, fugi de el, urăşte-l! Fii ucenicul lui Pavel! Mergi pe urma cuvintelor acelora pe care le-a strigat fericitul şi viteazul lui suflet: *"Sunt încredinţat*, spune el, *că nici moartea, nici viaţa, nici îngerii, nici începătoriile, nici puterile, nici cele de acum,*

45. Deut. 13, 1-13.
46. Deut. 13, 3.

nici cele viitoare, nici înălţimea, nici adâncul, nici vreo altă făptură nu va putea să ne despartă de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru"[47]. Pe Pavel nu-l despart de dragostea lui Hristos nici îngerii, nici puterile, nici cele de acum, nici cele viitoare şi nici vreo altă făptură, iar pe tine te depărtează de Hristos vindecarea trupului? Ce iertare mai putem avea? Şi doar trebuie să ne fie despărţirea de Hristos mai înfricoşătoare decât gheena, trebuie să ne fie Hristos mai de dorit decât împărăţia cerurilor. Dacă suntem bolnavi, e mai bine să rămânem bolnavi decât să scăpăm de boală căzând în necredinţă. Dacă ne vindecă cel-rău, atunci mai mult ne vatămă decât ne ajută. Ne ajută trupul, care negreşit puţin mai târziu are să moară şi să putrezească, dar ne vatămă sufletul cel nemuritor. După cum răpitorii de copii îi momesc pe copii oferindu-le dulciuri, plăcinte şi jucării, şi astfel îi lipsesc de libertate şi chiar de viaţă, tot astfel şi demonii, făgăduind vindecare unui mădular trupesc, duc la pieire mântuirea sufletului.

Noi însă, iubiţilor, să nu îngăduim asta, ci să căutăm să scăpăm cu orice chip de necredinţă. N-ar fi putut Iov, înduplecat de femeia lui, să scape de nenorocirea care-l strivea hulind pe Dumnezeu? *"Zi un cuvânt* (către Domnul), îi spune femeia lui, *şi mori"*[48]. Nu! Iov a voit mai degrabă să se chinuie, să i se topească toată carnea pe el, şi să îndure rănile acelea cumplite, decât să scape de chinurile ce-l striveau hulind pe Dumnezeu. Imită-l şi tu pe Iov! De ţi-ar făgădui cel-rău mii şi mii de izbăviri de bolile şi relele ce te copleşesc, nu te lăsa înduplecat, nu-l asculta, aşa cum n-a ascultat nici dreptul Iov de femeia lui! Preferă să continui a fi bolnav decât să-ţi pierzi credinţa şi mântuirea sufletului. Dumnezeu nu te părăseşte niciodată; ci voind să te facă mai strălucit, te lasă să cazi de multe ori bolnav. Rabdă dar, ca să auzi şi tu: *"Gândeşte-te că ţi-am vorbit tocmai ca să arăt că eşti drept!"*[49].

47. Rom. 8, 38-39.
48. Iov 2, 9.
49. Iov 40, 14.

8. Ar trebui să spun mai multe decât am spus. Dar, pentru ca să ţineţi minte cele spuse, mă opresc aici grăind cuvintele lui Moise: *"Iau martori înaintea voastră cerul şi pământul"*[50], că dacă cineva, sau dintre voi cei de faţă, sau dintre cei absenţi, se va duce să privească sărbătorile trâmbiţelor, sau va merge în sinagogă, sau se va sui la sinagoga Matroanei, sau va posti cu ei, sau va ţine sâmbetele, sau va ţine alt obicei iudaic, mic sau mare, nevinovat sunt de sângele vostru.

Aceste cuvinte le voi arăta în ziua Domnului nostru Iisus Hristos şi pentru mine, şi pentru voi! De le veţi da ascultare, vă vor da multă îndrăznire! Dar de nu le veţi asculta, sau îi veţi ascunde pe cei care le săvârşesc, cuvintele mele vă vor acuza! *"Căci nu m-am sfiit să vă vestesc toată voia lui Dumnezeu"*[51]. Mai mult, am dat argintul meu la zarafi. Este datoria voastră acum să înmulţiţi argintul pe care l-aţi primit şi să folosiţi câştigul de pe urma predicii mele spre mântuirea fraţilor voştri. Spui că este greu şi supărător lucru să vesteşti astfel de cuvinte celor care săvârşesc aceste păcate? Greu şi supărător lucru este să taci! Tăcerea aceasta aduce pieire şi asupra voastră, a celor care îi ascundeţi pe făptaşi, şi asupra acelora care stau tăinuiţi, căci porneşte pe Dumnezeu cu război împotriva voastră. Cu mult mai bine este să fiţi urâţi de semenii voştri lucrând pentru mântuirea lor, decât să Se mânie Dumnezeu pe voi. De se supără semenul tău pe tine acum, cu nimic nu te va putea vătăma; dar, mai bine spus, îţi va mulţumi mai târziu că l-ai vindecat. Dumnezeu însă te va pedepsi cu cea mai grea pedeapsă dacă taci şi doseşti, făcând favor păgubitor semenului tău. Prin urmare, dacă taci, porneşti şi pe Dumnezeu cu război împotriva ta, şi-l vatămi şi pe fratele tău. Dacă însă îl spui şi-l dai pe faţă, vei face ca şi Dumnezeu să pogoare mila Lui asupra ta, şi-l vei câştiga şi pe semenul

50. Deut. 30, 19.
51. Fapte 20, 27.

tău; îţi vei face din el un prieten devotat, căci a cunoscut prin propria lui viaţă binefacerea pe care i-ai făcut-o.

Să nu socotiţi dar că faceţi un bine fraţilor voştri dacă nu-i mustraţi cu toată asprimea când îi vedeţi că săvârşesc vreo faptă necugetată. Când ţi se fură o haină, nu-l socoteşti oare duşman şi pe cel care a văzut pe hoţ, iar nu numai pe făptaş? Mama noastră obştească, Biserica, n-a pierdut o haină, ci un frate; l-a furat diavolul şi-l ţine acum în iudaism. Ştii cine a furat; îl ştii pe cel furat! Mă vezi pe mine aprinzând cuvântul învăţăturii ca pe o făclie, mă vezi căutând şi plângând! Şi tu stai, taci şi nu mi-l spui? Ce iertare vei avea? Cum să nu te numere Biserica între cei mai mari duşmani ai ei? Cum să nu te socotească vrăjmaş şi trădător? Dar să nu dea Dumnezeu ca vreunul dintre cei ce aud sfătuirea aceasta să facă vreodată un astfel de păcat, încât să-l trădeze pe fratele său, pentru care a murit Hristos. Hristos Şi-a vărsat sângele pentru el! Tu nu vrei să spui nici un cuvânt pentru el? Nu, vă rog! Dimpotrivă, îndată ce veţi pleca de aici, grăbiţi-vă să vă duceţi la vânătoare! Fiecare dintre voi să-mi aducă un creştin cuprins de această boală! Dar, mai bine spus, să nu dea Dumnezeu să fie atâţia bolnavi! Doi sau trei dintre voi, sau chiar zece sau douăzeci, să-mi aducă unul, pentru ca în ziua aceea, văzând vânatul înlăuntrul plaselor, să vă întind mai bogată masa cuvântului. Dacă voi vedea că sfătuirea mea s-a prefăcut în faptă, cu mai multă râvnă voi vorbi pentru vindecarea lor şi mai mare va fi câştigul şi al vostru, şi al lor. Nu staţi dar nepăsători! Ci, cu toţii, vânaţi pe cei ce suferă de această boală: femeile pe femei, bărbaţii pe bărbaţi, robii pe robi, cei liberi pe cei liberi, copiii pe copii! Aduceţi-i aici duminica viitoare, pentru ca să dobândiţi laudă şi din partea mea, iar mai înainte de laudele mele să atrageţi asupra voastră de la Dumnezeu răsplata cea mare şi nespusă, care depăşeşte în măsură cu mult ostenelile ostenelilor, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să o dobândim cu harul şi iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care şi cu Care Tatălui slavă, împreună cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Cuvântul II[1]

Către cei ce țin postul iudeilor și către iudei. A fost rostit cu cinci zile înainte de postul lor, după ce fusese rostit un alt cuvânt

1. Postul cel nelegiuit și necurat al iudeilor bate deci la ușă. Să nu vă minunați dacă am numit postul acesta necurat. Nimic nu-i mai blestemat decât ceea ce se face împotriva voinței lui Dumnezeu, fie jertfă, fie post. Peste cinci zile începe deci postul lor cel nelegiuit. Eu acum zece zile, sau chiar mai multe, luând-o înainte, v-am ținut o cuvântare ca să-i întăresc pe frații voștri. Nimeni să nu aducă vina că acest cuvânt al meu n-a fost rostit la timp potrivit, pentru că l-am rostit cu atâtea zile mai înainte. Când vedem că e vorba să ne prindă frigurile sau chiar o altă boală, luând-o înainte, ne întărim cu multe îngrijiri trupul care e pe cale să cadă bolnav și ne grăbim să-l smulgem, înainte de atacul bolii, din durerile viitoare. Am văzut și eu că se apropie o boală cumplită, și am ridicat glasul cu mult înainte ca să îndepărtez răul înainte de a prinde rădăcină. De aceea nu v-am sfătuit chiar în acele zile, pentru ca nu cumva scurtimea vremii să vă împiedice să-i vânați pe frații voștri! V-am dat o lărgime de multe zile, ca să puteți, în toată libertatea, să-i descoperiți pe cei cuprinși de această boală și să-i câștigați din nou pentru Biserică. Tot așa fac și cei ce pregătesc nunta sau dau ospețe bogate. Vorbesc cu pescarii și cu vânătorii cu mult timp înainte, nu chiar în ziua nunții și a ospățului, pentru ca nu cumva scurtimea timpului să fie o piedică pentru pregătirea mesei.

1. P.G. 48, col. 856-862.

Aveam și eu de gând să vă întind masa cuvântului meu împotriva nesăbuirii iudeilor! De aceea am vorbit mai înainte cu voi, pescarii, ca să-i pescuiți pe frații voștri mai slabi în credință și să-i aduceți să asculte cuvintele mele. Pe câți, dar, i-ați pescuit și-i aveți cu temeinicie în plasele voastre, continuați să-i întăriți cu sfaturi și îndemnuri. Dar pe cei pe care nu i-ați prins la această bună vânătoare, aveți vreme destulă, aceste cinci zile, ca să-i prindeți în plasele voastre.

Să aruncăm dar plasele învățăturii! Să facem cerc în jurul lor, așa cum fac câinii de vânătoare, hăituindu-i din toate părțile ca să intre în legile Bisericii. Să le aducem peste ei, dacă vreți, ca pe un vânător iscusit, pe fericitul Pavel, care strigă și spune: *"Iată, eu, Pavel, vă spun vouă că dacă vă veți tăia împrejur, Hristos nu vă va folosi la nimic"*[2]. Multe animale sălbatice, ascunse prin tufișuri, la auzul vocii vânătorului, de frică, sar, sunt izgonite de voce și adeseori, mânate de strigăt, cad în curse, fără voia lor. Tot astfel și frații voștri; stau ascunși în iudaism ca într-un tufiș; sunt încredințat că dacă vor auzi glasul lui Pavel, vor cădea cu ușurință în plasele mântuirii și vor lepăda toată rătăcirea iudaică. Căci nu este Pavel cel ce vorbește, ci Hristos mișcă sufletul aceluia. Deci, când îl auzi pe el strigând și grăind: *"Iată, eu, Pavel, vă spun vouă că dacă vă veți tăia împrejur, Hristos nu vă va folosi la nimic"*, socotește că numai glasul este al lui Pavel, gândul însă și învățătura sunt ale lui Hristos, Care grăiește înlăuntrul lui.

Dar poate că cineva ar putea întreba:

– Atât de mare este paguba tăierii-împrejur, încât face nefolositoare întruparea lui Hristos?

– Da, atât este de mare paguba tăierii-împrejur; dar nu din pricina naturii ei, ci din pricina învârtoșării inimii. Era un timp când legea era folositoare și necesară; acum însă a încetat și nu mai este de trebuință. Dacă împlinești Legea Vechiului Testament acum, când i-a trecut vremea, îți faci nefolositor darul lui Dumnezeu. Hristos nu vă va folosi la

2. Gal. 5, 2.

nimic dacă nu vreţi să vă apropiaţi de El. Să ne închipuim un om închis în temniţă, vinovat de adulter şi de alte fapte de ruşine; şi tocmai când e vorba să fie pedepsit şi să i se aducă sentinţa de condamnare, vine scrisoarea de la împărat care îi eliberează, fără judecată şi fără cercetare, pe toţi cei din închisoare; dar omul nostru nu vrea să se folosească de darul împăratului, ci preferă şi se ambiţionează să fie mai degrabă judecat şi pedepsit. Un om ca acesta nu va putea deci să se bucure de darul împăratului, pentru că, cerând el însuşi judecată, sentinţă şi cercetare, se lipseşte de bunăvoie de iertarea împărătească. Tot aşa s-a întâmplat şi cu iudeii. Să vă explic. Toată firea omenească era vinovată de cele mai ruşinoase păcate. *"Căci toţi au păcătuit"*[3], spune apostolul Pavel. Şi erau închişi ca într-o temniţă prin blestemul fărădelegii; trebuia să se pronunţe sentinţa împotriva lor; a venit scrisoare împărătească din ceruri, dar, mai bine spus, a venit Însuşi Împăratul şi i-a eliberat pe toţi din legăturile păcatului, fără cercetare şi fără să le ceară socoteală.

2. Toţi cei care au alergat la Împărat se bucură de dar, fiind mântuiţi prin har; dar cei care vor să se îndreptăţească prin lege, vor cădea din har. Căci nici nu vor putea să se bucure de iubirea de oameni a Împăratului Hristos, pentru că, ambiţionându-se să se mântuiască prin ei înşişi, vor atrage asupra lor blestemul Legii, pentru că *"din faptele Legii nu se va îndreptăţi (în faţa Lui) nici un trup"*[4]. Pentru aceasta spune: *"Dacă vă veţi tăia împrejur, Hristos nu vă va folosi la nimic"*[5]. Căci cel care se ambiţionează să se mântuie prin faptele Legii nu are nici o părtăşie cu harul. Acest lucru lăsându-l Pavel să se înţeleagă, spunea: *"Dacă este prin har, nu mai este prin fapte; altfel, harul n-ar mai fi har; iar dacă este prin fapte, nu mai este har; altfel, fapta n-ar mai fi faptă"*[6]. Şi iarăşi: *"Dacă îndreptăţirea este prin Lege, atunci Hristos a murit în zadar"*[7]. Şi iarăşi: *"Cei care v-aţi îndreptăţit prin Lege aţi căzut din har"*[8]. Ai murit pentru lege, ai ajuns mort, deci nu mai eşti sub jug, nici sub silnicia jugului. Pentru ce dar te ambiţionezi să te supui unor lucruri zadarnice, deşarte?

3. Rom. 3, 23.
4. Rom. 3, 20.
5. Gal. 5, 2.
6. Rom. 11, 6.

– Dar pentru care pricină Pavel şi-a pus numele lui în acest text[9] şi n-a spus numai atât: "Iată, eu vă spun"?

– Pentru că voia să le aducă aminte de râvna pe care o arătase faţă de iudaism. El vrea să le spună aşa: "Dacă aş fi fost dintre neamuri şi n-aş fi cunoscut rânduielile iudaice, poate că cineva ar fi spus că scot din dogmele Bisericii tăierea împrejur, pentru că nu cunosc tăria ei şi pentru că nu vreau să mă supun acestei rânduieli". Aceasta e pricina pentru care şi-a pus în acest text numele; vrea să le aducă aminte de tot ce a făcut el pentru Lege[10]. Aproape că a spus: "Nu fac asta din ură pentru tăierea împrejur, ci în deplină cunoştinţă de adevăr. Eu, Pavel, spun asta, eu, Pavel, care m-am tăiat împrejur a opta zi, care eram de neam israelit, evreu dintre evrei, din seminţia lui Veniamin, după lege fariseu, după râvnă prigonitor al Bisericii, eu, care am intrat în case şi i-am târât pe bărbaţi şi pe femei şi i-am aruncat în închisoare! Toate acestea pot convinge chiar pe oamenii cei mai îndărătnici că n-am pus această lege mânat de duşmănie, nici de necunoaşterea iudaismului, ci în deplină cunoştinţă de adevărul cel covârşitor al lui Hristos". *"Mărturisesc iarăşi*, spune Pavel, *oricărui om ce se taie împrejur că este dator să împlinească toată Legea"*[11].

– Dar pentru ce n-a spus: "dau poruncă", sau "poruncesc", sau "spun", ci "mărturisesc"?

– Pentru ca să ne amintească prin acest cuvânt de judecata viitoare. Căci unde sunt martori, acolo e judecată, acolo

7. Gal. 2, 21.
8. Gal. 5, 4.
9. Cf. Gal. 5, 2.
10. Cf. Filip. 3, 5-6.
11. Gal. 5, 3.

e sentință! Înfricoșează deci pe ascultător; îi amintește de tronul cel împărătesc și-i arată că aceste cuvinte îi vor fi lui martori în ziua aceea, când fiecare va da cuvânt de faptele lui, și de cele spuse, și de cele auzite. Aceste cuvinte le-au auzit atunci galatenii! Să le audă și acum cei ce suferă de aceeași boală ca și galatenii, chiar dacă nu sunt de față! Dar, prin voi, să-l audă pe Pavel strigând și grăind: *"Mărturisesc însă iarăși oricărui om ce se taie împrejur că este dator să împlinească toată Legea"*[12].

Să nu-mi spui că tăierea împrejur este numai o poruncă din Lege! Această singură poruncă îți pune în spatele tău jugul întregii Legi. Când te pui sub tirania Legii vechi într-o singură parte a ei, trebuie să te supui neapărat întregii Legi. Dacă nu o împlinești în întregime, ești negreșit pedepsit și atragi asupră-ți blestemul. Și după cum tot trupul unei păsări este prins în laț dacă îi este prins numai piciorul, tot astfel și cel care împlinește o singură poruncă a Legii, fie tăierea împrejur, fie postul, prin această singură poruncă a dat Legii toată libertatea sa, și nu va putea scăpa de ea atâta vreme cât i se supune chiar într-o singură poruncă. Nu spun aceste cuvinte ca să învinuiesc Legea – ferească Dumnezeu! –, ci pentru că voiesc să arăt bogăția covârșitoare a harului lui Hristos.

Legea Vechiului Testament nu este împotriva lui Hristos. Cum poate fi când a fost dată de El, când ne-a fost pedagog spre Hristos? Dar sunt silit să spun toate acestea din pricina ambiției nelalocul ei a acelora care nu se folosesc de Legea Vechiului Testament cum trebuie. Nu fac eu de ocară Legea Vechiului Testament, ci aceia o ocărăsc, care mai țin încă poruncile ei, deși au primit poruncă să se depărteze cu totul de ea și să se apropie de Hristos. Mărturisesc și eu că Legea a adus foarte mare folos neamului omenesc. N-aș putea tăgădui nicicând aceasta. Dar tu, care ții Legea Vechiului Testament când i-a trecut timpul, nu-i

12. Gal. 5, 3.

îngădui să se arate măreția folosului ei. După cum pentru un pedagog este cea mai mare laudă când tânărul educat de el e propășit în virtute și nu mai are nevoie de supravegherea lui pentru a trăi cu înțelepciune, tot astfel și pentru Legea Vechiului Testament este cea mai mare laudă când noi nu mai avem nevoie de ajutorul ei. Legea Vechiului Testament ne-a făcut nouă acest bine: ne-a făcut sufletul mai destoinic pentru primirea unei cugetări mai înalte. Astfel, omul care stă lângă Lege, și nu poate vedea ce este mai înalt decât cele scrise acolo, n-a câștigat mare lucru din Lege. Eu însă, care am părăsit-o și am alergat spre învățăturile mai înalte ale lui Hristos, pot să laud Legea mai bine, pentru că ea a făcut din mine un astfel de om, încât am putut să depășesc micimea celor scrise în Lege și să mă urc la înălțimea învățăturii date nouă de Hristos.

Legea Vechiului Testament îi este de mare folos neamului omenesc, cu o condiție: să ducă la Hristos. Dacă nu face aceasta, ne vatămă, pentru că prin observarea unor porunci mai mici și prin faptul că ne ține încă în nenumăratele răniri pricinuite de călcările de porunci, ne lipsește de folosul unor învățături mai înalte. Dacă ar fi doi doctori, unul mai slab, iar altul mai bun, și unul nu l-ar putea izbăvi pe bolnav de dureri cu toate leacurile puse pe răni ....[13].

3. ... *fratele tău, lasă darul tău la altar și mergi mai întâi de te împacă cu fratele tău, și apoi, venind, adu darul tău"*[14]. N-a spus: "Prescurtează jertfa și apoi du-te!", ci: "Lasă să rămână nesăvârșită jertfa și du-te de te împacă cu fratele tău". Și nu numai în acest caz a dat o astfel de poruncă, ci și în alt caz. Dacă un credincios are femeie necredincioasă, adică păgână, Hristos nu-l silește să o lase. *"Dacă are cineva femeie necredincioasă, și ea va voi să locuiască cu el, să nu o*

13. Aici se întrerupe textul. Cred că lipsește cel puțin o treime din această cuvântare, comparând textul pe care-l avem cu lungimea textelor celorlalte șapte cuvântări din acest ciclu.
14. Matei 5, 23-24.

lase"[15]. Dar dacă are o femeie desfrânată și adulteră, nu-l împiedică să o lase. *"Oricine își va lăsa femeia sa, în afară de cuvânt de desfrânare, o face să preacurvească"*[16]. Prin urmare, pentru pricină de desfrânare îi este îngăduit să o lase. Ai văzut iubirea de oameni și purtarea de grijă a lui Dumnezeu? "Dacă este o păgână, spune El, să nu o lași! Dar dacă este o desfrânată, nu te opresc să faci asta! Dacă este necredincioasă Mie, spune Domnul, să nu o lași! Dar dacă te ocărăște pe tine, nimeni nu te oprește să o lași!". Dumnezeu ne-a cinstit cu o cinste atât de mare, și noi nu-L învrednicim de o cinste egală, ci lăsăm ca femeile noastre să-L ocărască, deși știm că ne așteaptă nespus de mare chin și osândă dacă nu purtăm grijă de mântuirea femeilor noastre? De aceea te-a făcut Dumnezeu cap femeii, de aceea Pavel ți-a poruncit: *"Dacă femeile voiesc să învețe ceva, să întrebe acasă pe bărbații lor"*[17], ca să le aduci, ca dascăl, tutore și apărător, la credință. Noi însă, când timpul slujbei ne cheamă la biserică, nu le sculăm dacă ele trândăvesc. Iar când le cheamă diavolul la trâmbițe, nu le opriți dacă ascultă grabnic glasul lui! Nu vă uitați că robesc unor păcate de necredință, că sunt târâte spre desfrânare! Desfrânatele, desfrânații și toată ceata de jucători nestatornici aleargă de obicei acolo.

Dar pentru ce vorbesc eu de desfrânările petrecute acolo? Nu te temi că femeia ta are să se întoarcă de acolo cu demonul în ea? N-ai auzit în cuvântarea mea de mai înainte când am arătat că locuiesc duhuri rele și în sufletele iudeilor, și în locurile în care se adună? Te întreb: Cum îndrăznești să mai vii la adunarea Apostolilor după ce ai dănțuit cu dracii? Cum nu te cutremuri să mai vii și să te împărtășești de la Sfânta Masă, să te împărtășești cu Cinstitul Sânge după ce ai fost acolo și te-ai întovărășit cu cei ce au vărsat Sângele lui Hristos? Nu te cutremuri, nu te temi când săvârșești nelegiuire ca aceasta? Nu îți este frică de masa aceasta?

15. 1 Cor. 7, 12.
16. Matei 5, 32.
17. 1 Cor. 14, 35.

V-am spus aceste cuvinte vouă; voi să le spuneți acelora, iar aceia, femeilor lor: *"Zidiți-vă unul pe altul"*[18]. Dacă cel ce suferă de această boală e catehumen, să fie oprit la pragul bisericii; dacă este credincios și vrea să se împărtășească cu Sfintele Taine, să fie alungat de la această Sfântă Masă. Nu toate păcatele au nevoie de îndemn și sfat; sunt unele care trebuie îndreptate prin tăietură grabnică și foarte iute. După cum rănile mai ușoare se vindecă prin doctorii mai dulci, dar rănile care au dat în putreziciune și de nevindecat, care macină și restul trupului, au nevoie de vârful cuțitului și de foc, tot astfel și cu păcatele: unele au nevoie de o sfătuire mai îndelungată, altele, de mustrări aspre. De aceea și Pavel poruncește să nu întrebuințăm sfatul pentru toate păcatele, ci pe unele să le mustrăm cu asprime, grăind așa: *"Pentru care pricină, mustră-i cu asprime"*[19]. Îi voi mustra și eu dar pe aceștia acum cu asprime, pentru ca, rușinându-se de faptele săvârșite până acum și osândindu-se pe ei înșiși, să nu se mai lase vătămați de postul cel nelegiuit. Din pricina aceasta și eu, lăsând deoparte sfatul, mărturisesc și strig: *"Dacă cineva nu-L iubește pe Domnul Iisus Hristos, să fie anatema*[20]. Poți aduce o dovadă mai mare că nu-L iubești pe Hristos ca atunci când prăznuiești împreună cu cei ce L-au omorât pe Hristos? Pe aceștia nu-i anatematizez eu, ci Pavel; dar, mai bine spus, nici Pavel, ci Hristos, Care a vorbit prin el și Care a spus mai înainte: *"Cei ce voiesc să se îndreptățească prin Lege au căzut din har"*[21].

Spuneți-le aceste cuvinte, citiți-le hotărârile! Cu toată râvna izbăviți-i, smulgeți-i din gâtlejul diavolului și aduceți-mi-i în ziua postului, pentru ca, împlinind și restul făgăduinței mele, să-L slăvim cu toții cu o gură, împreună cu frații noștri, pe Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, că Lui se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

18. 1 Tes. 5, 11.
19. Tit 1, 13.
20. 1 Cor. 16, 22.
21. Gal. 5, 4.

Cuvântul III[1]

Către cei ce postesc Paştele cel dintâi

1. Iarăşi o pricină constrângătoare şi silnică, ce mi-a întrerupt şi mai înainte şirul cuvântărilor mele, îmi cheamă cuvântul şi mă îndepărtează şi astăzi de lupta pe care o începusem cu ereticii anomei. Mă pregătisem să vorbesc din nou dragostei voastre despre slava Celui Unuia Născut. Dar ambiţia deşartă a acelora ce voiesc să postească Paştele cel dintâi mă sileşte astăzi să-mi îndrept întregul meu cuvânt de învăţătură pentru vindecarea lor. Tot aşa şi păstorul cel bun nu alungă numai lupii, ci tămăduieşte cu toată purtarea de grijă şi oile bolnave. Căci care e câştigul dacă scapă oile din gura fiarelor, dar ele sunt mistuite de boală? La fel şi un general viteaz: nu pune pe goană numai maşinile de război ale duşmanilor, ci înainte de asta adună în jurul său oraşul răzvrătit; că nu va avea nici un folos de biruinţa din afară, câtă vreme înlăuntrul oraşului este răzvrătire.

Şi ca să cunoşti că nimic nu duce la pieirea unei împărăţii atât cât răzvrătirile şi luptele cele din lăuntru, ascultă ce spune Hristos: *"Orice împărăţie dezbinată în sine nu va dăinui"*[2]. Şi totuşi, ce este mai puternic decât o împărăţie? Are bani din destul, arme, ziduri, întărituri, număr mare de ostaşi, cai şi multe altele care o fac puternică. Cu toate acestea, o atât de mare putere este doborâtă la pământ dacă se dezbină în sine. Nimic nu slăbeşte atât ca disputele şi cearta, după cum nimic nu întăreşte şi nu împuterniceşte atât ca dragostea şi unirea. La asta gândindu-se şi Solomon, spunea: *"Când fratele e ajutat de frate, este ca o cetate în-*

1. P.G. 48, col. 861-872.
2. Matei 12, 25.

tărită şi ca o împărăţie întemeiată"[3]. Ai văzut cât de mare e tăria unirii? Ai văzut câtă vătămare aduce dezbinarea? Când o împărăţie se dezbină, este doborâtă la pământ, iar când doi oameni sunt uniţi şi legaţi între ei, sunt mai tari decât un zid.

Ştiu că, prin harul lui Dumnezeu, cea mai mare parte a turmei noastre nu este bolnavă; boala i-a cuprins doar pe câţiva; dar aceasta nu trebuie să ne facă să neglijăm vindecarea lor. De-ar fi bolnavi numai zece, sau numai cinci, sau numai doi, sau chiar numai unul, nici acesta nu trebuie trecut cu vederea. Chiar de este numai unul, chiar de este cel din urmă om, un neluat în seamă, totuşi este fratele nostru, pentru care a murit Hristos. Şi cât de mult îi are la inimă Hristos pe aceşti fraţi mici şi neluaţi în seamă! *"Celui ce va sminti pe unul dintr-aceştia mici care cred în Mine, mai de folos îi este să-şi atârne o piatră de moară de gâtul lui şi să se arunce în mare"*[4]. Şi iarăşi: *"Întrucât n-aţi făcut unuia dintr-aceştia prea mici, nici Mie nu Mi-aţi făcut"*[5]. Şi iarăşi: *"Nu este voia Tatălui vostru, Cel din ceruri, ca să piară vreunul dinr-aceştia mici"*[6]. Nu e oare nesăbuit ca noi să-i lăsăm în părăsire pe cei mici, când Hristos are atâta grijă de ei? Să nu-mi spui că e (doar) unul! Ci că unul este neglijat, şi că acesta întinde boala şi la ceilalţi! *"Puţin aluat dospeşte toată frământătura"*[7], spune Pavel. Neglijarea celor mici, a celor de jos, pierde totul, dărâmă totul. Din pricina aceasta rănile ajung mari; după cum, cu uşurinţă ajung mici dacă se bucură de îngrijirea cuvenită.

Celor bolnavi am să le spun mai întâi aceasta! Nu este un rău mai mare ca cearta, lupta şi dezbinarea în Biserică. Nu este un rău mai mare ca tăierea în mai multe bucăţi a

3. Pilde 18, 19.
4. Matei 18, 6.
5. Matei 25, 45.
6. Matei 18, 14.
7. Gal. 5, 9.

hainei Bisericii, pe care tâlharii n-au cutezat să o sfâşie. Nu ne sunt oare de ajuns celelalte erezii, de ne mai îmbucătăţim şi noi pe noi înşine? Nu-l auzi pe Pavel, care spune: *"Dar dacă vă muşcaţi unul pe altul şi vă mâncaţi, căutaţi să nu vă nimiciţi unul pe altul"*[8]? Te întreb: Umbli departe de turmă, şi nu te temi de lupul care dă târcoale turmei? *"Duşmanul vostru,* spune Petru, *umblă răcnind ca un leu, căutând pe cine să răpească"*[9]. Iată înţelepciune de păstor! Hristos nici nu l-a lăsat pe duşman înlăuntru între oi, ca să nu înspăimânte turma, dar nici nu l-a dus departe de turmă, ca, prin frica de fiară, să adune toate oile înlăuntru. Nu-L cinsteşti pe Tatăl? Teme-te atunci de duşman! Dacă te desparţi de turmă, te va înhăţa negreşit! Hristos putea să ducă duşmanul departe tare de turmă! Dar ca să te facă să priveghezi, să fii gata de luptă şi să-ţi găseşti scăparea necontenit în braţele mamei, l-a lăsat pe duşman să urle pe dinafară, pentru ca aceia dinlăuntru, auzind vocea lui, să se unească şi mai mult şi să se cheme unul pe altul în ajutor. Aşa fac şi mamele cele iubitoare de copii. Când copiii plâng, mamele adeseori îi ameninţă că au să-i arunce în gura lupului; nu ca au să-i arunce, ci ca să-i facă să tacă. De aceea Hristos a făcut totul, ca să trăim în pace şi să fim uniţi unii cu alţii.

2. Pentru aceea şi Pavel, cu toate că avea de adus multe şi mari învinuiri corintenilor, totuşi nu i-a învinuit mai întâi de altceva, ci de dezbinările dintre ei. Putea să-i învinuiască de desfrânare, de mândrie, de judecăţile lor la tribunalele păgâne, de ospeţele de la capiştile idoleşti; de aceea că femeile nu-şi acopereau capetele, iar bărbaţii şi-l acopereau, de dispreţuirea săracilor, de îngâmfarea lor din pricina harismelor date, de învierea trupurilor. Pavel putea să-i mustre pentru toate aceste păcate; totuşi le lasă la o parte, şi-i mustră

8. Gal. 5, 15.
9. 1 Petru 5, 8.

mai întâi pentru certurile şi dezbinările dintre ei. Păcatul acesta vrea să-l îndrepte mai întâi.

Şi dacă socotiţi că nu vă plictisesc, am să vă arăt chiar prin cuvintele lui Pavel că, deşi putea să-i învinuiască de acele păcate, totuşi n-a căutat să îndrepte alt păcat înaintea acestuia. Că trăiau în desfrânare, ascultă ce zice: *"Îndeobşte se aude că la voi este desfrânare"*[10]. Că se mândreau şi se socoteau mari, ascultă: *"Unii s-au semeţit, ca şi cum n-aş mai veni la voi"*[11]. Că se judecau la tribunalele păgâne: *"Îndrăzneşte cineva dintre voi, care are vreo pâră împotriva altuia, să fie judecat înaintea celor necredincioşi?"*[12]. Că mâncau cele jertfite idolilor: *"Nu puteţi fi părtaşi la masa Domnului şi la masa demonilor"*[13]. Că femeile nu-şi acopereau capetele, ci bărbaţii, ascultă cum îi mustră, zicând: *"Orice bărbat care se roagă sau prooroceşte având ceva pe cap, îşi ruşinează capul lui; iar orice femeie care se roagă sau prooroceşte cu capul neacoperit, îşi ruşinează capul ei"*[14]. Că îi dispreţuiau pe săraci, a arătat-o şi pe aceea, spunând: *"Unul este flămând, în timp ce altul se îmbată"*[15]; şi iarăşi: *"Sau dispreţuiţi Biserica lui Dumnezeu şi ruşinaţi pe cei lipsiţi?"*[16]. Că toţi umblau după harisme mari şi nimeni nu le primea pe cele mici, spune: *"Oare toţi sunt apostoli? Oare toţi sunt proorocí?*[17]. Că se îndoiau de înviere, spune: *"Dar va zice cineva: Cum inviază morţii? Cu ce trup vin?"*[18].

Cu toate că avea deci de adus atâtea învinuiri, totuşi de nimic nu i-a mustrat mai înainte de a le vorbi despre dezbi-

10. 1 Cor. 5, 1.
11. 1 Cor. 4, 18.
12. 1 Cor. 6, 1.
13. 1 Cor. 10, 21.
14. 1 Cor. 11, 4-5.
15. 1 Cor. 11, 21.
16. 1 Cor. 11, 22.
17. 1 Cor. 12, 29.
18. 1 Cor. 15, 35.

narea și despre certurile dintre ei, ci, chiar de la începutul epistolei, grăiește așa: *"Vă rog însă, fraților, pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos, ca toți să vorbiți la fel și să nu fie între voi dezbinări"*[19]. Știa, știa bine Pavel că acesta era lucrul cel mai grabnic. Desfrânatul, îngâmfatul sau altul, care are un alt păcat, venind des la biserică și ascultând mereu învățătura, se izbăvește de păcatul lui și-și recapătă sănătatea; dar cel care se desprinde de Biserică, cel care se depărtează încetul cu încetul de învățătura Părinților, cel care fuge de spitalul cel duhovnicesc, chiar dacă i se pare că e sănătos, va cădea totuși iute în boală. Pavel a lucrat ca un doctor iscusit, care mai întâi stinge febra bolnavului, și apoi vindecă rănile și abcesele: a spulberat mai întâi dezbinarea, și apoi a vindecat rănile fiecărui mădular. De aceea, înaintea tuturor vorbește de aceasta: să nu se răzvrătească unii împotriva altora, să nu spună că unii sunt ai unui dascăl, iar alții ai altuia, să nu taie în multe părți trupul lui Hristos. Cuvintele acestea nu le-a spus numai corintenilor, ci și celor de acum, care suferă de aceeași boală ca și corintenii. Pe ei aș dori să-i întreb: Ce sunt Paștile? Ce este postul cel de patruzeci de zile? Ce este Paștele iudaic și ce sunt Paștile noastre? Pentru ce Paștile iudaic se săvârșește o dată pe an, iar al nostru se săvârșește la fiecare slujbă bisericească? Ce înseamnă azima? Ce înseamnă altele, cu mult mai multe, în legătură cu acest subiect? Punându-le aceste întrebări, veți cunoaște bine ambiția lor deșartă! N-au să poată spune pricina faptelor pe care le săvârșesc, deși se socotesc mai înțelepți decât toți oamenii, dar nici nu întreabă pe alții, faptă ce merită cea mai grea osândă. Nu știu nici ei, nici nu-i ascultă pe cei rânduiți să-i învețe, ci, încrezându-se (doar) în părerile lor, printr-o obișnuință neghioabă, se aruncă în prăpastie.

19. 1 Cor. 1, 10.

3. Dar care este cuvântul lor cel înțelept când spunem că greșesc? N-ați ținut și voi, ne spun ei, mai înainte acest post? Nu ai tu dreptul să-mi spui mie aceasta, ci eu am dreptul să-ți spun că și noi am postit mai înainte așa, dar am preferat unirea în locul ținerii timpurilor. Și ceea ce le spunea Pavel galatenilor, aceea vă spun și eu acum: *"Fiți ca mine, că și eu am fost ca voi"*[20]. Ce vor să spună aceste cuvinte? Pavel i-a convins să nu se mai taie împrejur, să disprețuiască sâmbetele, zilele și toate celelalte îndatoriri ale Legii vechi. Apoi, pentru că îi vedea că se tem și se înfricoșează să nu fie cumva osândiți și pedepsiți pentru călcare de poruncă, îi sfătuiește, pe temeiul propriei lui vieți, să aibă încredere, spunându-le: "Fiți ca mine, că și eu am fost ca voi". Am venit eu oare dintre neamuri?, îi întreabă Pavel. Nu cunoașteam eu viețuirea cea după Lege? Nu cunoșteam eu pedeapsa pentru cei ce călcau Legea? Eram *"evreu din evrei, după lege, fariseu, după râvnă, prigonitor al Bisericii. Dar cele ce-mi erau câștig, pe acestea le-am socotit pentru Hristos pagubă"*[21].

Dar pentru ce vorbesc eu de mine însumi? Mai mult de trei sute de Părinți, adunați în țara Bitiniei, au legiuit aceasta[22]. Îi necinstești pe toți aceia? Una din două: sau îi acuzi de neștiință, că n-au cunoscut bine lucrurile, sau de lașitate, că le-au cunoscut, dar s-au fățărit și au trădat adevărul. Când nu ții ce-au legiuit Părinții aceia, nu poți spune altceva despre ei. Dar faptele săvârșite de ei au arătat și marea lor înțelepciune, și curajul lor. Credința arătată atunci vădește înțelepciunea lor; ea a închis gurile ereticilor și a sfărâmat ca pe un zid puternic toate uneltirile lor. Iar persecuțiile terminate de curând și războiul dus împotriva Bisericii le arată curajul.

Ca niște eroi care au avut nenumărate victorii și care au primit multe răni, așa s-au reîntors atunci de pretutindeni apărătorii Bisericilor! Purtau pe ei semnele lui Hristos și pu-

20. Gal. 4, 12.
21. Filip. 3, 5-7.
22. E vorba de Sinodul întâi ecumenic de la Niceea, din 325.

teau să înşire multele pedepse pe care le-au suferit pentru mărturisirea credinţei. Unii puteau vorbi despre muncile din ocne, alţii despre confiscarea tuturor bunurilor, alţii despre înfometare, alţii despre bătăi dese. Unii puteau să arate, pentru Hristos, coaste scrijelite, alţii, spate zdrobit, alţii, ochi scoşi, alţii, altă parte tăiată a trupului lor. Tot Sinodul acela din aceşti atleţi era alcătuit, iar după ce au legiuit credinţa, au legiuit şi aceasta, ca să săvârşim de obşte şi în unire sărbătoarea Paştilor.

Aşadar, oamenii aceştia, care n-au trădat credinţa în nişte timpuri aşa de grele, aveau ei să se făţărească pentru ţinerea zilelor? Vezi ce faci când osândeşti pe atâţia Părinţi atât de curajoşi şi de înţelepţi? Dacă fariseul, care l-a osândit pe vameş, a pierdut toate faptele bune pe care le avea, ce iertare, ce cuvânt de apărare vei avea când te ridici împotriva atâtor învăţători, prieteni ai lui Dumnezeu, şi asta pe nedrept şi cu multă lipsă de judecată? Nu L-ai auzit pe Hristos spunând că *"unde sunt doi sau trei adunaţi în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor"*[23]? Dacă acolo unde sunt doi sau trei este Hristos în mijlocul lor, apoi cu mult mai mult a fost în mijlocul acelora care au hotărât şi au legiuit toate, când au fost adunaţi în numele Lui mai mult de trei sute! Nu-i osândeşti numai pe acei Părinţi, ci şi întreaga lume, care a lăudat hotărârea lor! Sau socoteşti oare că iudeii sunt mai înţelepţi decât Părinţii de pe întregul pământ, iudeii, care au căzut din vieţuirea părintească şi nu ţin nici o sărbătoare? La iudei nu este nici azimă, nici Paşti – căci şi aceasta aud pe mulţi spunând, că odată cu azimele sunt Paştile. Dar că nu este la iudei azimă, ascultă pe legiuitor, care spune: *"Nu veţi putea face Paştile în oricare dintre cetăţile voastre pe care Domnul Dumnezeu vi le dă, ci numai în locul în care se va chema numele Lui"*[24], adică în Ierusalim. Ai văzut că a mărginit sărbătoarea Paş-

23. Matei 18, 20.
24. Deut. 16, 5-6.

tilor la un singur oraş? Apoi a dărâmat acest oraş, pentru ca să-i îndepărteze pe iudei, chiar împotriva voii lor, de această sărbătoare.

Oricine ştie destul de bine că Dumnezeu a văzut mai dinainte cele ce aveau să se întâmple. Dar pentru ce i-a adunat din întreaga lume, când Dumnezeu ştia mai dinainte că oraşul avea să piară? Nu e lămurit că a făcut aceasta pentru că a voit să desfiinţeze sărbătoarea aceea? Dumnezeu a desfiinţat sărbătoarea, şi tu mergi cu iudeii, despre care profetul spune: *"Şi cine este orb, dacă nu slugile Mele? Cine este surd, dacă nu cei ce-i stăpânesc pe ei?"*[25]! Cu cine n-au fost iudeii nişte nerecunoscători şi nişte nesimţitori? N-au fost cu apostolii, cu profeţii, cu învăţătorii lor? Dar pentru ce mai e nevoie să vorbesc de învăţători şi de profeţi, când ei şi-au junghiat chiar pe fiii lor? I-au jertfit pe fiii şi pe fetele lor, demonilor! N-au vrut să ştie de fire, şi voiau să mai ţină Paştele? Spune-mi: Au călcat în picioare înrudirea, n-au mai vrut să ştie de copii, L-au uitat chiar pe Dumnezeu, Care i-a făcut, căci spune Scriptura: *"Pe Dumnezeul Care te-a născut L-ai părăsit şi L-ai uitat pe Dumnezeul Care te hrăneşte"*[26]; L-au părăsit deci pe Dumnezeu, şi aveau să mai păzească sărbătorile? Cine ar putea-o spune? Pentru aceasta şi Hristos a făcut Paştele cu ei, nu ca să-l facem şi noi cu ei, ci pentru ca să introducă, prin umbră, adevărul. Într-adevăr, Hristos S-a tăiat împrejur, a păzit sâmbăta, a prăznuit sărbătorile, a mâncat azime şi a făcut toate acestea în Ierusalim; dar noi nu ne mai supunem nici uneia dintre ele. Dimpotrivă, Pavel strigă, zicând: *"Dacă vă veţi tăia împrejur, Hristos nu vă va folosi la nimic"*[27]. Iar despre azime, iarăşi: *"Deci să prăznuim nu cu aluatul cel vechi, nici cu aluatul răutăţii şi al vicleniei, ci cu azimele curăţiei şi ale adevărului"*[28].

25. Is. 42, 19.
26. Deut. 32, 18.
27. Gal. 5, 2.
28. 1 Cor. 5, 8.

Azimele noastre nu sunt făină muiată, ci vieţuire curată şi viaţă virtuoasă.

4. – Dar pentru care pricină a prăznuit Hristos Paştele cu iudeii?

– Paştele cel vechi era tipul Paştelui ce avea să fie; de aceea trebuia ca adevărul să urmeze tipului. Mai întâi a arătat umbra, apoi a introdus adevărul în timpul Cinei celei de Taină. Iar când adevărul a fost introdus, umbra se ascunde şi nu mai are rost. Nu-mi pune mie înainte că Hristos a prăznuit Paştele cu iudeii, ci arată-mi mie că Hristos a poruncit să prăznuieşti Paştele cu iudeii! Eu îţi voi arăta contrariul! Îţi voi arăta nu numai că n-a poruncit să ţinem Paştele iudeilor, ci, dimpotrivă, ne-a eliberat de nevoia aceasta. Ascultă ce spune Pavel: *"Ţineţi zile şi luni şi timpuri şi ani? Mă tem pentru voi, ca nu cumva să mai fi ostenit în zadar la voi"*[29]. Şi iarăşi: *"Ori de câte ori veţi mânca pâinea aceasta şi veţi bea paharul acesta, moartea Domnului o vestiţi"*[30]. Când Pavel a spus: "ori de câte ori", a dat libertate celui ce se apropie de Sfânta Împărtăşanie să se împărtăşească ori de câte ori vrea, izbăvindu-l de orice respectare a zilelor. Nu-i acelaşi lucru Paştile[31] şi postul cel de patruzeci de zile. Altceva sunt Paştile, şi altceva postul cel de patruzeci de zile. Postul cel de patruzeci de zile e o dată pe an, iar Paştile, adică săvârşirea Euharistiei, de trei ori pe săptămână, uneori chiar de patru ori pe săptămână, dar, mai bine spus, ori de câte ori voim. Căci Paştile nu sunt post, ci săvârşirea Sfintei Euharistiei, sunt jertfa care se săvârşeşte la fiecare Liturghie. Şi că acest înţeles îl are cuvântul Paşti, ascultă-l pe Pavel, care spune: *"Paştile nostru, Hristos, pentru noi S-a jertfit"*[32]; şi: *"Ori de câte ori veţi mânca pâinea aceasta şi veţi bea paharul acesta, vestiţi moartea Domnului"*[33]. Paştile dar, adică Sfânta Euharistie, este vestirea morţii Domnului. Sfânta Jertfă săvârşită astăzi şi cea săvârşită ieri şi cea săvârşită în fiecare zi este la fel şi aceeaşi cu cea săvârşită în ziua aceea a Sâmbetei! Întru nimic nu este mai cinstită aceea decât aceasta, întru nimic nu este mai prejos aceasta decât aceea, ci e una şi aceeaşi, la fel de înfricoşătoare şi de mântuitoare.

– Dar pentru ce postim aceste patruzeci de zile?, mă poate întreba cineva.

– În vechime mulţi se apropiau de Sfintele Taine fără nici o pregătire, la întâmplare, şi mai ales în acest timp în care Hristos ni le-a dat. Părinţii, dându-şi seama de vătămarea ce o are cineva când se apropie nepregătit de Sfintele Taine, s-au adunat şi au rânduit patruzeci de zile de post, de rugăciuni, de ascultare a sfintei slujbe şi a predicii, de venire deasă la biserică, pentru ca în aceste zile toţi să ne curăţim cu toată grija prin rugăciuni, prin milostenii, prin post, prin slujbe de toată noaptea, prin lacrimi, prin spovedanie şi prin toate celelalte, şi astfel, după puterea noastră, să ne apropiem cu conştiinţa curată de Sfintele Taine. Prin rânduiala aceasta, postul de patruzeci de zile a căpătat tăria unei obişnuinţe şi astfel Părinţii au făcut o faptă mare. Şi iată care! Un an întreg strig şi predic postul, şi nimeni nu dă ascultare spuselor mele. Dar când vine timpul postului de patruzeci de zile, nu mai e nevoie nici de îndemn, nici de sfat, atunci chiar cel mai leneş se trezeşte, căci timpul sfătuieşte şi-l îndeamnă.

Dacă te va întreba vreun iudeu sau vreun păgân pentru ce posteşti, să nu-i spui că posteşti pentru Paşti, nici pentru cruce, pentru răstignirea Domnului, căci îi dai prilej de atac. Căci noi nu postim nici pentru că se apropie Paştile, nici pentru că vine ziua crucii, a răstignirii Domnului, ci postim pentru păcatele noastre, pentru că avem de gând să ne

29. Gal. 4, 10-11.
30. 1 Cor. 11, 26.
31. Prin Paşti, aici, Sf. Ioan Gură de Aur numeşte Sfânta Liturghie în care se săvârşeşte Sfânta Taină a Sfintei Euharistii.
32. 1 Cor. 5, 7.

33. 1 Cor. 11, 26.

împărtăşim cu Sfintele Taine. Paştile nu-s pricină nici de post, nici de jale, ci de bucurie şi veselie. Crucea a pierdut păcatul, a curăţit lumea, a pus capăt unei vechi duşmănii, a deschis porţile cerului, i-a făcut prieteni pe cei urâţi, a înălţat iarăşi la cer firea noastră şi a aşezat-o de-a dreapta Tatălui. Aşadar, nu trebuie să jelim, nici să ne posomorâm, ci să ne veselim şi să ne bucurăm de toate acestea. Pentru aceasta şi Pavel spune: *"Mie însă să nu-mi fie a mă lăuda decât în crucea Domnului nostru Iisus Hristos"*[34]. Şi iarăşi: *"Dumnezeu Îşi arată dragostea Lui faţă de noi prin aceea că, încă fiind noi păcătoşi, Hristos a murit pentru noi"*[35]. Iar Ioan spune aşa: *"Căci aşa a iubit Dumnezeu lumea..."*[36].

– Spune-mi, cum?

– Le-a lăsat pe toate celelalte la o parte, şi a pus crucea. Căci după ce a spus: *"Aşa a iubit Dumnezeu lumea"*, a adăugat: *"încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat,* ca să se răstignească, *pentru ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică"*.

Prin urmare, dacă ea, crucea, este pricină de dragoste şi de laudă, să nu spunem că jelim pentru ea. Nu jelim pentru ea, Doamne fereşte!, ci pentru păcatele noastre. De aceea postim!

5. Catehumenul nu prăznuieşte niciodată Paştile, deşi posteşte în fiecare an, pentru că nu se împărtăşeşte cu Sfintele Taine. După cum cel care nu posteşte prăznuieşte Paştile dacă se apropie cu conştiinţa curată de Sfintele Taine, fie că se împărtăşeşte astăzi, mâine, oricând. Apropierea cea mai bună de Sfintele Taine nu se judecă prin ţinerea timpurilor sărbătorilor, ci prin conştiinţa curată. Noi însă facem dimpotrivă: nu ne curăţăm cugetul; iar dacă ne apropiem de ziua aceea, socotim că prăznuim Paştile, deşi suntem plini de nenumărate păcate. Dar nu trebuie să facem aşa, nu trebuie!

34. Gal. 6, 14.
35. Rom. 5, 8.
36. Ioan 3, 16.

Dacă te împărtăşeşti chiar în Sâmbăta Mare cu conştiinţa necurată, ai pierdut tot rodul împărtăşirii, ai plecat de la Biserică fără să fi prăznuit Paştile. Şi, dimpotrivă, dacă te împărtăşeşti chiar astăzi, fiind spălat de păcate, prăznuieşti aşa cum se cuvine Paştile.

Ar trebui să aveţi mare purtare de grijă şi mare străduinţă nu la respectarea timpurilor sărbătorilor ca timp potrivit de împărtăşire, ci la chipul cum vă apropiaţi de Sfânta Împărtăşanie. Şi dacă acum voiţi mai bine să suferiţi orice decât să vă schimbaţi obişnuinţa de a posti în aceste patruzeci de zile, tot astfel ar trebui să nu aveţi în vedere deloc timpul srbătorilor ca timp de împărtăşire, ci să voiţi mai bine să suferiţi şi să faceţi orice pentru ca să nu vă apropiaţi de Sfintele Taine plini de păcate. Dumnezeu n-a spus nici un cuvânt despre timpuri şi nici despre o astfel de respectare a lor! Ascultă-L ce spune când îi judecă pe oameni: *"M-aţi văzut flămând şi M-aţi hrănit; însetat şi Mi-aţi dat de am băut; gol şi M-aţi îmbrăcat"*[37]. Iar pe cei din stânga îi învinuieşte că au făcut contrariul. Şi iarăşi, aducând pe altul înaintea Sa, îl osândeşte pentru răutatea şi neomenia lui, spunându-i: *"Slugă vicleană, toată datoria aceea ţi-am iertat-o; nu se cuvenea ca şi tu să ai milă de semenul tău, cum am avut şi eu milă de tine?"*[38]. La fel şi cu fecioarele cele nebune; nu le-a primit în cămara de nuntă pentru că nu aveau untdelemn în candele[39]. Pe un altul l-a aruncat în întunericul cel mai dinafară pentru că a intrat la ospăţul de nuntă fără haină de nuntă, pentru că a intrat îmbrăcat cu haine murdare, acoperit de desfrânare şi necurăţie. Dar nimeni n-a fost osândit vreodată, nici n-a fost învinuit că a făcut Paştile în cutare sau cutare lună.

Dar pentru ce vorbim de noi, care suntem izbăviţi de o silnicie ca aceasta, de noi, care vieţuim sus, în ceruri, unde

37. Matei 25, 35.
38. Matei 18, 32.
39. Cf. Matei 25, 11-12.

nu sunt nici luni, nici soare, nici lună, nici ani? Căci, dacă ai vrea să judeci bine lucrurile, nici chiar la iudei nu se face mare caz de timpul serbării Paştelui, ci se pune mai mult preţ pe locul unde se prăznuieşte Paştele, pe Ierusalim, decât pe timp. Nişte oameni s-au apropiat de Moise şi l-au întrebat: *"Noi nu suntem necuraţi la suflet; cum să facem ca să nu fim lipsiţi de darurile Domnului?"*[40]. La această întrebare, Moise le-a răspuns: *"Staţi aici, şi voi aduce lucrul acesta la cunoştinţa lui Dumnezeu"*[41]. După ce L-a întrebat pe Dumnezeu, a adus legea aceasta, care spune: *"Dacă cineva este necurat la suflet sau este în călătorie lungă şi nu poate face Paştile în întâia lună, să le facă în a doua"*[42]. Deci, în vremea iudeilor, pentru ca să prăznuiască Paştele la Ierusalim, nu se ţinea seamă de timpul când trebuia săvârşit! Dar tu, pentru ce nu pui unirea şi înţelegerea din Biserică mai presus de timpul săvârşirii Paştilor? Pentru ce, ca să pari că ţii ziua, o necinsteşti pe maica noastră de obşte a tuturor, pentru ce împarţi în două Sfânta Biserică? Cum mai poţi fi vrednic de iertare, când preferi să săvârşeşti păcate atât de mari pentru nimic?

Dar pentru ce să vorbim de iudei, când nici nouă, oricât am voi şi oricât ne-am strădui, nu ne este cu putinţă să prăznuim Paştile în ziua în care a fost răstignit Hristos. Şi asta se vede din următoarele: Chiar dacă iudeii n-ar fi fost călcători de Lege, nici nerecunoscători, nici nesimţitori, nici leneşi, nici dispreţuitori, chiar dacă nu s-ar fi depărtat de vieţuirea strămoşilor lor, ci ar fi păstrat-o cu toată grija şi acum, nici aşa nu ne-ar fi fost cu putinţă să le urmăm lor şi să prăznuim chiar ziua în care Hristos a fost răstignit şi a săvârşit Paştele. Să vă explic de ce nu. Când Domnul a fost răstignit, era ziua întâi a azimelor şi era vineri. Or, este cu neputinţă ca totdeauna să cadă amândouă în acelaşi timp. Iată, de pildă anul acesta, ziua întâi a azimelor cade duminica; şi este necesar să postim toată săptămâna; trece deci timpul când a pătimit Domnul, trece timpul când a fost răstignit şi a înviat, şi noi continuăm să postim. Şi de multe ori s-a întâmplat aşa, ca noi să postim după ce a fost răstignit şi a înviat, pentru că nu se terminase încă săptămâna. Prin urmare, nu se ţine seamă deloc de timpul când au avut loc aceste fapte.

40. Num. 9, 7.
41. Num 9, 8.
42. Num. 9, 10-11.

Să nu ne mai ambiţionăm deci şi nici să nu mai spunem: Am postit atâta vreme, şi acum să schimb ziua de prăznuire? Tocmai pentru asta schimb-o! Întoarce-te la Biserică, maica ta, pentru că ai fost despărţit atâta vreme de ea! Nimeni nu spune: Îmi e ruşine să mă împac acum, pentru că am dus-o atâta vreme în duşmănie! Nu e ruşine să te schimbi în mai bine, ci să stărui într-o ambiţie deşartă. Asta i-a pierdut pe iudei! Au fost târâţi spre necredinţă, pentru că totdeauna căutau să ţină vechea obişnuinţă.

Dar pentru ce vorbesc eu de post şi de ţinerea zilelor? Pavel nu înceta de a păzi Legea, de a îndura multe osteneli pentru ea, de a face multe călătorii; a suferit apoi şi alte multe necazuri şi îi întrecea pe toţi cei de o vârstă cu el în păzirea cu stricteţe a vieţuirii celei după Lege. Cu toate acestea, după ce ajunsese pe culmea acelei vieţuiri, s-a schimbat îndată când a văzut că le făcea pe toate spre pierderea şi vătămarea lui. Nu şi-a spus: "Pentru ce să fac asta? Să zădărnicesc atâta râvnă? Să pierd atâta osteneală?". Dimpotrivă, tocmai pentru aceea s-a schimbat mai repede, pentru ca să nu mai rămână în aceeaşi pagubă; a dispreţuit îndreptăţirea prin lege, ca să primească îndreptăţirea prin credinţă. Şi strigă Pavel, zicând: *"Cele ce-mi erau câştig, pe acelea le socotesc pagubă pentru Hristos"*[43].

Iar Domnul spune: *"Dacă-ţi aduci darul tău la altar şi acolo îţi aduci aminte că ai ceva împotriva fratelui tău, mergi, împacă-te mai întâi cu fratele tău, şi apoi, venind, adu darul tău!"*[44]. Ce spui? Dumnezeu nu-ţi îngăduie să-I aduci jertfă

43. Filip. 3, 7.
44. Matei 5, 23-24.

până ce nu te împaci cu fratele tău, dacă are ceva împotriva ta, și mai îndrăznești și mai stărui să te apropii de Dumnezeieștile Taine când întreaga Biserică și atâția Părinți au ceva împotriva ta, îndrăznești să te apropii fără să pui capăt urii acesteia deșarte? Cum poți săvârși Paștile cu un astfel de suflet? Cuvintele acestea nu le spun numai celor care țin Paștile cu iudeii, ci și vouă, celor sănătoși, pentru ca pe toți pe care-i vedeți că au această boală să-i adunați cu toată grija și cu toată bunătatea și să-i readuceți în biserică. De se împotrivesc, de sar, de fac altceva, să nu ne lăsăm până ce nu-i înduplecăm. Nimic nu este egal păcii și unirii. Pentru aceasta episcopul, când intră în biserică, nu se urcă pe tronul acesta până ce mai întâi nu vă urează: pace; iar când se scoală pentru a vă spune cuvântul de învățătură, nu și-l începe până ce mai întâi nu spune tuturor: pace. Preoții, când au să binecuvinteze, vă urează mai întâi: pace, și apoi încep binecuvântarea. Diaconul, când poruncește să ne rugăm împreună cu ceilalți, ne poruncește în rugăciunea lui să cerem înger de pace, să cerem ca toate cele puse înainte să fie cu pace; iar când vă dă drumul de la această slujbă bisericească, vă urează spunându-vă: "Mergeți în pace!".

În general vorbind, nu e cu putință să spunem ceva sau să facem ceva fără pace. Pacea este mama și hrănitoarea noastră, aceea care ne încălzește cu multă grijă. Când vorbesc de pace, nu mă gândesc la salutarea aceasta pe care o rostim cu buzele, nici la pacea ce o avem cu oamenii de pe urma invitării la mese și ospețe, ci mă gândesc la pacea cea după Dumnezeu, pace care izvorăște din unirea cea duhovnicească. Pacea aceasta mulți o strică acum; aceștia, din pricina unei ambiții deșarte, slăbesc credința noastră și o întăresc pe cea iudaică; îi socotesc dascăli mai vrednici de credință pe iudei decât pe Părinții noștri și întreabă pe omorâtorii lui Hristos când trebuie să prăznuiască Paștile. Poate fi oare o prostie mai mare ca aceasta? Nu știi că Paștele iudaic este închipuire, iar al nostru, adevăr? Să-ți spun

cât e de mare deosebirea dintre unul și altul! Paștele iudaic a oprit moartea trupească; Paștele nostru a pus capăt urgiei lui Dumnezeu pornită asupra întregii lumi. Acela a izbăvit atunci de Egipt; acesta a scăpat lumea de slujirea la idoli. Acela l-a înecat pe Faraon, acesta, pe diavolul. După acela Palestina, după acesta, cerul.

Pentru ce stai lângă opaiț, când S-a ivit Soarele? Pentru ce vrei să te hrănești cu lapte, când ți se dă hrană tare? Ai fost crescut cu lapte tocmai pentru ca să nu rămâi la lapte! Ți s-a arătat opaițul tocmai pentru ca să fii povățuit spre Soare. Să nu ne mai întoarcem dar la cele de mai înainte, când au venit la noi cele mai desăvârșite! Nici să mai ținem (cu strictețe) zilele, timpurile și anii, ci să urmăm cu sârguință totdeauna și în orice împrejurare Biserica, punând mai presus de toate dragostea și pacea. Chiar dacă ar greși Biserica, totuși n-ar fi o faptă atât de mare prăznuirea Paștilor exact la vremea când a avut loc, cât păcat și câtă pagubă avem de pe urma împărțirii și dezbinării acesteia.

Acum dar nici un cuvânt n-am să mai spun despre timpul de prăznuire, pentru că, după cum am dovedit, nici Dumnezeu nu-i dă vreo importanță! Ci un singur lucru cer: să facem totul în pace și în înțelegere, pentru ca nu cumva în timp ce postim noi și tot poporul, în timp ce preoții fac rugăciuni de obște pentru întreaga lume, tu să stai acasă și să petreci îmbătându-te pentru că prăznuiești Paștile! Gândește-te cât de diavolească este lucrarea aceasta! Nu faci numai un păcat, nici două, nici trei, ci cu mult mai multe! Acest lucru te desparte de turmă, te face să-i osândești pe atâția Părinți, te face ambițios, te împinge spre iudaism, te face pildă de sminteală și pentru cei ai tăi, și pentru cei străini. Cum vom putea să-i ținem de rău pe aceia că rămân acasă, când tu alergi la iudei? Nu săvârșești numai acest păcat, ci-ți pricinuiești și mare vătămare când în vremea acestui post nu te bucuri nici de ascultarea Scripturilor, nici de slujbele din biserică, nici de binecuvântările preoților,

nici de rugăciunile în comun; ci te temi şi tremuri ca să nu fii prins asupra faptului, ca un străin şi unul de alt neam, când ar trebui ca îndeobşte cu Biserica să le prăznuieşti pe toate cu îndrăznire, cu plăcere, cu bucurie şi cu toată libertatea. Nici Biserica nu cunoaşte timpul exact al prăznuirii Paştilor. Dar pentru că toţi Părinţii din diferite locuri au hotărât să se adune în sinod şi au rânduit această zi, Biserica, ea, care cinsteşte totdeauna înţelegerea şi iubeşte unirea, a primit ce s-a hotărât.

V-am arătat îndeajuns, în cele spuse până acum, că nici eu, nici voi, nici altcineva nu poate arăta cu precizie ziua Domnului. Aşadar, să nu ne luptăm cu umbrele, nici să ne pricinuim pagube mari ambiţionându-ne pentru nişte lucruri de mică însemnătate. Nu e păcat să posteşti în cutare sau cutare vreme, ci e păcat de neiertat, vrednic de osândă şi aducător de multă pedeapsă, să dezbini Biserica, să pricinuieşti certuri în sânul ei, să dai naştere la discordie, să te lipseşti continuu de slujba din Biserică.

Ar trebui să spun chiar mai multe decât atât, dar sunt de ajuns acestea pentru cei ce le ascultă cu luare-aminte; cei ce nu le ascultă nu vor câştiga nimic, chiar dacă aş vorbi mai mult decât atât. De aceea, pun aici capăt cuvântului meu. Să ne rugăm dar cu toţii îndeobşte ca să se întoarcă fraţii noştri la noi, să îmbrăţişeze pacea şi să alunge ambiţia deşartă. Să-şi râdă de răceala ce le-a cuprins inima, să fie însufleţiţi de gânduri înalte şi mari şi să se elibereze de grija ţinerii zilelor, pentru ca toţi, într-un gând şi cu o gură, să slăvim pe Dumnezeu şi Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Cuvântul IV[1]

Către iudei, la trâmbiţele Paştelui lor. A fost rostit în Antiohia în Marea Biserică

1. Iarăşi nefericiţii şi mai ticăloşi decât toţi oamenii iudei au să postească, şi iarăşi e nevoie să întărim turma lui Hristos! Aşa fac şi păstorii! Atâta vreme cât nici o fiară sălbatică nu le supără turma, se aşază la umbră de stejar sau de molift şi cântă din fluier, lăsând oile să pască în toată voia; dar când simt că se apropie lupii, aruncă îndată fluierul şi pun mâna pe praştie, lasă fluierul şi se înarmează cu ciomege şi pietre; stau în fruntea turmei, scot strigăte puternice, ce se aud până departe, şi de multe ori alungă fiara cu glasul, înainte de a arunca pietrele. Tot aşa şi eu: zilele trecute săream ca într-o livadă vorbindu-vă din Sfintele Scripturi; n-am rostit nici un cuvânt de luptă, pentru că nimeni nu ne supăra. Dar astăzi e nevoie să lupt şi să mă războiesc pentru că iudeii, care sunt mai cumpliţi decât lupii, au să dea târcoale oilor noastre. E nevoie să lupt, pentru ca nimeni să nu cadă în gura fiarei.

Să nu vă minunaţi dacă mă înarmez de pe acum şi vă întăresc sufletele voastre cu mai mult de zece zile înainte de începutul postului iudeilor. Aşa fac şi plugarii cei îndrăgostiţi de muncă. Când au un pârâu în vecinătate, care le strică semănăturile, nu înalţă malurile pârâului când el vine mare şi se revarsă, ci, înainte de umflarea apelor, ridică stăvilare, fac şanţuri de scurgere şi se pregătesc cum ştiu mai bine pentru preîntâmpinarea râului. Când pârâul este potolit şi mic, îl poţi cu uşurinţă îndrepta pe unde vrei; dar când se umflă şi când apele lui vin cu furie la vale, atunci

1. P. G. 48, col. 871-882.

nu mai poţi sta cu uşurinţă înaintea lui. De aceea, luând măsuri de apărare, plugarii preîntâmpină râul cu mult înainte. Tot aşa obişnuiesc să facă şi ostaşii, şi corăbierii, şi secerătorii. Ostaşii, cu mult înainte de începerea luptei, curăţă platoşele, examinează scuturile, pregătesc frâiele, hrănesc caii cu deosebită grijă şi-şi rostuiesc bine toate armele. Corăbierii, înainte de a porni cu corabia în larg, repară carena; reînnoiesc pereţii, răzuiesc lopeţile, dreg pânzele şi pun în rânduială toate celelalte lucruri trebuincioase ale corabiei. Secerătorii, cu multe zile înainte de seceriş, îşi ascut secerile, pregătesc aria, boii şi căruţele şi tot ce le trebuie pentru seceriş. Şi orice om face pregătiri înainte de începerea lucrului său, pentru ca, atunci când vine timpul lucrului, să-şi împlinească treaba cu uşurinţă.

Pe aceştia dar îi imit şi eu. Vă întăresc cu multe zile înainte sufletele voastre, rugându-vă să fugiţi de postul acesta blestemat şi nelegiuit al iudeilor. Să nu-mi spui mie că iudeii postesc, ci arată-mi dacă fac aceasta după voia lui Dumnezeu! Dacă nu-i aşa, atunci postul lor e mai nelegiuit decât beţia. Nu trebuie să ne uităm numai la faptele lor, ci trebuie să cercetăm şi pricina pentru care săvârşesc aceste fapte.

O faptă săvârşită după voia lui Dumnezeu, chiar dacă pare rea, este cea mai bună faptă dintre toate; şi, dimpotrivă, o faptă săvârşită împotriva voii lui Dumnezeu şi împotriva hotărârii Lui, chiar dacă pare a fi foarte bună, este cea mai rea şi cea mai nelegiuită dintre toate faptele. De ucide cineva după voia lui Dumnezeu, uciderea aceea este mai bună decât iubirea de oameni; de cruţă pe cineva şi se milostiveşte împotriva hotărârii lui Dumnezeu, cruţarea aceea este mai nelegiuită decât uciderea. Căci nu faptele în sine fac ca ele să fie bune sau rele, ci hotărârea lui Dumnezeu.

2. Şi ca să cunoşti că acesta-i adevărul, ascultă! Odinioară Ahab l-a luat prizonier pe un împărat al sirienilor; împotriva hotărârii lui Dumnezeu l-a lăsat în viaţă, l-a pus alături de el şi l-a eliberat cu multă cinste. Apoi, venind un

profet, a zis semenului său: *"Cu cuvântul Domnului, loveşte-mă! Şi n-a vrut omul să-l lovească. Şi i-a spus: Pentru că n-ai ascultat de glasul Domnului, iată că, plecând de la mine, te va mânca un leu. Şi a plecat de la el şi l-a găsit pe el un leu şi l-a ucis pe el. Şi a găsit un alt om şi i-a zis: Loveşte-mă! Şi l-a lovit pe el omul, şi l-a rănit, şi profetul şi-a legat faţa lui"*[2]. Poate fi oare ceva mai ciudat? Cel care l-a lovit pe profet a scăpat, iar cel care l-a cruţat a fost pedepsit, ca să afli că nu trebuie să iscodeşti firea celor ce se fac atunci când porunceşte Dumnezeu, ci trebuie numai să te supui. Pentru ca omul cel dintâi să nu se sfiiască de profet, acesta nu i-a spus numai atât: "loveşte-mă", ci: "cu cuvântul Domnului", adică: "Dumnezeu a poruncit, nu întreba mai mult! Împărat este cel ce legiuieşte! Teme-te de dregătoria Celui ce porunceşte şi supune-te cu toată râvna!". Dar n-a vrut să asculte; de aceea i-a dat cea mai grea pedeapsă, pentru ca prin păţania lui să-i înveţe pe cei de mai târziu să se supună şi să asculte de poruncile lui Dumnezeu. Dar când cel de-al doilea om l-a lovit pe prooroc şi l-a rănit, acesta şi-a legat capul cu o faşă şi şi-a acoperit ochii, ca să nu fie cunoscut. Pentru ce a făcut aşa? Avea să mustre pe împărat şi să rostească hotărârea de osândire împotriva lui pentru că-l lăsase în viaţă pe împăratul sirienilor. Împăratul Ahab, pentru că era necredincios, nu-i putea suferi pe prooroci. Din pricina aceasta profetul, pentru ca nu cumva să-l alunge îndată ce l-ar vedea şi, alungându-l, să nu mai poată să-l mustre, îşi ascunde faţa şi istorisirea pricinii, pentru ca să poată vorbi liber şi să-l facă pe împărat să mărturisească ceea ce voia. Când împăratul a trecut pe lângă el, l-a strigat şi a zis: *"Robul tău a ieşit cu oastea la război; şi, iată, un om l-a adus la mine pe un alt om şi mi-a zis: "Păzeşte-mi-l! Şi dacă va fugi, sufletul tău va fi pentru sufletul lui, sau vei plăti un talant de argint". Şi s-a întâmplat că robul tău uitându-se încoace şi încolo, iată, acela nu mai era. Şi a zis către*

2. 3 Regi 20, 35-37.

el împăratul lui Israel: "Iată, singur ți-ai dat hotărârea!". Și s-a grăbit profetul și și-a luat fașa de la ochii lui, și l-a cunoscut pe el împăratul lui Israel că era din fiii profeților. Și proorocul a grăit împăratului: "Acestea zice Domnul: Pentru că ai slobozit din mâna ta pe un om vrednic de moarte, sufletul tău pentru sufletul lui și poporul tău pentru poporul lui"[3]. Vezi dar că nu numai Dumnezeu, ci și oamenii dau această hotărâre? Vezi că și ei nu se uită la fapte în sine, ci la scopul lor și la pricinile lor? Iată, împăratul îi spune: "Singur ți-ai dat hotărârea! Trebuie să mori! Ai ucis! Ești un ucigaș pentru că ai eliberat pe un dușman". Aceasta a fost pricina că profetul și-a acoperit fața cu fașa și că a adus spre judecată o pricină străină, pentru ca împăratul să dea cu dreaptă judecată sentința. Ceea ce a și făcut. După ce împăratul l-a osândit, profetul și-a luat de pe față fașa și a zis: *"Pentru că ai slobozit din mâna ta pe un om vrednic de moarte, sufletul tău pentru sufletul lui și poporul tău pentru poporul lui"*. Ai văzut ce pedeapsă a primit iubirea de oameni? Ai văzut ce osândă a suferit cruțarea fără socoteală a vieții unui om? Acesta, care a salvat viața unui om, este pedepsit, iar celălalt, care a ucis, este lăudat. Finees a săvârșit două omoruri într-o clipită de vreme; a ucis un bărbat și o femeie, și a fost cinstit cu preoția[4]. Astfel, prin aceste omoruri, nu numai că nu și-a mânjit mâna cu sânge, ci, dimpotrivă, și-a făcut-o și mai curată.

3. Să examinăm dar și postul acesta al iudeilor folosindu-ne de acest îndreptar. Dacă n-am face așa, ci am judeca faptele în ele însele, ar ieși mare încurcătură și mare tulburare. Hoților, jefuitorilor de morminte și șarlatanilor li se scrijelesc coastele; mucenicii îndură și ei aceleași suferințe. Faptele sunt la fel, dar pricina și gândul cu care sunt săvârșite sunt deosebite. Din pricina aceasta, mare este prăpastia între o suferință și altă suferință. După cum atunci

3. 3 Regi 20, 39-42.
4. Cf. Num. 25, 7-13.

când e vorba de chinuirea hoților nu cercetăm numai chinurile, ci înainte de asta cercetăm gândul și pricina pentru care se săvârșesc aceste chinuri – căci pe mucenici îi iubim nu pentru că sunt chinuiți, ci pentru că sunt chinuiți pentru Hristos; iar pe hoți îi urâm nu pentru că sunt munciți, ci pentru că sunt munciți pentru răutatea lor –, tot astfel judecă-l și pe omul care postește! Dacă-l vezi că postește pentru Dumnezeu, laudă-i fapta! Dar dacă-l vezi că face asta împotriva voinței lui Dumnezeu, fugi de el și urăște-l mai mult decât pe cei bețivi și pe cei stricați.

Când e vorba însă de postul iudeilor, trebuie căutată nu numai pricina postului lor, ci și locul și timpul postului lor. Dar, mai bine spus, înainte de a mă adresa iudeilor, doresc să vorbesc creștinilor noștri, care par că stau alături de noi, dar practică obiceiuri iudaice și luptă pentru ei. Pe aceștia îi socot pentru asta vrednici de mai mare osândă decât toți iudeii. Și vor fi de aceeași părere cu mine nu numai oamenii înțelepți și cu mai multă minte, ci și cei care au o fărâmă de judecată și de minte. Ca să dovedesc asta n-am nevoie de iscusință de vorbire, nici de probe, nici de fraze lungi. Este de ajuns să le pun o simplă întrebare și să-i prind din răspuns. Îl voi întreba pe fiecare dintre cei ce au această boală: Ești creștin? Atunci, pentru ce îți sunt dragi obiceiurile iudaice? Ești iudeu? Atunci pentru ce stânjenești Biserica? Persul nu gândește oare cum gândesc perșii? Barbarii nu iubesc oare obiceiurile barbarilor? Noi, locuitorii țării romeilor, nu ne iubim oare statul nostru? Dacă ar fi prins unul dintre cei ce locuiesc la noi că simte și gândește ca un pers sau ca un barbar, că ne trădează patria, spune-mi, n-ar fi îndată osândit fără cuvânt și fără cercetare, chiar dacă ar aduce mii de dovezi în apărare? Dacă printre perși și barbari s-ar găsi unul care să trăiască după legile romeilor și să lucreze pentru ei, spune-mi, n-ar păți la fel? Cum dar mai pretinzi tu să te mântui, când duci viața cea nelegiuită a iudeilor? Este oare mică deosebirea dintre noi și iudei?

Este oare vorba de lucruri de mică importanţă ca să crezi că este una şi aceeaşi în a fi şi cu ei, şi cu noi? Pentru ce amesteci cele ce nu se pot amesteca? Iudeii L-au răstignit pe Hristos, Căruia tu I te închini! Vezi cât de mare este deosebirea? Cum alergi tu, care spui că te închini Celui răstignit, la cei ce L-au omorât? Oare eu am introdus această lege despre crime şi acest fel de învinuire? Oare nu Scriptura se foloseşte de acest fel de limbaj când le vorbeşte? Ascultă ce le spune Ieremia: *"Duceţi-vă la Chedar şi vedeţi! Trimiteţi în insulele Chitim şi cunoaşteţi dacă s-au făcut unele ca acestea"*[5].

– Ce anume?

– *"Oare şi-au schimbat păgânii dumnezeii lor, măcar că aceia nu sunt dumnezei? Dar voi aţi schimbat slava voastră cu aceea de care nu vă veţi folosi"*[6]. N-a spus: "Aţi schimbat pe Dumnezeu", ci: "slava". Cu alte cuvinte le spune aşa: "Ei, care se închină la idoli, care slujesc demonilor, atât ţin la rătăcirea lor, încât nici nu vor să-şi părăsească idolii şi să treacă la adevăr; dar voi, care vă închinaţi adevăratului Dumnezeu, aţi părăsit credinţa strămoşească şi aţi trecut la una străină! Nu arătaţi atâta dragoste faţă de adevăr câtă arată aceia faţă de rătăcirea lor. De aceea le şi spune: "...oare s-au făcut unele ca acestea, oare au schimbat păgânii dumnezeii lor? Dar voi aţi schimbat slava voastră cu aceea de care nu vă veţi folosi". N-a spus: "Aţi schimbat pe Dumnezeul vostru – căci Dumnezeu nu se schimbă –, ci: *"Aţi schimbat slava voastră"*.

Nu M-aţi nedreptăţit pe Mine, le spune Dumnezeu! Oare Eu am fost vătămat? Nu! Voi v-aţi necinstit pe voi înşivă. N-aţi micşorat slava Mea, ci slava voastră!".

Îngăduiţi-mi şi mie să spun acelaşi lucru şi celor ai noştri, dacă se cade să îi mai numesc ai noştri pe cei care gândesc precum iudeii. Duceţi-vă în sinagogile lor şi vedeţi dacă au schimbat iudeii postul lor, dacă au postit cu noi Paştile, dacă au mâncat vreodată în această zi! Şi postul lor nu-i post, ci nelegiuire, păcat, greşeală! Cu toate acestea, nu l-au schimbat! Dar voi aţi schimbat slava noastră cu alta, de care nu vă veţi folosi, şi aţi trecut la iudei. Când au postit aceia cu noi Paştile? Când au prăznuit aceia, împreună cu noi, sărbătoarea mucenicilor? Când au luat parte cu noi la praznicul Botezului Domnului? Iudeii nu fug spre adevăr, iar voi fugiţi spre nelegiuire? O numesc nelegiuire, pentru că toate aceste obiceiuri iudaice nu se săvârşesc la timpul potrivit. A fost un timp când toate acestea trebuiau păzite; acum timpul acesta a trecut. De aceea, ceea ce era altădată legiuit acum este nelegiuit.

5. Ier. 2, 10.
6. Ier. 2, 11.

4. Îngăduiţi-mi să vă vorbesc de Ilie. Aceasta, văzânu-i pe iudei că sunt necredincioşi, că uneori se închină lui Dumnezeu, iar alteori slujesc idolilor, grăieşte aşa: *"Până când veţi şchiopăta de amândouă gleznele voastre? Dacă este Domnul Dumnezeul vostru cu voi, mergeţi şi umblaţi după El; dar dacă este Baal, umblaţi după el"*[7]. Aceste cuvinte le spun şi eu acelor creştini care gândesc ca iudeii: "Dacă socotiţi că iudaismul este credinţa cea adevărată, pentru ce mai stânjeniţi Biserica? Dacă creştinismul este credinţa cea adevărată, precum şi este, rămâneţi şi mergeţi după el. Spune-mi, te împărtăşeşti cu Sfintele Taine, te închini lui Hristos ca un creştin, ceri de la El cele bune, dar prăznuieşti cu duşmanii Lui? Cu ce inimă şi cu ce gând mai vii la Biserică?

Sunt de-ajuns cele spuse până acum către cei care spun că gândesc ca noi, dar îi îndrăgesc pe iudei. Dar pentru că vreau să mă adresez şi iudeilor, îngăduiţi-mi să-mi încep de mai departe cuvântul de învăţătură şi să arăt că iudeii prin postul lor de acum necinstesc Legea şi calcă în picioare poruncile lui Dumnezeu, căci ei totdeauna fac contrariul faţă de ceea ce hotărăşte Dumnezeu. Când voia

7. 3 Regi 18, 21.

Dumnezeu ca iudeii să postească, ei se îngrăşau; când voia să-I aducă jertfă, ei alergau la idoli; când nu voia ca iudeii să prăznuiască sărbătorile, ei se sileau să le prăznuiască. De aceea Ştefan le spune: *"Voi totdeauna staţi împotriva Duhului Sfânt"*[8]. "Un singur lucru, le spune Ştefan, vă sârguiţi să faceţi! Să lucraţi împotriva celor poruncite de Dumnezeu". Aşa fac şi acum. De unde se vede aceasta? Chiar din Lege. Cu privire la sărbătorile iudeilor, Legea poruncea să se păzească nu numai timpul, ci şi locul. Vorbindu-le despre Paştele acesta, Legea grăieşte aşa: *"Nu veţi putea face Paştile în nici una din cetăţile pe care vi le dă Domnul Dumnezeu"*[9]. Ci, după cum a poruncit să prăznuiască Paştele în ziua a paisprezecea a lunii dintâi, tot astfel a poruncit să-l facă în Ierusalim. La fel şi Cincizecimea a statornicit-o prin păzirea locului şi a timpului, poruncind să o prăznuiască după şapte săptămâni; şi a adăugat iarăşi: *"În locul pe care-l va alege Domnul Dumnezeul tău"*[10]. La fel şi cu sărbătoarea corturilor.

Dar să vedem din acestea două, timp şi loc, care e mai de trebuinţă când nu poţi să le păzeşti pe amândouă. Care din două? Să laşi de o parte locul şi să păzeşti timpul, sau să laşi de o parte timpul şi să păzeşti locul? Iar ceea ce vreau să spun aceasta este: Dumnezeu a poruncit să se prăznuiască Paştele în luna dintâi şi în Ierusalim, într-un timp anumit şi într-un loc anumit. Să ne închipuim doi oameni care săvârşesc Paştele: unul să nu păzească locul, dar să ţină timpul; celălalt să ţină locul, dar să nu păzească timpul. Şi cel care ţine timpul, dar nu păzeşte locul, să facă Paştele în luna dintâi, dar în afară de Ierusalim, undeva departe; iar celălalt, care ţine locul, dar nu păzeşte timpul, să facă Paştele în Ierusalim, dar nu în prima lună, ci în a doua. Apoi să vedem care dintre aceştia doi este cel ţinut de rău

8. Fapte 7, 51.
9. Deut. 16, 5.
10. Deut. 12, 11.

şi care-i cel lăudat: cel care n-a ţinut seamă de timp, dar a săvârşit Paştele în Ierusalim, sau cel care a lăsat Ierusalimul, dar a păzit timpul? Dacă vom vedea că cel care n-a ţinut seamă de timp, pentru ca să facă Paştele în Ierusalim, este vrednic de laudă, iar cel care a ţinut seamă de timp, dar a părăsit locul, este vinovat şi vrednic de învinuit că a călcat Legea, atunci este clar că şi iudeii de acum sunt nişte călcători de Lege, pentru că nu fac Paştele în Ierusalim, chiar dacă spun ei de nenumărate ori că păzesc timpul.

– Dar de unde se vede aceasta?

– Chiar de la Moise. Nişte iudei, care erau siliţi să facă Paştele în afară de Ierusalim, s-au apropiat de Moise şi l-au întrebat: *"Noi suntem necuraţi la suflet; cum să facem ca să nu fim lipsiţi de a aduce dar Domnului la timpul lui în mijlocul fiilor lui Israel? Şi a zis Moise către ei: Staţi aici, şi voi auzi ce va porunci Domnul pentru voi. Şi a grăit Domnul către Moise, zicând: Grăieşte fiilor lui Israel, zicând: Dacă un om este necurat la suflet sau este în călătorie lungă, sau între voi, sau în neamul vostru, să facă Paştele în luna a doua"*[11]. Cu alte cuvinte, le spune aşa: "Cel care-i în călătorie în luna întâi, să nu facă Paştele în afară de Ierusalim! Să-l facă în luna a doua, ca să ajungă la Ierusalim! Să calce timpul, ca să păzească locul, Ierusalimul!". De aici se vede că păzirea locului este mai necesară decât păzirea timpului.

Ce pot să mai spună dar cei ce fac Paştele în afara Ierusalimului? Când calcă o rânduială mai necesară, nici păzirea unei rânduieli mai mici nu le poate sta întru apărare. Prin urmare, iudeii săvârşesc cea mai mare nelegiuire, oricât ar părea că nu calcă timpul prăznuirii Paştelui.

Iar acest lucru nu se vede numai de la Moise, ci şi din profeţi. Ce iertare mai pot avea iudeii, când profeţii arată că în pământ străin nici n-au jertfit, nici n-au cântat cântare, nici n-au postit un astfel de post? Şi cu toate că profeţii nădăjduiau să-şi recapete ţara şi vieţuirea lor de mai înainte,

11. Num. 9, 7-11.

totuşi continuau să asculte de Lege şi să împlinească Legea. Căci aceasta o spunea Legea. Iudeii aceştia de acum nici nădejde nu mai au să-şi recapete ţara şi să mai trăiască aşa ca mai înainte – cu ce loc din profeţi pot dovedi ei asta? –, şi totuşi, nici aşa nu vor să se liniştească. Deşi, dacă ar mai nădăjdui să-şi recapete ţara şi vieţuirea lor de altădată, ar trebui să meargă pe urmele sfinţilor acelora, ar trebui să nu postească şi nici altceva să facă.

5. Că profeţii n-au făcut nimic din (toate) acestea, ascultă ce spuneau celor ce-i întrebau! Când barbarii stăruiau, forţându-i, silindu-i să le cânte din instrumentele lor muzicale, spunându-le: *"Cântaţi-ne nouă cântarea Domnului"*[12], aceia, cunoscând bine Legea, care nu le îngăduia să facă aceasta în afară de Ierusalim, răspundeau: *"Cum vom cânta cântarea Domnului în pământ străin?"*[13]. Tot astfel şi cei trei tineri, care erau în Babilon, spuneau: *"Nu mai este în acest timp cârmuitor şi nici profet, nici loc unde să aducem jertfă înaintea Ta şi să aflăm milă"*[14]. Şi doar era acolo destul loc; dar pentru că nu era templul, continuau să nu aducă jertfe. Şi iarăşi Dumnezeu, prin profetul Zaharia, zice către alţii: *"Aţi postit oare post pentru Mine timp de şaptezeci de ani?"*[15], adică în timpul cât au fost duşi în robie.

Te întreb: Cum posteşti tu acum, când părinţii tăi nici nu jertfeau, nici nu posteau, nici nu ţineau sărbătorile în pământ străin?

Că nu sărbătoreau nici Paştele se vede mai ales din cele spuse. Căci unde nu-i jertfă, nu-i nici sărbătoare, deoarece la toate sărbătorile trebuiau aduse jertfe. Dar ca să dau şi dovada acestui lucru, ascultă ce spune Daniel: *"În zilele acelea eu, Daniel, am plâns trei săptămâni; pâinea cea atât dorită n-am mâncat şi vin şi carne n-au intrat în gura mea*

12. Ps. 136, 3.
13. Ps. 136, 4.
14. Cânt. celor trei tineri, 14.
15. Zah. 7, 5.

şi cu unsoare nu m-am uns în acele trei săptămâni. Şi în ziua a douăzeci şi patra a lunii întâi am avut vedenie"[16]. Uită-te cu atenţie la aceste cuvinte. Din ele se vede că Daniel n-a prăznuit Paştele. Să-ţi explic de ce. În zilele azimelor nu le era îngăduit iudeilor să postească; iar Daniel n-a mâncat deloc douăzeci şi una de zile.

– Dar de unde se vede, mă poţi întreba, că tocmai în aceste douăzeci şi una de zile cădeau zilele azimelor?

– Din aceea că a spus: *"în ziua a douăzeci şi patra a lunii întâi"*. Paştele se sfârşea în ziua a douăzeci şi una. Începeau la paisprezece a lunii întâi, ţinea şapte zile şi se termina la douăzeci şi unu. Daniel însă a postit şi după ce a trecut Paştele. A început să postească din ziua a treia a primei luni şi a postit douăzeci şi una de zile; a postit deci şi în ziua de paisprezece; a postit apoi şapte zile după aceea, şi încă trei zile.

Nu sunt oare iudeii de azi blestemaţi şi spurcaţi, când sfinţii aceia din Vechiul Testament nu prăznuiau în pământ străin sărbătorile hotărâte de Lege, iar ei fac contrariul din ambiţie şi din dragoste de ceartă? Dacă sfinţii aceia, care au spus şi au făcut aşa, ar fi fost nişte trândavi şi nişte necredincioşi, ai putea socoti că n-au ţinut sărbătorile din pricina trândăviei lor. Dar dacă sunt iubitori de Dumnezeu şi evlavioşi şi dacă şi-au dat sufletele pentru hotărârile lui Dumnezeu, atunci e lămurit că nu din pricina trândăviei nu păzeau Legea, ci din pricina că erau convinşi chiar de Lege că în afară de Ierusalim nu trebuie păzite aceste sărbători.

Din cele săvârşite de acei oameni sfinţi rezultă un adevăr foarte înalt, anume că vieţuirea din vremea aceea cerea cu prisosinţă respectarea jertfelor, a sâmbetelor, a lunilor noi şi a tuturor celorlalte prescripţii legale, dar că păzirea lor nici nu putea înmulţi virtutea şi nici părăsirea lor nu avea tăria să-l facă rău pe omul virtuos şi destoinic sau să-i micşoreze cu ceva deplinătatea sufletului său. Sfinţii aceştia,

16. Dan. 10, 2.

care au trăit pe pământ luându-se la întrecere cu vieţuirea îngerească, n-au săvârşit nici una din aceste prescripţii legale: n-au adus jertfe, n-au ţinut sărbătorile, n-au ţinut un astfel de post, şi atât au plăcut lui Dumnezeu încât au biruit propria lor fire, iar prin minunile făcute de ei au adus toată lumea la cunoştinţa de Dumnezeu. Cine-l poate egala pe Daniel? Cine poate fi asemenea celor trei tineri care, prin faptele lor, au trăit cea mai mare poruncă a Evangheliei, care, înainte de Evanghelie, au arătat în viaţa lor capul tuturor bunătăţilor: *"Mai mare dragoste decât aceasta,* spune Domnul, *nimeni nu are, ca cineva să-şi pună sufletul său pentru prietenii lui"*[17]. Ei şi-au pus sufletul lor pentru Dumnezeu. Dar nu sunt numai pentru asta minunaţi, ci şi pentru aceea că n-au făcut aşa pentru vreo plată. De aceea şi spuneau: *"Este un Dumnezeu în ceruri, puternic să ne scoată pe noi; dar chiar dacă nu ne scoate, cunoscut să-ţi fie ţie, împărate, că nu vom sluji zeilor tăi"*[18]. "Ne este destulă plată că murim pentru Dumnezeu". Şi făcând aceste fapte mari, arătau o virtute atât de înaltă, cu toate că nu păzeau nici una din prescripţiile Legii.

6. – Dar pentru ce, m-ar întreba cineva, Dumnezeu a dat aceste porunci dacă nu voia să fie împlinite?

– Dar dacă voia să fie împlinite, atunci pentru ce a dărâmat oraşul tău, iudeule? Dacă Dumnezeu voia să fie păzite aceste porunci, trebuia să facă din două una: sau să nu poruncească să se aducă jertfe înr-un singur loc, odată ce avea să vă împrăştie pe faţa întregului pământ, sau, dacă voia ca voi să aduceţi jertfe numai în Ierusalim, să nu vă împrăştie în toată lumea şi să nu îngăduie să fie călcat de picior duşman oraşul acela, singurul în care trebuia să aduceţi jertfe.

– Cum dar? Se contrazice Dumnezeu?, pot fi întrebat din nou. Pe de o parte porunceşte să se aducă jertfă numai

17. Ioan 15, 13.
18. Dan. 3, 17-18.

într-un singur loc, iar pe de altă parte face să nu se poată aduce acolo jertfe?

– Deloc! Dimpotrivă, este (aici) deplin acord! La început Dumnezeu nu voia să vă dea poruncă să aduceţi jertfe. Ca să vă dovedesc aceasta îl voi aduce ca martor pe profet, care spune aşa: *"Ascultaţi cuvântul Domnului, domni ai Sodomei! Luaţi aminte la legea lui Dumnezeu, voi, popor al Gomorei!"*[19]. Proorocul nu le grăia nici sodomiţilor, nici locuitorilor Gomorei, ci iudeilor. Îi numeşte aşa, pentru că s-au înrudit cu ei prin imitarea răutăţii lor. Tot aşa îi numeşte şi câini[20], şi armăsari neînfrânaţi[21], nu pentru că ar fi ajuns câini sau armăsari, ci pentru că erau tot atât de desfrânaţi ca şi aceste animale: *"Ce trebuinţă am Eu de mulţimea jertfelor voastre?, zice Domnul"*[22]. Sodomeii niciodată n-au adus jertfe; dar cuvântul acesta e spus iudeilor, pe care i-a numit aşa pentru pricina pe care am spus-o: *"Ce nevoie am Eu de jertfele voastre?, zice Domnul. Sunt sătul de arderile de tot ale berbecilor; nu vreau seul mieilor şi sângele taurilor şi al ţapilor; nici chiar dacă aţi veni să vă arătaţi Mie. Cine a cerut toate acestea din mâinile voastre?"*[23]. Ai auzit cuvinte foarte lămurite care spun că Dumnezeu la început nu vă cerea jertfe? Dacă Dumnezeu le-ar fi cerut jertfe, ar fi poruncit şi tuturor celor vechi, care au trăit înaintea voastră, să aducă jertfe.

– Dar atunci, pentru ce iudeilor le-a îngăduit să jertfească?

– Pentru că a făcut un pogorământ faţă de slăbiciunea voastră. După cum un doctor care are de îngrijit un om bolnav, dar nervos şi neliniştit, care vrea să bea apă rece şi ameninţă că dacă nu i se dă se spânzură sau se aruncă în

19. Is. 1, 10.
20. Cf. Is. 56, 10.
21. Cf. Ier. 5, 8.
22. Is. 1, 11.
23. Is. 1, 11-12.

prăpastie, deci, după cum doctorul acesta, voind să împiedice un rău mai mare, îngăduie un rău mai mic în dorința de a-l smulge (pe cel bolnav) de la o moarte silnică, tot astfel a făcut și Dumnezeu. Le-a îngăduit jertfele pentru că i-a văzut pe iudei înnebuniți, neliniștiți și dornici de jertfe, pentru că i-a văzut că erau gata să treacă la idoli dacă n-ar fi primit poruncă să jertfească, dar, mai bine spus, nu numai că erau gata să treacă, ci chiar și trecuseră.

Însăși istoria face dovada că aceasta e pricina. Dumnezeu le-a îngăduit să aducă jertfe după sărbătoarea pe care o închinaseră demonilor. Aproape că le-a spus: "Ați înnebunit? Vreți să jertfiți? Atunci bine, jertfiți-Mi cel puțin Mie!". Dar cu toate că le-a îngăduit să jertfească, totuși nu i-a lăsat să jertfească până la sfârșit, ci printr-un mijloc foarte înțelept i-a îndepărtat din nou de jertfe. Și după cum doctorul acela – căci nimic nu mă oprește să mă folosesc de aceeași pildă –, după ce a făcut pe placul bolnavului, după ce i-a adus de acasă o sticlă și a hotărât ca bolnavul să bea apă rece numai din ea, înduplecându-l astfel și pe bolnav, le-a poruncit celor ce-i dădeau să bea să crape pe ascuns sticla, pentru ca pe nesimțite și pe nebăgate de seamă să-l dezbare de pofta aceea; deci, după cum a făcut doctorul acela, așa a făcut și Dumnezeu. A îngăduit iudeilor să jertfească, dar nu le-a îngăduit să facă acest lucru în altă parte din lume decât numai în Ierusalim. Apoi, după ce au jertfit câtăva vreme, Dumnezeu a dărâmat orașul, așa cum doctorul a spart sticla, pentru ca, prin dărâmarea orașului, să-i dezbare de jertfe chiar fără voia lor. Dacă le-ar fi spus deschis: "Încetați cu jertfele!", n-ar fi vrut să se lase cu ușurință de dorul lor nebun după jertfe; dar așa, pentru că nu mai exista locul unde trebuiau să aducă jertfe, i-a depărtat pe nesimțite de nebunia aceasta.

Să ne închipuim că Doctorul este Dumnezeu, sticla este Ierusalimul, bolnavul cel neliniștit este poporul iudeu, iar apa rece este îngăduința și voia de a jertfi. După cum doctorul a stins dorința cea deșartă a bolnavului după apă spărgând sticla, tot astfel și Dumnezeu a oprit jertfele dărâmând Ierusalimul și făcându-l tuturor iudeilor de necălcat. Dacă n-ar fi voit să oprească jertfele, atunci pentru care pricină a mărginit numai la Ierusalim această aducere de jertfe, El, Care pretutindenea este și toate le plinește? Dacă a redus slujirea lui Dumnezeu la jertfe, iar jertfele la loc, iar locul la timp, iar timpul la un singur oraș, atunci pentru ce a distrus acel oraș? Și lucru minunat și negrăit este acela că întreg pământul le este liber iudeilor, unde însă nu le este îngăduit să jertfească, și numai în Ierusalim nu pot păși, unde trebuie să aducă jertfe. Nu este oare limpede, chiar celor mai puțin înzestrați oameni, pricina dărâmării Ierusalimului? După cum un arhitect, după ce a pus temeliile unei case, după ce a înălțat zidurile, după ce a boltit acoperișul și după ce a încheiat bolta cu ajutorul unei pietre, surpă toată clădirea dacă scoate piatra aceea, tot așa și Dumnezeu. A făcut din Ierusalim cheia de boltă a cultului iudaic; dărâmând Ierusalimul, a dărâmat tot cultul iudaic.

7. Să punem dar aici capăt luptei cu iudeii. Astăzi ne-am luptat cu ei, spunând numai atât cât este de ajuns pentru întărirea fraților noștri, ba chiar cu mult mai mult. Este nevoie dar acum să vă îndemn pe voi, cei de față, să aveți mare purtare de grijă de frații noștri, mădularele noastre, ca să nu spuneți cumva: "Ce mă privește pe mine? Pentru ce să mă interesez de alții? Pentru ce să mă zbat?". Stăpânul nostru a murit pentru noi, iar tu nu scoți nici un cuvânt pentru fratele tău? Ce iertare vei avea? Ce apărare vei dobândi? Spune-mi, cum ai să stai cu îndrăznire înaintea scaunului de judecată a lui Hristos, când nici nu-ți pasă că pier suflete? Dacă mi-ar sta în putință să-i cunosc pe toți creștinii care aleargă la o sinagogă și la sărbătorile evreiești, n-aș mai avea nevoie de voi, ci singur m-aș sârgui cât mai iute pentru îndreptarea lor!

Când trebuie să-l îndrepți pe fratele tău, nu te da îndărăt, chiar dacă ar trebui să-ți dai viața! Imită-L pe Stăpânul tău! Dacă îți este slugă, dacă îți este soție, ține-i în casă cu toată străşnicia, ca să nu se ducă acolo! Dacă nu le dai voie să se ducă la teatru, cu atât mai mult nu trebuie să le dai voie să se ducă la sinagogă! Mai mare nelegiuire este să te duci la sinagogă decât la teatru! La teatru săvârşeşti un păcat, la sinagogă îți pierzi credința! Nu spun asta ca să vă îndemn să vă duceți la teatru! Şi ăsta e un rău! Ci ca să vă feriți mai mult de sinagogă decât de teatru.

Spune-mi, pentru ce alergi la sinagoga iudeilor, ucigaşii lui Dumnezeu? Ce vrei să vezi acolo? Oameni care cântă din trâmbițe? Ar trebui să stai acasă să suspini și să plângi pentru ei! Să suspini şi să-i plângi că duc război împotriva poruncilor lui Dumnezeu, că diavolul dănțuieşte împreună cu ei! Orice faptă săvârşită împotriva voinței lui Dumnezeu, chiar dacă ea a fost îngăduită cândva, este, după aceea, aşa cum am spus mai înainte, o nelegiuire, este o pricină a mii şi mii de pedepse. Cântau, e drept, din trâmbițe iudeii cândva, când aveau jertfe! Dar acum nu li se mai îngăduie să aducă jertfe. Ascultă, însă, pentru ce au primit trâmbițe: *"Fă-ți trâmbițe din argint mlădios"*[24]. Apoi, ca să le arate rostul lor, a adăugat: *"Şi veți trâmbița cu ele la arderile voastre de tot şi la jertfele voastre de împăcare"*[25]. Unde-ți este acum jertfelnicul? Unde-ți este chivotul? Unde-ți sunt cortul și Sfânta Sfintelor? Unde-ți este preotul? Unde-ți sunt Heruvimii slavei? Unde-ți este jertfelnicul cel de aur? Unde-ți este acoperământul împăcării? Unde-ți este vasul? Unde-ți sunt cățuile? Unde-ți este focul coborât de sus? Le-ai părăsit pe toate, şi păstrezi numai trâmbițele? Nu vezi că te joci mai mult decât slujeşti lui Dumnezeu?

Dar, după cum pe iudei îi învinuim că săvârşesc nelegiuiri, tot aşa, ba chiar mai mult, vă învinuim pe voi că vă

24. Num. 10, 2.
25. Num. 10, 10.

adunați cu cei nelegiuiți; și nu-i învinuim numai pe cei ce se duc acolo, ci şi pe cei care pot să-i oprească, dar nu vor. Să nu-mi spui: "Ce legătură am eu cu el? Mi-e străin, nu-l cunosc!". Atâta vreme cât e credincios, atâta vreme cât se împărtăşeşte cu aceleaşi Taine, atâta vreme cât îl întâlneşti în aceeaşi Biserică, îți este mai apropiat decât toți: și decât frații, şi decât rudele, şi decât cunoscuții. După cum suferă aceeaşi pedeapsă nu numai hoții, ci şi cei care pot să-i împiedice, dar nu-i împiedică, tot aşa sunt pedepsiți la fel nu numai cei necredincioşi, ci şi cei care pot să-i întoarcă de la necredință, dar nu vor, fie din lene, fie din nepăsare. Cel care a îngropat talantul l-a dat întreg stăpânului său; cu toate acestea, a fost pedepsit pentru că nu l-a înmulțit[26]. Şi tu, dar, dacă însuți eşti curat şi nepătat, dar dacă nu-ți înmulțeşti talantul tău, nici nu aduci la mântuire pe un alt frate pierdut, vei păți ca şi cel ce şi-a îngropat talantul.

Ce lucru mare vă cer, iubiților? Fiecare din voi să-mi aducă înapoi la biserică un frate, să-şi dea interesul, să se ostenească, pentru ca la următoarea Sfântă Liturghie să ne întâlnim cu multă îndrăznire, aducându-I lui Dumnezeu daruri, daruri mai de preț ca toate, aducând aici sufletele celor rătăciți de la credință. De-ar trebui să fim ocărâți, să fim răniți, sau să suferim orice altceva, să facem orice ca să-i câştigăm din nou pe aceşti frați. Să suferim în tăcere când bolnavii aceştia dau cu picioarele, ocărăsc şi insultă. Să nu ne usture ocărârile lor.

Un singur lucru numai să dorim să vedem: însănătoşirea celui care se poartă atât de urât. De multe ori bolnavul sfâşie pieptul doctorului; asta însă nu-l face pe doctor să nu-l mai îngrijească pe bolnav. Nu este oare absurd ca aceia care îngrijesc de trupuri să aibă atâta purtare de grijă, iar noi să trândăvim când pier atâtea suflete, noi să nu vrem să suferim deloc când frații noştri, mădularele noastre, putrezesc? Pavel n-a făcut aşa! Dar cum? *"Cine este*

26. Cf. Matei 25, 24-30.

slab, spune el, *și eu să nu fiu slab? Cine se smintește, și eu să nu ard?"*[27]. Arată și tu acest foc! De vezi pe fratele tău că se pierde, de te-ar batjocori, de te-ar ocărî, de te-ar bate, de te-ar amenința că-i ești dușman, de ți-ar face orice altceva, suferă totul cu curaj, pentru ca să câștigi mântuirea lui! De ți l-ai făcut vrăjmaș, îți va fi Dumnezeu prieten și te va răsplăti cu mari bunătăți în ziua cea mare a judecății. Facă Dumnezeu ca prin rugăciunile sfinților să fie aduși la mântuire cei rătăciți, ca voi să aveți bune izbânzi la vânătoarea aceasta, ca atât cei vânați, cât și iudeii cei hulitori să se elibereze de necredință și să-L cunoască pe Hristos cel răstignit pentru ei, pentru ca, toți într-un suflet și cu o gură, să slăvim pe Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, împreună și Sfântului Duh, în vecii vecilor. Amin.

27. 2 Cor. 11, 29.

Cuvântul V[1]

1. Din ce pricină oare adunarea noastră este mai mare azi? Ați venit negreșit ca să-mi cereți făgăduiala! Ați venit negreșit ca să primiți argintul cel cu foc lămurit, pe care făgăduiam să vi-l pun în mâini! Căci "Cuvintele Domnului, spune Scriptura, cuvinte curate, argint cu foc lămurit, cercat în pământ". Binecuvântat fie Dumnezeu, Care a pus în sufletul vostru o dorință atât de mare pentru ascultarea cuvintelor duhovnicești! Întocmai ca cei îndrăgostiți de vin și băutură, care se scoală în fiecare zi și caută să afle și iscodesc unde este vin bun de băut, unde sunt ospețe, mese, petreceri, beții, sticle, clondire și pahare, tot așa și voi: în fiecare zi vă sculați și căutați să aflați unde sunt îndemn, sfat, încurajare, învățătură și cuvânt îndreptat spre slava lui Hristos. De aceea și eu cu mai multă râvnă vă voi vorbi și cu toată dragostea voi depune în sufletele voastre ceea ce v-am făgăduit.

Lupta cu iudeii a luat sfârșitul cuvenit. Victoria am dobândit-o; cununa ne este desăvârșită, iar premiul l-am smuls chiar din predica de mai înainte. Am căutat să dovedesc că cele săvârșite de iudei acum în sinagoga lor sunt o nelegiuire, o călcare de poruncă, o luptă și un război al oamenilor cu Dumnezeu. Și, cu ajutorul lui Dumnezeu, am dovedit-o cu de-amănuntul. Chiar dacă iudeii au să-și mai recapete vreodată orașul lor, chiar dacă au să se mai reîntoarcă la viețuirea lor de mai înainte, chiar dacă au să-și vadă templul lor ridicat, lucru ce nu se va întâmpla niciodată, totuși nici așa nu au nici o îndreptățire în cele săvârșite de ei acum. Cei trei tineri, și Daniel și toți ceilalți care erau în robie, așteptau să-și recapete orașul, așteptau ca după șaptezeci de ani să vadă pământul patriei și să trăiască după

1. P.G. 48, col. 883-904.

legile de mai înainte; dar cu toate că aveau făgăduinţă vădită şi mărturisită că au să se întoarcă, totuşi nici aşa nu îndrăzneau înainte de împlinirea făgăduinţei şi de întoarcere să săvârşească vreuna dintre ceremoniile legale pe care le săvârşesc iudeii aceştia acum. Cu aceste cuvinte vei putea închide şi tu gura iudeului. Întreabă-l: "Pentru ce posteşti când nu mai ai oraşul?". De-ţi va spune: "Aştept să-l dobândesc iarăşi", răspunde-i: "Până îl vei dobândi, stai liniştit! Căci şi sfinţii aceia, până nu s-au întors în patria lor, n-au îndrăznit să facă ce faci tu acum. De aici se vede că tu săvârşeşti acum o nelegiuire, că tu calci poruncile lui Dumnezeu şi că ocărăşti vieţuirea cea după Lege, chiar dacă ai să-ţi recapeţi oraşul".

Aşadar, pentru închiderea gurii celei neruşinate a iudeilor şi pentru dovedirea nelegiuirilor lor sunt destule cele spuse dragostei voastre în cuvântul de mai înainte.

Dar pentru că n-am urmărit numai să închid gura acelora, ci mai mult să învăţ şi Biserica dogmele ei, haide să dovedim cu prisosinţă că iudeii nici n-au să-şi mai înalţe templul lor şi nici n-au să mai revină la vieţuirea după Lege de mai înainte. Astfel, voi veţi cunoaşte mai bine dogmele apostolice, iar iudeii vor fi vădiţi şi mai mult că sunt necredincioşi. Voi aduce ca martor nu pe un înger, nici pe un arhanghel, ci pe Însuşi Stăpânul întregii lumi, pe Domnul nostru Iisus Hristos. Intrând în Ierusalim şi văzând templul, a zis: *"Ierusalimul va fi călcat în picioare de multe neamuri, până ce se vor împlini vremurile multor neamuri"*[2], adică vremea sfârşitului lumii. Asupra templului a pronunţat această ameninţare: Că *"nu va rămâne piatră pe piatră în locul acesta,* le spunea ucenicilor, *care să nu se risipească"*[3]. Prin aceste cuvinte a vestit mai dinainte dărâmarea cu desăvârşire a templului şi pustiirea lui până în sfârşit.

2. Luca 21, 241.
3. Matei 24, 2.

Iudeul însă aruncă negreşit mărturia lui Hristos şi nu primeşte cele spuse, zicând: "Cel ce a grăit aceste cuvinte îmi este duşman! Eu L-am răstignit! Cum să primesc mărturia Lui?".

Acesta e lucru minunat, iudeule, că Acela pe Care tu L-ai răstignit, atunci ţi-a dărâmat oraşul, atunci a risipit poporul tău, atunci a împrăştiat neamul tău pe faţa întregului pământ, după ce tu L-ai răstignit. Prin asta îţi arată că a înviat, că trăieşte, că acum este în ceruri. Pentru că n-ai vrut să-I cunoşti puterea prin binefacerile pe care ţi le-a făcut, îţi arată tăria Lui de nebiruit şi de nedoborât prin aceste chinuri şi pedepse. Dar nici aşa nu crezi! Nu-L socoteşti Dumnezeu şi Stăpân al întregii lumi! Îl socoţi un om ca toţi oamenii. Atunci, să facem cercetarea ca pentru un om! Dar cum facem cercetarea pentru oameni? Când îi vedem pe unii oameni că spun adevărul în toate împrejurările, că nu mint niciodată, dacă suntem oameni cu judecată, primim spusele lor, chiar de ne sunt duşmani; şi, dimpotrivă, când îi vedem că mint, nu le primim cu uşurinţă spusele, chiar dacă uneori spun adevărul.

2. Haide dar să vedem care e caracterul lui Hristos şi ce moravuri a avut? N-a prezis numai dărâmarea Ierusalimului şi a templului, ci a prezis atunci altele multe din cele ce aveau să se înfăptuiască mai târziu, după trecerea a multă vreme. Să aducem dar de faţă acele preziceri. Dacă vei vedea că a minţit în acelea, nu primi nici prezicerea aceasta, nici n-o socoti adevărată; dar dacă vei vedea că în toate grăieşte adevărul, dacă vei vedea că această prezicere a dărâmării oraşului şi a templului s-a împlinit, dacă vei vedea că timpul îndelungat scurs de atunci dă mărturie de adevărul prezicerii Lui, nu te mai purta cu neruşinare, nici nu te mai împotrivi unor lucruri mai strălucitoare decât soarele.

Să vedem ce altceva a mai prezis Hristos!

S-a apropiat de El o femeie având un alabastru cu mir de mare preţ cu care a uns capul lui Iisus. Ucenicii au mustrat-o,

zicând: *"Pentru ce nu s-a vândut acest mir cu trei sute de dinari și să-i fi dat săracilor?"*[4]. Hristos i-a mustrat și le-a grăit așa: *"De ce faceți supărare femeii? Căci bun lucru a făcut"*[5]. *"Căci vă spun vouă: Oriunde se va propovădui Evanghelia aceasta, în toată lumea, se va spune și ce a făcut ea, spre pomenirea ei"*[6].

A mințit sau a spus adevărul? S-a înfăptuit profeția sau nu? Întreabă-l pe iudeu! Oricât ar fi de nerușinat, nu va putea întoarce fața de la această profeție! În toate bisericile auzim vorbindu-se de femeia aceasta; în toate orașele stau și aud de ea: voievozi, generali, bărbați, femei, oameni iluștri, oameni de seamă, oameni vestiți. În orice parte a lumii te-ai duce, vei vedea că toți ascultă în deplină liniște fapta femeii, și nu este parte a lumii care să nu știe ce a făcut ea. Câți împărați n-au făcut mare și mult bine orașelor, n-au câștigat războaie, n-au avut victorii, n-au mântuit popoare, n-au înființat orașe, n-au adunat averi cu nemiluita, și totuși au pierit odată cu faptele lor! Multe împărătese, multe femei de seamă, care au făcut multe binefaceri supușilor lor, nu sunt cunoscute nici după nume. Dar femeia aceasta de jos, din popor, n-a turnat decât mir, și totuși este pe buzele întregii lumi; a trecut atâta vreme, dar nu i s-a stins amintirea și nici nu i se va stinge vreodată. Și doar n-a făcut o faptă vestită! Căci ce-a făcut? A uns cu mir! Nici nu era o femeie cu vază! Era o femeie neluată în seamă. N-a avut nici mulți martori! A săvârșit fapta ei între ucenici. Nici locul nu era vestit. N-a săvârșit fapta ei în adunare mare de lume, în teatru, ci într-o casă, în fața a numai zece oameni. Cu toate acestea, nici nimicnicia femeii, nici puținătatea martorilor, nici neînsemnătatea locului, nici altceva, n-au avut tăria să-i șteargă amintirea. Dimpotrivă, femeia aceasta este acum mai strălucită decât toate împărătesele și decât toți împărații! Timpul n-a

4. Ioan 12, 5.
5. Matei 26, 10.
6. Matei 26, 13.

dat uitării fapta ei. Te întreb: Pentru ce? Cui se datorează asta? Oare nu lui Dumnezeu, Care a fost cinstit atunci prin ungerea cu mir și Care a răspândit numele ei pretutindeni? Te întreb: Este în stare un om să facă o astfel de profeție?

Minunat și neobișnuit lucru este într-adevăr să prezici ceva ce ai să faci tu; dar cu mult mai mare și mai minunat lucru este să prezici cele pe care au să le facă alții, să faci să ajungă crezute și cunoscute de toți. Domnul i-a prezis apoi lui Petru: *"Pe această piatră voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui"*[7].

Spune-mi, iudeule, ce obiecție ai de adus spuselor acestora? Poți dovedi ca minicinoasă această profeție? Mărturia faptelor îți stă împotrivă, oricât te-ai încăpățâna tu! Câte războaie nu s-au pornit împotriva Bisericii! Oștiri multe au fost pregătite, arme au fost mânuite, tot felul de chinuri și pedepse au fost născocite: tigăi, butuci, căldări, cuptoare, gropi, prăpăstii, dinți de fiare sălbatice, adâncuri de apă, confiscări de averi și alte mii și mii de torturi, care nu pot fi cuprinse nici în cuvânt, dar nici îndurate cu fapta; și nu numai de la cei străini, ci chiar de la cei apropiați. Un război civil cuprinsese atunci totul; ba chiar un război mai groaznic decât războiul civil. Nu numai cetățenii porniseră cu război împotriva cetățenilor, ci rudele îmotriva rudelor, cunoscuții împotriva cunoscuților, prietenii împotriva prietenilor. Cu toate acestea, nimic din toate acestea n-a putut doborî Biserica, nici n-a slăbit-o. Și lucru de mirare și străin este că toate aceste lupte s-au pornit împotriva ei când încă era în fașă. N-ar fi fost un lucru atât de minunat că n-a fost doborâtă Biserica dacă s-ar fi dat aceste atacuri atunci când predica s-a înrădăcinat, când s-a sădit pe toată fața pământului; dar ca la începutul învățăturii, când credința abia fusese aruncată și sufletul ascultătorilor era mai gingaș, să se dezlănțuie atâtea războaie, și nu numai să nu piară creștinismul, ci, dimpotrivă, să se întindă mai mult, ei

7. Matei 16, 18.

bine!, lucrul acesta este mai mare chiar decât orice minune. Ca să nu spui că Biserica a ajuns puternică acum datorită păcii date de împărați, Dumnezeu a îngăduit să i se ducă război atunci când era mai mică, atunci când părea mai slabă, pentru ca să afli că tăria ei de acum nu se datorează păcii date de împărați, ci puterii lui Dumnezeu.

3. Că lucrul acesta este adevărat, gândește-te la toți filosofii eleni, câți au voit să introducă învățături noi, la toți câți au vrut să îndrepte lumea spre un nou fel de viață; de pildă: Zenon, Platon, Socrate, Diagora, Pitagora și alții nenumărați. Cu toate aceasta, atât de puțin au reușit, încât marea mulțime nu-i cunoaște nici după nume. Hristos însă nu numai că a dat un nou fel de viețuire, dar a și sădit-o pretutindeni în lume. Câte nu se spune că a făcut Apolonie din Tiana? Dar ca să cunoști că tot ce s-a spus despre el a fost minciună, închipuire și nimic adevărat, s-a stins și a luat repede sfârșit.

Să nu socotească nimeni că aduc ocară lui Hristos pentru că vorbind despre El am amintit de Pitagora, de Platon, de Zenon, de Apolonie din Tiana. N-am făcut asta mânat de propriul meu gând, ci coborându-mă la slăbiciunea iudeilor, care Îl socotesc simplu om. Pavel a făcut tot așa. Când a fost în Atena, nu le-a vorbit atenienilor nici din profeți, nici din Evanghelie, ci și-a început cuvântarea de la un altar păgânesc. Nu pentru că socotea altarul acesta mai vrednic de credință decât Evangheliile, nici pentru că acele cuvinte scrise pe altar erau mai de preț decât cuvintele profeților, ci pentru că vorbea către eleni, care nu credeau în nici unul de-ai noștri; de aceea îi convinge de adevărul spuselor lui cu propriile lor învățături. De aceea grăiește: *"M-am făcut pentru iudei ca un iudeu... pentru cei ce nu au Legea, ca unul fără lege, deși eu nu sunt fără lege în fața lui Dumnezeu, ci în legea lui Hristos"*[8]. Tot astfel și Vechiul Testament, când vorbește iudeilor despre Dumnezeu, face la fel: *"Cine este asemenea Ție între dumnezei, Doamne?"*[9].

8. 1 Cor. 9, 20-21.

– Ce spui, Moise? Comparația este desăvârșită?

– N-am grăit așa pentru ca să fac o comparație, răspunde Moise. Am grăit așa pentru că le vorbesc iudeilor, care au o idee foarte bună despre demoni. M-am coborât la slăbiciunea lor ca să le pot da acest fel de învățătură.

Așadar, pentru că și eu grăiesc iudeilor care Îl socotesc pe Hristos un simplu om, un călcător de lege oarecare, de aceea am făcut cercetarea, aducând în discuție pe filosofii admirați de eleni.

Dar dacă vreți, să vă dau pilde și dintre iudei despre oameni care au încercat să dea învățături noi, despre oameni care au avut ucenici, care au fost proclamați conducători și apărători ai poporului, și care repede s-au stins, pentru a vă dovedi că Hristos n-a fost un simplu om. Cu o astfel de dovadă a închis și Gamaliel gura iudeilor. Când a văzut că iudeii din sinedriu se înfurie și că doresc să verse sângele ucenicilor, Gamaliel, voind să-i oprească de la nebunia lor de nestăpânit, a poruncit să-i scoată afară puțin pe Apostoli și le-a grăit așa: *"Luați aminte la voi ce aveți să faceți cu oamenii aceștia. Mai înainte de zilele acestea s-a ridicat Teudas, zicând că el este cineva mare și l-au urmat patru sute de bărbați; și acela a pierit și toți câți au ascultat de el s-au risipit. Și după acela s-a sculat Iuda Galileeanul, care a atras popor mult; și acela a murit, iar ucenicii lui au pierit. Și acum vă spun vouă: Luați aminte la voi, că dacă va fi de la oameni lucrul acesta, se va nimici; dar dacă este de la Dumnezeu, nu-l veți putea nimici, și nu cumva să vă faceți și luptători împotriva lui Dumnezeu"*[9bis].

– Dar de unde putem cunoaște că se va nimici dacă este de la oameni?

9. Ieș. 15, 11.
9 bis. Fapte 5, 34-39.

– Din cele petrecute cu Iuda şi Teudas, le răspunde Gamaliel. Aşa şi cu cel predicat de aceştia. Dacă e la fel ca Iuda şi Teudas, şi nu lucrează totul cu puterea dumnezeiască, aşteptaţi puţin, şi deznodământul faptelor vă va încredinţa; şi veţi cunoaşte la sfârşit dacă este un înşelător şi un nelegiuit, după cum spuneţi, sau dacă este Dumnezeu, Care ţine totul şi le rânduieşte cu putere negrăită pe toate cele ale noastre. Lucru care s-a şi întâmplat. Au aşteptat, şi s-a arătat chiar prin fapte dumnezeiasca şi nebiruita Lui putere. Şi viclenia pe care a născocit-o diavolul spre înşelarea celor mulţi s-a întors asupra capului său. Diavolul a vrut să umbrească venirea lui Hristos şi întruparea Lui cea adevărată. De aceea, când a văzut că a venit pe pământ, a adus şi nişte înşelători, despre care am vorbit mai sus, pentru ca să socotească lumea că şi El este unul dintre aceia. Şi, după cum în timpul răstignirii a făcut să fie răstigniţi cu El şi doi tâlhari, tot aşa a făcut şi la venirea Lui: s-a grăbit să umbrească adevărul prin vecinătatea minciunii. Dar nu a reuşit nici acolo, nici aici. Dimpotrivă, tocmai aceasta I-a arătat puterea lui Hristos. Te întreb: Pentru ce despre doi din cei trei, care au fost răstigniţi în acelaşi loc, în acelaşi timp, de aceiaşi judecători, nu se mai spune nimic, şi numai Acestuia I se închină lumea?

Te întreb iarăşi: Pentru ce nu se mai cunoaşte nici numele acelor mulţi filosofi care au căutat să aducă în lume o nouă învăţătură şi o nouă vieţuire, care au avut ucenici, iar Acesta este slujit de toată lumea? Prin comparaţie se pun în evidenţă lucrurile. Compară dar, iudeule, şi află covârşirea adevărului! Care înşelător a dobândit atâţia credincioşi pe tot întinsul lumii? Care înşelător şi-a întins cultul lui de la o margine la alta a lumii? Care înşelător îi are pe toţi oamenii supuşi, şi asta când i s-au pus atâtea piedici? Nimeni! Deci e evident că Hristos n-a fost înşelător, ci mântuitor, binefăcător, purtător de grijă şi apărător al vieţii noastre.

Vreau să mai vorbesc despre încă o profeţie a Lui. A spus: *"N-am venit să aduc pace pe pământ, ci sabie"*[10]. Prin aceste cuvinte n-a vrut să spună că asta voia, ci a arătat ce avea să se întâmple odată cu venirea Lui. *"Am venit,* spune El, *să-l despart pe fiu de tatăl lui, pe noră de soacra ei, pe fiică de mama ei"*[11].

Te întreb: De unde a prezis acestea dacă era simplu om, un om ca toţi oamenii?

Spusele lui Hristos au acest înţeles. Avea să se întâmple ca într-o casă unul să fie credincios, iar altul necredincios. Hristos a prezis că tatăl are să-l tragă la necredinţă pe fiul lui, de aceea a spus: "Atât de mare va fi puterea predicii, încât fiii îi vor dispreţui pe taţi, fiicele pe mame, copiii pe părinţi. Vor voi nu numai să-i dispreţuiască pe cei ai lor, ci chiar să-şi dea viaţa, să sufere şi să pătimească totul numai să nu se lepede de credinţă". De unde I-a venit Lui gândul că are să fie copiilor mai cinstit decât părinţii, părinţilor mai dulce decât copiii, bărbaţilor mai de dorit decât femeile? Şi asta nu numai într-o casă, nici în două sau trei sau zece, sau douăzeci sau o sută, ci pe întinsul întregii lumi, în toate oraşele şi ţările, pe pământ, pe mare, în ţinuturi locuite şi nelocuite. Şi iarăşi, nu poţi spune că a spus aşa, şi nu s-a înfăptuit. Mulţi, la început, dar mai bine spus încă şi acum, sunt urâţi pentru credinţă, sunt alungaţi din casele părinteşti, şi pentru nimic nu se mai întorc în ele, căci le este îndestulătoare mângâiere să sufere acestea pentru Hristos. Te întreb: Care dintre oameni a avut vreodată o putere ca aceasta?

Hristos deci, Care a prezis toate acestea, Care a prezis despre femeia aceea, despre tăria Bisericii, despre războiul din familii, tot El a prezis şi că va cădea templul, că va fi cucerit Ierusalimul, că oraşul nu va mai fi oraş al iudeilor, ca mai înainte. Dacă a minţit în toate celelalte şi nu s-au

10. Matei 10, 34.
11. Matei 10, 35.

înfăptuit, nu crede nici în acestea, dar dacă vezi că acelea strălucesc prin înfăptuirea lor, că toate cresc în fiecare zi, dacă vezi că nici porţile iadului n-au biruit Biserica, dacă vezi că fapta femeii aceleia este cântată în întreaga lume după atâta vreme, dacă vezi că oamenii care cred în El Îl preferă pe El părinţilor, femeilor şi copiilor proprii, te întreb, pentru ce numai în această prezicere nu crezi, mai cu seamă când mărturia timpului îţi închide neruşinata-ţi gură? Dacă după căderea Ierusalimului ar fi trecut numai zece ani, sau douăzeci sau treizeci sau cincizeci – dar de fapt nici aşa n-ar trebui să fii necuviincios –, totuşi ţi-ar mai fi rămas o chichiţă ca să stărui în încăpăţânarea ta. Dar pentru ce să mai ai atâta lipsă de cuviinţă în zadar şi de pomană, când n-au trecut numai cincizeci de ani, ci chiar o sută, de două ori pe atâta, de trei ori şi cu mult mai mult de trei sute de ani după cădere, şi nici urmă, nici umbră nu s-a văzut vreodată de schimbarea aşteptată de voi?

4. Sunt de-ajuns cele spuse pentru a dovedi că templul n-are să mai fie niciodată ridicat. Dar pentru că este mare bogăţia adevărului, să las Evangheliile şi să mă îndrept spre profeţi, în care se pare, mai cu seamă, că iudeii cred. Voi dovedi din profeţi că nu se va ridica nici oraşul, nici templul. La drept vorbind, eu n-aş avea nevoie să dovedesc că nu se vor ridica; asta nu-i treaba mea, ci a iudeilor, ei să-mi dovedească contrariul, că se vor ridica. Eu am mărturia dată de timp; ea luptă pentru mine. Iudeii însă, biruiţi de însuşi deznodământul lucrurilor, nu pot să aducă nici un fapt pentru dovedirea spuselor lor; cu toate acestea, se laudă în zadar, de pomană, când ar fi drept să dea mărturie că templul va fi ridicat. Spusele mele le dovedesc cu faptele: oraşul a căzut şi n-a mai fost ridicat, deşi a trecut atâta amar de vreme; cele susţinute de iudei sunt însă numai în cuvintele lor. Şi ar trebui ca ei să arate cu dovezi că iarăşi va fi ridicat oraşul. Doar aşa se fac dovezile şi în procesele de la tribunale. Când doi oameni au un proces

pentru vreo pricină oarecare, şi unul din ei aduce dovezi scrise pentru spusele sale, iar celălalt împricinat îi atacă spusele, acesta, şi nu cel care a adus mărturiile scrise, este silit să aducă martori sau alte dovezi că lucrurile nu stau aşa cum spun dovezile scrise. Aşa ar trebui să facă şi iudeii! Să ne aducă martor un profet, care să spună că oraşul va fi ridicat negreşit. Dacă ar fi trebuit ca robia voastră de acum să aibă sfârşit, ar fi fost neapărat trebuincios ca profeţii să fi vestit asta de mai înainte. Lucrul acesta sare în ochi oricărui om care şi-a plecat ochii cât de cât asupra cărţilor profetice. Căci era obicei vechi la iudei ca de la început profeţii să vestească mai dinainte nenorocirile sau lucrurile bune ce aveau să vină peste ei.

– Pentru care pricină? De ce?

– Din pricina marii lor nerecunoştinţe şi neobrăzări. Iudeii uitau îndată binefacerile pe care le făcea lor Dumnezeu; atribuiau aceste binefaceri demonilor şi socoteau că aceştia le fac bine. După ce au fost scoşi din Egipt, după ce a fost despărţită Marea Roşie, după ce au fost făcute celelalte minuni, au uitat că Dumnezeu le-a făcut, şi le-au pus pe seama demonilor şi i-au spus lui Aaron: *"Fă-ne nouă dumnezei care să meargă înaintea noastră"*[12], iar lui Ieremia îi spun: *"Că despre cuvântul pe care ni l-ai grăit în numele Domnului, nu te vom asculta; că vom face tot cuvântul care va ieşi din gura noastră: să tămâiem reginei cerului şi să-i turnăm ei turnări, aşa cum am făcut şi noi şi părinţii noştri şi regii noştri şi dregătorii noştri, şi ne-am săturat de pâine şi ne-a fost bine şi nenorociri n-am cunoscut. Dar de când am încetat să îi tămâiem reginei cerului şi să-i mai turnăm ei turnări, suntem toţi strâmtoraţi şi murim ucişi de sabie şi de foamete"*[13].

Deci, pentru ca iudeii să nu mai pună pe seama demonilor cele ce li se întâmplau, ci ca să creadă că şi pedepsele,

12. Ieş. 32, 1.
13. Ier. 44, 16-18.

şi binefacerile le vin totdeauna de la Dumnezeu, unele pentru păcatele lor, iar altele pentru iubirea Sa de oameni, de la început profeţii le preziceau cele ce aveau să se întâmple. Şi ca să afli că aceasta e pricina prezicerii, ascultă ce spune poporului iudeu prea marele glăsuitor Isaia: *"Ştiu că eşti îndărătnic şi vână de fier este grumazul tău"*, adică neînduplecat, *"şi fruntea îţi este de aramă"*[14], adică neruşinat. Aşa avem şi noi obiceiul, că îi numim cu faţa de aramă pe cei ce nu ştiu să roşească. *"Şi ţi-am vestit ţie,* continuă profetul, *cele ce au să vină peste tine înainte de a se întâmpla şi auzite ţi le-am făcut"*[15]. Apoi, pentru a arăta pricina prezicerii, a adăugat: *"...ca să nu zici: Idolii mi-au făcut bine; chipurile cele cioplite şi cele turnate mi-au poruncit mie"*[16]. Şi iarăşi, pentru că unii erau iubitori de ceartă şi îngâmfaţi şi se neobrăzau după împlinirea prezicerilor spunând că n-au auzit de ele, profeţii nu numai că preziceau cele ce aveau să se întâmple, dar mai luau şi martori ai spuselor lor. Astfel, tot Isaia spune: *"Fă-mi mie martori din oameni credincioşi, pe Urie, preotul, şi pe Zaharia, fiul lui Varahia"*[17]. Şi nu numai aceasta a făcut profetul, ci a şi scris profeţia într-o carte nouă, pentru ca, după înfăptuirea profeţiei, chiar scrierea să mărturisească împotriva lor, că li s-a prezis dintru început şi cu multă vreme înainte. N-a scris-o într-o carte oarecare, ci într-o carte nouă, în stare să reziste multă vreme şi să nu fie stricată de vreme; o carte care să aştepte împlinirea faptelor scrise în ea. Că acesta e adevărul, că Dumnezeu le-a prezis iudeilor toate cele ce aveau să se întâmple, o voi dovedi nu numai cu cele spuse, ci chiar cu nenorocirile şi binefacerile pe care le-au primit.

5. Iudeii au îndurat trei robii foarte amare. Pe nici una dintre ele n-a adus-o Dumnezeu fără prezicere, ci a făcut ca toate să fie vestite mai dinainte, prezicând cu de-amănuntul şi locul şi timpul, şi persoana, şi felul robiei, şi întoarcerea, şi toate celelalte.

14. Isaia 48, 4.
15. Is. 48, 5.
16. Is. 48, 5.
17. Is. 8, 2.

Voi vorbi despre cea dintâi, despre robia egipteană. Dumnezeu, vorbind către Avraam, îi grăieşte aşa: *"Cunoaşte bine că străină va fi sămânţa ta în pământ străin; şi o vor robi şi o vor chinui patru sute de ani. Dar pe neamul acela căruia îi vor robi, îl voi judeca Eu,* zice Domnul. *Iară întru al patrulea neam se vor întoarce aici cu avere multă"*[18]. Ai văzut că a spus numărul anilor? Patru sute. A spus şi chipul robiei. Nu numai că vor robi, dar vor fi şi chinuiţi. Ascultă cum explică Moise mai târziu chinurile: *"Paie nu se dau robilor tăi,* grăieşte el, *şi ne spun să facem cărămizi"*[19]. Erau biciuiţi în fiecare zi ca să afli ce înseamnă cuvintele: "îi vor robi şi-i vor chinui". Cuvintele: *"pe neamul acela căruia îi vor robi, îl voi judeca Eu"* vorbesc de înecarea egiptenilor în Marea Roşie, pe care descriind-o Moise în cântările sale, aşa zicea: *"Pe cal şi călăreţ i-a aruncat în mare"*[20]. Dumnezeu le prezice apoi şi chipul întoarcerii; că vor ieşi din Egipt cu avere multă. *"Să ceară,* spune Scriptura, *fiecare de la vecinul lui şi de la cel împreună cu sine locuitor, vase de aur şi de argint"*[21]. Dumnezeu a făcut ca iudeii să-şi ia, fără voia egiptenilor, plata, pentru că robiseră multă vreme şi nu primiseră plată. Şi strigă profetul zicând: *"Şi i-a scos pe ei cu argint şi aur şi nu era bolnav în seminţiile lor"*[22].

Această primă robie a fost anunţată mai dinainte cu toată amănunţimea. Haide să ducem cuvântul şi la a doua.

– Care e aceasta?

– Robia babilonică! Şi pe aceasta a anunţat-o mai dinainte cu de-amănuntul profetul Ieremia, grăind aşa: *"Aşa a zis Domnul: Când vi se vor împlini în Babilon şaptezeci de ani, vă voi cerceta pe voi şi voi pune peste voi cuvintele*

18. Fac. 15, 13, 14.
19. Ieş. 5, 16.
20. Ieş. 15, 1.
21. Ieş. 3, 22.
22. Ps. 104, 36.

Mele cele bune, ca să vă întoarceți în locul acesta. Şi vă voi întoarce din robia voastră şi vă voi aduna din toate neamurile şi din toate locurile în care v-am împrăştiat, zice Domnul, şi vă voi întoarce în locul de unde v-am mutat acolo"[23]. Vezi că şi aici a vorbit de oraş, de numărul anilor, de locul de unde să-i adune şi de locul unde să-i adune? De aceea şi Daniel n-a făcut rugăciune pentru ei mai înainte de plinirea celor şaptezeci de ani.

– Şi cine spune asta?

– Însuşi Daniel, grăind aşa: *"Şi eu, Daniel, făceam lucrurile regelui şi mă miram de vedenie, şi nu era cine să o înțeleagă. ...Şi am înțeles din Cărți numărul anilor, despre care a fost cuvântul Domnului către Ieremia profetul, pentru pustiirea Ierusalimului, vreme de şaptezeci de ani. Şi mi-am îndreptat fața mea către Domnul Dumnezeu, stăruind în rugăciune şi cerere, cu post, cu sac şi cu cenuşă"*[24]. Ai auzit cum a fost vestită mai dinainte şi această robie? Şi înainte de timpul hotărât Profetul n-a îndrăznit să-I aducă lui Dumnezeu cerere şi rugăciune, ca să nu se apropie de Dumnezeu în zadar şi fără folos, ca să nu audă ceea ce auzise Ieremia: *"Nu te ruga pentru poporul acesta şi nu cere ceva pentru ei; că nu te voi asculta"*[24bis]. Atunci s-a rugat, când sentința fusese îndeplinită, când a venit timpul ca iudeii să se întoarcă în țara lor. Şi nu s-a rugat în chip obişnuit, ci cu post, cu sac şi cu cenuşă. A făcut Dumnezeu ceea ce obişnuim să facem cu oamenii. Şi noi, când vedem că slugile unor oameni sunt aruncate în închisoare pentru multe şi mari păcate, nu ne rugăm pentru ele îndată, nici la începutul pedepsei, ci lăsăm să treacă vreo câteva zile ca să se înțelepțească, şi atunci ne apropiem de stăpânii lor; avem în ajutor şi timpul. Aşa a făcut şi Profetul. După ce iudeii au fost pedepsiți – nu după mărimea păcatelor lor,

23. Ier. 29, 10.
24. Dan. 8, 27; 9, 2-3.
24 bis. Ier. 7, 16.

dar totuşi au fost pedepsiți –, s-a apropiat de Dumnezeu ca să se roage pentru ei. Să ascultăm, dacă vreți, şi rugăciunea aceasta: *"M-am mărturisit şi am zis*, spune el: *Doamne Dumnezeule, Cel mare şi minunat, Cel ce păzeşti legământul Tău şi mila Ta pentru cei ce Te iubesc pe Tine şi păzesc poruncile Tale"*[25].

– Ce faci, Daniele? Aminteşti de cei ce păzesc legile lui Dumnezeu când te rogi pentru nişte oameni care au păcătuit şi au călcat legile Lui? Sunt oare vrednici de iertare cei ce au călcat poruncile Lui?

– Dar nu spun aceste cuvinte pentru ei, îmi răspunde Daniel, ci pentru strămoşii lor de demult, pentru Avraam, pentru Isaac, pentru Iacov. Acelora le-a dat făgăduința, lor le-a făgăduit, căci ei I-au păzit poruncile. Amintesc de strămoşi tocmai pentru că aceştia n-au nici un drept la mântuire.

Iar ca să nu socoteşti că a spus aceste cuvinte despre iudeii din robie, după ce a spus: *"Cel ce păzeşti legământul Tău şi mila Ta pentru cei ce Te iubesc pe Tine şi păzesc poruncile Tale"*, a adăugat: *"Am păcătuit, am făcut fărădelege, am făcut nedreptate, am fost necredincioşi, ne-am depărtat de la poruncile Tale şi de la judecățile Tale şi n-am ascultat de robii Tăi, profeții"*[26]. O singură apărare le mai rămâne celor păcătoşi după ce au săvârşit păcatele: să-şi mărturisească păcatele! Uită-te, te rog, şi la virtutea dreptului Daniel, şi la nerecunoştința iudeilor! El, care nu se ştia cu nimic vinovat, se osândeşte cu multă asprime, zicând: *"Am păcătuit, am făcut fărădelege, am făcut nedreptate"*; iar iudeii, care erau plini de mii şi mii de păcate, făceau contrariul, zicând: *"Am păzit poruncile Tale, şi acum îi fericim pe cei străini* (de credință), *şi se înalță cei ce fac fărădelegi"*[27]. După cum drepții obişnuiesc să se smerească după ce fac fapte bune, tot astfel şi cei răi se laudă după ce fac păcate. Omul care nu se ştia cu nimic pe cuget,

25. Dan. 9, 4.
26. Dan. 9, 5-6.
27. Mal. 3, 14-15.

Daniel, spune: *"Am făcut fărădelege, ne-am depărtat de la poruncile Tale!"*. Iudeii, care aveau mii de păcate pe cugetul lor, spuneau: *"Am păzit poruncile Tale"*. Vă spun acestea ca să fugiţi de mândria iudeilor şi să îmbrăţişaţi smerenia lui Daniel.

6. Apoi, după ce a ţinut de rău fărădelegea lor, vorbeşte şi de pedeapsa pe care au suferit-o. După aceea, voind să-L întoarcă pe Dumnezeu spre milă, zice: *"Şi a venit peste noi blestemul şi jurământul cel scris în legea lui Moise, robul lui Dumnezeu, pentru că am păcătuit"*[28].

– Ce blestem e acesta?

– Vreţi să vi-l citesc? *"Dacă nu veţi sluji Domnului Dumnezeului vostru*, spune Scriptura, *voi aduce peste voi neam neruşinat, a cărui limbă nu o veţi înţelege, şi veţi fi puţini la număr"*[29]. Acelaşi lucru l-au arătat şi cei trei tineri. Au arătat că faptele iudeilor au adus peste ei acest fel de pedeapsă. Şi, mărturisindu-se şi ei lui Dumnezeu, ziceau despre păcatele poporului: *"Ne-ai dat pe noi în mâinile unor duşmani nelegiuiţi, a unor depărtaţi de Tine, foarte răi, pe mâinile unui împărat nedrept, cel mai nelegiuit de pe tot pământul"*[30]. Ai văzut că s-a împlinit blestemul acela care zice: *"Veţi fi puţini la număr"*, şi acela care spune: *"Voi aduce peste voi neam neruşinat"*? Acelaşi lucru îl lasă şi Daniel să se înţeleagă şi spune: *"Au venit peste noi rele, cum n-au mai fost sub cerul întreg, ca acelea care au fost în Israel"*[30bis].

– Care sunt acestea?

– "Mamele şi-au mâncat copiii". Profeţia aceasta o face Moise, iar înfăptuirea ei o arată Ieremia. Moise spune: *"Femeia cea gingaşă şi duioasă, al cărei picior n-a încercat să păşească din pricina gingăşiei şi duioşiei ei, se va atinge de masă nelegiuită şi va mânca din copiii ei"*[31]. Iar Ieremia,

28. Dan. 9, 11.
29. Deut. 28, 47-50.
30. Cânt. celor trei tineri 8.
30bis. Dan. 9, 12.
31. Deut. 28, 56-57.

arătând că s-a săvârşit fapta aceasta, spune: *"Mâini de femei îndurătoare au fiert pe copiii lor"*[32].

Cu toate că Daniel a vorbit de păcatele pe care le-au săvârşit iudeii, cu toate că a arătat ce pedeapsă au suferit, totuşi nici aşa nu cere pentru ei iertare de la Dumnezeu pe temeiul suferinţelor lor. Iată dar judecată de slujitor al lui Dumnezeu! După ce arată că nici n-au suferit pe măsura păcatelor lor şi nici nu li s-au şters păcatele prin cele ce au suferit, aleargă la îndurările lui Dumnezeu şi la iubirea Lui de oameni şi zice: *"Şi acum, Doamne Dumnezeul meu, Cel ce l-ai scos pe poporul Tău din pământul Egiptului, şi Ţi-ai făcut Ţie nume până în ziua aceasta, am păcătuit, am făcut nelegiuire"*[33]. Cu alte cuvinte Daniel spune aşa: "După cum l-ai mântuit pe popor din Egipt nu pentru faptele lor, ci pentru că ai văzut necazul şi strâmtorarea lor şi ai auzit strigătul lor, tot aşa şi pe noi slobozeşte-ne din necazurile de acum numai pentru iubirea Ta de oameni; căci altă îndreptăţire de mântuire nu avem". După ce a spus acestea şi a plâns îndeajuns, aduce vorba de oraş, ca despre o femeie dusă în robie, şi zice: *"Arată faţa Ta peste sfinţenia Ta. Pleacă, Dumnezeul meu, urechea Ta şi auzi! Deschide ochii Tăi şi vezi pieirea noastră şi a oraşului Tău, în care s-a chemat numele Tău"*[34]. Proorocul i-a trecut pe dinaintea ochilor minţii lui pe oameni, şi n-a găsit pe nimeni care să poată să-L facă îndurător pe Dumnezeu; de aceea caută scăparea în ziduri; pune înainte însuşi oraşul Ierusalim, Îi arată lui Dumnezeu pustiirea lui. Şi terminând cu aceste vorbe cuvântul său, L-a făcut îndurător pe Dumnezeu. Lucru ce se vede din întâmplările ce au urmat.

Dar trebuie să mă întorc la şirul cuvântului meu. Digresiunea aceasta n-am făcut-o nici în zadar, nici fără rost, ci ca să vă odihnesc puţin sufletul obosit de necontenitele mele lupte. Haide dar să ne întoarcem de unde am rămas

32. Plâng. Ier. 4, 10.
33. Dan. 9, 15.
34. Dan. 9, 17-18.

şi să arătăm că nenorocirile care aveau să vină peste iudei au fost vestite mai dinainte cu toată precizia. Am arătat până acum că cele două robii au venit peste ei după ce au fost profeţite; n-au venit la întâmplare şi pe neaşteptate. Rămâne deci să vorbesc despre a treia robie, şi de robia aceasta de acum a evreilor, şi să vă arăt lămurit că nici un profet n-a făgăduit că va fi vreo scăpare sau vreo izbăvire din nenorocirile care-i stăpânesc acum.

– Care este a treia robie?

– Robia din timpul lui Antioh Epifaniu. După ce Alexandru, împăratul macedonenilor, l-a ucis pe Darius, împăratul perşilor, Alexandru a ajuns singur stăpânitor. După moartea lui Alexandru, au urmat patru împăraţi. La multă vreme în urmă, unul dintre aceşti patru împăraţi a fost Antioh. El a dat foc templului, a pustiit Sfânta Sfintelor, a oprit jertfele, i-a supus pe iudei şi a desfiinţat toată vieţuirea cea după lege a iudeilor.

7. Acestea toate au fost anunţate mai dinainte cu toată amănunţimea, chiar până la zile, de către Daniel. Când se vor întâmpla, cum, de cine, în ce chip, când se vor termina, ce schimbare vor produce. (Pe toate) le veţi cunoaşte mai bine când veţi auzi despre vedenia pe care a vestit-o profetul în pildă.

Pe împăratul perşilor, pe Darius, îl numeşte berbec; pe împăratul elenilor, adică pe Alexandru, îl numeşte ţap; apoi, pe cei care se ridică după acela îi numeşte patru coarne; iar pe Antioh îl numeşte cel din urmă corn. Dar mai bine este să auziţi chiar vedenia: *"Am văzut*, spune el, *în vedenie şi eram în Ulai* – un loc oarecare numit aşa în limba persană – *şi am ridicat ochii mei şi m-am uitat şi, iată, un berbec stătea înaintea fluviului Ulai şi avea coarne înalte, şi unul era mai înalt decât celălalt; şi cel înalt a crescut cel din urmă. Şi am văzut berbecul dând cu coarnele spre apus şi înspre miazănoapte şi înspre miazăzi, şi toate fiarele nu puteau sta înaintea lui, şi nu era cine să le scoată din mâna lui; şi a făcut după voia lui şi s-a mărit. Şi eu priveam"*[35]. Vorbeşte aici de împărăţia persană care s-a întins pe tot pământul.

Apoi, vorbind despre Alexandru Macedon, zice: *"Şi iată un ţap de capre venea dinspre miazăzi pe faţa întregului pământ, dar nu atingea pământul; şi avea ţapul acela un corn între ochii lui"*[36]. Vorbeşte apoi de lupta lui Alexandru cu Darius, şi arată biruinţa lui desăvârşită. *"Şi a venit*, grăieşte Profetul, *ţapul până la berbecul care avea coarnele şi s-a repezit asupra lui şi l-a lovit pe berbec* – căci trebuie să mai prescurtez textul profeţiei – *şi a zdrobit amândouă coarnele lui; şi nu era cine să scoată berbecul din mâna lui"*[37]. După acestea vorbeşte despre sfârşitul lui Alexandru şi despre succesiunea celor patru împăraţi: *"Şi când era el în putere, s-a sfărâmat cornul lui cel mare şi au crescut alte patru coarne de dedesubtul lui, spre cele patru vânturi ale cerului"*[38].

Cu aceste cuvinte, Profetul a ajuns la Antioh împăratul; şi, arătând că este unul din cele patru coarne, zice aşa: *"Şi din unul dintre ele a ieşit un corn puternic şi s-a mărit tare spre miazăzi şi spre răsărit"*[39]. Arată, apoi, că (acesta) a distrus felul de vieţuire iudaic: *"Şi din pricina lui jertfa s-a tulburat prin păcat. Şi s-a făcut, şi i-a mers bine, dar templul a fost pustiit, şi a fost dat peste jertfă păcat"*[40]. După ce a fost doborât altarul şi au fost călcate în picioare sfintele, a aşezat un idol înlăuntru şi aducea jertfe nelegiuite demonilor: *"Şi a fost dată jos dreptatea. Şi a făcut şi i-a mers bine"*[41].

35. Dan. 8, 2-5.
36. Dan. 8, 5.
37. Dan. 8, 7.
38. Dan. 8, 8.
39. Dan. 8, 9.
40. Dan. 8, 10-12.
41. Dan. 8, 12.

Apoi, vorbind din nou despre aceeaşi împărăţie, despre împărăţia lui Antioh Epifaniu, despre robie, despre căderea Ierusalimului, despre pustiirea templului, a adăugat şi timpul. Daniel şi-a început proorocia cu împărăţia lui Alexandru, iar la sfârşitul cărţii istoriseşte cele petrecute între timp: războaiele câte au fost între Ptolomei şi Seleuci, câte au lucrat generalii acestora, vicleniile, victoriile, expediţiile, luptele pe mare şi luptele pe uscat. Când a ajuns la Antioh, termină şi spune: *"Braţe din el se vor scula şi vor spurca locul cel sfânt şi vor face să înceteze jertfa cea necurmată* – prin jertfa cea necurmată vorbeşte despre jertfele cele continui din fiecare zi – *şi vor pune în el urâciunea şi pe cei ce nu păzesc legământul* – adică pe acei iudei care calcă Legea Veche – *şi-i vor duce la cădere* – şi-i vor avea cu ei şi-i vor muta –, *iar poporul care cunoaşte pe Dumnezeul lui se va întări* – vorbeşte despre cele petrecute în timpul Macabeilor, în timpul lui Iuda, Simon şi Ioan –, *iar cei pricepuţi ai poporului se vor pricepe la multe; dar vor slăbi întru sabie şi pară de foc* – istoriseşte iarăşi despre incendierea Ierusalimului – *şi întru robie şi întru jaf de zile; şi în slăbiciunea lor vor fi ajutaţi cu ajutor mic* – arată că în vremea acelor nenorociri vor mai putea să răsufle şi să-şi mai revină din greutăţile abătute peste ei – *şi li se vor adăuga lor mulţi întru căderi, şi vor slăbi chiar dintre cei pricepuţi"*[42]. Spunea aceste cuvinte pentru a arăta că vor cădea mulţi, chiar dintre cei ce stau. Apoi Profetul spune şi pricina pentru care Dumnezeu a îngăduit să li se întâmple aceste nenorociri atât de mari.

– Care e pricina?

– *"Ca să-i încerce ca prin foc, să-i aleagă şi să-i înălbească până la vremea sfârşitului"*[43]. Cu alte cuvinte, spune aşa: Dumnezeu a îngăduit aceste nenorociri ca să-i curăţească şi să-i arate pe cei vrednici dintre ei.

42. Dan. 11, 31-35.
43. Dan. 11, 35.

Povesteşte apoi despre puterea acelui împărat şi spune: *"Şi va face după voia lui şi se va înălţa şi se va mări"*[44]. Şi după ce a vorbit de gândul lui cel hulitor, a adăugat: *"Va grăi cu semeţie împotriva Dumnezeului dumnezeilor şi-i va merge bine până ce se va sfârşi mânia"*[45]. Prin aceste cuvinte Profetul arată că împăratul acela stăpâneşte aşa şi-i merge atât de bine, nu din pricina vredniciilor proprii, ci din pricina mâniei lui Dumnezeu faţă de poporul iudeu. După ce vorbeşte apoi, în alte multe cuvinte, despre relele câte le va face împăratul acesta Egiptului şi Palestinei, după ce spune cum se va întoarce, la chemarea cuiva, şi care e pricina care-l sileşte să facă asta, vorbeşte şi de schimbarea timpurilor: Iudeii vor dobândi oarecare uşurare după ce vor trece prin aceste nenorociri, căci li se va trimite un înger în ajutorul lor: *"În vremea aceea se va scula Mihail, voievodul cel mare, cel ce stă* (de veghe) *pentru fiii poporului tău, şi va fi vreme de necaz; unul la fel cu acesta n-a fost de când este neam pe pământ până în vremea de acum; şi în vremea aceea se va mântui tot poporul care s-a aflat scris în carte"*[46], adică cei care sunt vrednici de mântuire.

8. Dar încă nu v-am arătat ceea ce căutam să vă arăt.

– Ce anume?

– Că Profetul a arătat câţi ani au să ţină aceste nenorociri, aşa după cum profeţii au arătat şi despre celelalte două robii dinainte: pentru una, patru sute de ani, iar pentru a doua, şaptezeci de ani. Să vedem dacă Profetul arată numărul anilor şi pentru această robie.

– De unde o putem afla?

– Din cele spuse în urmă de profetul Daniel.

Profetul auzise de multele şi marile nenorociri ce aveau să vină peste iudei, de incendierea Ierusalimului, de desfiinţarea felului lor de vieţuire, de robia lor; de aceea dorea

44. Dan. 11, 36.
45. Dan. 11, 36.
46. Dan. 12, 1.

să cunoască şi sfârşitul lor, dorea să ştie dacă va fi vreo schimbare a acestor nenorociri. L-a întrebat pe Dumnezeu, grăind aşa: *"Doamne, care va fi sfârşitul acestora? Şi Dumnezeu a zis: "Vino, Daniele, că închise şi pecetluite sunt cuvintele* – lasă să se înţeleagă prin asta că spusele nu sunt limpezi – *până la vremea sfârşitului"*[47].

Spune apoi şi pricina îngăduinţei nenorocirilor: *"Până ce se vor alege şi se vor înălbi şi vor fi cercaţi ca prin foc cei mulţi; şi vor face nelegiuiri cei nelegiuiţi; şi nu vor pricepe toţi cei necredincioşi, şi vor înţelege cei înţelepţi"*[48]. Prezice apoi cât vor ţine aceste nenorociri: *"Din timpul schimbării jertfei celei necurmate"*. Jertfa necurmată este numită jertfa care se face în fiecare zi, jertfa deasă şi continuă. Iudeii aveau obiceiul să jertfească lui Dumnezeu în fiecare zi, seara şi dimineaţa. De aceea jertfa aceasta se numea necurmată. Dar când a venit Antioh, el a desfiinţat acest obicei şi l-a schimbat. Îngerul spune: *"Din timpul schimbării jertfei celei necurmate* – adică de la desfiinţarea jertfei acesteia – *zile, o mie două sute nouăzeci"*, ceea ce fac trei ani şi jumătate şi câteva zile. Apoi, ca să arate că va fi sfârşit şi schimbare pentru aceste nenorociri, zice: *"Fericit este cel ce a răbdat şi a ajuns la o mie trei sute treizeci şi cinci de zile"*. La cele o mie două sute nouăzeci de zile a mai adăugat încă patruzeci şi cinci de zile. Lupta avea să ţină o lună şi jumătate; în vremea aceea a ajuns victoria desăvârşită; în vremea aceasta s-au izbăvit deplin de nenorociri. Prin cuvintele: *"Fericit este cel ce a răbdat o mie trei sute treizeci şi cinci de zile"* a arătat izbăvirea de nenorociri. N-a spus numai *"cel ce a ajuns"*, ci: *"cel ce a răbdat şi a ajuns"*. Mulţi necredincioşi au văzut schimbarea; dar nu-i fericeşte pe aceştia, ci pe aceia care au mărturisit în timpul nenorocirilor, care nu şi-au vândut credinţa şi apoi au avut

47. Dan. 12, 8-9.
48. Dan. 12, 10.

parte de tihnă. De aceea deci n-a spus numai: *"cel ce a ajuns"*, ci: *"cel ce a răbdat şi a ajuns"*.

Ce poate fi oare mai lămurit decât aceste cuvinte? Nu vezi că Profetul a vestit mai dinainte în toată amănunţimea nu numai anii şi lunile, ci chiar şi zilele cât are să ţină robia şi când are să vină izbăvirea din robie? Că spusele mele nu sunt o presupunere a mea, haide să-ţi aduc şi un alt martor (al acestor spuse), un martor pe care iudeii mai cu seamă îl socot vrednic de credinţă, pe Iosif Flaviu, care a scris despre nenorocirile iudeilor şi a parafrazat tot Vechiul Testament. Iosif Flaviu a trăit după venirea lui Hristos; a vorbit despre robia iudeilor, vestită mai înainte de Hristos, şi a vorbit şi despre robia aceasta, interpretând vedenia profetului Daniel, vedenia cu berbecul, cu ţapul, cu cele patru coarne şi cu cornul care a crescut după acelea. Şi ca să nu fie puse la îndoială spusele mele, haide să citez chiar cuvintele lui Iosif Flaviu.

După ce îl laudă şi îl admiră pe Daniel covârşitor şi-l pune înaintea celorlalţi profeţi, vine şi la vedenia aceasta şi grăieşte aşa: Daniel a lăsat scrieri; din ele vedem că profeţia este adevărată, e întărită de fapte. Profetul spune că era în Susa, capitala Persiei, şi a ieşit la câmp împreună cu alţi câţiva prieteni. Deodată s-a făcut cutremur de pământ; prietenii lui au fugit şi a rămas singur. A căzut cu faţa la pământ, sprijinindu-se pe mâini; cineva l-a atins, i-a poruncit să se scoale şi să vadă cele ce au să se întâmple iudeilor după multe generaţii. Când s-a sculat, i-a arătat un berbec mare, cu multe coarne, iar cel din urmă dintre ele mai mare. Apoi s-a uitat spre apus şi a văzut un ţap purtat prin văzduh. Ţapul s-a luat la bătaie cu berbecul şi cu coarnele lui; l-a izbit de două ori şi l-a doborât la pământ şi l-a călcat în picioare. Apoi l-a văzut pe ţap mai înalt şi că i-a crescut din frunte un corn foarte mare; rupându-se acesta, i-au crescut alte patru coarne, îndreptate spre fiecare din cele patru vânturi; din acestea a crescut şi un alt corn mai mic,

scrie Daniel. Dumnezeu, Care i-a arătat profetului vedenia, i-a spus că acesta are să pornească război împotriva poporului Lui, că are să piardă cu forța Ierusalimul, că are să jefuiască templul și are să oprească jertfele. Toate acestea au să țină vreme de o mie două sute nouăzeci de zile.

Daniel a văzut vedenia aceasta în câmpia Susei și a scris-o. Și I-a cerut lui Dumnezeu să-i explice chipul vedeniei. Dumnezeu i-a spus că berbecul înseamnă împărăția perșilor și mezilor, iar coarnele, cei ce au să împărățească. Cel din urmă corn înseamnă împăratul care are să-i întreacă pe toți acești împărați în bogăție și slavă. Țapul arată că dintre eleni va fi un împărat care, după ce se va lupta de două ori cu împăratul perșilor, îl va birui în luptă și-i va lua toată împărăția. Prin cel dintâi corn mare din fruntea țapului l-a arătat pe cel dintâi împărat; prin creșterea celor patru coarne, după căderea celui dintâi corn și îndreptarea lor spre cele patru vânturi, i-a arătat pe împărații care vor urma după împăratul cel dintâi și împărțirea împărăției între ei. Acești împărați, fără să-i fie copii sau rude, vor conduce lumea vreme de mulți ani. Unul dintre urmașii acestor împărați va porni război împotriva iudeilor, le va nimici felul lor de viețuire, va jefui templul și va opri să se aducă jertfe vreme de trei ani. Și (toate) acestea le-a pătimit poporul nostru de la Antioh Epifaniu, așa cum le-a văzut Daniel cu mulți ani mai înainte. Și a scris despre cele ce aveau să se întâmple.

9. – Ce poate fi mai limpede ca acestea?

Este deci timpul, dacă nu ar fi plictisitor, să vin la ceea ce căutam să vă dovedesc, la robia de azi a iudeilor, din pricina căreia am vorbit atât până acum. Fiți atenți acum, vă rog! Nu duc o luptă pentru niște lucruri de puțină însemnătate. Ar fi absurd ca la jocurile olimpice să stați cu multă răbdare de la miezul nopții până la miezul zilei, să așteptați să vedeți cui i se va pune cununa pe cap, să vă coacă capetele razele soarelui, dar să nu plecați până ce nu se anunță

învingătorii în lupte, iar acum, când nu e vorba de o cunună ca aceea de la jocurile olimpice, ci de cununa cea nestricăcioasă a adevăratelor lupte, să vă simțiți obosiți și chinuiți. V-am dovedit îndeajuns în cele spuse până acum că cele trei robii au fost vestite mai dinainte, că una are să țină patru sute de ani, a doua șaptezeci de ani și a treia trei ani și jumătate. Haide dară să vorbesc și despre robia aceasta de acum. Îl voi aduce iarăși ca martor pe Iosif Flaviu, un om din neamul lor, că Profetul a anunțat mai dinainte și această robie.

Ascultă ce spune Iosif după cuvintele citate mai sus! "În același chip a scris Daniel și despre împărăția romanilor, că are să cucerească Ierusalimul și să pustiască templul". Uită-te, iudeule, că deși era iudeu cel ce a scris aceste cuvinte, totuși n-a vrut să imite încăpățânarea voastră. După ce a spus că Ierusalimul va fi doborât, n-a îndrăznit să adauge și să spună că va fi ridicat iarăși și nici n-a consemnat un timp anumit. A văzut că Profetul n-a precizat timpul; de aceea n-a spus el nimic despre robia de sub romani, cu toate că mai sus, când a vorbit despre victoria lui Antioh și despre pustiirea templului, a vorbit de zilele și anii cât avea să țină robia. Că va fi pustiit Ierusalimul și templul a scris; dar că are să se termine pustiirea, n-a mai spus, pentru că a văzut că nici Profetul n-a spus asta. "Dumnezeu i-a arătat lui Daniel toate acestea, spune Iosif, iar Daniel le-a scris și le-a lăsat posterității, pentru ca aceia care vor citi și vor vedea că s-au împlinit cele scrise să se minuneze de Daniel pentru cinstea dată lui de Dumnezeu".

Să vedem acum locul în care vorbește Daniel că templul va fi pustiit.

După ce Daniel a făcut rugăciunea aceea în sac și cenușă, a venit Gavriil la el și i-a zis: *"Șaptezeci de săptămâni s-au hotărât peste poporul tău și peste orașul cel sfânt"*[49].

Dar poate că mi s-ar spune:

49. Dan. 9, 24.

– Iată că şi aici e vorba de timp!

– Da, e vorba de timp, dar nu de timpul cât va ţine robia, ci de timpul după care va începe o nouă robie. Altceva este să vorbeşti de timpul cât are să ţină robia, şi altceva să vorbeşti de timpul după care va veni şi va începe robia. *"Şaptezeci de săptămâni s-au hotărât peste poporul tău"*. Dumnezeu n-a mai spus acum "peste poporul Meu", cu toate că Profetul spusese: *"Arată faţa Ta peste poporul Tău"*[50], ci îl înstrăinează din pricina crimei ce avea să săvârşească. Spune apoi şi pricina: *"Până ce se va învechi fărădelegea şi se va fi săvârşit păcatul"*[51].

– Ce înseamnă *"până ce se va fi săvârşit păcatul"*?

– "Vor săvârşi multe păcate, spune Daniel; dar culmea păcatelor va fi atunci când Îl vor ucide pe Stăpânul lor". Acelaşi lucru îl spune şi Hristos: *"Umpleţi dar şi voi măsura părinţilor voştri"*[52], cu alte cuvinte: "I-aţi ucis pe robi, adăugaţi şi sângele Stăpânului!".

Uită-te câtă identitate de gândire! Hristos a spus: *"Umpleţi dar"*; Profetul spune: *"până ce se va fi săvârşit păcatul"* şi *"s-au pecetluit păcatele*[53].

– Ce înseamnă "a pecetlui"?

– Să nu mai rămână nimic.

"Şi să aducă dreptate veşnică". Şi care este dreptatea veşnică dacă nu cea dată de Hristos?

"Şi să se pecetluiască vedenia şi proorocul şi să se ungă Sfântul Sfinţilor", adică, să înceteze profeţiile. Căci asta înseamnă a pecetlui: a înceta ungerea, a înceta vedeniile. De aceea şi Hristos a spus: *"Legea şi profeţii până la Ioan"*[54].

Vezi că aici Dumnezeu îi ameninţă cu pustiirea desăvârşită, cu pedepsirea păcatelor şi a nedreptăţilor? Nu le-a

50. Dan. 9, 17.
51. Dan. 9, 24.
52. Matei 23, 32.
53. Dan. 9, 24.
54. Matei 11, 13.

mai spus că are să-i ierte; dimpotrivă, i-a ameninţat că are să pornească împotriva păcatelor lor.

10. – Când s-a întâmplat asta? Când au încetat cu totul profeţiile? Când a dispărut ungerea, încât să nu se mai întoarcă?

– Chiar dacă noi am tăcea, vor striga pietrele, atât de strălucitor este glasul faptelor. Nici nu putem vorbi de alt timp în care iudeii au suferit acestea, decât de timpul acesta lung şi îndelungat şi care va fi şi mai îndelungat.

Profetul vorbeşte apoi cu şi mai multă precizie şi zice: *"Să cunoşti şi să înţelegi că de la ieşirea cuvântului pentru răspuns şi pentru zidirea Ierusalimului până la Hristos povăţuitorul,* (vor fi) *săptămâni şapte şi săptămâni şaizeci şi două"*[55].

Uită-te la aceste cuvinte cu mare atenţie! Toată problema în ele stă. Şapte săptămâni şi şaizeci şi două de săptămâni fac patru sute optzeci şi trei de ani. Aici prin cuvântul săptămâni nu vorbeşte de săptămâni de zile, nici de săptămâni de luni, ci de săptămâni de ani. De la împăratul Cirus până la Antioh Epifaniu şi la robia aceea de sub el sunt trei sute nouăzeci şi patru de ani. Daniel deci pentru a arăta că nu vorbeşte de pustiirea templului făcută de Antioh Epifaniu, ci de una de mai târziu, de cea din vremea lui Pompei, Vespasian şi Tit, împinge mai departe timpul împlinirii profeţiei. După aceea ne spune de când trebuie să începem numărătoarea anilor şi ne arată că nu trebuie să o începem din ziua întoarcerii evreilor din robie.

– Dar de când?

– *"De la ieşirea cuvântului pentru răspuns şi pentu zidirea Ierusalimului"*. Iar templul nu s-a zidit în vremea lui Cirus, ci în vremea lui Artaxerxe Macrohiru. După întoarcerea evreilor din robie, a venit ca împărat Camvise, apoi magii; după magi, Darius, fiul lui Istaspe, apoi Xerxe, fiul lui Darius, iar după acesta, Artavane; apoi, după Artavane, Arta-

55. Dan. 9, 25.

xerxe Macrohiru, care a împărăţit peste Persia. Pe când împărăţea acesta, în al douăzecilea an al împărăţiei lui, Neemia întorcându-se în patrie a ridicat Ierusalimul. Lucrurile acestea ni le-a istorisit cu de-amănuntul Ezdra. Deci, dacă vom număra de la această dată patru sute optzeci şi trei de ani, vom ajunge la această din urmă distrugere a Ierusalimului. De aceea spune Profetul: *"Se va zidi piaţa şi zidul înconjurător"*[56]. Cu alte cuvinte, Profetul spune aşa: "Numără de când s-a zidit Ierusalimul şi şi-a recăpătat înfăţişarea lui cea veche, şaptezeci de săptămâni, şi vei vedea că robia aceasta nu are sfârşit". Iar pentru ca să arate mai lămurit că nenorocirile şi necazurile care-i apasă pe iudei nu vor avea sfârşit, Daniel grăieşte aşa: *"După cele şaptezeci de săptămâni, va pieri ungerea şi judecată nu va fi în ea; vor strica cetatea şi templul, împreună cu povăţuitorul care are să vină; şi vor pieri ca într-un potop"* – nu va mai fi deci nici urmă, nici rădăcină care să odrăslească iarăşi – *"până la sfârşitul războiului hotărât pentru pieirea desăvârşită"*[57]. Vorbind tot despre robia aceasta, spune: *"Vor înceta jertfele şi turnarea; şi pe lângă acestea, urâciunea pustiirii în locul cel sfânt, şi până la sfârşitul timpului nu va înceta pustiirea"*[58]. Ce altceva mai aştepţi, iudeule, când auzi de sfârşitul timpului?

– Ce înseamnă cuvintele *"pe lângă acestea"*?

– Înseamnă că pe lângă cele spuse, în afară de încetarea jertfelor şi a libaţiunilor, va mai fi un rău şi mai mare.

– Care?

– *"În locul cel sfânt, urâciunea pustiirii"*. Numeşte templul, locul cel sfânt, iar statuia, pe care a ridicat-o înlăuntrul templului cel care a dărâmat oraşul, o numeşte urâciunea pustiirii.

56. Dan. 9, 25.
57. Dan. 9, 26.
58. Dan. 9, 27.

"Şi pustiire până la sfârşit". Hristos, Care a venit în trup după domnia lui Antioh Epifaniu şi a vestit mai dinainte robia viitoare a iudeilor, ca să arate că Daniel despre această robie a profeţit, grăieşte aşa: *"Când veţi vedea urâciunea pustiirii, despre care a vorbit profetul Daniel, stând în locul cel sfânt, cine citeşte să înţeleagă"*[59]. La iudei orice idol şi orice chip de om făcut de mâna omenească se numea urâciune; de aceea Daniel, arătând în chip enigmatic statuia aceea, anunţă de mai înainte, prin acest cuvânt, şi când va fi robia, şi cine-i va robi. Şi Iosif Flaviu, după cum am arătat mai sus, a spus că despre romani e vorba în această profeţie.

Ce cuvânt vă mai rămâne deci, iudeilor, când profeţii spun câtă vreme vor ţine celelalte robii, iar acestei din urmă robii nu-i hotărăsc nici un timp, ci, dimpotrivă, afirmă chiar că pustiirea va fi până la sfârşitul lumii?

Că spusele acestea nu sunt o minciună, haide să aducem mărturia faptelor. Dacă iudeii n-ar fi încercat să zidească templul, ar fi putut să spună: "Dacă am fi vrut să încercăm, dacă am fi vrut să zidim templul, negreşit am fi putut şi am fi dus lucrul la bun sfârşit!". Dar aşa, le dovedesc că au încercat nu o dată, nici de două ori, ci chiar de trei ori, şi încercările lor s-au frânt, cum se întâmplă şi în luptele olimpice, ca să fie cununa Bisericii mai presus de orice îndoială.

11. – Cine a încercat să zidească templul?

– Cei ce se împotrivesc pururea Duhului Sfânt, înnoitorii şi răzvrătiţii! După pustiirea făcută de Vespasian şi Tit, iudeii s-au răsculat în timpul lui Adrian şi au încercat să-şi refacă statul lor. Nu-şi dădeau seama că luptă împotriva hotărârii lui Dumnezeu, prin care se poruncise ca oraşul să fie pustiit pentru totdeauna. Şi este cu neputinţă să biruie cel ce luptă împotriva lui Dumnezeu. Ciocnindu-se iudeii cu împăratul, l-au silit să pustiască desăvârşit Ierusalimul. După ce Adrian i-a bătut pe iudei şi i-a supus, a şters orice

59. Matei 24, 15.

urmă de oraş; iar pentru ca iudeii să nu mai poată să se obrăznicească, a aşezat statuia lui acolo. Împăratul s-a gândit apoi că statuia poate să se dărâme cu timpul; de aceea, ca să le pună pe frunte un semn cu fierul roşu, un semn neşters al înfrângerii iudeilor şi o mustrare a neruşinării lor, a dat numele său ruinelor oraşului. Adrian se numea Elius Adrianus; aşa a legiuit să se numească şi oraşul. De atunci şi până în ziua de azi Ierusalimul se numeşte Elia, după numele celui care a cucerit oraşul şi l-a dărâmat.

Ai văzut prima încercare a neruşinaţilor iudei? Iat-o acum şi pe cea de-a doua!

Iudeii au încercat din nou să zidească templul în vremea împăratului Constantin. Acesta, văzând încercarea lor, le-a tăiat urechile şi le-a pus pe trupul lor semnul neascultării. I-a purtat pretutindeni ca pe nişte fugari şi biciuiţi. I-a făcut cunoscuţi tuturor prin semnul făcut cu fierul roşu pe trupul lor, şi i-a înţelepţit şi pe ceilalţi iudei de pe întreaga faţă a pământului să nu mai încerce una ca aceasta.

Dar aceste fapte sunt vechi şi de demult; mai bine spus, cei mai bătrâni dintre noi le cunosc. Ceea ce vreau însă să spun acum este ştiut şi cunoscut chiar de cei mai tineri dintre noi. Nu s-a petrecut pe vremea lui Adrian şi Constantin, ci s-a petrecut în vremea noastră, în timpul împăratului de acum douăzeci de ani. Când Iulian, care i-a întrecut pe toţi împăraţii în necredinţă, i-a chemat pe iudei ca să jertfească idolilor şi să-i atragă la păgânătatea lui şi le-a propus felul vechi de slujire a lui Dumnezeu, zicându-le că: "Şi pe vremea strămoşilor voştri aşa slujeaţi lui Dumnezeu", iudeii, fără voia lor, au mărturisit atunci, ceea ce am arătat eu acum, că nu le este îngăduit să aducă jertfe în afara Ierusalimului, căci fac nelegiuire cei ce săvârşesc orice pe pământ străin. "Dacă vrei, au spus ei împăratului, să ne vezi pe noi jertfind, dă-ne înapoi oraşul, zideşte templul, arată-ne Sfânta Sfintelor, înalţă altarul, şi vom jertfi şi acum ca şi mai înainte". Şi nu le-a fost ruşine spurcaţilor şi neruşinaţilor să ceară lucrul acesta de la un păgân, de la un elen, să facă apel la mâinile spurcate ale aceluia pentru zidirea celor sfinte! N-au simţit că încearcă un lucru cu neputinţă şi nici nu şi-au dat seama că, dacă un om ar fi dărâmat templul, ar fi fost cu putinţă să fie refăcut de un om, dar când Dumnezeu le-a dărâmat oraşul, este cu neputinţă ca puterea omenească să schimbe cele poruncite prin hotărâre dumnezeiască. *"Cine oare va strica cele pe care le-a plănuit Dumnezeu Cel sfânt? Cine va întoarce mâna Lui cea înaltă?"*[60]. După cum oamenii nu pot să dărâme acelea pe care le înalţă Dumnezeu, şi care vrea să dăinuiască, tot astfel oamenii nu pot să le ridice pe acelea pe care le dărâmă Dumnezeu, şi care vrea să rămână dărâmate.

Să ne închipuim, iudeilor, că împăratul v-ar fi dat templul, ar fi înălţat altarul, aşa cum aşteptaţi în zadar să se întâmple! Ar fi putut oare să vă coboare şi foc de sus, din cer? Căci fără foc din cer jertfa voastră ar fi blestemată şi necurată. Fiii lui Aaron au pierit tocmai pentru că au adus foc străin. Cu toate acestea, iudeii, orbi faţă de toate, cereau împăratului şi-l rugau să le vină în ajutor ca să zidească templul. Împăratul a cheltuit bani, a trimis supreveghetori ai lucrării, oameni de mare autoritate, a adunat din toate părţile meşteri, a făcut şi a încercat totul ca pe nesimţite şi încetul cu încetul să le dea prilejul să aducă jertfe. Nădăjduia ca de la jertfe să-i ducă uşor la slujirea idolească; dar mai nădăjduia în acelaşi timp nebunul şi prostul să pună capăt hotărârii lui Hristos, care nu lăsa să se mai zidească templul acela.

Dar Cel ce îi prinde pe cei înţelepţi în viclenia lor[61] a arătat îndată, prin fapte, că hotărârile lui Dumnezeu sunt mai puternice decât orice şi că tari sunt faptele lui Dumnezeu. Căci cum s-au apucat de acea nelegiuită lucrare, cum au început să dezgolească temeliile şi au scos afară o mulţime de pământ, şi aveau să se apuce de zidirea templului, foc a izbucnit îndată din temelii şi a ars pe mulţi oa-

60. Is. 14, 27.
61. Cf.1 Cor. 3, 19.

meni, şi nu numai pe oameni, ci şi pietrele locului aceluia. Aşa s-a pus capăt ambiţiei lor deşarte. S-au spăimântat şi s-au ruşinat nu numai cei ce au încercat lucrul acesta, ci şi mulţi iudei care au văzut aceasta. Când a auzit împăratul Iulian de cele petrecute la Ierusalim, cu toate că dorea nebuneşte zidirea templului, s-a temut să meargă mai departe, ca să nu-şi aducă foc pe capul lui. A lăsat lucrul baltă, fiind învins şi el, şi tot poporul iudeu. Dacă te duci acum la Ierusalim, ai să vezi goale temeliile. De ai să cauţi pricina, n-ai să găseşti alta decât aceasta pe care ai auzit-o. Martori ai acestui fapt suntem noi cu toţii. În timpul noastru s-a petrecut, nu de multă vreme. Uită-te la strălucirea victoriei! Nu s-a întâmplat asta pe timpul împăraţilor credincioşi, ca să se spună că au venit creştinii şi au împiedicat zidirea templului! Nu! Aceasta s-a întâmplat când credinţa noastră era prigonită, când viaţa tuturor ne era în primejdie, când orice îndrăznire omenească ne părăsise; când înflorea păgânismul, iar credincioşii, unii se ascundeau în case, iar alţii fugeau din oraşe şi se mutau în pustie. În astfel de împrejurări s-a întâmplat asta, ca să nu rămână, nici iudeilor, nici păgânilor, vreo pricină de obrăznicie.

12. Mai stai încă la îndoială, iudeule, când vezi că te osândesc şi mărturia profeţiei lui Hristos, şi mărturia profeţiei proorocilor, şi mărturia dovezilor faptelor? Dar nu-i deloc de mirare! Aşa este neamul vostru! De la început a fost neruşinat şi încăpăţânat! Totdeauna a cugetat să se împotrivească celor mai evidente fapte.

Vrei să-ţi aduc şi alţi profeţi care spun lămurit că religia voastră va lua sfârşit, că a noastră va înflori, că predica lui Hristos se va întinde peste tot pământul, că se va săvârşi un alt fel de jertfă, punându-se capăt jertfelor voastre? Ascultă-l pe Maleahi, care a trăit în urma celorlalţi profeţi! Nu aduc acum nici mărturia lui Isaia, nici pe a lui Ieremia, nici a celorlalţi profeţi de dinainte de robie, ca să nu spui că nenorocirile prezise de ei s-au împlinit în vremea robiei. Aduc mărturia unui profet care, după întoarcerea din Babilon,

după zidirea Ierusalimului, a profeţit lămurit cele ce aveau să se întâmple cu voi.

După ce iudeii s-au întors din robie, după ce şi-au reluat oraşul şi au zidit din nou templul, după ce iudeii aduceau jertfe, profetul Maleahi prezice pustiirea de acum şi sfârşitul jertfelor, grăind aşa, ca din partea lui Dumnezeu: *"Nu voi primi de la voi jertfele voastre, zice Domnul atotputernicul! Că de la răsăritul soarelui până la apus numele Meu se slăveşte între neamuri, şi în tot locul se aduce tămâie numelui Meu şi jertfă curată; iar voi o pângăriţi"*[62]. Când s-a împlinit profeţia aceasta, iudeule? Când s-a adus în tot locul tămâie lui Dumnezeu? Când I s-a adus jertfă curată? Nu poţi numi alt timp decât acesta, de după venirea lui Hristos. Dacă Maleahi n-ar fi prezis acest timp şi n-ar fi prezis nici jertfa noastră, ci jertfa iudaică, atunci profeţia ar fi nelegiuită. Într-adevăr, dacă Moise porunceşte să nu se aducă jertfă în nici un alt loc, ci numai în locul pe care l-a ales Dumnezeu[63], şi dacă a mărginit jertfele acelea numai la acest singur loc, iar profetul zice că are să se aducă tămâie şi jertfă curată în orice loc, urmează că Maleahi i se împotriveşte lui Moise şi se luptă cu el. Dar între Moise şi Maleahi nu-i nici luptă, nici ceartă! Despre altele a vorbit acela şi despre altele a profeţit acesta mai târziu.

– De unde se vede asta?

– Atât din spusele lui, cât şi din alte multe semne. Mai întâi, se vede asta de la loc. Maleahi a prezis că slujirea aceasta a lui Dumnezeu nu are să se aducă într-un singur oraş, ca pe vremea iudeilor, ci *"de la răsăritul soarelui până la apus"*. Apoi, din felul jertfei; căci prin aceea că a prezis că jertfa va fi *"curată"*, a arătat despre ce jertfă vorbea. În sfârşit, de la persoanele care aduc jertfa aceasta; n-a spus: "în Israel", ci: *"între neamuri"*. Şi ca să nu socoteşti că slujirea aceasta a lui Dumnezeu este restrânsă la unul sau două sau trei oraşe, n-a spus simplu: "în orice loc", ci *"de la ră-*

62. Mal. 1, 10-12.
63. Cf. Deut. 16, 5-6.

săritul soarelui până la apus" pentru a arăta că predica va cuprinde atât pământ cât cuprinde şi lumina soarelui.

O numeşte *"jertfă curată"* din pricină că aceea care era mai înainte era necurată; nu din pricina firii sale proprii, ci din pricina voinţei şi gândului celor ce o aduceau. De aceea şi spunea Dumnezeu: *"Tămâia, urâciune-Mi este Mie"*. De altfel, dacă ai compara jertfa aceasta a noastră cu aceea, vei vedea că mare şi nemăsurată deosebire este între una şi alta, şi atât de mare că, la drept vorbind, potrivit comparaţiei, numai jertfa noastră se poate numi curată. Şi ce spunea Pavel despre lege şi har, că nu este slăvit ceea ce era slăvit din pricina slavei celei covârşitoare[64], tot aşa şi aici îndrăznesc să spun că, în comparaţie cu jertfa iudaică, numai jertfa aceasta a noastră poate fi numită, la drept vorbind, curată. Jertfa noastră nu se aduce cu fum şi cu mirosuri de carne friptă, nici cu sângiuri şi preţuri de răscumpărare, ci cu harul Duhului. Ascultă-l şi pe un alt profet care vesteşte mai dinainte acelaşi lucru şi spune că slujirea lui Dumnezeu nu se va mărgini la un singur loc, ci toţi oamenii Îl vor cunoaşte pe Dumnezeu. Sofonie grăieşte aşa: *"Domnul Se va arăta peste toate neamurile şi îi va pierde pe toţi dumnezeii neamurilor şi fiecare om I se va închina Lui din locul său"*[65]. Şi doar nu era îngăduit lucrul acesta! Moise poruncise ca într-un singur loc să se aducă slujbă lui Dumnezeu. Când îi auzi pe profeţi prezicând şi vestind mai dinainte că oamenii de pretutindeni nu vor mai fi siliţi să se adune într-un singur oraş, nici într-un singur loc, ci fiecare va sluji lui Dumnezeu stând în casa lui, ne mai putem gândi oare la alt timp decât la timpul de acum?

Ascultă că şi Evanghelia şi Apostolul gândesc la fel cu acest profet! El a spus: *"Se va arăta Domnul"*; Apostolul zice: *"Harul cel mântuitor al lui Dumnezeu li s-a arătat tuturor oamenilor, învăţându-ne pe noi"*[66]. Profetul a spus: *"între neamuri"*; Apostolul: *"peste toţi oamenii"*. Acela: *"îi va pierde pe*

64. 2 Cor. 3, 10.
65. Sof. 2, 11.
66. Tit 2, 11-12.

dumnezeii lor"; acesta: *"învăţându-ne pe noi ca, lepădând păgânătatea şi poftele lumeşti, să vieţuim cu cuminţenie şi cu dreptate"*[67]. Iar Hristos spune samarinencei: *"Crede Mie, femeie, că va veni vremea când nici pe muntele acesta, nici în Ierusalim nu vă veţi închina Tatălui*[68]*...Duh este Dumnezeu, şi cei ce se închină Lui trebuie să se închine Lui în duh şi în adevăr"*[69]. Hristos a spus aceste cuvinte ca să ne dezlege de nevoia păzirii locului şi ca să ne arate că va aduce o slujire a lui Dumnezeu mai înaltă şi mai duhovnicească.

Ar trebui ca, odată cu acestea, să dovedesc mai departe că iudeii nu vor mai avea nici jertfă, nici preoţie, nici împărat. Cu toate că lucrul acesta a fost dovedit mai ales prin dărâmarea Ierusalimului, totuşi ar trebui să aduc şi mărturia profeţilor care spun ritos aceasta.

Vă văd însă obosiţi din pricina lungimii cuvântului meu şi mă tem să nu par a vă necăji în zadar, fără rost. De aceea vă făgăduiesc că am să vă vorbesc despre aceasta altădată. Deocamdată vă rog să-i mântuiţi pe fraţii voştri, să-i izbăviţi de rătăcire, să-i întoarceţi la adevăr. Nu-i de nici un folos ascultarea predicii dacă nu faceţi faptele la care vă îndeamnă predica. N-am ţinut această predică pentru voi, ci pentru cei rătăciţi, pentru ca aceia să afle de la voi spusele mele; să se izbăvească de obişnuinţa lor cea rea, să arate în viaţa lor o trăire creştină sinceră şi adevărată, să fugă de sărbătorile şi sinagogile iudaice, atât de cea din oraş, cât şi de cea de la marginea oraşului; de peşterile tâlharilor, de lăcaşurile demonilor. Nu trădaţi, dar, mântuirea lor! Interesaţi-vă, căutaţi-i pe cei rătăciţi, aduceţi-i pe cei bolnavi la Hristos, ca să primim şi în viaţa aceasta, şi în cea viitoare o răsplată cu mult mai mare decât faptele noastre, cu harul şi iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care şi cu Care Tatălui slava, împreună şi Sfântului şi de viaţă Făcătorului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

67. Tit 2, 12.
68. Ioan 4, 21.
69. Ioan 4, 24.

Cuvântul VI[1]

1. Fiarele sălbatice sunt mai blânde şi mai liniştite atâta vreme cât pasc în păduri şi n-au ajuns să cunoască lupta cu omul. Dar când vânătorii le prind şi le duc în oraşe, când le închid şi le aţâţă să se înfrunte cu cei ce se luptă cu fiarele, şi apoi când fiarele sar asupra luptătorului şi gustă din carnea lui şi beau sânge omenesc, atunci nu mai pot fi oprite cu uşurinţă de la această mâncare, ci se reped cu multă dorinţă spre astfel de ospăţ. Aşa am păţit şi eu. După ce am început lupta cu iudeii şi am sărit asupra contradicţiilor lor neruşinate, după ce am doborât toate întâmpinările lor şi toată îngâmfarea ce se ridica împotriva cunoştinţei lui Dumnezeu, după ce am robit gândurile spre ascultarea lui Hristos, am fost cuprins de o dorinţă şi mai mare de a mă lupta cu ei.

Dar ce s-a întâmplat? Vedeţi că glasul îmi este mai slab şi nu mai poate face faţă unei cuvântări lungi. Mi se pare că am păţit şi eu ceea ce păţeşte un ostaş care şi-a rupt sabia şi care se întoarce trist la ai săi, după ce i-a tăiat pe duşmani, după ce cu multă furie a intrat în rândurile vrăjmaşilor şi a doborât la pământ multe trupuri. Dar păţania mea e mai grea decât a acestui ostaş. Ostaşul căruia i s-a frânt sabia mai poate smulge altă sabie de la un ostaş de lângă el, mai poate să se folosească de furia sa, mai poate să-şi arate râvna lui cea mare! Dar eu, care am rămas cu glasul slab, nu mai pot lua de la altul un alt glas. Ce am să fac? Am să mă întorc şi eu? Dar nu-mi îngăduie tirania dragostei voastre. Îmi este ruşine şi de părintele nostru[2], care e de faţă, îmi este ruşine şi de râvna voastră. De aceea, cu ajutorul rugăciunilor părintelui nostru şi cu ajutorul dragostei voastre voi căuta să încerc cele ce-mi sunt peste putere.

1. P.G. 48, col. 903-916.
2. Adică: Episcopul Antiohiei.

Nimeni să nu mă osândească spunând că predica aceasta nu e rostită la timp potrivit; căci eu azi, când îi prăznuim pe mucenici, în loc să vorbesc de luptele lor, mă pregătesc de luptă cu iudeii. Mucenicilor le este mai plăcută această cuvântare. De pe urma laudelor ce le-aş aduce n-ar ajunge mai străluciţi. Ce nevoie au ei de cuvântul meu, când luptele lor depăşesc firea cea muritoare, iar răsplăţile lor sunt mai presus de minte şi de putere? Şi-au râs de viaţa de aici, au călcat în picioare caznele şi muncile, au dispreţuit moartea, au zburat la cer, s-au izbăvit de tulburarea grijilor lumeşti, au poposit la limanul cel liniştit; n-au luat cu ei argint, haine scumpe, ci vistierii nefurate, răbdare, bărbăţie şi dragoste. Acum petrec în ceata lui Pavel. Viitorul nu le era nelămurit, căci erau înaripaţi de nădejdea cununilor înainte de primirea cununilor. Ce nevoie ar avea deci de cuvintele mele? Din pricina aceasta le este mai plăcut cuvântul împotriva iudeilor. De pe urma laudelor mele, după cum am spus mai sus, nu vor câştiga nimic pentru slava lor; dar de pe urma luptelor cu iudeii vor simţi mare plăcere şi vor asculta cu mare bucurie cuvintele spuse spre slava lui Dumnezeu. Căci ucenicii pe iudei nu-i iubesc mai cu seamă pentru că L-au iubit puternic pe Cel răstignit de ei. Iudeii spuneau: *"Sângele Lui peste noi şi peste copiii noştri"*[3]; mucenicii şi-au vărsat sângele lor pentru Cel ucis de ei. Deci, cu deosebită plăcere au să-mi asculte spusele.

2. Am dovedit îndeajuns că dacă robia aceasta de acum a iudeilor avea să aibă sfârşit, profeţii i-ar fi prezis sfârşitul şi n-ar fi tăcut, odată ce au prezis sfârşitul tuturor robiilor ce au venit peste iudei: a celei din Egipt, a celei din Babilon şi a celei din timpul lui Antioh Epifaniu. Am dovedit cu Dumnezeieştile Scripturi că pentru fiecare din aceste robii a fost vestit mai dinainte şi timpul, şi locul; dar nici un profet n-a hotărât timpul pentru robia aceasta de acum. Numai atât a

3. Matei 27, 25.

prezis Daniel, că va pustii totul, că va schimba felul de vieţuire; a mai prezis şi după cât timp de la întoarcerea din robia babilonică va începe această robie. Dar nici Daniel, nici alt profet n-a spus că va avea sfârşit robia şi că se vor termina aceste nenorociri. Dimpotrivă, au spus că robia aceasta îi va stăpâni până la sfârşitul lumii. Martor al celor spuse e timpul scurs de la începutul acestei robii; nici până acum nu se vede nici urmă şi nici vreun început de schimbare, cu toate că iudeii au încercat adeseori să rezidească templul. Au încercat în trei rânduri, în vremea lui Adrian, a lui Constantin şi a lui Iulian, dar au fost împiedicaţi. În timpul lui Adrian şi Constantin au fost împiedicaţi cu ostaşi, în timpul lui Iulian au fost împiedicaţi de focul care a izbucnit din temelii; focul a pus capăt încăpăţânării lor deşarte.

Cu dragă inimă aş vrea să-i întreb:

Spune-mi, iudeule, pentru care pricină v-aţi redobândit iar patria după ce aţi locuit în Egipt atâta vreme? Pentru care pricină v-aţi întors iarăşi în Ierusalim după ce aţi fost duşi iarăşi în robie în Babilon? La fel, aţi suferit atâtea necazuri în vremea lui Antioh, şi aţi dobândit din nou felul vostru de viaţă de mai înainte; aţi avut iarăşi jertfe, altar, Sfânta Sfintelor şi pe toate celelalte cu vrednicia de mai înainte. Acum însă nu s-a mai întâmplat una ca asta! Şi iată, au trecut o sută de ani, de două ori pe atât şi de trei ori, şi nici umbră de schimbare nu vedem că se arată undeva[4].

4. Textual: *"Dar acum nimic asemănător nu s-a întâmplat, ci au trecut o sută de ani şi de două ori pe atâta şi de trei ori şi de patru ori şi chiar cu mult mai mulţi decât atât, căci sunt de atunci până la noi cinci sute de ani, şi nici umbră de schimbare nu vedem că se arată undeva"*. Textul în forma aceasta nu poate proveni de la Sfântul Ioan Gură de Aur; ar însemna ca Sfântul Ioan Gură de Aur să fi trăit cu două sute de ani mai târziu. Socot că textul a fost alterat din pricina unei note marginale a unui cititor din secolul VI, care a scris pe marginea manuscrisului citit de el: *"de patru ori şi chiar cu mult mai mulţi de atât, căci sunt de atunci până la noi cinci sute de ani"*. Această notă marginală a fost introdusă mai târziu în textul cuvântării de un copist ignorant în cronologie, care a socotit-o drept o corectare făcută prin colaţionare.

Dimpotrivă, au pierdut desăvârşit orice nădejde şi nici prin vis nu mai aşteaptă vreo schimbare ca mai înainte.

Dacă ar da vina pe păcatele lor şi ar spune: "Pentru că am păcătuit înaintea lui Dumnezeu şi L-am supărat, de aceea nu ne-am mai recăpătat ţara!"; dacă ei, care se purtau totdeauna cu neruşinare când îi învinuiau profeţii, dacă ei, care tăgăduiau când profeţii le vorbeau despre crimele lor, dacă aceştia acum s-ar mărturisi şi şi-ar osândi păcatele lor, cu dragă inimă l-aş întreba pe fiecare dintre ei: "Din pricina păcatelor tale, o, iudeule, locuieşti în afară de Ierusalim de atâta vreme? Ce lucru nou îmi spui? Ce lucru străin? Oare numai acum trăiţi în păcate, iar la început aţi trăit în dreptate şi fapte bune? N-aţi săvârşit de la început mii şi mii de nelegiuiri? Nu v-a învinuit profetul Iezechiel de nenumărate păcate, când a adus pe cele două femei desfrânate, pe Ola şi Oliva, spunând: *"Aţi zidit casă de desfrânare în Egipt, v-aţi făcut de cap cu barbarii şi aţi slujit la dumnezei străini"*[5]? Nu v-aţi închinat oare viţelului de aur, cu toate că s-a despărţit marea, s-au sfărâmat pietrele şi s-au făcut atâtea minuni în pustie? Nu l-aţi lovit cu pietre pe Moise, nu l-aţi alungat şi nu aţi încercat adeseori să-l ucideţi în alte mii de chipuri? N-aţi stăruit în hulirea lui Dumnezeu? N-aţi slujit lui Beelfegor? N-aţi jertfit demonilor pe fiii şi pe fiicele voastre? N-aţi săvârşit tot felul de păgânătăţi şi de păcate? Nu v-a spus Profetul ca din partea lui Dumnezeu: *"Patruzeci de ani M-am mâniat pe neamul acesta şi am zis: Pururea rătăcesc cu inima"*[6]?

Cum, dar, nu S-a întors atunci Dumnezeu de la voi, ci, după ce v-aţi ucis copiii, după ce aţi slujit idolilor, după ce aţi fost atât de nesocotiţi, după ce v-aţi purtat cu o negrăită nerecunoştinţă, a lăsat profet între voi, pe marele Moise, şi a făcut semne mari şi minunate? Şi ceea ce nu s-a petrecut cu nici un om, aceea s-a petrecut cu voi! În loc de acoperiş,

5. Iez. 16, 24-26.
6. Ps. 94, 11.

nori au fost întinşi deasupra voastră! În loc de făclie de lumină, stâlp de foc mergea înainte! Duşmanii cădeau de la sine, iar oraşele erau cucerite numai la strigătul glasului vostru! N-aţi avut nevoie de arme, nici de înşirare în ordine de bătaie, nici de luptă! Aţi trâmbiţat numai, şi zidurile au căzut de la sine. Străină şi minunată v-a fost hrana! O strigă Profetul, zicând: *"Pâine cerească le-a dat lor. Pâine îngerească a mâncat omul. Bucate le-a trimis lor din destul"*[7].

Te întreb: Pentru care pricină atunci, când trăiaţi păgâneşte, când slujeaţi idolilor, când vă ucideaţi copiii, când îi băteaţi cu pietre pe profeţi, când săvârşeaţi mii şi mii de răutăţi, v-aţi bucurat de o bunăvoinţă atât de mare şi de un sprijin atât de puternic din partea lui Dumnezeu, iar acum, când nici nu slujiţi idolilor, când nici nu vă ucideţi copiii, nici nu aruncaţi cu pietre în profeţi, pentru ce trăiţi într-o nesfârşită robie? Era oare un alt Dumnezeu atunci şi altul acum? Nu-i oare acelaşi Cel ce le-a rânduit pe acelea şi Cel ce le lucrează pe acestea? Te întreb: Pentru care pricină, când mai mari vă erau păcatele, multă era cinstea ce v-o dădea Dumnezeu, iar acum, când păcătuiţi mai puţin, Şi-a întors cu totul faţa de la voi şi v-a dat necinstei fără de sfârşit? Dacă acum Şi-a întors Dumnezeu faţa din pricina păcatelor voastre, cu mult mai mult ar fi trebuit s-o facă atunci. Dacă v-a suferit atunci când săvârşeaţi păgânătăţi, cu mult mai mult ar fi trebuit să vă sufere acum, când nu săvârşiţi nici una. Dar pentru care pricină nu vă suferă? Chiar dacă vouă vă este ruşine să spuneţi pricina, vă voi spune-o eu deschis. Dar, mai bine spus, n-o spun eu, ci însuşi adevărul lucrurilor.

Pentru că L-aţi omorât pe Hristos, pentru că aţi întins mâinile împotriva Stăpânului, pentru că aţi vărsat cinstitul Lui sânge, de aceea nu este pentru voi îndreptare şi nici iertare. Atunci aţi ridicat mâna împotriva robilor, împotriva lui Moise, a lui Isaia, a lui Ieremia; atunci, chiar dacă săvârşea

7. Ps. 77, 28-29.

cineva vreo păgânătate, totuşi păgânătatea nu era capul răutăţilor. Dar acum, prin nebunia săvârşită faţă de Hristos, aţi umbrit toate păcatele vechi, aţi lăsat în urmă orice alt chip de nelegiuire. Din pricina aceasta sunteţi pedepsiţi mai mult acum. Pentru că, dacă n-ar fi aceasta pricina necinstei voastre de acum, pentru ce Dumnezeu v-a suferit atunci când vă ucideaţi copiii, şi nu vă mai suferă acum, când nu mai îndrăzniţi una ca aceasta? Nu e oare evident că omorând pe Hristos aţi săvârşit un păcat cu mult mai rău şi mai mare decât uciderea de copii şi decât orice fărădelege?

3. Spuneţi-mi, după toate acestea, mai puteţi să-L numiţi pe Hristos înşelător şi călcător de Lege? N-ar trebui să vă plecaţi şi să vă ascundeţi feţele când vă uitaţi la adevărul atât de evident al faptelor? Dacă Iisus, după cum spuneţi, ar fi fost un înşelător şi un călcător de Lege, ar fi trebuit, pentru că L-aţi omorât, să o duceţi bine. Dacă Finees, omorând un om, a potolit toată mânia împotriva poporului – *"A stat Finees*, zice Scriptura, *şi L-a îmblânzit şi a încetat bătaia"*[8] – şi dacă prin uciderea unui călcător de lege i-a scăpat de mânia lui Dumnezeu pe atâţia oameni care au făcut păgânătăţi, cu mult mai mult s-ar fi întâmplat aceasta cu voi dacă Cel răstignit de voi ar fi fost un călcător de lege. Pentru ce Finees, care a ucis un călcător de lege, a fost îndreptăţit şi a fost cinstit cu preoţia, iar voi, care, după cum spuneţi, aţi răstignit un înşelător şi un potrivinic al lui Dumnezeu, nu numai că nu o duceţi bine, nici nu sunteţi cinstiţi, ci, dimpotrivă, pătimiţi şi mai cumplit decât în vremea când vă ucideaţi copiii voştri? Nu sare în ochi şi celui mai prost om că înduraţi o pedeapsă ca aceasta pentru că aţi săvârşit nelegiuire împotriva Mântuitorului lumii şi a Apărătorului lumii? Deşi acum v-aţi îndepărtat de sângiuiri necurate, deşi acum păziţi sâmbetele, iar atunci păcătuiţi chiar în zi de sâmbătă! Dumnezeu, prin gura proorocului Ieremia,

8. Ps. 105, 30.

vă făgăduise să cruțe orașul vostru dacă veți înceta de a mai ridica sarcini sâmbăta[9]; și iată, acum îndepliniți această poruncă, nu ridicați saricini sâmbăta, și Dumnezeu nu Se împacă cu voi. Nu Se împacă pentru că păcatul acesta al uciderii lui Hristos este mai mare decât toate păcatele. Prin urmare, este de prisos cuvântul vostru că robia voastră de acum se datorează păcatelor voastre de fiecare zi. Nu din pricina vieții voastre deci, ci din pricina acelei îndrăzneli sunteți în robia de azi. Pentru că dacă n-ar fi aceasta, Dumnezeu nu Și-ar fi întors fața de la voi atâta vreme, chiar de ați fi săvârșit mii de păcate. Și asta se vede din cele spuse și din ceea ce am să spun acum.

– Ce anume?

– L-am auzit adeseori pe Dumnezeu spunând părinților voștri prin profeți: *"Voi erați vrednici de mii și mii de rele; dar Eu fac pentru numele Meu, ca să nu fie hulit între neamuri"*[10]. Și iarăși: *"Eu nu fac pentru voi, casa lui Israel, ci pentru numele Meu"*[10bis]. Cu alte cuvinte, spune așa: Sunteți vrednici de pedeapsă și osândă mai mare; dar ca să nu spună cineva că Dumnezeu este slab și nu poate să mântuie, și că Dumnezeu i-a lăsat pe iudei în mâinile vrăjmașilor lor, iată, îi ajut și-i apăr. Prin urmare, dacă Hristos ar fi fost un călcător de Lege, iar voi L-ați răstignit, Dumnezeu v-ar fi scăpat de toate necazurile de acum, chiar dacă ați fi săvârșit mii și mii de păcate, ba chiar cu mult mai grozave decât cele dinainte, tocmai pentru ca să nu fie hulit numele Lui, ca să nu fie socotit Cel răstignit de voi cineva mare și să nu se spună că din pricina Lui suferiți acestea. Dacă Dumnezeu, pentru slava Sa, a trecut cu vederea păcatele strămoșilor voștri, cu atât mai mult ar fi făcut aceasta acum, ar fi lăudat răstignirea lui Hristos și v-ar fi șters multele voastre păcate. Dar când se vede că Dumnezeu Și-a întors cu

9. Cf. Ier. 17, 21.
10. Iez. 36, 22.
10 bis. Iez. 36, 22.

totul fața de la voi, este evident că Dumnezeu, prin această urgie și părăsire desăvârșită, arată și celor mai nerușinați că Cel răstignit n-a fost un călcător de Lege, ci Însuși Legiuitorul, Cel ce a venit, pricina miilor și miilor de bunătăți. De aceea, voi, care nu credeți în El, trăiți în ocară și necinste, iar noi, care ne închinăm Lui, noi, care mai înainte eram mai necinstiți decât voi toți, cu harul lui Dumnezeu suntem acum mai cinstiți decât voi toți și în mai mare cinstire".

– Dar de unde se vede că Dumnezeu Și-a întors fața de la noi?, mă poate întreba un iudeu.

– Spune-mi, mai este nevoie de cuvânt, mai este nevoie de dovadă? Mai cereți încă dovadă prin cuvinte, când înseși faptele strigă, când dau drumul la glas mai răsunător decât trâmbița, prin dărâmarea Ierusalimului, prin pustiirea templului și prin tot ce s-a întâmplat cu voi?

– Dar oamenii au adus acestea peste noi, și nu Dumnezeu!, mi se obiectează mai departe.

– Dar mai cu seamă Dumnezeu a săvârșit acestea! Dacă le pui pe seama oamenilor, atunci gândește-te la aceea că oamenii n-ar fi putut să le ducă la sfârșit, chiar dacă ar fi îndrăznit, dacă Dumnezeu n-ar fi hotărât așa! Când barbarul a năvălit, aducând toată Persia cu el, și nădăjduia ca în acest atac să-i prindă pe toți evreii, căci îi avea pe toți închiși în Ierusalim ca într-o plasă și într-o mreajă, ei bine, atunci, da, atunci n-a lăsat barbarul acela la voi, fără luptă și fără ciocnire, o sută optzeci și cinci de mii de ostași, iar el a fugit, mulțumit că scapă cu viață[11]? Dumnezeu așa a hotărât adeseori soarta multor altor războaie. Încât și acum, dacă nu v-ar fi părăsit cu desăvârșire, dușmanii voștri n-ar fi putut dărâma Ierusalimul, n-ar fi putut pustii templul, n-ar fi dăinuit până într-atât pustiirea. În sfârșit, n-ar fi fost încercările voastre fără de folos, când de atâtea ori ați încercat să vă luați orașul și să zidiți templul!

11. Cf. 4 Regi 19, 35.

4. Nu numai prin acestea, ci și prin altele voi încerca să vă conving că împărații romani n-au făcut ceea ce au făcut cu propria lor putere, ci din pricina mâniei lui Dumnezeu, din pricina părăsirii de către Dumnezeu.

Dacă cele întâmplate ar fi fost o lucrare omenească, ar fi trebuit ca totul să se fi mărginit numai la căderea Ierusalimului, ar fi trebuit ca necinstirea voastră să nu meargă mai departe. Dar să admitem, așa cum spuneți voi, că oamenii au surpat zidurile, că oamenii au dărâmat orașul, că oamenii au distrus altarul! Oare tot ei au luat de la voi și harul Duhului? Oare tot ei au pus capăt tuturor celor sfinte, de pildă glasului care ieșea din acoperământul împăcării, lucrării ungerii, arătării de pe pietrele din hainele preotului? Căci și religia iudaică nu-și avea de jos toate începuturile ei, ci pe cele mai multe și pe cele mai de cinste le avea de sus, din ceruri. De pildă, aducerea de jertfe. Dumnezeu a îngăduit să se aducă jertfe. Altarul, lemnele, cuțitul, preotul erau jos; focul însă, care avea să vină pe altarul de jertfă și să mistuie jertfele, își avea începutul de sus. Nu un om aducea foc în templu, ci o flacără pogorâtă de sus aprindea jertfa. Și iarăși, dacă era nevoie să se afle ceva, ieșea o voce din Heruvimii de pe acoperământul împăcării și prezicea cele viitoare. Și iarăși, pe pietrele de pe pieptul arhiereului se ivea o strălucire, care se numea arătare; această strălucire arăta cele viitoare. În afară de acestea, când trebuia să fie uns cineva, se pogora harul Duhului asupra untdelemnului. Profeții slujeau acestor lucruri. Adeseori nor și fum umpleau altarul. Deci, pentru ca iudeii să nu se mai obrăznicească, nici să pună pe seama oamenilor pustiirea, Dumnezeu n-a lăsat să cadă numai orașul și să fie pustiit doar templul, ci a făcut să piară și acele lucruri care-și aveau începuturile în ceruri: focul, glasul, strălucirea pietrelor și toate celelalte la fel cu acestea.

Când iudeul îți spune: "Oamenii ne-au dus război, oamenii au uneltit împotriva noastră", răspunde-i: "Oamenii nu v-ar fi dus război dacă Dumnezeu n-ar fi îngăduit! Hai să zicem că oamenii au doborât zidurile! Dar omul a împiedicat oare să se pogoare foc de sus? Omul a oprit oare glasul care necontenit se auzea din acoperământul împăcării? Omul a oprit oare arătarea de pe pietre? Omul a oprit oare ungerea preoțească? În sfârșit, omul le-a prăpădit oare pe toate celelalte? Nu le-a luat oare Dumnezeu? Oricine vede asta! Pentru ce le-a luat? Nu oare pentru aceea că v-a lepădat și Și-a întors cu totul fața de la voi?".

– Nu-i așa!, mi se răspunde. Nu le mai avem pe toate acestea pentru că nu mai avem templul și orașul Ierusalim!

– Dar pentru ce nu mai aveți nici templul, nici Ierusalimul? Nu pentru că v-a părăsit Dumnezeu?

Dar, mai bine spus, ca să închidem cu desăvârșire gurile cele nerușinate ale iudeilor, haide să dovedim și acest lucru chiar din Scripturi. Să dovedim că nu dărâmarea templului este pricina încetării profeției, ci mânia lui Dumnezeu. Să dovedim că prin nebunia lor îndreptată împotriva lui Hristos L-au mâniat acum pe Dumnezeu mai mult decât atunci când s-au închinat vițelului. Când a profețit Moise, nu erau nici templu, nici altar; mai mult încă, iudeii nu încetau de a săvârși păgânătăți; cu toate acestea, harisma profeției n-a zburat; dimpotrivă, a profețit acest mare și viteaz bărbat și s-au mai arătat atunci, în afară de el, încă alți șaptezeci de profeți. Și nu numai atunci, ci și mai târziu, după ce fusese ridicat templul și fusese rânduită toată slujba de la templu. Atunci când a fost ars templul și au fost duși toți iudeii în Babilon, Iezechiel și Daniel erau plini de Duhul și preziceau cele viitoare, fără să aibă înaintea ochilor Sfânta Sfintelor, fără să stea lângă altar, ba, dimpotrivă, se aflau într-o țară barbară, printre oameni necurați și călcători de Lege. Și au spus lucruri cu mult mai multe și mai minunate decât profeții dinaintea lor și au văzut vedenie dumnezeiască, atât cât le era cu putință să vadă.

Spune-mi, pentru care pricină nu mai aveţi acum profeţi? Nu e evident că Dumnezeu Şi-a întors faţa de la voi? Dar pentru care pricină Şi-a întors faţa de la voi? Evident, iarăşi, că din pricina Celui răstignit, din pricina acelei fapte nelegiuite.

– De unde se vede aceasta?, aş putea fi întrebat.

– De acolo că înainte de săvârşirea acestei nelegiuiri aveaţi totul de la Dumnezeu, cu toate că trăiaţi ca nişte necredincioşi; iar acum, după cruce, deşi păreţi că trăiţi mai aproape de Dumnezeu, totuşi înduraţi mai mare pedeapsă şi nu vă bucuraţi de nici unul dintre darurile de mai înainte.

5. Dar ca să aflaţi pricina necazurilor voastre de acum de la înşişi profeţii care au înfăţişat-o lămurit şi ritos, ascultaţi ce grăieşte Isaia! Ascultaţi cum prezice şi binefacerea ce va fi făcută tuturor prin Hristos, şi nerecunoştinţa voastră: *"Prin rana Lui, noi toţi ne-am vindecat"*[12], spune Isaia. Prin aceste cuvinte prezice mântuirea prin cruce, aceea care va fi dată tuturor. Apoi, pentru ca să spună cine suntem noi, a adăugat: *"Toţi ca nişte oi ne-am rătăcit, fiecare în calea lui s-a rătăcit"*[13]. Vorbind de chipul crucii, grăieşte aşa: *"Ca o oaie la junghiere S-a adus şi ca un miel fără de glas înaintea celui ce-l tunde, aşa nu-Şi deschide gura Sa. Întru smerenia Lui, judecata Lui s-a ridicat"*[14]. La nelegiuita judecată a lui Pilat. Deşi au mărturisit atâtea împotriva lui Iisus, El nu le-a răspuns nimic. Şi L-a întrebat ighemonul: *"Auzi ce mărturisesc aceştia împotriva Ta?"*[15]. Hristos însă nimic n-a răspuns, ci tăcea. Acest lucru l-a spus de demult Profetul, zicând: *"Ca o oaie la junghiere S-a adus şi ca un miel fără de glas înaintea celui ce-l tunde"*. Apoi, pentru ca să arate nelegiuirea săvârşită atunci la judecată, zice: *"Întru smerenia Lui, judecata Lui s-a ridicat"*. Nici un judecător n-a pronunţat atunci sentinţa după dreptate, ci au primit mărturiile mincinoase împotriva Lui. Pricina este că Hristos n-a vrut să Se răzbune. Căci dacă ar fi vrut, ar fi zguduit şi cutremurat totul. Dacă atunci când era pe cruce, a sfărâmat pietrele, a întunecat lumea, a întors razele soarelui, a făcut pretutindeni pe pământ noapte în loc de zi, apoi n-ar fi putut face asta şi când era la judecată? Dar n-a vrut! Şi-a arătat blândeţea şi smerenia Sa. De aceea spune Profetul: *"Întru smerenia Lui judecata Lui s-a ridicat"*. Apoi, pentru a arăta că nu era un om cum e fiecare din noi, a adăugat: *"Neamul Lui cine-l va spune?"*[16]. Căci cine este Acela despre Care spune Profetul: *"S-a luat de pe pământ viaţa Lui"*[17]? De aceea şi Pavel zice: *"Viaţa noastră este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu. Când Se va arăta Hristos, Viaţa noastră, atunci şi voi vă veţi arăta împreună cu El în slavă"*[18].

12. Is. 53, 5.
13. Is. 53, 6.
14. Is. 53, 7-8.
15. Matei 27, 13.

Dar este timpul să spun şi să arăt ceea ce îmi propusesem, anume să-l aduc pe Isaia, care spune că iudeii suferă din pricina lui Hristos nenorocirile de acum.

– Unde spune asta?

– După ce vorbeşte de judecată, după ce vorbeşte de junghiere, după ce vorbeşte de luarea vieţii de pe pământ, după ce a spus: *"s-a luat de pe pământ viaţa Lui"*, a adăugat: *"Şi voi da pe cei răi în locul îngropării Lui şi pe cei bogaţi în locul morţii Lui"*[19]. N-a spus: "pe iudei", ci: *"pe cei răi"*. Într-adevăr, pot fi oare oameni mai răi decât aceia care L-au ucis pe Binefăcător după ce le adusese atâtea binefaceri?

Dacă nu s-au întâmplat acestea, dacă nu trăiţi acum întru necinste, dacă n-aţi fost lipsiţi de toate darurile date strămoşilor voştri, dacă n-a căzut oraşul vostru, dacă n-a ajuns templul vostru o ruină, dacă viaţa voastră n-a ajuns mai jalnică decât o tragedie, atunci, o, iudeule, nu crede! Dar dacă lucru-

16. Is. 53, 8.
17. Is. 53, 8.
18. Col. 3, 3-4.
19. Is. 53, 12.

rile strigă, dacă profeția s-a împlinit, pentru ce mai grăiești cu obrăznicie și nerușinare în zadar și fără rost?

Unde vă sunt toate cele sfinte ale voastre? Unde este veșmântul arhieresc, unde e engolpionul și arătarea? Nu-mi vorbi mie de patriarhii aceștia de acum, crâșmari, negustori, oameni plini de toate fărădelegea! Spune-mi, ce fel de preot este patriarhul vostru, când nu mai este ungerea cea veche, nici toată cealaltă sfințenie? Spune-mi, ce fel de preot este patriarhul vostru, când nu mai este jertfă, nici altar, nici slujire a lui Dumnezeu? Vrei să-ți vorbesc de legile despre preoție, să-ți spun cum erau unși preoții în vechime, ca să afli că aceștia, pe care voi îi numiți patriarhi acum, nu sunt preoți, ci o fac pe preoții, joacă rolul de preot cum joacă artiștii pe scenă, dar, mai bine spus, nici nu pot să-și joace bine rolul lor de preoți. Sunt atât de departe nu numai de adevăratul preot, dar chiar de preotul de pe scenă. Adu-ți aminte cum a fost făcut Aaron preot! Adu-ți aminte câte jertfe a adus Moise pentru el, câte animale de jertfă a doborât! Adu-ți aminte cum l-a spălat, cum a uns vârful urechii lui, mâna lui dreaptă, piciorul drept; l-a dus apoi în Sfânta Sfintelor și i-a poruncit să rămână înlăuntru un număr anumit de zile.

Dar, mai bine spus, merită să auzi chiar cuvintele: *"Aceasta este ungerea lui Aaron și ungerea fiilor lui... Și a grăit Domnul către Moise, zicând: Ia pe Aaron și pe fiii lui și hainele lor și undelemnul ungerii și vițelul cel pentru păcat și berbecul și strânge adunarea la ușa cortului mărturiei. Și a zis Moise întregii adunări: Acesta este cuvântul pe care l-a poruncit Domnul. Și după ce i-a adus* – căci trebuie să prescurtez –, *i-a spălat pe ei cu apă. L-a îmbrăcat apoi pe Aaron cu haina, l-a încins cu brâul, l-a îmbrăcat cu veșmântul cel lung, i-a pus umărarul, l-a încins și l-a strâns; i-a pus engolpionul, și peste engolpion, arătarea și adevărul, și mitra pe capul lui, și peste mitră placa cea de aur; apoi, luând din untdelemn, a stropit cu el jertfelnicul și l-a sfințit, și vasele și spălătoarea și căpătâiul ei și le-a sfințit, și a turnat din el pe capul lui Aaron. Și fiilor lui le-a făcut la fel. Și a adus vițelul. Și după ce l-a jertfit, au pus și fiii lui mâinile pe el; și luând din sânge, a uns coarnele jertfelnicului și a curățit jertfelnicul și a turnat sângele pe căpătâiul jertfelnicului și l-a sfințit ca să se roage peste el. Apoi, după ce a ars unele părți din vițel, pe unele înlăuntru, iar pe altele afară, a adus berbecul și l-a ars în întregime; și a adus un alt berbec, cel pentru sfințire; și după ce Aaron și fiii lui au pus mâinile pe el, l-a junghiat; și luând din sângele lui, a pus pe vârful urechii drepte a lui Aaron și pe vârful mâinii lui drepte și pe vârful piciorului drept; și fiilor lui le-a făcut la fel. Apoi, luând unele părți din jertfă, le-a pus în mâinile lui Aaron și ale fiilor lui și așa le-a adus. Și luând iarăși sânge și din untdelemn l-a stropit pe Aaron și veșmintele lui, și pe fiii lui și veșmintele fiilor lui. Și i-a sfințit și a poruncit să fiarbă carne în curtea cortului și acolo să o mănânce. Și din ușa cortului mărturiei, le-a spus Moise: Să nu ieșiți șapte zile, până ce se va împlini ziua sfințirii voastre. Căci în șapte zile se vor sfinți mâinile voastre ca să se roage pentru voi"*[20].

Când Moise spune că prin acestea a fost uns preot Aaron, că prin acestea a fost curățit, că prin acestea a fost sfințit, că prin acestea a rugat pe Dumnezeu, și când acum nu se mai întâmplă nimic din acestea, nici jertfă, nici ardere de tot, nici stropire cu sânge, nici ungere cu untdelemn, când nu mai este nici cortul mărturiei și nici nu mai stă înlăuntru un număr anumit de zile, e evident că preotul de acum al iudeilor este nesfințit, necurat, blestemat, spurcat; e evident că mânie pe Dumnezeu. Dacă nu-i cu putință să fie sfințit un preot altfel decât prin acestea, atunci în chip necesar urmează că iudeii n-au preoție odată ce acestea nu se săvârșesc. Vezi dar că pe bună dreptate spuneam că patriarhii lor de acum sunt departe, tare departe, nu numai de adevăratul preot, dar chiar de preotul de pe scenă?

20. Lev. 7, 35–8, 34.

6. Nu numai de aici, dar şi din altă parte putem afla cât de sfântă era la iudeii de altădată vrednicia preoţiei. Nişte oameni spurcaţi şi pierduţi s-au răzvrătit împotriva lui Aaron; au încercat să-l scoată din preoţie, căci îi puneau la îndoială vrednicia cu care era cinstit. Prea blândul Moise, voind să-i convingă, chiar prin fapte, că nu l-a urcat la această dregătorie pentru că-i era frate, rudă sau apropiat, ci, ascultând de porunca lui Dumnezeu, i-a încredinţat preoţia, a poruncit ca fiecare seminţie să aducă un toiag; acelaşi lucru i-a poruncit şi lui Aaron. Când le-au adus, Moise le-a luat pe toate şi le-a pus înlăuntru, în cortul mărturiei. După ce le-a pus, a poruncit să aştepte judecata lui Dumnezeu pe care o va da prin toiegele acelea. Toate celelalte toiege au rămas aşa cum erau, şi numai toiagul lui Aaron a odrăslit, a dat frunze şi roade, ca să cunoască aceia că Stăpânul firii îl hirotonea din nou pe Aaron, slujindu-se de frunze în loc de litere[21]. Cel care a spus la început: *"Să răsară pământul iarbă verde"*[22] şi a deşteptat puterea ei spre rodire, Acesta a făcut şi atunci ca lemnul acela, uscat şi fără rod, să odrăslească fără pământ şi fără rădăcină. Toiagul acela era deci o dovadă şi o mărturie a răutăţii răzvrătiţilor acelora, dar şi a judecăţii lui Dumnezeu; nu slobozea glas, dar prin înfăţişarea lui îi îndemna pe toţi, mai puternic decât glasul trâmbiţei, să nu mai încerce astfel de fapte.

Şi nu numai prin această minune l-a hirotonit pe Aaron, ci şi prin alta. Iarăşi, alţii mulţi s-au sculat şi au dorit cinstea lui Aaron – căci vrednicia de preot este într-adevăr de invidiat şi mulţi o doresc. Moise le-a poruncit să-şi ia cădelniţe, să pună tămâie în ele şi să aştepte hotărârea de sus. Şi pe când tămâiau ei, s-a desfăcut pământul şi i-a înghiţit pe toţi cei care erau de partea lor, iar pe cei care au luat cădelniţele i-a ars foc de sus. Ca să nu fie dată uitării cu timpul această întâmplare şi nici să nu ajungă necunoscută

21. Cf. Num. 17, 1-10.
22. Fac. 1, 11.

urmaşilor judecata aceasta minunată a lui Dumnezeu, Moise a poruncit să bată acele cădelniţe în jurul altarului, pentru ca, după cum toiagul prin înfăţişarea lui sloboade glas, fără să aibă glas, tot astfel şi plăcile acestea să le vorbească tuturor celor de mai târziu, să-i îndemne şi să-i sfătuiască să nu mai săvârşească nebunia înaintaşilor lor, ca să nu fie pedepsiţi la fel[22bis].

Ai văzut cum erau hirotoniţi în vechime preoţii? Acum însă la iudei toate sunt o jucărie, o batjocură, o ruşine, o afacere! Toate sunt pline de nelegiuiri. Spune-mi, pe aceştia îi urmezi, care totdeauna se încăpăţânează să lucreze şi să vorbească împotriva legilor lui Dumnezeu? Spune-mi, la sinagogile lor alergi? Nu îţi este teamă că are să te trăsnească Dumnezeu de sus? Nu ştii că şi dacă nu furi, dar dacă eşti văzut în peştera tâlharilor primeşti aceeaşi osândă? Dar pentru ce vorbesc eu de tâlhari? Ştiţi bine cu toţii şi vă aduceţi aminte de acei oameni blestemaţi, de şarlatanii aceia care au dat jos statuile împărăteşti din oraşul nostru. Vă aduceţi aminte că nu numai cei care au îndrăznit să săvârşească această faptă, ci şi cei care au fost doar văzuţi că erau de faţă la cele întâmplate au fost duşi la tribunal, au fost târâţi cu ceilalţi şi au primit cea mai grea pedeapsă?

Iar tu te sileşti să alergi acolo unde-i ocărât Tatăl, unde-i hulit Fiul, unde-i lepădat Duhul cel Sfânt şi de viaţă făcător? Spune-mi, nu îţi este teamă, nu te cutremuri când intri în locurile acelea spurcate şi necurate? Spune-mi, ce apărare, ce iertare vei avea când te împingi de bună voie spre prăpastie, când te arunci singur în adânc?

Să nu-mi spui mie că în sinagogă se află legea şi cărţile profeţilor! Nu-i de ajuns aceasta ca să facă locul sfânt. Ce lucru e mai bun: să ai cărţile sfinte într-un loc sau să grăieşti cele scrise în cărţi? Negreşit, să grăieşti cele scrise în cărţi şi să le ai în minte! Te întreb: Oare s-a sfinţit gura diavolului pentru că a rostit cuvinte din Scriptură? Nu se poate

22 bis. Cf. Num. 16, 1-40.

spune! Diavolul a rămas tot diavol! Dar demonii? Îi vom pune oare în rândul Apostolilor pentru că predicau și spuneau: *"Acești oameni sunt robii Dumnezeului celui Preaînalt, care vă vestesc vouă calea mântuirii"*[23]? Deloc! Continuăm să-i blestemăm și să-i urâm! Te întreb: Cuvintele rostite nu sfințesc gura ce le rostește, iar cărțile sfințesc locul unde stau? Cum poți grăi astfel? Eu tocmai pentru asta mai cu seamă urăsc sinagoga, pentru că ține în ea legea și profeții. Dacă nu le-ar ține, n-aș urâ-o atât de mult.

– De ce?

– Pentru că aceasta este o mare momeală, o mare înșelăciune pentru oamenii mai simpli. Căci și Pavel l-a izgonit pe cel-rău mai mult pentru că a vorbit decât pentru că a tăcut. *"Supărându-se Pavel,* spune Scriptura, *i-a zis duhului: "Ieși din ea!"*[24].

– De ce?

– Pentru că duhul necurat striga: *"Acești oameni sunt robii Dumnezeului celui Preaînalt"*. Dacă ar fi tăcut, n-ar fi înșelat atâta; vorbind însă, ar fi atras și i-ar fi convins pe oamenii mai simpli să dea ascultare și celorlalte spuse ale lor. Ca să deschidă ușă înșelăciunilor lor, ca să dea minciunii mult crezământ, demonii amestecă în minciuni și ceva adevăr. Întocmai ca aceia care, preparând otrăvurile, ung gura paharului cu miere ca să se ia cu ușurință otrava. De aceea mai cu seamă Pavel s-a supărat și s-a grăbit să le închidă gura, pentru că demonii își luaseră o vrednicie ce nu li se cuvenea. De aceea și eu îi urăsc pe iudei, pentru că au Legea, dar ocărăsc Legea și încearcă să-i amăgească pe cei simpli. Vina nu le-ar fi atât de mare dacă ar lupta împotriva lui Hristos fără să creadă în profeți. Așa însă, sunt lipsiți de orice iertare, pentru că spun că ei cred în profeție, dar ocărăsc pe Cel profețit de ei.

23. Fapte 16, 17.
24. Fapte 16, 18.

7. Pe scurt, dacă socotești că sinagoga e sfântă pentru că se află în ea Legea și cărțile profeților, ar fi cu cale să socotești sfinți și idolii, și templele idolilor. Odinioară au avut iudeii război și au biruit filistenii; au luat chivotul și l-au dus în templul lor[25]. A fost oare sfânt templul acela pentru că a avut chivotul? Deloc! Dimpotrivă, și spurcat și necurat. Și s-a arătat aceasta îndată prin fapte. Au aflat vrăjmașii că înfrângerea iudeilor nu se datorează slăbiciunii lui Dumnezeu, ci nelegiuirii iudeilor; chivotul fiind luat în robie, și-a arătat puterea lui în pământ străin, căci de două ori a trântit jos idolul și l-a sfărâmat[26]. Deci, nu numai că n-a sfințit locul, dimpotrivă, i-a adus și război.

De altfel, ce chivot mai au acum iudeii, când nu mai e nici acoperământul împăcării, nici descoperire, nici plăcile testamentului, nici Sfânta Sfintelor, nici catapeteasma, nici arhiereu, nici tămâiere, nici ardere de tot, nici jertfă, nici celelalte care alcătuiau atunci sfințenia chivotului aceluia? După părerea mea, chivotul acesta de acum al iudeilor nu este întru nimic mai bun decât chivoturile care se vând în piață, ba, dimpotrivă, e cu mult mai rău. Chivoturile care se vând în piață nu vatămă deloc pe cei ce se apropie de ele, pe când chivotul acela din sinagoga iudeilor pricinuiește multă vătămare în fiecare zi celor ce se apropie de el. *"Fraților, nu fiți copii cu mintea, ci cu răutatea fiți prunci"*[27]. Izbăviți de teama aceasta deșartă pe cei spăimântați de chivotul din sinagoga iudaică! Învățați-i de ce trebuie să se teamă și să se sperie! Învățați-i că nu trebuie să se teamă de chivotul acesta, ci de stricarea templului lui Dumnezeu, prin drumurile la sinagogă, prin cugetul alipit de iudaism, prin ținerea sărbătorilor iudaice. *"Cei care voiți să vă îndreptățiți prin Lege ați căzut din har"*[28]. De aceea trebuie să vă te-

25. Cf. 1 Regi 5, 1-2.
26. Cf. 1 Regi 5, 3-4.
27. 1 Cor. 14, 20.
28. Gal. 5, 4.

meţi ca nu cumva să auziţi de la Cel ce are să vă judece în ziua aceea: *"Plecaţi, nu vă ştiu pe voi*[29], pentru că aţi avut părtăşanie cu cei ce M-au răstignit, pentru că v-aţi încăpăţânat să ridicaţi iarăşi sărbătorile pe care le-am desfiinţat, pentru că aţi alergat la sinagogile iudeilor care au făcut nelegiuiri faţă de Mine. Eu am dărâmat templul, am făcut să ajungă o ruină locul acela sfânt, care avea în el lucruri înfricoşătoare, iar voi cinstiţi nişte case, care nu sunt cu nimic mai de cinste decât crâşmele, cinstiţi nişte peşteri de tâlhari".

Dacă Hristos spunea despre templu, atunci când erau în el Heruvimi, când era chivotul, când înflorea încă harul Duhului, că *"l-aţi făcut peşteră de tâlhari"*[30] şi *"casă de neguţătorie"*[31], din pricina fărădelegilor iudeilor şi a crimelor lor, ce nume vrednic putem găsi sinagogilor lor acum, când i-a părăsit harul Duhului, când au pierit toate cele sfinte, când ei săvârşesc această slujbă nelegiuită, luându-se la harţă cu Dumnezeu? Dacă atunci când religia iudaică era în floare, templul era peşteră de tâlhari, acum, de-ai numi sinagoga casă de desfrâu, loc de nelegiuire, sălaş de draci, întăritură a diavolului, prăpăd de suflete, prăpastie şi adânc a toată pierzania, şi tot ai numi-o mai puţin decât merită!

Doreşti să vezi templu? Nu alerga la sinagogă, ci fii tu templu! Dumnezeu a dărâmat un templu în Ierusalim, dar a ridicat mii de temple mai sfinte ca acela. *"Voi sunteţi templu al Dumnezeului celui viu"*[32], spune Scriptura. Împodobeşte-ţi această casă, alungă orice gând rău, ca să fii mădular de cinste al lui Hristos, ca să fii templu al Duhului Sfânt. Fă şi alte temple la fel! Şi după cum nu-i treci cu uşurinţă cu vederea pe săracii pe care-i vezi, tot aşa nu-l trece cu vederea nici pe cel pe care-l vezi că aleargă la sinagogă! Opreşte-l

29. Luca 13, 27.
30. Matei 21, 13.
31. Ioan 2, 16.
32. 2 Cor. 6, 16.

cu cuvântul, ca printr-un frâu, şi adu-l la Biserică. Milostenia aceasta e mai mare decât cealaltă milostenie şi un câştig mai mare decât câştigul a mii de talanţi. Dar pentru ce vorbesc eu de câştig de mii de talanţi? Este mai mare câştig decât de-ai câştiga întreaga lume văzută, pentru că şi omul este mai de preţ decât întreaga lume; căci pentru om s-a făcut şi cerul şi pământul, şi marea şi soarele şi stelele. Gândeşte-te dar la vrednicia celui pe care-l mântui şi nu dispreţui purtarea lui de grijă. De-ai depune la zarafi nenumăraţi bani, n-ai să câştigi atât cât câştigi mântuind un suflet abătându-l de pe calea cea rătăcită şi povăţuindu-l spre buna credinţă. Cel ce dă săracului pune capăt foamei; dar cel ce îndreaptă pe unul care ţine obiceiurile şi sărbătorile iudaice, (acela) pune capăt necredinţei. Unul uşurează sărăcia, celălat opreşte nelegiuirea. Unul izbăveşte trupul de durere, celălalt smulge sufletul din gheenă.

Ţi-am arătat comoara! Nu pierde câştigul! Aici nu mai poţi da vina pe sărăcie, nu mai poţi spune că eşti sărac pentru a face o astfel de milostenie. Cheltuiala este numai la cuvinte, risipa, la vorbe. Să nu ne trândăvim dar, ci cu toată râvna şi cu toată tragerea de inimă să-i vânăm pe fraţii noştri; să-i târâm chiar fără voia lor în casele noastre şi să le întindem ospăţ. Chiar astăzi să-i facem părtaşi mesei, pentru ca, în faţa noastră curmând postul şi dându-ne încredinţare şi convingere deplină de frumoasa lor îndreptare, să ajungă şi loruşi, şi nouă pricinuitori ai veşnicelor bunătăţi, cu harul şi iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care şi cu Care Tatălui slava, împreună şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Cuvântul VII[1]

1. V-aţi săturat oare de lupta împotriva iudeilor sau vreţi ca şi astăzi să mă lupt cu ei? Am grăit multe şi mai înainte, totuşi cred că doriţi să mă auziţi vorbind (iarăşi) despre acelaşi subiect. Cel care nu se satură de a-L iubi pe Hristos nu se satură niciodată de a lupta împotriva celor ce-L urăsc pe El. În plus, mai este şi altă pricină care mă sileşte la asta. Au mai rămas unele rămăşiţe din sărbătorile lor. Şi după cum trâmbiţele lor au fost mai nelegiuite decât trâmbiţele cele din teatru, şi după cum posturile lor sunt mai pline de ruşine decât beţia şi chefurile, tot astfel şi corturile pe care şi le instalează nu sunt cu nimic mai bune decât casele de desfrâu şi casele cu cântăreţi din flaut.

Nimeni să nu osândească îndrăzneala cuvintelor mele! Cea mai mare îndrăzneală şi nelegiuire este a nu gândi aşa despre iudei. Nu trebuie oare să-i judec astfel când se iau la harţă cu Dumnezeu, când se împotrivesc Duhului Sfânt? Sărbătoarea aceasta era sfântă altădată, când se prăznuia după Lege şi la porunca lui Dumnezeu, dar nu acum. Toată vrednicia ei i-a pierit pentru că o săvârşesc împotriva voii lui Dumnezeu. Iudeii, care par că ţin sărbătorile vechi şi Legea mai mult decât toţi, ei sunt aceia care ocărăsc mai ales şi Legea, şi sărbătorile; pe când noi, care le lăsăm să se odihnească aşa cum laşi un om bătrân, pe care nu-l mai bagi în lupte când e cu părul alb şi nici nu-l mai sileşti să lupte când nu mai e timpul, noi suntem aceia care cinstim şi Legea, şi sărbătorile.

V-am demonstrat îndeajuns şi mai înainte că a trecut timpul Legii şi al religiei iudaice. Haide, dar, să vorbim astăzi despre cele ce au mai rămas. Ar fi de-ajuns, pentru a scăpa de orice greutate, să demonstrez cu ajutorul tuturor

1. P.G. 48, col. 916-928.

profeţilor că săvârşirea sărbătorilor în afara Ierusalimului este o nelegiuire şi o păgânătate. Şi chiar dacă ar fi adevărat ceea ce şoptesc cu lăudăroşenie iudeii, că au să-şi ia oraşul înapoi, nici aşa n-ar scăpa de crimele fărădelegii lor. Noi însă am demonstrat cu temeinicie că nici n-are să se mai ridice Ierusalimul şi nici iudeii n-au să-şi mai reia felul lor vechi de vieţuire. Odată demonstrat lucrul acesta, s-au demonstrat şi celelalte toate, că nu va mai putea fi nici jertfă, nici ardere de tot, nici puterea legii şi nici altceva din vieţuirea cea veche. Mai întâi, Legea poruncea ca toată partea bărbătească să se urce la templu de trei ori pe an[2]. Dărâmându-se templul, acest lucru nu se mai poate face. Apoi, Legea poruncea ca acela cu scurgere de sământă, leprosul, femeia cu scurgere de sânge la lună, lehuza să aducă jertfă[3], dar asta iarăşi nu se poate odată ce nu se vede nici loc de jertfă, nici altar. Legea a poruncit ca preoţii să cânte imne; dar am demonstrat şi mai înainte că locul îi oprea să facă aceasta şi că profeţii îi învinuiau spunându-le că au citit Legea, dar au mărturisit în afară. Deci, când nu era cu putinţă nici Legea s-o citeşti în afară de oraş, cum este cu putinţă să faci legea în afară de oraş? De aceea Dumnezeu, ameninţându-i, le spunea: *"Nu le voi pedepsi pe fetele voastre când se vor desfrâna şi nici pe nurorile voastre când se vor preadesfrâna"*[4].

– Ce vor să spună aceste cuvinte?

– Voi încerca să vi le explic citindu-vă o lege veche.

– Care lege este aceasta?

– *"Dacă va greşi femeia împotriva bărbatului ei şi-l va înşela pe el şi se va culca altcineva cu ea în pat, şi va fi tăinuită de ochii bărbatului, şi martor nu va fi împotriva ei, şi nu va rămâne îngreunată..., şi va veni peste el duh de gelozie, iar ea nu va fi pângărită..."*[5]. Cu alte cuvinte spune

2. Cf. Ieş. 23, 17.
3. Cf. Lev. 15, 2-33.
4. Os. 4, 14.
5. Num. 5, 12-14.

aşa: "Dacă se va desfrâna femeia, iar bărbatul va bănui desfrânarea, sau nu se va desfrâna, dar o va bănui fără să aibă martor şi fără să o vădească sarcina, *"o va aduce la preot şi va aduce darul ei făină de orz"*[6].

– Dar pentru ce făină de orz, şi nu de grâu curat?

– Pentru că fapta este faptă de jale, de învinuire, de rea bănuială; felul jertfei era asemenea cu nenorocirea. De aceea şi spune Scriptura: *"Nu vei turna peste ea untdelemn, nici nu vei pune peste ea tămâie. Apoi* – căci trebuie să prescurtez – *o va aduce pe ea preotul şi va lua apă curată într-un vas de lut, şi va pune în apă ţărână luată din pământ şi va pune pe femeie şi o va jura şi va zice: Dacă n-ai greşit ca să te pângăreşti faţă de bărbatul tău, curată să fiii de apa mustrării; dar dacă ai greşit şi te-ai pângărit şi altcineva s-a culcat cu tine, în afară de bărbatul tău, să dea Domnul ca tu să fii de blestem şi de urgie în poporul tău"*[7].

– Ce înseamnă *"de blestem şi de urgie"*?

– Ca să se spună: Să nu păţească ce-a păţit cutare femeie! *"Să dea Domnul ca apa aceasta blestemată să intre în pântecele tău şi să-ţi rupă sânul şi să se umfle pântecele tău. Şi femeia să zică: Fie, Fie! Şi dacă femeia va fi pângărită, va intra apa mustrării şi va rupe pântecele ei şi va fi femeia în blestem. Iar dacă femeia nu va fi pângărită, va fi nevinovată şi va avea urmaşi"*[8].

Când iudeii erau duşi în robie, nimic din acestea nu se mai putea face, căci nu era nici templul, nici altarul, nici cortul mărturiei, nici aducerea de jertfă. De aceea, Dumnezeu îi ameninţa zicând: *"Nu le voi pedepsi pe fetele voastre când se vor desfrâna, nici pe nurorile voastre când se vor preadesfrâna"*[9].

6. Num. 5, 15.
7. Num. 5, 15-21.
8. Num. 5, 21-28.
9. Os. 4, 15.

2. Ai văzut că locul dădea tărie Legii? Nici preot nu mai poate fi, odată ce nu mai este oraşul. După cum nu mai este cu putinţă să mai fie împărat când nu mai e oştire, nici diademă, nici porfiră, nici altceva din cele ce alcătuiesc puterea împărătească, tot astfel nu mai este cu putinţă să fie nici preot când a pierit jertfa, s-a oprit aducerea de jertfe, au fost călcate în picioare Sfintele şi a dispărut tot ceremonialul de la templu. Căci acestea toate făceau preoţia.

Deci, aşa cum spuneam mai sus, ne-ar fi de-ajuns atâta pentru a demonstra că n-au să se mai întoarcă nici jertfele, nici arderile de tot, nici celelalte curăţiri, nici altceva din religia iudaică. Să dovedesc acum că templul nu va mai fi ridicat niciodată. După cum acum, când nu este templu, toate ceremoniile legale sunt desfiinţate, şi dacă se săvârşeşte vreuna se face o nelegiuire, tot astfel, dacă se demonstrează că templul nu-şi va mai recăpăta niciodată forma lui, se demonstrează astfel şi aceea că nici slujirea lui Dumnezeu nu se va întoarce iarăşi la vechea stare, că nu va fi nici preot, nici împărat. Dacă nu era îngăduit celor din sămânţa lor, de-ar fi fost chiar dintre cei mai de jos, să slujească altor neamuri, cu atât mai mult nu era îngăduit împăratului să se supună altora.

Dar pentru că lupta şi strădania mea nu-i numai să le închid gura iudeilor, ci să înţelepţească şi dragostea voastră, haide să demonstrăm şi pe altă cale că au încetat jertfele lor, că a încetat preoţia lor şi că nu se vor reîntoarce iudeii la obiceiurile lor de mai înainte.

– Cine spune asta?

– Minunatul şi marele profet David. El arată că o jertfă are să fie scoasă, şi alta adusă. Şi grăieşte aşa: *"Multe ai făcut Tu, Doamne, Dumnezeul Meu, minunile Tale, şi gândurilor Tale nu este cine să se asemene Ţie. Am vestit şi am grăit"*[10]. Uită-te la înţelepciunea profetului. Când a spus: *"Multe ai făcut Tu, Doamne, Dumnezeul meu, minunile Tale"*,

10. Ps. 39, 7-8.

şi când s-a spăimântat de faptele minunate ale lui Dumnezeu, nu ne-a vorbit deloc despre creaţia văzută, despre cer, despre pământ, despre mare, despre apă, despre foc, nu ne-a vorbit despre minunile acelea străine petrecute în Egipt, nici despre alte minuni asemenea acestora!

– Dar despre care lucruri spune el că sunt minunate?

– *"Jertfă şi prinos nu ai voit"*[11].

– Ce spui? Spune-mi, te rog, acesta este lucru străin şi minunat?

– Nu, răspunde el. Căci n-a văzut numai atât; cu ochii lui profetici a văzut de la început că neamurile au să vină la Dumnezeu; a văzut că cei care stăteau ţintuiţi de zei, care slujeau pietrelor şi erau mai ticăloşi decât necuvântătoarele au să-şi recapete dintr-odată vederea, au să-L cunoască pe Stăpânul tuturor şi, părăsind slujirea cea spurcată a demonilor, au să-I slujească curat şi fără sânge lui Dumnezeu.

Încă a mai văzut că vor veni nu numai aceia, ci şi iudeii, care nu erau desăvârşiţi în credinţa lor, au să părăsească şi ei jertfele, arderile-de-tot şi celelalte slujiri trupeşti şi au să fie aduşi şi ei la filosofia noastră cea înaltă. Gândindu-se profetul la nespusa iubire de oameni a lui Dumnezeu, care covârşeşte toată mintea, spăimântându-se de marea schimbare a lucrurilor, că a adus pe lume un nou fel de viaţă, că i-a făcut pe oameni din diavoli îngeri – toate acestea s-au făcut pentru că a fost desfiinţată vechea jertfă şi a fost adusă altă jertfă, aceea a trupului lui Hristos –, spăimântându-se deci şi minunându-se, profetul zicea: *"Multe ai făcut Tu, Doamne, Dumnezeul meu, minunile Tale"*. Pentru că prezice această întreagă profeţie din partea lui Hristos, după ce a spus: *"jertfă şi prinos nu ai voit"*, a adăugat: *"..., dar trup mi-ai alcătuit"*[12]. Vorbeşte de trupul Stăpânului, de jertfa obştească pentru toată lumea, care a curăţit sufletele noastre, a pus capăt păcatului, a stins moartea, a deschis cerurile, ne-a

11. Ps. 39, 9.
12. Ps. 39, 9.

arătat multe şi mari nădejdi şi le-a făcut pe toate celelalte. Cunoscându-le şi Pavel pe acestea, striga: *"O, adâncul bogăţiei şi al înţelepciunii şi al ştiinţei lui Dumnezeu! Cât sunt de necercetate judecăţile Lui şi de negăsit urma căilor Lui!"*[13]. Proorocul, prevăzând toate acestea, spunea: *"Multe ai făcut Tu, Doamne Dumnezeul meu, minunile Tale"*. Apoi, după ce a spus din partea lui Hristos: *"Arderi-de-tot şi jertfă pentru păcat n-ai voit"*, a adăugat: *"Atunci am zis: Iată, vin"*[14].

– Când *"atunci"*?

– Când a venit vremea unor învăţături mai înalte. Învăţăturile nedesăvârşite trebuia să le învaţăm prin robii Lui, dar pe cele mai înalte, pe cele ce depăşesc firea omenească trebuia să le învăţăm de la Însuşi Legiuitorul. De aceea şi spunea Pavel: *"În multe feluri şi în multe chipuri a grăit odinioară Dumnezeu părinţilor noştri prin profeţi; iar în zilele acestea de pe urmă ne-a grăit nouă prin Fiul, pe Care L-a pus moştenitor a toate; prin Care a făcut veacurile"*[15]. Şi, iarăşi, Ioan: *"Legea prin Moise s-a dat, dar harul şi adevărul prin Iisus Hristos au venit"*[16]. Încât cea mai mare laudă a Legii este şi lauda aceasta, că i-a pregătit pe oameni pentru primirea Învăţătorului. Apoi, ca să nu socoteşti că este un Dumnezeu nou, şi nici să nu socoteşti că introduce vreo noutate, ascultă ce zice Profetul: *"În fruntea cărţii este scris despre Mine"*[17]. Profeţii au vestit din vechime venirea Mea, spune Domnul; chiar la începutul cărţilor le-am făcut oamenilor cunoscută dumnezeirea Mea.

3. Când Dumnezeu spune la începutul facerii lumii: *"Să facem om după chipul şi după asemenea Noastră"*[18], ne descoperă tainic dumnezeirea Fiului, cu Care vorbeşte. Apoi, pentru a arăta că vieţuirea de acum nu este potrivnică vie-

13. Rom. 11, 33.
14. Ps. 39, 10.
15. Evr. 1, 1-2.
16. Ioan 1, 17.
17. Ps. 39, 11.
18. Fac. 1, 26.

ţuirii de mai înainte, ba, dimpotrivă, că voinţa lui Dumnezeu era de a pune capăt jertfei Vechiului Testament şi de a aduce în locul ei jertfa aceasta a noastră, – căci este o îndreptare a jertfei celei vechi, nu o împotrivire, nici luptă –, după ce a spus: *"În fruntea cărţii este scris despre Mine"*, a adăugat: *"Ca să fac voia Ta, Dumnezeule, am voit şi legea Ta în lăuntrul inimii Mele"*[19]. Apoi, ca să arate care este voinţa lui Dumnezeu, nu mai vorbeşte de jertfe, de arderi de tot, de prinoase, de osteneli, ci spune: *"Am binevestit dreptate în Biserică mare"*[20].

– Ce înseamnă *"Am binevestit dreptate"*?

– N-a spus simplu: "Am dat", ci: *"Am binevestit"*.

– Ce înseamnă dar?

– Înseamnă că a îndreptăţit neamul nostru nu din pricina faptelor noastre, nici a ostenelilor, nici a răsplătirii noastre, ci numai din pricina harului Său. Acest lucru l-a arătat şi Pavel, zicând: *"Dar acum, în afara Legii, dreptatea lui Dumnezeu s-a arătat"*[21]. Dreptate a lui Dumnezeu prin credinţa lui Iisus Hristos, nu prin vreo oboseală sau osteneală. Tălmăcind această mărturie a proorocului David, Pavel spunea: *"Pentru că Legea, având umbra bunătăţilor viitoare, nu însuşi chipul lucrurilor, nu poate niciodată să-i facă desăvârşiţi pe cei ce se apropie prin aceleaşi jertfe, pe care le aduc neîncetat în fiecare an*[22]*..."*. De aceea, intrând în lume, zice: *"Jertfă şi prinos n-ai voit, dar trup Mi-ai întocmit"*[23]. Vorbeşte de intrarea Celui Unul-Născut în lume, de întruparea Lui. Aşa a venit Cel Unul-Născut la noi! Nu a schimbat un loc cu altul – cum s-ar putea gândi asta despre Cel ce pretutindenea este şi toate le plineşte? –, ci ni S-a arătat nouă prin trup.

19. Ps. 39, 11.
20. Ps. 39, 12.
21. Rom. 3, 21.
22. Evr. 10, 1.
23. Evr. 10, 5; Ps. 39, 9.

Dar pentru că lupta noastră nu este numai cu iudeii, ci şi cu elenii şi cu mulţi eretici, haide să vă descopăr aici înţelesul adânc al acestor cuvinte şi să vedem pentru ce Pavel a amintit numai această proorocire a lui David, cu toate că avea nenumărate mărturii care desfiinţează Legea şi vechea vieţuire. N-a făcut asta fără rost şi nici la întâmplare, ci mânat de o pricină întemeiată şi de o înţelepciune nespusă. Toţi sunt de acord că Pavel avea şi alte mărturii mai mari şi mai puternice pe care ar fi putut să le aducă pentru acest subiect. Într-adevăr, Isaia spune: *"Nu este voinţa Mea în voi! M-am săturat de arderile-de-tot ale berbecilor; iar seu de miei şi sânge de tauri şi de ţapi nu voiesc, nici dacă aţi veni să le arătaţi Mie. Căci cine a cerut acestea din mâinile voastre? Dacă-Mi veţi aduce Mie făină de grâu, în zadar! Tămâia este urâciune înaintea Mea"*[24]. În altă parte, iarăşi: *"Nu acum te-am chemat pe tine, Iacove, nici nu te-am făcut să osteneşti, Israele. Tu nu M-ai slăvit cu jertfe, nici nu Mi-ai robit cu darurile tale, nici nu te-am făcut să osteneşti cu jertfe de tămâie, nici nu Mi-ai cumpărat cu argint tămâie"*[25]. Iar Ieremia spune: *"Pentru ce-Mi aduci tămâie din Saba şi scorţişoară din pământ depărtat? Arderile-de-tot ale voastre nu M-au îndulcit"*[26]. Şi iarăşi: *"Adunaţi arderile de tot ale voastre cu jertfele voastre şi mâncaţi carne"*[27]. Un alt profet a grăit aşa: *"Strămută de la Mine glasul cântărilor tale şi cântare din instrumentele tale muzicale nu voi auzi"*[28]. Iar în altă parte, când iudeii ziceau: *"Oare va primi Domnul arderile de tot dacă-i voi da pe cei dintâi născuţi ai mei pentru păgânătatea mea, dacă voi da rodul pântecelui meu pentru păcatul meu?"*, Profetul i-a mustrat şi le-a zis: *"Nu ţi s-a vestit ţie, omule, ce este bun şi ce cere Domnul Dumnezeu de la tine? Nu-ţi cere decât să iubeşti mila, să*

24. Is. 1, 11-13.
25. Is. 43, 22-24.
26. Ier. 6, 20.
27. Ier. 7, 21.
28. Am. 5, 23.

faci judecată și dreptate și să fii gata să mergi în urma Domnului Dumnezeului tău"[29]. David grăia la fel: *"Nu voi primi din casa ta viței, nici din turmele tale țapi"*[30].

– Pentru ce, dar, Pavel a amintit numai mărturia aceea, când putea aduce atâtea mărturii prin care Dumnezeu declară că îndepărtează jertfele Vechiului Testament, lunile noi, sărbătorile? Pentru ce le-a lăsat pe toate acestea la o parte și a amintit numai mărturia aceea?

– Nu fără rost și nici la întâmplare. Vă voi spune acum pricina!

Mulți necredincioși și mulți iudei, când se luptă cu noi, spun că trăirea după religia Vechiului Testament s-a terminat nu din pricina nedesăvârșirii ei, nici din pricină că a fost adusă în lume religia noastră, ci din pricina răutății acelora care aduceau jertfe în vremea aceea. Iată ce spune Isaia: *"Dacă veți întinde mâinile voastre, Îmi voi întoarce ochii de la voi; și dacă veți înmulți rugăciunea, nu vă voi auzi"*. Apoi adaugă și pricina, zicând: *"...căci mâinile voastre sunt pline de sânge"*[31]. Cuvintele acestea nu învinuiesc jertfele, ci răutatea celor care aduc jertfele. De aceea Dumnezeu nu primea jertfele, spun aceștia, pentru că le aduceau cu mâini necurate. La fel și David; după ce spune: *"Nu voi primi din casa ta viței, nici din turmele tale țapi"*[32], a adăugat: *"Iar păcătosului i-a zis Dumnezeu: Pentru ce povestești dreptățile Mele și iei legământul Meu în gura ta? Tu ai urât învățătura și ai lepădat cuvintele Mele înapoia ta. Dacă vedeai un hoț, alergai cu el și cu cel desfrânat puneai partea ta. Gura ta a înmulțit nedreptatea și limba ta a împletit vicleșuguri. Șezând împotriva fratelui tău ai clevetit și împotriva fiului maicii tale ai pus sminteală"*[33]. Din aceste texte se vede, spun ei, că Dumnezeu n-a îndepărtat jertfele pentru

29. Mih. 6, 8.
30. Ps. 49, 10.
31. Is. 1, 15.
32. Ps. 49, 10.
33. Ps. 49, 17-21.

altă pricină decât pentru că cei ce le aduceau se desfrânau, furau, unelteau împotriva propriilor frați. Fiecare profet deci, spun ei, îi învinuiește pe cei ce aduceau jertfe; de aceea Dumnezeu a oprit jertfele.

4. Acestea sunt argumentele adversarilor noștri. Dar Pavel, prin mărturia proorocului David, le-a dat o lovitură puternică și a închis cu totul gura lor cea nerușinată.

Pavel, voind să arate că Dumnezeu a îndepărtat și a desființat religia Vechiului Testament pentru că era nedesăvârșită, a citat această mărturie, în care nu se aduce nici o învinuire celor ce aduceau jertfe, dar iese la iveală pe deplin nedesăvârșirea ei. Într-adevăr, Profetul nu îi învinuiește deloc pe iudei, ci spune simplu așa: *"Jertfă și prinos nu ai voit, dar trup mi-ai întocmit; arderi-de-tot și jertfă pentru păcat n-ai binevoit"*[34]. Interpretând acest text, Pavel spunea: *"Desființează, așadar, pe cea dintâi, ca să o pună pe cea de-a doua"*[35]. Dacă Profetul ar fi spus: *"Jertfă și prinos nu ai voit"* și ar fi tăcut, adversarii noștri ar mai putea avea cuvânt de apărare; dar așa, pentru că Profetul a adăugat: *"dar trup Mi-ai întocmit"* și pentru că a arătat că are să fie introdusă o altă jertfă, nu le-a mai dat nici o nădejde că religia lor are să mai revină. Interpretând acest text, Pavel spune: *"Prin această jertfă suntem sfințiți în voința lui Hristos"*[36]. *"Căci dacă sângele de tauri și de țapi și cenușa junincii, cu care se stropesc cei întinați, îi sfințesc spre curățirea trupului, cu cât mai mult sângele lui Hristos, Care, prin Duhul Sfânt, S-a adus pe Sine jertfă fără de prihană, va curăți cugetul nostru de faptele moarte!"*[37]. Cuvintele acestea au demonstrat îndeajuns că religia Vechiului Testament a încetat, că a fost adusă în locul ei alta și că vechea religie nu va mai învia.

34. Ps. 39, 9-10.
35. Evr. 10, 9.
36. Evr. 10, 10.
37. Evr. 9, 13-14.

Haide acum să arăt ceea ce urmăream mai înainte, anume că nu mai este nici preoţia Vechiului Testament şi nici nu va mai fi! Dar, ca să arăt ritos şi lămurit lucrul acesta din Scripturi, să o iau puţin mai de departe, ca să fie mai limpede înţelesul cuvintelor mele.

După ce Avraam s-a întors din Persia, a născut pe Isaac, apoi Isaac a născut pe Iacov, iar Iacov, pe cei doisprezece patriarhi, din care au ieşit douăsprezece seminţii, dar, mai bine spus, treisprezece, căci în locul lui Iosif au ajuns capi de seminţii Efraim şi Manase, copiii lui. Şi după cum seminţia era numită după numele fiecăruia din fiii lui Iacov, seminţia lui Rufin, a lui Simeon, a lui Levi, a lui Iuda, a lui Neftalim, a lui Gad, a lui Asir, a lui Veniamin, tot astfel şi cu copiii lui Iosif, cu Manase şi Efraim, ei au dat numele lor celor două seminţii, şi fiecare seminţie se chema: una a lui Efraim şi alta a lui Manase. Din aceste treisprezece seminţii, douăsprezece aveau ţarine, aveau venituri, se ocupau cu agricultura şi cu toate celelalte meserii pe care le are viaţa. Seminţia lui Levi însă a fost cinstită cu preoţia, este singura seminţie care a fost scutită de munca de toate zilele; nu lucrau pământul, nu se îndeletniceau cu meseriile, nu se ocupau cu nimic altceva decât cu preoţia; primeau zeciuială de la tot poporul, din vin, din grâu, din orz şi din toate celelalte; toţi le dădeau zeciuială, şi acesta le era venitul. Din altă seminţie nu se putea face nimeni preot. Din această seminţie, din a lui Levi, a fost Aaron, iar urmaşii lui primeau preoţia prin moştenire şi nimeni din altă seminţie n-a ajuns vreodată preot. Leviţii aceştia primeau de la celelalte seminţii zeciuială şi din aceasta trăiau.

Dar chiar înainte de Iacov şi de Isaac, pe vremea lui Avraam, pe când nu era Moise, nici nu era scrisă Legea, nici nu se arătase preoţia levitică, pe când nu era nici cortul mărturiei, nici templul, nici seminţiile, când nu se arătase Ierusalimul şi nici nu luaseră început lucrurile iudeilor, a fost Melchisedec, preot al Dumnezeului celui Preaînalt. Acest Melchisedec era şi împărat, şi preot în acelaşi timp. El avea să fie închipuire a lui Hristos şi Scriptura îl pomeneşte destul de lămurit. Avraam i-a lovit pe perşi şi l-a smuls din mâinile lor pe Lot, nepotul său; după ce a luat toate prăzile de război şi se întorcea victorios, Scriptura spune aşa despre Melchisedec: *"Şi Melchisedec, împăratul Salemului, i-a adus pâine şi vin; şi era preot al Dumnezeului celui Preaînalt. Şi l-a binecuvântat pe Avraam şi a spus: Binecuvântat este Avraam de Dumnezeu cel Preaînalt, Care a zidit cerul şi pământul, şi binecuvântat este Dumnezeu cel Preaînalt, Care i-a dat pe duşmanii tăi sub mâna ta. Şi Avraam i-a dat lui zeciuială din toate"*[37bis].

Aşadar, dacă vom găsi vreun profet care să spună că se va ridica alt preot în urma lui Aaron, în urma preoţiei levitice şi în urma acestor jertfe şi prinoase, dar nu din seminţia lui Levi, ci din alta, din care niciodată n-a fost preot, şi nu după rânduiala lui Aaron, ci după rânduiala lui Melchisedec, atunci este evident că vechea preoţie va înceta şi va fi înlocuită cu alta nouă. Căci dacă avea să dăinuiască preoţia veche, Profetul trabuia să spună după rânduiala lui Aaron, şi nu după rânduiala lui Melchisedec.

– Care profet spune aşa?

– Acelaşi profet care a vorbit despre jertfe vorbeşte şi despre Hristos. Şi grăieşte aşa: *"Zis-a Domnul Domnului Meu: Şezi de-a dreapta Mea"*[38].

5. Apoi, ca să nu bănuieşti cumva că a spus aceasta despre un om oarecare, nu rosteşte aceste cuvinte Isaia, nici Ieremia, nici un alt om de rând care a fost prooroc, ci însuşi împăratul, ca să ştii că împăratul nu poate numi pe nimeni altul domn decât pe Dumnezeu. Dacă ar fi grăit aceste cuvinte un om de rând, poate că unul dintre neruşinaţii iudei ar fi spus că e vorba despre un om; dar un împărat nu-l va numi niciodată pe un om Domn al său. Dacă

37bis. Fac. 14, 18-20.
38. Ps. 109, 1.

David ar fi rostit aceste cuvinte despre unul dintre oameni, cum ar fi spus că l-a așezat în dreapta slavei aceleia mari și nespuse? E cu neputință. Despre Acesta David spune: *"Zis-a Domnul Domnului Meu: Șezi de-a dreapta Mea până ce-i voi pune pe dușmanii Tăi așternut picioarelor Tale"*[39]. Apoi, ca să nu crezi că e slab și neputincios, a adăugat: *"Cu Tine, începutul în ziua puterii Tale"*[40]. Și grăiește și mai lămurit: *"Din pântece mai înainte de luceafăr Te-am născut"*[41]. Nici un om nu s-a născut mai înainte de luceafăr. *"Tu ești preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec"*[42]. N-a spus: "După rânduiala lui Aaron". Întreabă-l dar pe iudeu: Pentru ce profetul a introdus un alt preot, după rânduiala lui Melchisedec, dacă nu avea să desființeze vechea preoție?

Venind Pavel la acest text, iată cum l-a făcut mai lămurit. După ce spune despre Hristos că, după cum zice în alt loc: *"Tu ești preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec"*[43], a adăugat: *"Despre aceasta avem mult de vorbit și este greu de tâlcuit"*[44]. După ce îi ține de rău pe ucenici – căci trebuie să scurtez –, Apostolul le spune cine este Melchisedec, le spune istoria lui, grăind așa: *"Acesta este cel ce l-a întâmpinat pe Avraam când acesta se întorcea de la înfrângerea regilor și l-a binecuvântat și căruia Avraam i-a împărțit zeciuială din toate"*[45]. Apoi le descoperă superioritatea lui Melchisedec, închipuire a lui Hristos, și le zice: *"Vedeți dar cât de mare este acesta, căruia Avraam, patriarhul, i-a împărțit zeciuială din toate"*[46]. Pavel n-a spus aceste cuvinte fără rost, ci pentru că voia să arate că preoția noastră este cu mult mai mare decât preoția iudaică.

39. Ps. 109, 1.
40. Ps. 109, 3.
41. Ps. 109, 3.
42. Ps. 109, 4.
43. Evr. 5, 10.
44. Evr. 5, 11.
45. Evr. 7, 1-2.
46. Evr. 7, 4.

Această superioritate se vede chiar în închipuirea ei, înainte de venirea adevăratei preoții. Într-adevăr, Avraam a fost tatăl lui Isaac, bunicul lui Iacov și străbunicul lui Levi, căci Levi a fost fiul lui Iacov; și preoția iudaică își are începutul de la Levi; or, acest Avraam, străbunicul leviților și al preoților iudaici, s-a purtat ca un laic în fața lui Melchisedec, care era închipuire a preoției noastre. Asta se vede din două fapte: întâi, că i-a dat zeciuială, căci laicii dau preoților zeciuială; al doilea, că a fost binecuvântat de Melchisedec, căci laicii sunt binecuvântați de preoți. Uită-te dar cât de înaltă este preoția noastră, dacă Avraam, patriarhul iudeilor, străbunicul leviților, este binecuvântat de Melchisedec și-i dă acestuia zeciuială. Căci Vechiul Testament vorbește despre amândouă: și că l-a binecuvântat Melchisedec pe Avraam, și că Avraam i-a dat zeciuială lui Melchisedec[47]. Amintind de toate acestea, Pavel zicea: *"Vedeți dar cât de mare este acesta!"*.

– Care "acesta"?

– "Melchisedec, răspunde Pavel, *căruia patriarhul Avraam i-a și dat zeciuială din cele mai bune prăzi. Și aceia dintre fiii lui Levi care primesc preoția au poruncă să ia zeciuială de la popor, adică de la frații lor, deși au ieșit din coapsa lui Avraam*"[48]. Cu alte cuvinte, spune așa: Leviții, preoții iudeilor, au primit poruncă, după Lege, să ia zeciuială de la ceilalți iudei. Deși toți erau din Avraam, și leviții, și restul poporului, totuși leviții luau zeciuială de la frații lor. Dar Melchisedec, care nu se înrudea cu ei – căci nu era din Avraam, nici din seminția levitică, ci din alt neam – a zeciuit pe Avraam, adică a luat zeciuială de la el. Și nu numai atât, ci și altceva.

– Ce anume?

– L-a binecuvântat pe cel ce avea făgăduința, pe Avraam.

– Și ce spune asta?

47. Cf. Fac. 14, 18-20.
48. Evr. 7, 4-5.

– Că Avraam e cu mult inferior lui Melchisedec.

– Cum?

– *"Or, fără nici o îndoială, cel mai mic este binecuvântat de cel mai mare"*[49].

Prin urmare, dacă Avraam, străbunicul leviţilor, n-ar fi fost mai mic decât Melchisedec, n-ar fi fost binecuvântat de acesta şi nici nu i-ar fi dat lui zeciuială. Voind apoi Pavel să arate că prin Melchisedec a ieşit la iveală aceasta, a adăugat: *"Şi, ca să spun aşa*, adică aproape, *prin Avraam a fost zeciuit şi Levi, cel care ia zeciuială"*[50].

– Ce înseamnă *"a fost zeciuit"*?

– Înseamnă că Levi, care încă nu se născuse, i-a dat şi el, prin Avraam, zeciuială lui Melchisedec. *"Căci era încă în coapsa tatălui său,* spune Pavel, *când l-a întâmpinat pe acesta Melchisedec"*[51]. De aceea Pavel, ca să arate mai dinainte aceasta, a zis: *"ca să spun aşa"*.

Mai departe, Pavel explică pentru ce a trebuit să spună toate acestea. *"Deci dacă desăvârşirea ar fi fost prin preoţia levitică – căci poporul sub ea a primit Legea –, ce nevoie mai era să se ridice alt preot după rânduiala lui Melchisedec şi să nu se numească după rânduiala lui Aaron?"*[52].

– Ce înţeles au aceste cuvinte?

– Dacă religia iudaică era desăvârşită, spune Pavel, dacă Legea nu era umbră a bunătăţilor viitoare, dacă ea putea săvârşi totul, dacă nu avea să facă loc altei legi, dacă nici preoţia de mai înainte nu avea să fie desfiinţată şi dacă nu avea să fie adusă alta în locul ei, atunci, pentru ce Profetul a spus: *"Tu eşti preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec"*[53], când ar fi trebuit să spună: "după rânduiala lui Aaron"? De aceea şi întreabă Pavel: Dacă desăvârşirea ar fi fost prin preoţia levitică, ce nevoie mai era să se aducă un

49. Evr. 7, 7.
50. Evr. 7, 9.
51. Evr. 7, 10.
52. Evr. 7, 11.
53. Ps. 109, 4.

alt preot, după rânduiala lui Melchisedec şi să nu se numească după rânduiala lui Aaron? De aici se vede că preoţia levitică a luat sfârşit şi că a fost înlocuită cu alta, cu mult mai bună şi mai înaltă. Odată recunoscut acest lucru, trebuie recunoscut şi celălalt, că are să fie adusă o altă religie, pe măsura acestei preoţii superioare, adică religia noastră, şi o legiuire mai bună. Pentru a demonstra acest lucru, Pavel a spus: *"Schimbându-se preoţia, s-a schimbat neapărat şi Legea;* şi unul este Ziditorul acestora"[54]. Iar pentru că cele mai multe legi erau în legătură cu slujirea preoţiei şi pentru că preoţia aceasta a fost îndepărtată, este lămurit că, aducându-se altă preoţie în locul ei, trebuia să fie adusă şi altă legiuire, mai bună.

Pentru a arăta despre cine s-au spus aceste cuvinte, Pavel zice: *"Pentru că Cel despre Care se zic acestea face parte din altă seminţie, din care nimeni n-a slujit altarului. Şi este învederat că din Iuda a răsărit Domnul nostru, seminţie căreia Moise nu i-a grăit nimic despre preoţie"*[55]. Aşadar, când se vede că Hristos este din seminţia lui Iuda, că este preot după rânduiala lui Melchisedec şi că Melchisedec este cu mult mai de cinste decât Avraam, urmează că se aduce o altă preoţie în locul celeilalte, cu mult superioară aceleia. Dacă închipuirea acestei preoţii a fost atât de mare, şi mai strălucitoare decât preoţia iudaică, atunci cu mult mai mare este însăşi realitatea, preoţia noastră. Pentru a arăta acest lucru, Pavel spunea: *"Este încă şi mai învederat lucrul acesta dacă, după asemănarea lui Melchisedec, se ridică alt preot, care nu-i preot după Legea poruncii trupeşti, ci după puterea vieţii nepieritoare"*[56].

– Ce înseamnă: *"nu după Legea poruncii trupeşti, ci după puterea vieţii nepieritoare"*?

54. Evr. 7, 12.
55. Evr. 7, 13-14.
56. Evr. 7, 15-16.

– Înseamnă că nu-i trupească nici una dintre poruncile lui Hristos. Nu ne-a poruncit să jertfim oi şi viţei, ci să-I slujim lui Dumnezeu cu virtutea sufletului nostru; iar ca răsplată a acestor fapte ne-a gătit viaţa care nu piere niciodată. Şi iarăşi, când a venit, fiind noi morţi din pricina păcatelor, ne-a înviat şi ne-a dat viaţă; ne-a dezlegat dintr-o îndoită moarte, moartea păcatului şi moartea trupului. Pentru aceasta spune Pavel: *"Nu după Legea poruncii trupeşti, ci după puterea vieţii nepieritoare"*, pentru că Hristos a venit să ne aducă astfel de daruri.

6. Aşadar, odată ce s-a demonstrat că s-a schimbat preoţia, s-a demonstrat şi aceea că trebuia neapărat să se facă şi schimbarea Legii. Cu toate acestea, ar trebui să dovedesc ritos şi acest lucru şi să aduc mărturii din profeţi că şi Legea se va schimba, că religia veche se va schimba într-o religie mai bună şi că niciodată iudeii nu vor mai avea rege.

Dar pentru că trebuie să grăiesc doar atât cât mă pot urmări ascultătorii şi pentru că nu trebuie să spun totul într-o singură cuvântare şi deodată, îmi sfârşesc aici cuvântul meu, lăsându-le pe celelalte pentru un alt timp.

Îndemn dragostea voastră să-şi amintească de cele spuse şi să le lege cu cele spuse mai înainte. Rugămintea pe care v-am făcut-o mai înainte v-o fac şi acum: Însănătoşiţi pe fraţii voştri! Aveţi multă purtare de grijă de mădularele voastre lăsate în părăsire! Eu mă ostenesc atât nu pentru ca să vorbesc, nici ca să mă bucur de aplauzele şi laudele voastre, ci ca să aduc pe calea adevărului pe cei smulşi de pe ea. Să nu spună nimeni: "Ce legătură am eu cu el? De-ar da Dumnezeu să mă pot mântui pe mine însumi!". Nimeni nu se poate mântui fără dragostea de aproapele şi fără mântuirea aproapelui! De aceea şi Pavel spune: *"Nimeni să nu caute pe ale sale, ci fiecare pe ale celuilalt"*[57], ştiind că atunci îşi este de folos, când este de folos aproapelui. Tu eşti sănătos, dar fratele tău este bolnav. Dacă eşti om cu judecată,

57. 1 Cor. 10, 24.

vei suferi mai mult pentru cel bolnav şi îl vei imita în aceasta pe fericitul Pavel, care spune: *"Cine este slab, şi eu să nu fiu slab? Cine se sminteşte, şi eu să nu ard?"*[58]. Dacă atunci când dăm doi bănuţi, când cheltuim puţin argint cu săracii, ne bucurăm, câtă plăcere n-am simţi dacă am putea mântui suflete, câtă răsplată n-am primi în veacul ce va să fie! Aici, ori de câte ori ne întâlnim cu aceia cărora le-am făcut bine, simţim mare bucurie aducându-ne aminte de binefacerile făcute lor; iar la scaunul cel înfricoşător de judecată vom dobândi mare îndrăznire văzându-i şi pe ei acolo. Şi după cum cei nedrepţi, cei lacomi, cei răpitori, cei ce au făcut rău semenilor lor, când vor pleca acolo şi îi vor vedea pe cei cărora le-au făcut rău – Scriptura spune că îi vor vedea, şi se vede asta din cele petrecute cu bogatul şi Lazăr – nu vor putea să deschidă nici gura, nici să spună ceva ca să se apere, ci vor fi copleşiţi de ruşine şi de osândă, şi vor fi duşi din faţa acelora în râurile cele de foc, tot aşa şi cei care în viaţa aceasta de aici i-au învăţat şi i-au îndemnat pe semenii lor se vor umple de multă îndrăznire când vor vedea acolo că îi apără cei mântuiţi de ei. Pavel a arătat asta prin cuvintele: *"Lauda voastră noi suntem, după cum şi voi sunteţi lauda noastră"*[59].

– Spune, Pavele, când?

– *"În ziua Domnului nostru Iisus Hristos"*[60]. Şi, iarăşi, Hristos îndeamnă, spunând: *"Faceţi-vă prieteni cu bogăţia nedreaptă, ca, atunci când veţi sărăci, să vă primească ei în corturile veşnice"*[61]. Vezi că dobândim multă îndrăznire de la aceia cărora le facem bine acum? Deci, dacă avem atâtea cununi, atâta răsplată când facem bine cuiva ajutându-l cu bani, cum să nu avem multe şi mari bunătăţi când lucrăm pentru folosul sufletesc al cuiva? Dacă Tavita cea

58. 2 Cor. 11, 29.
59. 2 Cor. 1, 14.
60. 2 Cor. 1, 14.
61. Luca 16, 9.

vestită, care le-a îmbrăcat pe văduve şi a uşurat sărăcia, a venit iarăşi din moarte la viaţă, dacă lacrimile celor ajutaţi de ea au întors în trup sufletul ei plecat înainte de învierea cea de obşte, ce nu vor putea face lacrimile oamenilor acelora mântuiţi de tine? După cum văduvele care stăteau în jurul Tavitei au arătat-o din moartă vie, tot astfel şi cei mântuiţi acum de tine vor sta atunci în jurul tău. Vor face să te bucuri de marea iubire de oameni a lui Dumnezeu, te vor scoate din gheena focului.

Cunoscând toate acestea, să nu fiţi înflăcăraţi şi zeloşi numai acum, când vă vorbesc, ci aprindeţi şi mai târziu focul pe care îl aveţi acum. Ieşind de aici, răspândiţi mântuirea în întreg oraşul. Dacă nu-i cunoaşteţi pe cei care suferă de această boală, căutaţi-i. De veţi face aşa, vă voi vorbi şi eu cu mai multă tragere de inimă; voi şti că n-am semănat pe piatră; iar voi veţi ajunge şi mai râvnitori în a săvârşi virtutea.

Se întâmplă cu virtutea ceea ce se întâmplă şi cu banii. După cum cel ce câştigă două monezi de aur capătă mai mare dorinţă să adune şi să strângă zece şi douăzeci de monezi, tot astfel şi cel care face şi săvârşeşte o faptă bună capătă chiar prin săvârşirea acestei fapte sfat şi imbold ca să facă şi alte fapte. Deci, ca să mântuim şi pe fraţii noştri şi să dobândim şi iertare pentru păcatele noastre, dar, mai bine spus, să dobândim multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, şi înainte de toate celelalte să facem să se slăvească numele lui Dumnezeu, să pornim cu soţiile, cu copiii şi cu cei ai noştri la vânătoarea aceasta! Să-i smulgem din cursa diavolului pe cei prinşi de el după voinţa lui. Să nu ne oprim până ce nu facem tot ce ne stă în putinţă, fie de-i convingem, fie de nu-i convingem. Dar, mai bine spus, este cu neputinţă ca un creştin să nu poată fi convins. Dar ca să nu aveţi nici această scuză, că nu i-aţi putut convinge, vă spun aşa: Când vezi că nu-l poţi convinge după ce ai vorbit mult cu el şi ai făcut tot ce-ţi stă în putinţă, adu-l la preoţi

şi, negreşit, cu harul lui Dumnezeu, vor pune mâna pe vânat. Tot meritul va fi al tău, care l-ai adus la preoţi. Acestea să le spună bărbaţii femeilor, femeile, bărbaţilor, părinţii, copiilor, prietenii, prietenilor. Să afle şi iudeii, şi cei care par că sunt în rândurile noastre dar gândesc ca iudeii, să afle de râvna, de grija şi de priveghierea ce le avem pentru fraţii noştri care au trecut de partea iudeilor. Dar, negreşit, înaintea noastră, aceia îi vor respinge pe creştinii care se duc la sinagogile iudeilor. Dar, mai bine spus, nici nu va mai îndrăzni cineva de acum înainte să se ducă la ei, ci trupul Bisericii va fi curat. Iar Dumnezeu, Care voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi să vină la cunoaşterea adevărului[62], să vă dea vouă putere la această vânătoare, iar pe ei să-i scape de această rătăcire şi, mântuindu-ne pe noi toţi, să ne învrednicească de împărăţia cerurilor, spre slava Lui, că Lui se cuvine slava şi puterea în vecii vecilor. Amin.

62. Cf. 1 Tim. 2, 4.

Cuvântul VIII[1]

1. A trecut postul iudeilor, dar, mai bine spus, beţia iudeilor. Căci te poţi îmbăta şi fără vin, te poţi îmbăta chiar când eşti treaz. Dacă n-ar fi beţie fără vin, Profetul n-ar fi spus: *"Vai de cei ce sunt beţi, dar nu de vin"*[2]. Dacă n-ar fi beţie fără vin, Pavel n-ar fi spus: *"Nu vă îmbătaţi de vin"*[3]. Tocmai pentru că poţi să te îmbeţi şi altfel, a spus: *"Nu vă îmbătaţi de vin"*. Te poţi, te poţi îmbăta de mânie, de poftă ruşinoasă, de iubire de arginţi, de slavă deşartă şi de mii şi mii de alte patimi. Beţia nu-i altceva decât o ieşire din dreapta judecată, o înnebunire, o lipsă de sănătate sufletească. Poate fi numit, pe bună dreptate, beat nu numai cel ce bea mult vin, ci şi cel care întreţine în suflet o altă patimă.

Este beat şi cel care iubeşte o femeie străină, şi nu pe a lui, cel care se duce la femei desfrânate. După cum cel ce bea mult vin şi merge pe două cărări rosteşte cuvinte de ruşine şi vede lucrurile pe dos, tot astfel şi desfrânatul, plin de această poftă neînfrânată ca şi cum ar fi plin de vin, nu mai rosteşte nici un cuvânt sănătos, ci toate cuvintele lui sunt de ruşine, stricate, grosolane, pline de batjocură; vede lucrurile pe dos; este orb faţă de tot ce-i stă înaintea ochilor, dar o vede pretutindeni pe femeia pe care o doreşte; ca un ieşit din minţi, ca un nebun, şi în adunări şi la ospeţe, în orice timp şi în orice loc, de i-ar vorbi mii de oameni, ţi se pare că nici nu te aude; la femeia pe care o iubeşte, la aceea îi este gândul şi visează păcatul! Îi bănuieşte pe toţi, se teme de toţi; nu-i într-o stare mai bună decât un animal prins în cursă.

1. P.G. 48, col. 928-942.
2. Is. 29, 9.
3. Efes. 5, 18.

Este beat, de asemenea, şi cel stăpânit de mânie. Şi acestuia i se umflă faţa, i se înăspreşte glasul, i se umplu ochii de sânge, i se întunecă mintea, i se îneacă sufletul, îi tremură limba, ochii i se mişcă de colo-colo, urechile aud pe dos cuvintele; mânia îi ameţeşte creierul mai grozav decât vinul; stârneşte furtună şi face tulburare cu greu de potolit.

Dar dacă e beat omul stăpânit de pofta trupului sau de mânie, apoi cu mult mai mult e beat şi nebun omul necredincios, omul care huleşte pe Dumnezeu, omul care se împotriveşte legilor Lui, omul care niciodată nu vrea să se lase de încăpăţânarea lui deşartă. Omul acesta este mai ticălos decât chefliii şi decât cei ieşiţi din minţi, chiar dacă pare a nu-şi da seama de starea sa. Căci aceasta mai cu seamă trebuie observat la beţie, că beţivul nu-şi dă seama că se poceşte; după cum şi la nebunie aceasta e grozăvia, că bolnavii de această boală nu ştiu că sunt bolnavi.

Tot aşa şi iudeii acum, sunt beţi, dar nu-şi dau seama, nu simt. Postul lor, mai ruşinos decât orice beţie, a trecut; dar noi nu vom înceta de a purta grijă de fraţii noştri, nici nu vom socoti nepotrivită grija faţă de dânşii! Dimpotrivă, să facem ce fac ostaşii! Aceştia, după ce se termină o luptă şi îi alungă pe duşmani, nu aleargă îndată în corturi la întoarcerea lor după izgonirea duşmanilor, ci se duc pe câmpul de bătălie şi-i ridică pe ostaşii căzuţi; pe cei morţi îi îngroapă în pământ, iar pe cei pe care-i văd că încă mai răsuflă şi n-au răni de moarte, îi ridică, îi duc în corturi cu multă grijă; le scot săgeţile, cheamă doctori, le spală rănile, folosesc doctorii, le dau toate îngrijirile trebuincioase şi-i fac sănătoşi.

Tot aşa şi noi, pentru că am alungat cu harul lui Dumnezeu pe iudei, înarmându-ne cu profeţii împotriva lor, acum, la întoarcerea noastră de la luptă, să ne uităm pretutindeni să vedem dacă n-au căzut cumva vreunii dintre fraţii noştri, dacă n-au fost atraşi de postul iudeilor, dacă n-au luat parte la sărbătoarea lor. Pe nici unul dintre cei căzuţi să nu-l dăm mormântului; pe toţi să-i ridicăm, să-i îngrijim.

În războaiele cele obişnuite este cu neputinţă să mai aduci la viaţă, să-l mai ai ca ostaş pe cel care a căzut pe câmpul de luptă şi şi-a dat sufletul; dar în războiul şi lupta aceasta duhovnicească, este cu putinţă, dacă voim, să-l aducem iarăşi la viaţă, cu ajutorul harului lui Dumnezeu, chiar pe cel care a primit o rană mortală. Moartea aceasta nu-i o moarte a firii, ca moartea cealaltă, ci o moarte a voinţei şi a gândului. O voinţă moartă o mai poţi învia, un suflet mort poţi să-l mai readuci la viaţa lui proprie, poţi să-l mai faci să cunoască pe Stăpânul lui.

2. Să nu ne lăsăm cuprinşi de oboseală, fraţilor, să nu fim nepăsători, să nu pierdem curajul şi nici să nu spunem acele cuvinte: Înainte de postul iudeilor trebuia să facem totul şi să-i întărim pe fraţii noştri! Care mai e folosul acum, după ţinerea postului, după săvârşirea păcatului, după împlinirea nelegiuirii?

Dacă ştii, iubite, ce înseamnă purtarea de grijă de fraţi, atunci ştii că mai cu seamă acum trebuie arătată această purtare de grijă, acum trebuie să arătăm toată râvna. Nu numai înainte de păcat trebuie să-i întărim pe fraţi, ci trebuie să le întindem mâna şi după căderea în păcat. Dacă Dumnezeu, de la început, ar fi făcut aşa, dacă ne-ar fi întărit numai înainte de păcat, iar după săvârşirea păcatului n-ar mai fi vrut să ştie de noi, şi ne-ar fi lăsat să zăcem necontenit în această cădere, nici unul dintre noi nu s-ar mai fi mântuit. Dar Dumnezeu nu face aşa; este bun şi iubitor de oameni şi doreşte foarte mult mântuirea noastră; de aceea, ne arată multă purtare de grijă şi după ce cădem în păcate. Pe Adam Dumnezeu l-a întărit şi înainte de a păcătui şi i-a zis: *"Din tot pomul care este în rai să mănânci, dar din pomul cunoştinţei binelui şi răului să nu mănânci, căci în ziua în care vei mânca din el, cu moarte vei muri"*[4]. Iată că Dumnezeu l-a întărit pe om şi prin uşurinţa poruncii date lui, şi prin bogăţia celor îngăduite, şi prin pedeapsa osândei ce avea să vină de călca porunca, şi prin graba venirii

4. Fac. 2, 16-17.

ei – căci n-a spus că: "vei muri după o zi, sau două, sau trei zile", ci: "în ziua în care vei mânca din el, cu moarte vei muri". Deci Dumnezeu l-a întărit pe om în tot chipul în care trebuia să-l întărească. Dar pentru că omul după atâta purtare de grijă, după atâta învăţătură, sfătuire şi binefacere, a căzut şi n-a ascultat de poruncile lui Dumnezeu, Dumnezeu n-a spus: "Pentru care câştig, pentru care folos? A mâncat, a căzut, a călcat legea, l-a crezut pe diavol, a necinstit porunca Mea, a primit rana, a ajuns mort, a fost dat morţii, a ajuns sub osândă! Pentru ce, dar, să mai stau de vorbă cu el?". Nu, Dumnezeu n-a grăit aşa! Dimpotrivă, a venit îndată la om. A stat de vorbă cu el, l-a mângâiat. I-a pus pe rană un alt leac, leacul ostenelilor şi al sudorilor. Şi n-a contenit de a face şi a încerca totul până ce n-a ridicat firea cea căzută, până ce nu l-a izbăvit de moarte, până ce nu l-a urcat la cer. I-a dat bunătăţi mai mari decât cele pierdute; i-a arătat diavolului, prin fapte chiar, că n-a câştigat nimic de pe urma uneltirii lui; i-a scos din rai pe oameni, dar i-a văzut puţin mai târziu în ceruri, amestecaţi cu îngerii.

Aşa a făcut şi cu Cain. Şi pe el l-a întărit înainte de păcat; i-a prezis în cuvinte precise, zicându-i: *"De nu faci bine, păcatul bate la uşă; pe tine te pofteşte, dar tu îl vei stăpâni!"*[4bis]. Iată înţelepciune şi pricepere! Dumnezeu îi spune: "Te temi că are să-ţi ia fratele tău întâietatea de întâi-născut din pricina cinstei ce i-am dat-o? Te temi că are să-ţi răpească fratele tău întâietatea ce ţi se cuvine ţie? Într-adevăr, cei întâi-născuţi trebuie să fie mai de cinste decât cei al doilea născuţi! Dar ai curaj, nu te teme, nu te nelinişti pentru asta! *Spre tine întoarcerea lui, şi tu îl vei stăpâni!*". Cu alte cuvinte Dumnezeu spune aşa: "Păstrează-ţi cinstea de întâi-născut! Fii fratelui tău scăpare, şi acoperământ, şi apărare! Stăpâneşte-l şi fii domn peste el! Numai nu te porni spre crimă, nu săvârşi acea ucidere nelegiuită!". Cu toate acestea, deşi Dumnezeu i-a grăit aşa, Cain n-a ascul-

4bis. Fac. 4, 7.

tat, nu s-a liniştit, ci a săvârşit acea crimă grozavă, şi-a înfipt mâna în gâtlejul fratelui său. Ce dar? A spus oare Dumnezeu: "Să-l lăsăm! La ce folos să mă mai ocup de el? A ucis, a omorât, n-a ţinut seamă de sfatul Meu, a săvârşit o crimă de neiertat, de nevindecat, cu toate că a avut parte de o atât de mare şi de o astfel de purtare de grijă, de învăţătură şi de sfătuire. A alungat din minte toate sfaturile şi toată învăţătura Mea. Nimic nu l-a întors de la gândul lui! Să-l las dar să fie aruncat de la faţa Mea, să nu-l mai învrednicesc de nici un cuvânt"? A grăit Dumnezeu asta? Nici n-a grăit, nici n-a făcut aşa! Dimpotrivă, s-a dus iar la el! Îl îndreaptă pe Cain, îi spune: *"Unde este Abel, fratele tău?"*[5]. Nu-l lasă nici când tăgăduieşte, ci-l face să-şi mărturisească fapta chiar fără voia lui. Când Cain îi răspunde *"Nu ştiu"*[6], Dumnezeu îi zice: *"Glasul sângelui fratelui tău strigă către Mine"*[7]. Însăşi fapta, îi spune Dumnezeu, te arată ucigaş.

– Ce a zis Cain?

– *"Mai mare-mi este vina decât să fiu iertat. Dacă mă scoţi de la faţa pământului, şi de la faţa Ta mă voi ascunde"*[8]. Cu alte cuvinte, Cain grăieşte aşa: "Am făcut un păcat care nu poate fi nici iertat, nici apărat, nici lăsat! Dar dacă vrei să pedepseşti fapta mea, atunci voi fi lăsat la bunul plac al tuturor, căci sunt lipsit de ajutorul Tău".

– Ce i-a răspuns Dumnezeu?

– *"Nu aşa, ci tot cel ce va omorî pe Cain de şapte ori va fi pedepsit"*[8bis]. "Nu te teme, îi spune Dumnezeu. Vei trăi viaţă lungă, iar dacă te va ucide cineva, va primi multe pedepse". Căci în Scriptură numărul şapte arată o mulţime nehotărâtă. Într-adevăr, Cain a suferit multe pedepse: a trăit cu nelinişte, cu cutremur, cu suspine, cu sleirea trupului. Dar

5. Fac. 4, 9.
6. Fac. 4, 9.
7. Fac. 4, 10.
8. Fac. 4, 13-14.
8 bis. Fac. 4, 15.

spune Dumnezeu: "Cel care te va omorî şi te va izbăvi de aceste pedepse, îşi va atrage asupra lui pedeapsa".

Cuvintele acestea par grele şi împovărătoare; totuşi sunt expresia unei mari purtări de grijă. Dumnezeu, voind să-i înţelepţească pe oamenii de mai târziu, a izvodit o astfel de pedeapsă, care putea să-l izbăvească de păcat. Dacă Dumnezeu l-ar fi ucis îndată după săvârşirea crimei, (Cain) ar fi plecat din lumea aceasta cu păcatul acoperit şi oamenii de mai târziu n-ar fi ştiut de el. Dar aşa, pentru că a fost lăsat să trăiască multă vreme în spaima aceea grozavă, a ajuns dascălul tuturor celor care-l întâlneau. Prin înfăţişarea lui, prin tremurăturile trupului sau, îi sfătuia pe toţi să nu mai îndrăznească a săvârşi o astfel de faptă, ca să nu păţească şi ei la fel. Iar el a ajuns mai bun. Căci tremurul, frica şi viaţa lui plină de nelinişte, sleirea trupului lui, toate acestea îl ţineau ca nişte lanţuri şi nu-l mai lăsau să pornească iarăşi spre o altă faptă asemănătoare şi-i aminteau necontenit de fapta lui de mai înainte. Chinurile acestea i-au făcut sufletul mai înţelept.

3. Pe când spuneam acestea, mi-a venit în minte să aduc vorba şi să cercetez pentru ce Cain n-a putut să-şi spele păcatul, deşi l-a mărturisit, şi-a osândit fapta, a spus că a făcut un păcat mai presus de iertare şi că nu este vrednic de nici o apărare. Profetul doar spune: *"Spune tu mai întâi fărădelegile tale, ca să te îndreptezi"*[9]. Pentru ce nu i s-a şters păcatul, ba, dimpotrivă, a fost şi osândit?

– Pentru ce?

– Pentru că nu şi-a spus păcatul aşa cum a poruncit Profetul. Profetul n-a spus doar atât: "Spune tu fărădelegile tale".

– Dar ce a mai spus?

– *"Spune tu mai întâi fărădelegile tale"*. Ceea ce trebuie să cauţi nu-i atât, să-ţi spui păcatele, ci ca tu să le spui întâi, să nu aştepţi să ţi le spună altul, să te învinuiască altul. Cain nu şi-a spus el întâi păcatul, ci a aşteptat să-i fie dat

9. Is. 43, 26.

pe față de Dumnezeu. Dar, mai bine spus, când a fost dat pe față, a tăgăduit. Atunci a spus păcatul, când i s-a arătat că fapta lui e cunoscută. Iar aceasta nu mai e mărturisire.

Şi tu dar, iubite, când faci un păcat, nu aştepta ca altul să te învinuiască! Ci mai înainte de a fi învinuit, mai înainte de a fi hulit, osândeşte-ți fapta ta, mărturiseşte-ți tu păcatul! Dacă altul ți-l dă pe față, atunci fapta cea bună nu este o urmare a mărturisirii tale! Îndreptarea ta se datorează învinuirii aceluia. Din pricina aceasta şi altcineva spune: *"Dreptul singur este pârâşul său, de la primul cuvânt"*[9bis]. Deci, ceea ce trebuie să cauți nu este (doar) să te învinuieşti singur, ci să fii cel dintâi care să te învinuieşti, să nu aştepți să fii vădit de alții.

Petru şi-a spălat acel păcat vestit al lepădării de Hristos, pentru că după acea lepădare grozavă şi-a adus aminte iute de păcat, şi-a spus greşeala înainte de a-l învinui cineva şi a plâns cu amar. Aşa de bine şi-a spălat păcatul, că a ajuns chiar primul dintre Apostoli, că i s-a încredințat întreaga lume.

Cele spuse până acum au arătat îndestulător tot ceea ce spuneam la începutul predicii mele – căci trebuie să mă întorc la subiect –, anume că nu trebuie să-i neglijăm pe frații noştri căzuți; nu trebuie să-i disprețuim! Trebuie, dimpotrivă, să-i întărim şi înainte de căderea în păcat, dar să le arătăm multă purtare de grijă şi după săvârşirea păcatelor. Tot aşa fac şi doctorii. Dau sfaturi şi îi învață pe oameni cele ce pot să-i țină sănătoşi şi pot îndepărta boala; dar dacă oamenii nu țin seama de sfaturile lor şi se îmbolnăvesc, doctorii nu-i lasă în părăsire, ci atunci mai cu seamă le poartă mult de grijă, ca să-i scape de boli. La fel a făcut şi Pavel. Nu l-a lăsat în părăsire pe desfrânatul cel din Corint, după săvârşirea acelui păcat vestit, după nelegiuirea aceea grozavă, neîntâlnită nici printre păgâni, ci, cu toate că o luase la goană, cu toate că nu voia să primească leacul, că sărea şi arunca din picioare, l-a adus să se vindece

9bis. Pilde 18, 17.

şi l-a vindecat aşa de bine, încât s-a unit iarăşi cu trupul Bisericii. Pavel nu şi-a spus: "Pentru ce câştig? La ce folos? S-a desfrânat, a săvârşit păcatul, nu vrea să se despartă de desfrânare, ba, mai mult, se şi laudă, se crede mare, face ca buboiul să nu i se mai vindece! Să-l lăsăm dar în voia Domnului, să-l părăsim!". Pavel n-a grăit aşa! Dimpotrivă, atunci mai cu seamă a arătat mai mare purtare de grijă, când a văzut că (acela) a alunecat spre un păcat cu neputință de spus în cuvânt. Nu s-a oprit de a-l înfricoşa, de a-l amenința, de a-l osândi, şi el şi prin mulți alții, nu s-a oprit de a face şi a cerca totul, până nu l-a făcut să-şi recunoască păcatul lui, să-şi dea seama de nelegiuirea lui , până ce nu l-a izbăvit de toată spurcăciunea.

Fă şi tu tot aşa! Imită-l pe vestitul samarinean, pe cel din Evanghelie, care a arătat atât de mare purtare de grijă celui rănit. A trecut pe acolo un levit, a trecut şi un fariseu; dar nici unul din ei nu s-a aplecat spre cel ce zăcea; fără milă, cu cruzime l-au lăsat şi au plecat. Dar un samarinean, care nu avea nici o legătură cu el, n-a trecut pe alături; s-a oprit lângă acesta, i s-a făcut milă de el şi a turnat untdelemn şi vin (pe rănile lui). L-a pus apoi pe asinul său, l-a dus la o casă de oaspeți, a dat doi dinari şi a mai făgăduit că va mai da pentru ca să-l vindece pe acela de care nimic nu-l lega[10]. Samarineanul nu şi-a spus: "Ce-mi pasă de el! Sunt samarinean, n-am nici o legătură cu el! Oraşul e departe, iar acesta nici nu poate merge pe picioare! Dar dacă n-are să poată suporta lungimea drumului şi am să-l duc mort? Dacă am să fiu învinuit că l-am ucis? Dacă am să fiu învinuit de omor?". Într-adevăr, adeseori, mulți oameni au văzut în calea lor oameni răniți, zbătându-se între moarte şi viață, dar au trecut mai departe nu pentru că le-ar fi fost greu să-i ridice sau pentru că ar fi vrut să-şi cruțe banii, ci pentru că s-au temut să nu fie târâți la tribunal, ca ucigaşi. Samarineanul acela, omul acela blând şi iubitor de semeni, nu s-a temut de o astfel de năpastă! A trecut totul cu ve-

10. Cf. Luca 10, 30-37.

derea; l-a pus pe rănit pe asinul său și l-a dus la casa de oaspeți. Nu i-a fost teamă de nimic! Nici de primejdie, nici de cheltuială de bani, de nimic! Când samarineanul a fost așa de iubitor de oameni, așa de bun cu un om necunoscut, putem fi oare iertați noi, care trecem cu nepăsare pe lângă frații noștri căzuți în și mai mari nenorociri? Căci și acești frați ai noștri, care au postit acum cu iudeii, au căzut între tâlhari, dar, mai bine spus, între cei mai fioroși tâlhari, care au pricinuit celor căzuți în mâinile lor cele mai mari rele. Nu le-au rănit trupul, așa cum au făcut atunci tâlharii aceia, ci le-au rănit sufletul; și după ce le-au rănit sufletul cu mii de lovituri, au plecat, lăsându-i zăcând în groapa necredinței.

4. Să nu fim nepăsători față de o astfel de tragedie și nici să nu trecem fără să ne doară inima pe lângă o priveliște atât de vrednică de plâns. De-o fac alții, tu să nu o faci. Nu spune în sinea ta: "Sunt un laic; am femeie și copii! Asta-i treaba preoților, a monahilor!". Nici acel samarinean n-a grăit așa. Nu și-a zis: "Unde-s acum preoții? Unde-s acum fariseii? Unde-s dascălii iudeilor?". Dimpotrivă, ca și cum ar fi găsit o comoară foarte mare, așa s-a repezit asupra câștigului.

Și tu dar, când vezi că cineva are trebuință de vindecare trupească și sufletească, nu spune în tine însuți: "Pentru ce nu-l vindecă pe el cutare sau cutare?". Scapă-l tu de boală și nu cere socoteală altora pentru nepăsarea lor. Te întreb: Dacă ai găsi pe jos o monedă de aur, te-ai întreba oare: "Pentru ce n-a ridicat-o cutare sau cutare?", nu te-ai grăbi tu s-o iei înaintea altora? Gândește la fel și când e vorba de frații cei căzuți! Socotește purtarea de grijă pentru ei precum găsirea unei comori. Dacă îi picuri învățătura cuvântului ca pe untdelemn, dacă-l legi cu bunătatea ta, dacă-l îngrijești cu răbdarea ta, este pentru tine mai bogat decât o comoară. *"Cel care face cinstit din cel necinstit, va fi ca gura Mea"*[10bis], spune Scriptura.

10bis. Is. 50, 4.

Ce poate egala cinstea aceasta? Ceea ce nu face nici postul, nici culcarea pe pământul gol, nici privegherile, aceea o face mântuirea fratelui. Gândește-te câte păcate n-a făcut gura ta, câte cuvinte de rușine n-a rostit, câte hule și câte ocări n-a scos! Gândește-te la toate acestea, și atunci negreșit te vei îngriji și de mântuirea celui căzut. O singură faptă ca aceasta va putea curăți toată întinăciunea aceea. Dar pentru ce vorbesc eu de curățire? Vei face gura ta gură a lui Dumnezeu. Ce poate egala cinstea aceasta? Am făgăduit eu asta? Nu! Însuși Dumnezeu a spus-o: "Dacă scoți pe cineva din păcat, spune Dumnezeu, gura ta va fi ca și gura Mea, curată, sfântă".

Să nu-i neglijăm pe frații noștri, să nu-i trecem cu vederea spunând: "Câți au postit cu iudeii! Câți au fost târâți acolo!". Să nu spunem așa, ci să purtăm grijă de ei! Chiar dacă ar fi mulți cei ce au postit cu iudeii, tu, iubite, nu-i vădi și nu da în vileag nenorocirea Bisericii, ci vindec-o! De-ți spune cineva: "Au postit mulți creștini cu iudeii", tu închide-i gura, ca să nu se răspândească zvonul acesta, și spune-i: "Eu nu știu pe nimeni! Te înșeli, omule, și minți! Ai văzut doi sau trei creștini atrași de iudei, și tu spui că-s mulți!". Închide gura celui ce învinuiește, dar nu sta nepăsător față de cei atrași de iudei, ca, și printr-o faptă, și prin alta, Biserica să iasă întărită. Prin una nu răspândești zvonul acesta rău, iar prin alta îi aduci iarăși în turma cea sfântă pe cei atrași de iudei.

Să nu umblăm dar de colo-colo și să întrebăm: Cine a păcătuit? Dimpotrivă, să ne străduim să-i îndreptăm pe cei ce au păcătuit. Urât obicei, într-adevăr, urât obicei să-i învinuiești numai pe frați, și să nu te îngrijești de îndreptarea lor! Să dai pe față păcatele celor păcătoși, și să nu-i vindeci.

Să stârpim dar, iubiților, acest obicei rău! Mare vătămare pricinuiește! Și-ți voi spune cum. Cineva a auzit de la tine că mulți creștini au postit cu iudeii și, fără să cerceteze, a spus vorba asta altuia; acela, tot fără să cerceteze, o spune

altuia; apoi, încetul cu încetul, zvonul acesta rău crește. Biserica este acoperită de mare ocară, iar cei pierduți nu-s cu nimic folosiți. Paguba este și pentru aceștia, și pentru alții mulți. Chiar de sunt puțini cei căzuți, noi prin astfel de zvonuri îi înmulțim: pe cei ce stau îi slăbim, iar celor care sunt pe cale să cadă le dăm brânci. Creștinul, când aude că au postit mulți cu iudeii, începe să se trândăvească și el, iar cel slab în credință, când aude aceasta, aleargă și îngroașă rândul celor căzuți. Să nu ne bucurăm, dar, nici de această faptă rea, nici de alta! Chiar de-ar fi mulți cei ce au păcătuit, încât să-i putem vădi și să putem spune că sunt mulți, totuși să nu facem aceasta! Să ne închidem gura, să ne stăpânim. Nu-mi spune mie că au postit mulți cu iudeii, spune-mi că i-ai îndreptat pe cei mulți. Eu n-am cheltuit atâtea vorbe ca să-mi învinuiești pe cei mulți, ci ca să faci pe cei mulți puțini, dar, mai bine, nici puțini, ci să-i mântui și pe aceștia. Deci, nu da în vileag păcatele, ci vindecă-le!

După cum cei care dau în vileag păcatele altora și se ocupă numai cu asta, fac să se creadă că sunt mulți cei păcătoși, chiar dacă sunt în realitate puțini, tot astfel și cei care se stăpânesc de la o astfel de faptă, care închid gură celor care vădesc păcatele altora și se îngrijesc de îndreptarea celor căzuți, îi îndreaptă cu ușurință pe aceștia, chiar de sunt mulți, și nu mai lasă să se vatăme altul de pe urma zvonurilor lor. N-ai auzit ce spunea David jelindu-l pe Saul? *"Cum au căzut cei puternici!,* spune el. *Nu vestiți în Gat, nici nu binevestiți în căile Ascalonului, ca să nu se veselească fiicele celor de alt neam, nici să se bucure fiicele celor netăiați împrejur!"*[11]. Dacă David nu voia să se dea în vileag o faptă atât de cunoscută, tocmai pentru ca să nu se bucure vrăjmașii, cu atât mai mult nu trebuie să aducem noi la urechile străinilor cele petrecute printre noi, dar, mai bine spus, nu trebuie aduse nici la urechile noastre, pentru ca dușmanii să nu se bucure la auzul lor, iar ai noștri să nu

11. 2 Regi 1, 19-20.

cadă la aflarea lor; dimpotrivă, să le micșorăm și să le îngrădim. Nu-mi spune: "Am spus numai cutăruia!". Ține în tine cuvântul! După cum tu nu te-ai putut stăpâni să taci, tot așa nu se va putea stăpâni nici acela!

5. Cuvintele acestea nu le spun numai despre păcatul săvârșit cu postul acesta, ci și despre alte mii și mii de păcate. Să nu ne uităm să vedem de au păcătuit mulți, ci aceea să urmărim, ca să-i aducem pe aceștia pe calea cea dreaptă. Să nu-i lăudăm pe dușmani, iar pe noi să ne hulim! Să nu spunem că ei sunt puternici, iar noi slabi. Să facem tocmai dimpotrivă. Zvonul doboară sau ridică adeseori un suflet; deșteaptă râvnă într-un suflet nerâvnitor sau o stinge într-un suflet plin de râvnă. De aceea, vă îndemn să răspândiți acele vești care înalță viața noastră creștină, care o fac să se arate deplin îmbunătățită. Să nu răspândim acele vești care revarsă ocară de obște peste creștini. De auzim despre o faptă bună, s-o spunem tuturor; de auzim de una rea, s-o ascundem în noi înșine și să facem totul ca s-o stârpim.

Și acum, să umblăm, să-i căutăm, să-i vedem pe cei căzuți! Să nu ne dăm în lături chiar de-ar trebui să intrăm în case! Dacă cel căzut în păcatul acesta îți este necunoscut și nu are nici o legătură cu tine, interesează-te, află pe cine are prieten și cunoscut, de cine ascultă mai bine. Ia-l pe acela și intră în casa lui! Nu te rușina, nu roși! Poate că te-ai rușina dacă te-ai duce să-i ceri bani sau să primești vreun dar de la el. Dar dacă alergi pentru mântuirea lui, pricina intrării tale în casa lui te dezleagă de orice vină. Așază-te lângă el și spune-i, începându-ți cuvântul din altă parte, ca să nu bănuiască el că ai venit să-l îndrepți:

– Spune-mi, te rog, îi lauzi pe iudei pentru că au răstignit pe Hristos, pentru că îl hulesc acum și-l fac nebun?

Negreșit, dacă-i creștin, chiar de-ar ține sărbătorile și obiceiurile iudaice de nenumărate ori, nu va voi să spună "îi laud", ci își va astupa urechile și-ți va spune:

– Doamne fereşte! Nu păcătui, omule!

Apoi, când l-ai văzut că-ţi dă dreptate, adu din nou cuvântul şi spune-i:

– Te întreb atunci: Pentru ce ai legături cu ei? Pentru ce iei parte la sărbătorile lor? Pentru ce posteşti cu ei?

Osândeşte apoi nerecunoştinţa iudeilor. Vorbeşte-i de toată nelegiuirea lor despre care am vorbit în zilele de mai înainte către dragostea voastră; de nelegiuirea săvârşită din pricina locului, din pricina timpului, din pricina templului; nelegiuire înfierată de prezicerile profeţilor. Arată-i că în zadar şi fără folos fac de toate, căci niciodată n-au să se mai întoarcă la religia lor de mai înainte, pentru că nu le e îngăduit să săvârşească nici o ceremonie religioasă în afară de Ierusalim.

În afară de acestea, adu-i aminte de iad, de înfricoşatul scaun de judecată al Domnului, de pedepsele de acolo; adu-i aminte că vom da socoteală pentru toate faptele noastre, că nu e mică pedeapsa celor care au săvârşit astfel de fapte. Adu-i aminte şi de Pavel, care spune: *"Cei care voiţi să vă îndreptaţi prin Lege aţi căzut din har"*[12]. Adu-i aminte de ameninţarea lui: *"Dacă vă veţi tăia împrejur, Hristos nu vă va folosi la nimic"*[13]. Spune-i că după cum tăierea împrejur te scoate din ceruri, tot aşa şi postul, de-ai face mii şi mii de alte fapte bune. Spune-i că ne numim şi suntem creştini pentru ca să ascultăm de Hristos, nu pentru a fugi la duşmanii Lui. Dacă îţi arată ca pricină a ducerii lui la iudei vindecarea de boli şi-ţi spune: "De aceea alerg la ei, pentru că-mi făgăduiesc să mă vindece de boală", descoperă-i vrăjitoriile lor, descântecele lor, legăturile lor, farmecele lor. Căci nici nu par că vindecă în alt chip, nici nu vindecă într-adevăr, Doamne fereşte! Dar eu merg mai departe şi spun că dacă iudeii ar tămădui cu adevărat, mai degrabă să mori decât să alergi la duşmanii lui Dumnezeu, ca să te

12. Gal. 5, 4.
13. Gal. 5, 2.

vindece ei! Ce folos că-ţi vindeci trupul, dar îţi pierzi sufletul! Ce câştig să ai aici pe pământ oarecare mângâiere, şi să fii trimis în focul cel veşnic!

Ca să nu mai aducă astfel de pretexte, ascultă ce spune Dumnezeu: *"Dacă se va scula profet întru tine sau unul care visează vise şi-ţi va da semn sau minune, şi se va împlini semnul sau minunea pe care a grăit-o şi va zice: "Să mergem şi să slujim la alţi dumnezei", să nu ascultaţi de profetul acela, că vă ispiteşte pe voi Domnul Dumnezeu, ca să ştie dacă-L iubiţi pe Domnul Dumnezeul vostru din toată inima voastră şi din tot sufletul vostru"*[14]. Cu alte cuvinte spune aşa: Dacă spune un profet: "Pot să înviez morţi sau să vindec orbi, dar ascultaţi-mă, să ne închinăm la demoni sau să ne închinăm la idoli"; apoi, dacă cel care spune aceasta poate să vindece orbi şi să învie morţi, nici aşa să nu asculţi de el. De ce? Pentru că Dumnezeu, ca să te ispitească, a îngăduit aceluia să facă acele minuni: nu pentru că Dumnezeu nu-ţi cunoştea gândul tău, ci ca să-ţi dea probă de-L iubeşti pe El cu adevărat. Căci semnul după care se cunoaşte un om care iubeşte este acela că nu se desparte de cel pe care-l iubeşte, chiar de-ar încerca să-l depărteze de el cei ce învie morţii! Dacă Dumnezeu spunea aceste cuvinte iudeilor, apoi cu mult mai mult ni le spune nouă, pe care ne-a urcat la o mai înaltă înţelepciune, cărora ne-a deschis uşa învierii, cărora ne-a poruncit să nu ne lipim inima de cele de aici, ci să avem toată nădejdile în viaţa ce va să fie.

6. Dar ce spui? Spui că boala trupului te doboară şi te sileşte să te duci la doctori iudei? Dar suferi atât cât a suferit fericitul Iov? Mai bine spus nu înduri nici cea mai mică parte din suferinţa lui. După ce a pierdut dintr-odată turmele de oi, cirezile de vite şi pe toate celelalte, i-au fost răpiţi de moarte şi toţi copiii. Toate s-au întâmplat într-o singură zi, pentru ca să-l doboare pe atlet nu numai încer-

14. Deut. 13, 1-3.

cările prin ele însele, ci şi aceea că veneau unele după altele. După toate aceste nenorociri, omul acesta drept, omul acesta adevărat, omul acesta cinstitor de Dumnezeu, omul acesta care s-a depărtat de orice lucru rău, a primit în trupul său o rană de moarte, a văzut cum izvorăsc din tot trupul său viermi; stătea gol pe gunoi şi era privelişte obştească de nenorocire pentru cei ce-l vedeau. Nenorocirile şi suferinţa nu s-au oprit aici. Durerile nu-i dădeau pace ziua şi noaptea, şi o foame necunoscută şi nemaiîntâlnită îl chinuia. *"Văd că mâncarea mea are miros urât"*[15], spune el. În fiecare zi ocări, batjocură, glume usturătoare, luare în râs. "Slugile mele, spunea el, şi fiii slujnicelor mele s-au ridicat împotriva mea! Când aţipesc, frică mă cuprinde; gândurile mele necontenit sunt tulburi". Femeia i-a făgăduit că are să scape de toate aceste suferinţe şi i-a grăit aşa: *"Zi un cuvânt (*de hulă*) către Domnul, şi mori!"*[16]. "Huleşte pe Dumnezeu, îl sfătuia ea, şi ai să scapi de durerile ce te apasă!". Ce a făcut Iov? L-a schimbat oare pe acel sfânt sfatul femeii lui? Nu! A făcut contrariul, l-a întărit şi mai mult, încât a ocărât-o pe femeia lui. A preferat să sufere, să se chinuiască, să îndure mii şi mii de necazuri, decât să scape de aceste rele hulindu-L pe Dumnezeu.

La fel şi acel slăbănog bolnav de treizeci de ani. În fiecare an alerga la scăldătoarea Vitezda, şi de fiecare dată se ostenea în zadar şi vindecare nu dobândea. Şi vedea în fiecare an că alţii scapă de bolile lor, pentru că aveau mulţi slujitori, şi că el continua să fie bolnav din lipsă de sprijinitori. Cu toate acestea, n-a alergat la ghicitori, nu s-a dus la vrăjitori, nu şi-a atârnat de gât legături, ci aştepta ajutorul lui Dumnezeu. De aceea, la sfârşit, a avut parte de o vindecare minunată şi neobişnuită.

Lazăr, la rândul său, a luptat cu foamea, cu boala şi cu singurătatea toată viaţa lui, nu numai treizeci de ani. Şi şi-a

15. Iov 6, 7.
16. Iov 2, 9.

dat sufletul pe când zăcea la poarta bogatului, dispreţuit, batjocorit, lihnit de foame, hrană pentru câini. Atât îi era de slăbănogit trupul, că nici nu putea alunga câinii care veneau să-i lingă bubele. Cu toate acestea, n-a căutat un descântător, nu s-a încins cu legături, n-a rugat pe vrăjitori, nu i-a chemat pe şarlatani, nici n-a făcut ceva din cele oprite, ci a voit mai degrabă să moară de pe urma acelor suferinţe decât să trădeze o parte cât de mică din credinţa sa.

Când aceşti bărbaţi au suferit şi au răbdat atât, mai putem avea iertare noi, care, pentru puţină fierbinţeală şi pentru câteva bube, alergăm la sinagogi şi-i chemăm în casele noastre pe vrăjitorii şi şarlatanii aceia? N-ai auzit ce zice Scriptura?: *"Fiule, când vrei să te apropii să slujeşti Domnului, pregăteşte-ţi sufletul tău spre ispită, îndreptează-ţi inima ta şi rabdă! În boală şi în sărăcie în El să-ţi fie credinţa ta! Căci după cum se încearcă aurul în foc, aşa este primit omul în cuptorul smereniei"*[16bis]. De-ţi baţi sluga, iar ea, după ce a luat treizeci sau cincizeci de lovituri, îţi cere îndată să-i dai drumul sau te părăseşte şi se duce de intră slugă la nişte duşmani ai tăi şi te ocărăşte, te întreb, sluga aceasta va mai putea oare dobândi iertare? Va mai putea cineva să-i ia apărarea?

– Nu!

– De ce?

– Pentru că un stăpân are dreptul să-şi pedepsească sluga!

– Dar nu numai pentru asta, ci şi pentru aceea că dacă trebuia să fugă, nu trebuia să fugă la duşmanii stăpânului său, la cei care-l urăsc, ci la prietenii buni ai stăpânului său.

Şi tu dar, când vezi că te pedepseşte Dumnezeu, nu alerga la iudei, duşmanii lui Dumnezeu, ca să nu-L mânii şi mai mult pe Dumnezeu! Aleargă la prietenii lui Dumnezeu, la mucenici, la sfinţi, la cei care I-au bineplăcut Lui, la cei ce au multă îndrăznire către El.

16bis. Înţ. Sir. 2, 4-5.

Dar pentru ce vorbesc eu de slugi şi de stăpâni? Un fiu nu poate să facă aşa pentru că l-a bătut tatăl său, nici să-şi tăgăduiască tatăl, să se lepede de el. Şi legile fireşti, şi legile omeneşti poruncesc fiului să îndure curajos totul, fie că-l bate tatăl său, fie că-l opreşte de la masă, fie că-l alungă din casă, fie că-l pedepseşte în alt chip, iar dacă nu se supune şi nu vrea să execute pedeapsa, nimeni nu-l iartă. De s-ar plânge de mii şi mii de ori un copil bătut de tatăl lui, nimeni nu-i dă dreptate şi toţi îi vor spune aceste cuvinte: Cel ce te-a bătut îţi este tată şi stăpân; are puterea să facă tot ceea ce vrea. Trebuie să înduri totul cu curaj.

Te întreb acum: Slugile suferă să fie pedepsite de stăpâni, fiii de părinţi, adeseori chiar pe nedrept, şi tu nu suferi să fii pedepsit de Dumnezeu, Care este mai stăpân decât stăpânii, Care te iubeşte mai mult decât un tată, Care face şi încearcă totul, mânat nu de mânie, ci de binele tău? Căci ce faci? De vine peste tine o boală cât de mică, fugi de sub stăpânirea Lui şi alergi la potrivnici, te duci la sinagogă! Ce iertare mai ai? Cum poţi să te mai rogi lui Dumnezeu? Dar, mai bine spus, cine altul, de-ar avea îndrăznirea lui Moise, poate să se mai roage pentru tine? Nimeni. Sau n-ai auzit ce-i spune Dumnezeu lui Ieremia despre iudei? *"Nu te ruga pentru poporul acesta*[17]*, ...că de ar sta Moise şi Samuel, tot nu-i voi asculta"*[18]. Căci sunt păcate care depăşesc orice iertare şi care nu pot fi apărate.

Să nu atragem dar asupra noastră o atât de mare urgie! Chiar dacă doctorii iudei par că-ţi uşurează fierbinţeala cu descântecele lor, totuşi, de fapt, nu ţi-o uşurează; dimpotrivă, aduc în conştiinţa ta o fierbinţeală şi mai cumplită; cugetul te pişcă în fiecare zi, iar conştiinţa te biciuieşte şi-ţi spune: "Ţi-ai lepădat credinţa, ai făcut nelegiuire, ai călcat legământul tău cu Hristos, ţi-ai vândut credinţa din pricina unei boli neînsemnate! Oare numai tu eşti bolnav? Nu sunt

17. Ier. 14, 11.
18. Ier. 15, 1.

alţii cu mult mai bolnavi decât tine? Nici unul dintre ei n-a îndrăznit una ca aceasta! Dar tu, uşuraticule şi neputinciosule, ţi-ai jertfit sufletul! Cum te vei apăra înaintea lui Hristos? Cum Îl vei chema în rugăciuni? Cu ce conştiinţă vei mai călca în biserică? Cu ce ochi te vei mai uita la preot? Cu ce mână vei atinge Sfânta Masă? Cu ce urechi vei auzi acolo citirea Sfintelor Scripturi?".

7. Aşa îţi va grăi în fiecare zi cugetul tău, care te mustră, şi conştiinţa ta, care te biciuieşte. Ce sănătate e asta, când avem înlăuntrul nostru atâţia acuzatori? Dar dacă rabzi puţin, dacă-i dispreţuieşti şi-i alungi din casa ta cu ocări pe doctorii iudei, care vor să-ţi descânte sau să-ţi atârne de trup legături, îndată ţi se răcoreşte conştiinţa. Şi de te-ar arde frigurile cumplit, după o astfel de faptă sufletul tău va aduce asupră-ţi o uşurare mai plăcută şi mai dulce ca roua şi reveneala. Aşa cum după descântec, din pricina conştiinţei păcatului, te simţi mai prost decât dacă ai fi cuprins de friguri, chiar dacă te faci sănătos, tot astfel şi acum, după ce i-ai alungat pe spurcaţii aceia de doctori, chiar dacă ai fierbinţeli, chiar dacă suferi multe dureri, totuşi te simţi mai bine decât unul sănătos; cugetul îţi este mândru, sufletul ţi se bucură şi se veseleşte, iar conştiinţa te laudă, te aprobă şi-ţi spune: "Bravo, bravo, o, omule, rob al lui Hristos, bărbat credincios, atlet al credinţei! Ai preferat să mori de pe urma durerilor decât să-ţi vinzi credinţa. În ziua cea mare vei sta cu mucenicii. După cum mucenicii au preferat să fie biciuiţi şi chinuiţi ca să aibă parte de cinstire cerească, tot aşa şi tu ai preferat azi să fii biciuit şi chinuit de fierbinţeli şi de durerile rănilor din trupul tău, ca să nu ţi se descânte şi nici să nu ţi se pună legături. Hrănit cu aceste nădejdi, nici n-ai simţit durerile ce te apăsau. Poţi să scapi de fierbinţeala aceasta de acum, dar nu scapi de cealaltă fierbinţeală!". De nu murim acum, vom muri negreşit mai târziu! N-am primit trup stricăcios ca să ne pierdem credinţa din pricina suferinţelor trupeşti, ci pentru ca prin aceste

suferințe să ne întărim credința. Dacă trăim după voia lui Dumnezeu, stricăciunea aceasta a trupului, trupul acesta muritor, ne va fi pricină de laudă și ne va da mare îndrăznire în ziua cea mare a judecății. Dar nu numai în ziua aceea, ci și în viața de aici. Într-adevăr, toți te vor lăuda și te vor admira când vor auzi că i-ai alungat din casa ta cu ocară multă pe descântători. Toți își vor spune unul altuia: Cutare a fost bolnav, era în grea suferință; de nenumărate ori a fost rugat, îndemnat, sfătuit să cheme doctori iudei ca să-i descânte, dar el n-a vrut, ci a spus: "Mai bine să mor așa decât să-mi vând credința!". La auzul acestor cuvinte, aplauze multe vor urma. Toți se vor minuna, toți Îl vor lăuda pe Dumnezeu. Nu-ți va face oare asta mai multă cinste decât dacă ți s-ar ridica statuie? Nu te va face oare asta mai strălucit decât dacă ți s-ar zugrăvi chipul pe icoane? Nu te va face oare asta mai vestit decât pe oamenii cu înalte dregătorii? Toți te vor lăuda, te vor ferici, te vor încununa; iar ei vor ajunge mai buni; vor râvni și vor imita bărbăția ta. Dacă un altul va face ca și tine, îți vei avea răsplata ta, pentru că tu ai pus început râvnei lui.

Fapta ta nu va avea parte numai de laude, ci te va și vindeca repede. Voința ta cea curajoasă va atrage pe Dumnezeu spre mai multă bunăvoință; toți sfinții se vor bucura de dragostea ta mare pentru Dumnezeu și din adâncul inimilor lor vor face rugăciuni pentru însănătoșirea ta. Dacă aici, pe pământ, sunt așa de mari răsplățile bărbăției tale, gândește-te ce fel de cununi vei primi dincolo, în lumea cealaltă, atunci când de față cu îngerii și cu toți arhanghelii va veni Hristos, te va lua de mână, te va aduce în mijlocul priveliștii aceleia și, în auzul tuturor, îți va spune: "Omul acesta a fost odată bolnav; nenumărați oameni l-au îndemnat să cheme doctori iudei să-l scape de boală; dar, pentru numele Meu și pentru frica de Mine, i-a alungat și i-a făcut de ocară pe cei care-i făgăduiau vindecarea în acest chip. A voit mai bine să moară decât să se lepede de dragostea ce-Mi poartă".

Dacă Hristos îi aduce în mijloc pe cei care I-au dat de băut, L-au îmbrăcat și L-au hrănit, apoi cu mult mai mult îi va aduce în mijloc pe cei care au voit să îndure bolile de dragul Lui. Nu poate sta alături datul unei pâini, a unei haine cu suferitul unei boli îndelungate! E mai mare aceasta decât aceea. Și cu cât va fi mai grea boala, cu atât mai strălucitoare va fi și cununa.

Să cugetăm la acestea și când suntem sănătoși, și când suntem bolnavi și să ne grăim unii altora: "Când vedem că ne cuprinde vreodată o boală grea, să ne spunem nouă înșine așa: Dacă în urma unei învinuiri am fi duși la tribunal și aici am fi spânzurați de mâini și ni s-ar strunji coastele, oare n-ar trebui să suferim fără vreun câștig și fără vreo răsplată? Tot așa să cugetăm și când suntem bolnavi. Să suferim chinurile bolii. Suferința aceasta nu-i fără răsplată. Ni se dă răsplata răbdării, în stare să întărească sufletul nostru abătut!"

– Dar fierbințeala nu-i cumplită?

– Pune însă față în față fierbințeala ta cu focul iadului! Dacă ai să vrei să înduri cu toată răbdarea fierbințeala bolii tale, vei scăpa negreșit de focul acela! Adu-ți aminte de Apostoli. Câte au suferit! Adu-ți aminte de drepți! Au fost necontenit în strâmtorări! Adu-ți aminte de fericitul Timotei! Boala nu-i dădea răgaz o clipă; era mereu bonav. Pavel arată asta când îi spune: *"Folosește-te de puțin vin pentru stomacul tău și pentru desele tale slăbiciuni"*[19]. Dacă dreptul și sfântul acesta, căruia i s-a încredințat apărarea lumii, care a înviat morți, a izgonit demoni, a vindecat bolile multora, deci dacă el a fost așa de bolnav, ce cuvânt de apărare vei avea tu, care te tulburi și te mânii din pricina unor boli trecătoare? N-ai auzit Scriptura, care spune: *"Pe cine-l iubește Domnul îl ceartă, și biciuiește pe tot fiul pe care-l primește"*[20]? Cât de mulți nu doresc să ia cununa de mucenic! Ei bine, răbdarea aceasta este o desăvârșită cunună de mucenic! Mucenic nu-i numai acela căruia i se poruncește să jertfească la idoli și care alege moartea în locul jertfirii, ci este mucenic desăvârșit și acela care îndură o suferință ce-i poate aduce moartea.

19. 1 Tim. 5, 23.
20. Evr. 12, 6.

8. Şi ca să cunoşti că acesta e adevărul, adu-ţi aminte cum a murit Ioan Botezătorul, cum a murit Abel şi din ce pricină. Nici unul, nici altul nu a văzut jertfelnic aprins; nu au văzut idol pus înaintea lor, nu li s-a poruncit să jertfească idolilor. Unuia i s-a tăiat capul pentru că l-a mustrat pe Irod, iar celălalt a fost înjunghiat pentru că a cinstit pe Dumnezeu cu o jertfă mai bună decât a fratelui său. Vor fi oare lipsiţi de cununa mucenicieі? Cine va îndrăzni să spună aceasta? Mai mult chiar, chipul morţii lor este îndestulător ca să-i convingă pe toţi că stau în rândul celor dintâi mucenici. Dar, dacă vrei să vezi şi hotărâre dumnezeiască pronunţată despre ei, ascultă ce zice Pavel. Cuvintele rostite de Pavel sunt cuvintele Duhului Sfânt, căci zice el: *"Şi socot că şi eu am Duhul lui Dumnezeu"*[21].

– Ce spune Pavel?

– Începe să vorbească despre Abel; spune că Abel I-a adus lui Dumnezeu mai bună jertfă decât Cain şi că prin ea, deşi mort, grăieşte încă. Apoi se coboară la profeţi şi ajunge la Ioan. După ce spune: *"Au murit ucişi de sabie, iar alţii au fost bătuţi"*, după ce înşiră multele şi feluritele morţi[22], a adăugat: *"De aceea şi noi, fiind înconjuraţi de un nor aşa de mare de mucenici, să lepădăm toată povara şi să alergăm cu stăruinţă"*[23].

Vezi că Pavel i-a numit mucenici şi pe Abel, şi pe Noe, şi pe Avraam, şi pe Isaac şi pe Iacov? Unii din ei au murit pentru Dumnezeu, aşa cum spune şi Pavel: *"În fiecare zi mor"*[24], deşi de fapt nu murea, ci suferea asta numai cu voinţa. Tot aşa şi tu, dacă atunci când eşti bolnav alungi descântecele, farmecele şi vrăjitoriile şi dacă mori de pe urma bolii, eşti mucenic desăvârşit, pentru că ai voit mai bine să mori, păstrându-ţi credinţa, decât, prin făgăduinţa altora, să scapi de boală, dar cu pierderea credinţei. Cuvintele acestea le spun celor ce se laudă şi susţin că duhurile (mincinoase) au puterea să vindece bolile.

Dar ca să afli că spusa aceasta nu-i adevărată, ascultă ce spune Hristos despre diavol: *"Acela a fost dintre început ucigător de oameni"*[25]. Dumnezeu îl numeşte ucigător de

21. 1 Cor. 7, 40.
22. Cf. Evr. 11, 4-40.
23. Evr. 12, 1.
24. 1 Cor. 15, 31.
25. Ioan 8, 44.

oameni, şi tu alergi la el ca la un doctor? Te întreb, ce vei răspunde când vei fi învinuit că socoteşti mai vrednice de credinţă vrăjitoriile doctorilor iudei decât hotărârea lui Hristos? Când Dumnezeu spune că diavolul este ucigător de oameni, iar ei spun, împotriva hotărârii dumnezeieşti, că pot vindeca bolile; şi tu îi laşi să-ţi facă vrăji şi să te descânte, prin cele ce faci, chiar dacă n-o spui în cuvânt, îi socoteşti pe doctorii iudei mai vrednici de credinţă decât pe Dumnezeu. Dacă diavolul este ucigător de oameni, negreşit sunt ucigători de oameni şi duhurile cele rele care-l slujesc. Hristos ţi-a arătat asta cu fapta. Când i-a lăsat să se ducă în turma de porci, demonii au înecat în adânc toată turma aceea, ca să cunoşti că, dacă Dumnezeu le-ar îngădui, ar face şi oamenilor aceasta, i-ar îneca îndată. Dar aşa, Dumnezeu îi ţine, îi împiedică şi nu-i lasă să facă asta. Acest lucru l-au arătat când au căpătat putere împotriva porcilor. Dacă pe porci nu i-a cruţat (înşelătorul), cu mult mai mult pe noi nu ne va cruţa. Aşadar, iubite, nu te lăsa târât de înşelăciunile acelora, ci fii întărit de frica de Dumnezeu.

Dar cum să intri în sinagogă? Fă-ţi semnul crucii, şi îndată va fugi puterea cea rea care locuieşte în sinagogă! Dacă nu-ţi faci semnul crucii, ai aruncat chiar de la uşă arma. Diavolul te primeşte gol şi neînarmat şi-ţi face nenumărate rele.

Dar pentru ce vorbesc eu de toate acestea? Doar şi tu socoteşti un foarte mare păcat ducerea în locul acela rău! Se vede din felul cum te duci. Îţi dai toată silinţa să nu se ştie de vizita ta la sinagogă. Îi rogi pe cei din casă, pe prieteni, pe vecini, să nu te spună preoţilor. Dacă te spun, te mânii. Ce mare nebunie! Încerci să te ascunzi de oameni, dar îndrăzneşti să săvârşeşti, fără ruşine, nelegiuirea aceasta înaintea lui Dumnezeu, Cel care te vede şi e de faţă pretutindeni! Nu te temi de Dumnezeu? Să-ţi fie ruşine cel puţin de iudei! Cu ce ochi te uiţi la ei? Cu ce gură le vorbeşti tu, care mărturiseşti că eşti creştin, dar alergi la sinagoga lor şi te rogi de ei să te ajute? Nu-ţi dai seama cât râd de tine, cât te batjocoresc, cât te iau în râs, cât te ocărăsc, dacă nu în faţă, cel puţin în sufletul lor?

9. Spune-mi, poţi îndura, poţi suferi batjocura aceasta? N-ar fi cu mult mai bine să înduri cele mai mari suferinţe,

chiar de-ar trebui să-ți pui viața în primejdie de moarte de nenumărate ori, de-ar fi să nu te mai vindeci niciodată, decât să ajungi de râsul și batjocura ticăloșilor acelora, decât să trăiești cu o conștiință rea? Nu vă spun aceste cuvinte numai ca să le auziți, ci ca să-i vindecați pe cei care se duc la sinagogi și la doctori iudei. După cum îi mustrăm pe aceia că sunt slabi în credință, tot astfel vă mustrăm și pe voi că nu voiți să-i îndreptați pe cei slabi. Oare numai aceasta vă cer, iubiților, să veniți aici și să ascultați predica? Păcatul cel mare stă în aceea că nu adăugați și fapta la auzirea predicii. De aceea ești creștin, ca să-L imiți pe Hristos și să împlinești legile Lui.

– Ce a făcut Hristos?

– N-a stat în Ierusalim și a chemat acolo la El pe cei bolnavi, ci a străbătut orașe și sate și a vindecat și bolile trupului, și pe cele ale sufletului. Și putea doar să stea într-un singur loc și să-i cheme la El pe toți! Dar n-a făcut așa pentru ca să ne dea pildă să mergem și noi să-i căutăm pe cei pierduți. Prin pilda cu oaia cea pierdută a arătat același lucru[26]. Păstorul n-a stat lângă cele nouăzeci și nouă de oi așteptând ca oaia pierdută să vină la el, ci el a plecat și a găsit-o, a luat-o pe umeri și a adus-o. Nu vezi că și doctorii fac la fel? Nu-i silesc pe bolnavii care zac la pat să vină la ei, ci ei se duc la bolnavi.

Tot așa fă și tu, iubite, știind că viața de aici este scurtă și că, dacă nu avem aici aceste câștiguri, nu vom avea dincolo mântuire. Adeseori se poate ca un singur suflet câștigat să îndepărteze povara a mii și mii de păcate și să ne mântuie sufletul în ziua cea mare. Gândește-te pentru ce au fost trimiși profeții, pentru ce au fost trimiși apostolii, pentru ce au fost trimiși drepții, pentru ce au fost trimiși adeseori îngerii, pentru ce a fost trimis Însuși Fiul lui Dumnezeu! N-au fost trimiși oare ca să-i mântuiască pe oameni? N-au fost trimiși oare ca să-i întoarcă pe cei rătăciți? Fă și tu aceasta, după puterea ta! Arată-ți toată silința și toată purtarea de grijă pentru întoarcerea celor rătăciți. Nu voi înceta de a vă îndemna la asta, la fiecare slujbă! De mă veți asculta, de nu mă veți asculta, eu nu voi înceta de a o spune.

26. Luca 15, 4-6.

Legea aceasta îmi este dată de Dumnezeu, și-mi împlinesc această slujire fie că mă ascultă cineva, fie că nu mă ascultă.

Dacă mă ascultați și faceți ce vă spun în predică, voi predica doar cu multă plăcere. Dar dacă stați nepăsători, dacă trândăviți, dacă nu faceți ce vă spun, cu multă tristețe voi predica. Neascultarea voastră nu aduce asupră-mi nici o primejdie. Eu mi-am făcut toată datoria. Dar chiar dacă nu sunt în primejdie din pricină că am împlinit cele ce erau de datoria mea, totuși sufăr pentru voi, căci veți fi învinuiți în ziua cea înfricoșată a judecății. Nu vă este fără de primejdie ascultarea predicii dacă nu săvârșiți cele ce auziți. Ascultă cum îi înfricoșează Hristos pe ascultătorii predicii cu prilejul mustrării dascălilor care ascund cuvântul și nu propovăduiesc. Prin cuvintele *"Trebuia să dai argintul meu la zarafi"* și prin adaosul: *"Și eu, venind, aș fi luat al meu cu dobândă"*[27], Hristos a arătat că după ascultarea predicii, – căci aceasta este darea argintului la zarafi –, aceia care au ascultat-o trebuie să pună în practică învățătura predicii. Dobânda învățăturii nu este alta decât vădirea prin fapte a învățăturii. Eu am pus argintul cuvântului meu în urechile voastre. Trebuie dar să dați Stăpânului dobânda, adică mântuirea fraților voștri. Dacă voi continuați să țineți în voi spusele mele și nu le faceți lucrătoare, mă tem să nu fiți osândiți la fel ca acela care și-a îngropat talantul. Aceluia i s-au legat mâinile și picioarele și a fost aruncat în întunericul cel mai dinafară, căci n-a dat și altora ceea ce a auzit. Ca să nu pățim și noi așa, să-l imităm pe cel ce a primit cinci talanți și pe cel ce a primit doi talanți. Dacă pentru mântuirea aproapelui ar trebui să cheltuim cuvinte, bani, osteneală trupească, rugăciune, orice, să nu pregetăm! Să înmulțim talantul dat nouă de Dumnezeu și să auzim acea fericită voce: *"Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria Domnului tău!"*[28]. Pe care dea Dumnezeu ca noi toți să o dobândim, cu harul și cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care Tatălui slava și puterea, împreună și Sfântului Duh, în vecii vecilor. Amin.

27. Matei 25, 27.
28. Matei 25, 21.

CUPRINS

Precuvântare 5

CUVÂNTĂRI ÎMPOTRIVA ANOMEILOR

Cuvântul I
Despre ființa lui Dumnezeu, că este de neînțeles.
Cuvânt rostit când episcopul nu era de față.
Împotriva anomeilor 9

Cuvântul II
Despre ființa lui Dumnezeu, că este de neînțeles.
Împotriva anomeilor 24

Cuvântul III
Despre ființa lui Dumnezeu, că este de neînțeles;
și că pogorământul lui Dumnezeu nu-l pot privi
nici chiar Serafimii 41

Cuvântul IV
Despre ființa lui Dumnezeu, că este de neînțeles.
Împotiva anomeilor 56

Cuvântul V
Despre ființa lui Dumnezeu, că este de neînțeles.
Împotriva anomeilor 71

Cuvântul VI
La Fericitul Filogonie 92

Cuvântul VII
Despre ființa lui Dumnezeu, că este de neînțeles . . 105

Cuvântul VIII
La cele rămase de spus împotriva ereticilor,
despre judecată și milostenie;
și la cererea mamei fiilor lui Zevedeu 126

Cuvântul IX
La Lazăr cel (mort) de patru zile 142

Cuvântul X
Despre rugăciunile lui Hristos.
Împotriva anomeilor 150

Cuvântul XI
Omilie rostită în Constantinopol.
Împotriva anomeilor; despre ființa lui Dumnezeu,
că este de neînțeles, și că este de acord Noul Testament
cu Vechiul Testament; și către cei ce lipsesc
de la Dumnezeiasca Liturghie 169

Cuvântul XII
La slăbănogul care era bolnav de treizeci și opt de ani;
și la cuvintele: *"Tatăl Meu până acum lucrează;
și Eu lucrez"* 180

CĂTRE IUDEI

Dovedire către iudei și elini că Hristos este
Dumnezeu. Dovedire din cele spuse despre El
de către profeți în multe locuri 197

Cuvântul I 241

Cuvântul II
Către cei ce țin postul iudeilor și către iudei.
A fost rostit cu cinci zile înainte de postul lor,
după ce fusese rostit un alt cuvânt 264

Cuvântul III
Către cei ce postesc Paştele cel dintâi 272

Cuvântul IV
Către iudei, la trâmbiţele Paştelui lor.
A fost rostit în Antiohia, în Marea Biserică 289

Cuvântul V 307

Cuvântul VI 342

Cuvântul VII 362

Cuvântul VIII 382

Redactare: Pr. dr. Corneliu ZĂVOIANU
Lectura textului: Gabriela SĂNDULESCU
Tehnoredactare computerizată: Fericirea Chichidopolo
Format 16/61x86. Coli de tipar 25,5, Comanda nr. 608

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Intrarea Miron Cristea nr. 6; 040162 Bucureşti
Telefon 4067193; 4067194; Fax: 3000553
www.edituripatriarhiei.ro
e-mail: eibmbor@rdslink.ro
tipogr.inst.biblic@rdslink.ro
magazin@editurapatriarhiei.ro

SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR

Cuvântări împotriva anomeilor
Către iudei

Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române

« L-ai mâniat pe Dumnezeu cu limba și L-ai ocărât cu multe ocări? Potolește-L tot cu limba, înălțând rugăciuni curate, binecuvântând pe cei ce te ocărăsc, lăudând pe cei ce te grăiesc de rău, mulțumind celor ce te nedreptățesc. Acestea n-au nevoie de multe zile, de mulți ani, ci numai de voință! Se săvârșesc într-o singură zi! Depărtează-te de desfrânare, îmbrățișează virtutea, pune capăt păcatului, făgăduiește să nu-l mai săvârșești și ți-e de-ajuns spre apărare!»

«Asta a vrut să arate Hristos când a spus: «*Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni*» (Matei 11, 28). Ne cheamă! Să-L ascultăm! Ne trage la El! Să nu fugim! Chiar de-am avea mii și mii de păcate! Atunci mai mult să alergăm la El! Că pe unii ca aceștia îi cheamă: «*N-am venit să-i chem pe cei drepți la pocăință, ci pe cei păcătoși*» (Matei 9, 13). În aceste cuvinte vorbește de cei împovărați, de cei obosiți, de cei osteniți de greutatea păcatelor. Doar este numit «*Dumnezeul a toată mângâierea*» și «*Părintele îndurărilor*» (2 Cor.1, 3). Pentru că acesta e lucrul Lui de totdeauna: să mângâie și să aducă ușurare celor îndurerați și necăjiți, de-ar avea mii și mii de păcate. Numai să ne dăm Lui, numai să alergăm la El și să nu ne depărtăm, și vom cunoaște prin noi înșine adevărul spuselor acestora și nimic din cele ce ne sunt potrivnice nu va putea să ne supere, dacă ne rugăm stăruitor și așa cum trebuie. Prin rugăciune vom îndepărta cu ușurință orice necaz ar veni peste noi».

«Așadar, ca să ducem la capăt cu ușurință viața aceasta și să îndepărtăm toate păcatele cu câte ne-am acoperit și să stăm cu îndrăznire înaintea scaunului de judecată al lui Hristos, să ne pregătim necontenit această doctorie, rugăciunea, alcătuind-o din lacrimi, din venire cu statornicie la biserică și din stăruință. Făcând așa, ne vom bucura de sănătate deplină și vom dobândi și bunătățile cele viitoare».

Sfântul IOAN GURĂ DE AUR

6422839000398